

Inspectie SZW
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Arbo in Bedrijf 2016

*Een onderzoek naar de
naleving van
arboverplichtingen,
blootstelling aan
arbeidsrisico's en genomen
maatregelen in 2016*

Arbo in Bedrijf 2016

**Een onderzoek naar de naleving van arboverplichtingen,
blootstelling aan arbeidsrisico's en genomen
maatregelen in 2016**

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	5
I Meest in het oog springende constatering.....	5
II Over het onderzoek.....	5
III Algemeen Arbobeleid.....	6
IV Specifieke arbeidsrisico's.....	10
V Nalevingsindicator.....	15
VI Specifieke risicogroepen werknemers.....	16
VII Verband naleven systeembepalingen en beheersen van arbeidsrisico's	17
1 Inleiding.....	19
1.1 Aanleiding en doelstelling.....	19
1.2 Over de verslagperiode en de periodiciteit.....	19
1.3 Vraagstelling	19
1.4 Onderzoeksaanpak.....	20
1.5 Operationalisatie van begrippen.....	21
1.6 Reikwijdte uitspraken.....	22
1.7 Leeswijzer	23
2 Algemeen arbobeleid.....	25
2.1 Inleiding.....	25
2.2 Risico-inventarisatie en –Evaluatie (RI&E) en Plan van Aanpak (PvA)	25
2.3 Oordeel van de inspecteur over de RI&E en housekeeping	32
2.4 Arbeidsongevallen.....	34
2.5 Arbodienstverlening	36
2.5.1 Contracten met arbodienst(en) en andere arbodienstverleners.....	36
2.5.2 Contracten met arbodienst(en)	37
2.5.3 Contracten met andere arbodienstverleners.....	38
2.5.4 Inkoop van wettelijk voorgeschreven diensten	39
2.6 Ziekteverzuimbeleid.....	40
2.7 Bedrijfshulpverlening.....	41
2.8 Preventiemedewerkers.....	43
2.9 Betrokkenheid van werknemer bij Arbobeleid.....	45
2.10 Arbocatalogus.....	47
2.11 Voorlichting, onderwijs en toezicht.....	48
2.12 Arbeidstijdenwet voor specifieke groepen werknemers.....	49

2.13	Overzicht naleving systeembepalingen	52
3	Specifieke arbeidsrisico's	57
3.1	Inleiding	57
3.2	Biologische agentia	57
3.3	ATEX (explosieve atmosfeer)	65
3.4	Kankerverwekkende stoffen (exclusief asbest)	73
3.5	Asbest	82
3.6	Overige gevaarlijke stoffen	88
3.7	Machineveiligheid	97
3.8	Werkdruk	106
3.9	Ongewenste omgangsvormen	113
3.9.1	Externe ongewenste omgangsvormen	115
3.9.2	Interne ongewenste omgangsvormen	121
3.10	Overige arbeidsrisico's	127
3.11	Overzicht beheersing arbeidsrisico's	133
4	Beleid voor Duurzame inzetbaarheid van werknemers	139
5	Relatie naleving systeembepalingen en beheersing arbeidsrisico's	145
5.1	Aanwezigheid verband	145
5.1.1	Onderzoeksopzet	145
5.1.2	Resultaten	149
5.2	Meest voorspellende systeembepalingen	153
5.2.1	Onderzoeksopzet	153
5.2.2	Resultaten	154
5.3	Conclusie	156
	Bijlage I. Methodologische verantwoording	157
	Bijlage II. Tabellen	167
	Bijlage III. Onnauwkeurigheid van de schattingen	187
	Bijlage IV. Onderzoeksresultaten uitgesplitst naar grootteklasse en sector	189
	Bijlage V. Vragenlijst Arbo in bedrijf 2016	265

Samenvatting

I Meest in het oog springende constatering

- Het gaat in 2016 significant beter met de naleving van de systeembepalingen uit de Arbowet. Met name het regelmatig voeren van overleg over arbobeleid met de werknemers, de aanwezigheid van bedrijfshulpverlening en de aanwezigheid van een preventiemedewerker scoren duidelijk en significant beter dan in 2014. De licht neergaande trend in de naleving van de systeembepalingen de laatste jaren is daarmee tot stilstand gekomen.
- Hoe meer systeembepalingen worden nageleefd, hoe groter de kans is dat de specifieke arbeidsrisico's adequaat¹ worden beheerst. De best voorspellende systeembepalingen voor het adequaat beheersen van de arbeidsrisico's zijn het hebben van een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) met daarin opgenomen alle belangrijke risico's die spelen en het regelmatig overleg voeren met de werknemers over het arbobeleid.
- Voor circa de helft van de bedrijven is inmiddels een arbocatalogus van toepassing. Het gebruik van oplossingen uit de arbocatalogus neemt al jaren toe: ook van 2014 op 2016 is sprake van een significante toename, die nu uitkomt op 16% van de bedrijven.
- Een kwart tot viertiende van de bedrijven neemt adequate maatregelen tegen de arbeidsrisico's van (stress veroorzaakt door) werkdruk, pesten, discriminatie, seksuele intimidatie, agressie en geweld. Ten opzichte van de vorige meting in 2012 is sprake van een significante verbetering; toen ging het nog om minder dan 20% van de bedrijven.
- In 2016 is bij een significant hoger percentage bedrijven sprake van machineveiligheid als arbeidsrisico (41%) dan bij de vorige meting ervan in 2011. Tegelijkertijd wordt machineveiligheid in 2016 significant minder goed beheerst dan tijdens die vorige meting: nu 25% van de bedrijven die het risico niet adequaat beheersen tegen 18% in 2012.
- Arbeidsongevallen die leiden tot de dood, blijvend letsel of ziekenhuisopname dienen door de werkgever bij de Inspectie te worden gemeld. In 2014 werd dat door 92% van de werkgevers gedaan; in 2016 is dat significant lager uitgekomen op 68%.

II Over het onderzoek

Arbo in bedrijf is een monitoronderzoek dat sinds 1998 jaarlijks door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid wordt gepubliceerd. Met ingang van de vorige editie gebeurt dat eens in de twee jaar. In Arbo in bedrijf 2016 staan de nationale kerncijfers over de naleving van de Arbeidsomstandighedenwet (de Arbowet) door bedrijven en een overzicht van de arbeidsomstandigheden die betrekking hebben op gezond en veilig werken. Dit onderzoek geeft een representatief beeld van de stand van zaken van de naleving door bedrijven, instellingen en overheidsinstanties (hierna bedrijven genoemd) op het gebied van arbeidsomstandigheden in Nederland.

¹ De in dit rapport veel gebruikte term adequaat heeft een specifieke definitie, zie verderop in deze samenvatting (onder II) en in de operationalisatie van begrippen (paragraaf 1.5).

Deze monitor is onder meer bedoeld als informatiebron voor het bedrijfsleven en de overheid, in het bijzonder voor de beleidsdirectie Gezond en Veilig Werken (G&VW) van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). De monitor geeft inzicht in de arbeidsrisico's bij Nederlandse bedrijven en in de maatregelen die zijn genomen om deze te beheersen. Hieruit kan de naleving worden afgeleid. Bedrijven en branches kunnen zich aan die uitkomsten spiegelen. Deze uitkomsten leveren ook een bijdrage aan het inzicht of het overheidsbeleid aanslaat. Het levert voor de Inspectie SZW een bijdrage aan risicoanalyse en risicogericht inspecteren.

Het onderzoek is uitgevoerd door de Inspectie SZW, directie Analyse, Programmering en Signalering (APS), afdeling Onderzoek en Analyse (O&A). De onderzoekseenheden van het onderzoek zijn vestigingen van in Nederland gevestigde bedrijven, instellingen en overheidsinstanties. De gegevens zijn verzameld door middel van bedrijfsbezoeken door inspecteurs van de Inspectie SZW en van de Nederlandse voedsel- en warenautoriteit (deze laatste enkel voor de sector horeca) bij bijna 2800 aselect getrokken vestigingen van bedrijven. Tijdens het bedrijfsbezoek is gesproken met de werkgever of een vertegenwoordiger van de werkgever, heeft de inspecteur relevante documenten ingezien en is aan de hand van een rondgang door het bedrijf inzicht gekregen in de arbeidsomstandigheden en de naleving van de Arbowet.

Het bedrijfsbezoek heeft minder diepgang dan een inspectie. Zo beoordeelt de inspecteur bij elk risico dat onderzocht wordt of de werkgever maatregelen heeft genomen om dat risico beheersbaar te maken. Die beoordeling is op hoofdlijnen, want er is simpelweg niet voldoende tijd om dat voor elk risico uitgebreid na te gaan. In dit rapport definiëren we een risico bij een bedrijf als adequaat beheerst als onze inspecteur de genomen maatregelen als goed of voldoende (samengenomen tot adequaat) beoordeelt. Niet of niet adequaat beheerst zijn de risico's waarop geen maatregelen zijn genomen of deze maatregelen door de inspecteur als matig tot slecht (samengenomen tot niet adequaat) worden beoordeeld én er in het plan van aanpak geen voornemens tot betere maatregelen staan. Als de inspecteur de maatregelen niet kan beoordelen krijgt de beheersing van het risico de kwalificatie "onduidelijk". Een oordeel matig tot slecht geeft een inspecteur meestal alleen als er duidelijkheid is dat het beter moet bij het bedrijf. Bij het oordeel voldoende tot goed ligt dat genuanceerder: de inspecteur kan nooit zeker weten of alle maatregelen goed worden uitgevoerd. In combinatie met de aanwezigheid van de categorie "onduidelijk" leidt dit tot de volgende richtlijnen bij het interpreteren van deze gegevens:

- Cijfers over het niet adequaat beheersen van risico's zijn te beschouwen als ondergrenzen daarvan: als we schrijven dat 23% van de risicobedrijven machineveiligheid niet adequaat beheerst, dan ligt het werkelijk percentage waarschijnlijk hoger (deels door de categorie "onduidelijk" en deels door de ondermelding);
- Bij cijfers over het wel adequaat beheersen van risico's ligt dat anders: door de categorie "onduidelijk" kan het werkelijke percentage hoger liggen, maar door de mogelijke overrapportage ook lager.

III Algemeen Arbobeleid

Er is een aantal algemene verplichtingen (systeembepalingen) die voor alle bedrijven met ten minste één werknemer gelden ongeacht hun economische activiteit en de daarbij behorende specifieke risico's. Dit betreft:

1. Risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E): de werkgever dient over een schriftelijke beschrijving te beschikken van alle arbeidsrisico's die zich in het bedrijf voordoen, waarin de bijbehorende

maatregelen staan vermeld om de arbeidsrisico's voor werknemers te verminderen of weg te nemen.

2. Plan van aanpak: dit is een onderdeel van de RI&E. In het plan van aanpak worden de maatregelen opgenomen die het bedrijf gaat nemen om arbeidsrisico's te elimineren of het effect daarvan te verminderen.
3. Ongevallenregistratie: de werkgever dient over een ongevallenregistratie te beschikken van arbeidsongevallen die hebben geleid tot de dood, een blijvend letsel of een ziekenhuisopname en van arbeidsongevallen die hebben geleid tot een verzuim van meer dan drie werkdagen.
4. Arbodienstverlening: de werkgever is verplicht zich te laten bijstaan door één of meerdere gecertificeerde deskundigen op het gebied van preventie en bescherming voor o.a. het adviseren over en het toetsen van een RI&E, begeleiding bij ziekte bij werknemers en arbeidsgezondheidskundig onderzoek.
5. Ziekteverzuim: de werkgever dient een ziekteverzuimbeleid te voeren.
6. Bedrijfshulpverlening: de werkgever moet zich laten bijstaan door één of meer werknemers om bij incidenten snel en adequate hulp te bieden aan de aanwezigen in het bedrijf. Naast de werknemers van een bedrijf kan ook de werkgever deze taken vervullen.
7. Preventiemedewerker: elk bedrijf is verplicht om ten minste één preventiemedewerker in dienst hebben die de maatregelen kan uitvoeren gericht op de veiligheid en gezondheid van de werknemers binnen het bedrijf, of kan bijdragen aan de uitvoering ervan. Bij een klein bedrijf (minder dan 25 werknemers) mag de werkgever zelf de rol van preventiemedewerker vervullen.
8. Betrokkenheid van werknemers bij Arbobeleid: de samenwerking tussen de werkgever en de werknemers op dit terrein dient te zijn geregeld in overleg via de ondernemingsraad (OR), via een personeelsvertegenwoordiging (PVT) of anderszins.
9. Voorlichting, onderricht en toezicht: de werkgever dient te zorgen voor doeltreffende voorlichting en onderricht over gezond en veilig werken en heeft de plicht om toe te zien dat werknemers conform de instructies en voorschriften voor veilig en gezond werken handelen.

Tabel I geeft een overzicht van de mate van naleving van deze negen systeembepalingen in de periode 2010-2016. Het minst nageleefd in 2016 worden de verplichtingen tot het hebben van een plan van aanpak (38%), een RI&E (45%) en een preventiemedewerker (47%). Daarbij wordt aangetekend dat het hebben van een plan van aanpak niet verplicht is als uit de risico-inventarisatie blijkt dat alle risico's (ook zonder plan van aanpak) voldoende beheerst worden. Het best nageleefd worden de verplichtingen tot het hebben van een schriftelijke arbeidsongevallenregistratie (83% van de bedrijven met een recent ongeval), een contract met een arbodienstverlener (75%) en ziekteverzuimbeleid (74%).

Doordat grotere bedrijven vaker voldoen aan de verplichtingen dan de kleinere, zien we een positiever beeld als we kijken naar het percentage werknemers² dat werkt bij bedrijven die aan verplichtingen voldoen. Bij veel verplichtingen zien we dan dat meer dan 90% van de werknemers werkt bij een bedrijf dat er aan voldoet. Het minst scoort het overleg met werknemers in bedrijven waar geen OR of PVT aanwezig is: voor 69% van de werknemers in die bedrijven geldt dat de werkgever ten minste 1 maal per jaar overlegt over het arbobeleid en voor 31% gebeurt dat dus niet.

Ten opzichte van 2014 zien we op bedrijfsniveau in 2016 een duidelijke en statistisch significante toename van de naleving van de verplichtingen van

- het regelmatig voeren van overleg over arbobeleid met de werknemers;

² Als sprake is van werknemers gaat het om banen van werknemers.

- de aanwezigheid van bedrijfshulpverlening;
- de aanwezigheid van een preventiemedewerker.

Tabel I Nalevingsniveau van elementen van arbobeleid en het gebruik van arbocatalogi in de periode 2010-2016, percentages van bedrijven en van werknemers

Elementen van arbobeleid	als % van bedrijven				als % van werknemers
	2010 (n=2806)	2012 (n=1854)	2014 (n=2804)	2016 (n=2787)	2016 (n=2787)
	%	%	%	%	%
1. RI&E	45	45	47	45	83
- <i>getoetste RI&E*</i>	31	39	39	38	73
- <i>niet getoetste RI&E</i>	14	6	8	8	9
2. Plan van aanpak	38	40	38	36	74
3. Schriftelijke arbeidsongevallenregistratie**	75	65	75	83	98
4. Contract met arbodienst of andere arbodeskundige	76	73	72	75	96
5. Ziekteverzuimbeleid	71	74	71	74	94
6. Bedrijfshulpverlening	69	65	62	68	92
7. Preventiemedewerker	43	44	43	47	81
8. Ten minste 1x per jaar overleg met werkn. over arbobeleid	60	59	53	59	86
- <i>waarvan met OR/PVT</i>	96	98	97	96	97
- <i>waarvan met werknemers (geen OR/PVT aanwezig)</i>	55	55	48	56	69
9. Voorlichting, onderwijs en toezicht	57	65	66	69	90
Gebruik van oplossingen in de arbocatalogus***	3	7	13	16	43
Voldoen aan 4 belangrijke kernbepalingen****	26	26	27	27	71
Voldoen aan geen van 4 belangrijke kernbepalingen	11	14	15	11	2

* inclusief kleine bedrijven die een branche-ri&e gebruiken

** van de bedrijven die een registratieplichtig ongeval hadden in laatste drie jaar (4,6% van alle bedrijven)

*** geen wettelijke verplichting

**** het betreft het tegelijkertijd (niet) hebben van: RI&E, contract arbodienstverlening, BHV en preventiemedewerker

Ook statistisch significant, maar in omvang beperkter is de toename van

- het geven van voorlichting en houden van toezicht;
- het hebben van een ziekteverzuimbeleid;
- het hebben van een contract met een arbodienstverlener.

Bij met name de verplichtingen ten aanzien van preventiemedewerker en overleg voeren zien we ook een duidelijke en statistisch significante toename bij het percentage werknemers. De afname van de naleving van de RI&E van 47% naar 45% is niet significant.

Daarmee lijkt de licht neergaande trend bij de meeste verplichtingen in de voorliggende jaren in 2016 tot stilstand te zijn gekomen.

Verdere opmerkelijke constatering per verplichting

Risico-inventarisatie en –evaluatie en plan van aanpak: Van alle bedrijven heeft 45% een RI&E. Van de bedrijven met minder dan 10 werknemers heeft vier op de tien een RI&E, bij de andere bedrijven is dat circa drie op de vier. Van de werkgevers die geen RI&E hebben, zegt 75% niet te **weten** dat dat nodig is; de meeste daarvan geven aan niet bekend te zijn met de arbowetgeving en de verplichting

RI&E. Een klein deel geeft aan dat er geen risico's zijn in het bedrijf. Ruim een derde van de werkgevers geeft aan geen RI&E te **willen** opstellen, meestal omdat ze geen of te kleine risico's ervaren in het bedrijf.

De aangetroffen RI&E's zijn niet altijd volledig: volgens onze inspecteurs bevat 64% van de RI&E's alle belangrijke risico's van het bedrijf, de rest mist een aantal belangrijke risico's (35%) of beschrijft zelfs geen enkel belangrijk risico (2%). Dit betekent dat van alle bedrijven 27% (dat is 43% x 64%) een RI&E heeft waarin alle belangrijke risico's zijn geïnventariseerd. Bij deze bedrijven werken in totaal 60% van de werknemers. Met name de oudere RI&E's (ruim een derde is langer dan 3 jaar geleden getoetst) zijn significant vaker onvolledig.

Gemiddeld genomen over de in deze editie gemeten risico's geldt dat circa een derde van de bedrijven het desbetreffende risico ook in de RIE heeft staan; circa de helft daarvan heeft in het PvA maatregelen staan op dat risico.

Arbeidsongevallen:

Bedrijven zijn verplicht arbeidsongevallen met dodelijke afloop, of met blijvend letsel of ongevallen waarbij het slachtoffer in het ziekenhuis is opgenomen, te melden. Minder dan 5% van de werkgevers van bedrijven waar zich de afgelopen 3 jaar een arbeidsongeval heeft voorgedaan is niet op de hoogte van deze verplichting. Bij de bedrijven waar zich in de afgelopen 3 jaar wel een meldingsplichtig ongeval heeft voorgedaan, heeft 30% van de werkgevers het arbeidsongeval niet gemeld, bij 2% is dat onbekend en 68% heeft dat wel gedaan. Dat laatste is significant lager dan in 2014 (toen 92%).

Arbodienstverlening:

Driekwart van de bedrijven heeft een contract met een interne of externe arbodienst en/of een andere arbodienstverlener. Als gevolg van de marktwerking zien we een ontwikkeling dat steeds meer bedrijven andere arbodienstverleners inzetten naast of in plaats van een arbodienst:

- in 2010 had nog 63% van de bedrijven alleen een contract met een arbodienst; nu is dat gedaald tot 39%;
- in 2010 had 6% van de bedrijven een contract met andere dienstverleners; nu is dat 21%;
- ook het aandeel bedrijven dat contracten met zowel arbodiensten als andere dienstverleners heeft is toegenomen van 6% in 2010 tot 15% in 2014.

De contracten behelzen vrijwel altijd ziekteverzuimbegeleiding (98%). Vrije toegang tot (het spreekuur van) de bedrijfsarts is in 56% van de contracten opgenomen. Periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek, toetsing RI&E en advisering bij inventarisatie van de arbeidsrisico's is elk in ruim een kwart van de contracten opgenomen.

Preventiemedewerker:

Minder dan de helft (47%) van de bedrijven heeft een preventiemedewerker aangesteld. Bij zes op de tien bedrijven gaat dat om de werkgever zelf (dat mag bij kleine bedrijven). De gewenste deskundigheid en bekwaamheden zijn veelal door ervaring verkregen (85%).

Betrokkenheid werknemers bij arbobeleid:

Hierboven zagen we al dat het percentage bedrijven dat ten minste eenmaal per jaar overleg voert met de werknemers in 2016 significant toenam tot 59%. Ook het percentage bedrijven dat tenminste tweemaal per jaar een dergelijk overleg voert is significant toegenomen en komt dit jaar uit op 49%.

Arbocatalogus:

Voor circa de helft van de bedrijven is een arbocatalogus van toepassing. Gebruik maken van een arbocatalogus is geen wettelijke verplichting. Het gebruik van oplossingen uit de arbocatalogus neemt al

jaren toe: ook van 2014 op 2016 is sprake van een significante. Toch is de arbocatalogus nog lang niet bij alle werkgevers bekend: bij de bedrijven waar wel een catalogus van toepassing is kent circa de helft van de werkgevers het begrip niet.

Arbeidstijden:

De werkgever is verplicht om arbeids- en rusttijden in zijn bedrijf te regelen, en een deugdelijke registratie van de gewerkte uren bij te houden. Bijna een derde van de bedrijven (30%) heeft geen regels opgesteld over arbeids- en rusttijden. Vaak zijn aanvullend speciale regels nodig voor groepen die extra aandacht behoeven voor arbeids- en rusttijden. Denk bijvoorbeeld aan ploegendiensten en zwanegere vrouwen. Grosso modo stelt de helft van de bedrijven (variërend van 39% tot 76%) speciale regels wanneer ze dergelijke specifieke groepen in dienst hebben.

Combinaties van verplichtingen

We hebben hierboven gezien welk percentage van de bedrijven (en werknemers) voldoet aan elk van de negen afzonderlijke wettelijke bepalingen van de arbozorg. Een volgende vraag is welk deel van de bedrijven (en werknemers) aan een combinatie van bepalingen voldoet. Kijken we naar de combinatie van vier belangrijke bepalingen, te weten het hebben van een RI&E, het hebben van een contract voor arbodienstverlening, de aanwezigheid van BHV-er(s) en een preventiemedewerker, dan zien we in tabel I dat 27% van de bedrijven daaraan voldoet. Bij deze bedrijven werkt 71% van alle werknemers. Het percentage bedrijven dat aan geen van deze vier bepalingen voldoet is 11% (met 2% van de werknemers). Het gaat om circa 36.000 bedrijven, waar zo'n 136.000 werknemers werken. Het betreft vrijwel allemaal bedrijven met minder dan 5 werknemers (92%) en voornamelijk in de handel en de horeca. Kijkend naar het aantal werknemers, dan vallen ook de financiële, zakelijke en overige dienstverlening in negatieve zin op.

Aan de combinatie van alle negen wettelijke bepalingen voldoet 17% van de bedrijven in Nederland, waar in totaal 56% van alle werknemers werken (staat niet in de tabel).

Bedrijfsgrootte en sectoren

Hoe groter de bedrijven, hoe beter aan de systeembepalingen wordt voldaan. Kijken we naar de eerder gehanteerde combinatie van 4 belangrijke systeembepalingen, dan voldoet 28% van de bedrijven tot 10 werknemers daaraan, 66% van de bedrijven met 10 tot 100 werknemers en 83% van de bedrijven met 100 of meer werknemers.

Kijken we naar werknemers in de verschillende sectoren, dan zien we dat bij de overheid 96% van de werknemers werkt bij een instelling/bedrijf dat aan genoemde 4 verplichtingen voldoet. Bij industrie, vervoer en informatie en bouwnijverheid is dit respectievelijk 84%, 78% en 77%. De horeca blijft hier ver bij achter: daar werkt 25% van de werknemers bij een bedrijf dat aan deze vier verplichtingen voldoet.

IV Specifieke arbeidsrisico's

Bij de laatste twee metingen van Arbo in bedrijf wordt per meting ongeveer de helft van de bestaande arbeidsrisico's onderzocht. In 2016 gaat het om negen risico's. We maken daarbij onderscheid tussen de risico's ten aanzien van psychisch-sociale arbeidsbelasting (psa-risico's: risico op stress door werkdruk of door ongewenste omgangsvormen) en de andere (niet-psa-) risico's. Dit omdat de psa-risico's zich in principe bij elk bedrijf kunnen voordoen en daarmee van een andere orde zijn dan de niet-psa-risico's.

Niet-psa-risico's

Tabel II geeft voor de volledigheid een overzicht van alle niet-psa-arbeidsrisico's die in het kader van Arbo in bedrijf onderzocht worden (dat zijn de risico's uit de edities 2016 en 2014). De toelichting hieronder beperkt zich tot de in 2016 gemeten risico's.

In kolom 1 zien we dat machineveiligheid het meest voorkomende arbeidsrisico is (van de in 2016 onderzochte niet-psa-risico's): het speelt bij 41% van de bedrijven. Bij 52% van de bedrijven speelt ten minste één van de 6 gemeten niet-psa-risico's.

Kolom 2 geeft het percentage bedrijven dat het risico adequaat beheerst, ofwel waar de werkgever volgens de inspecteur maatregelen heeft genomen die het risico voldoende of goed beheersbaar maken. Bij machineveiligheid gaat dat om 26% van alle bedrijven in Nederland tegen de 41% waar het risico speelt. Dus bijna tweederde van de risicobedrijven machineveiligheid neemt adequate maatregelen (preciezer: $26/41=63\%$).

Tabel II Risico's (niet psa) naar mate van beheersing; 2016, n=2787, 2014, n=2804

Arbeidsrisico	Als % van alle bedrijven			Als % van de risico-bedrijven	Aantallen	
	1	2	3	4	5	6
	Risico aanwezig	Risico aanwezig en adequaat beheerst	Op orde (100-kolom1 + kolom2) ¹⁾	Risico aanwezig en niet adequaat beheerst	Risico aanwezig en niet adequaat beheerst	Bedrijven Werknemers
	%	%	%	%	n	n
onderzocht in 2016						
biologische agentia	16	11	95	24	13.000	87.000
ATEX	6	4	97	28	6.000	21.000
kankerverwekkende stoffen	9	5	95	35	11.000	57.000
asbest	5	2	97	39	6.000	47.000
gevaarlijke stoffen	22	13	91	25	18.000	110.000
machineveiligheid	41	26	85	25	34.000	134.000
tenminste 1 van de gemeten risico's	52	24	71	36	62.000	352.000
Totaal in 2016					330.000	8,9 mln.
onderzocht in 2014						
kracht zetten	27	18	92	17	16.000	onb.
beeldschermwerk	44	29	85	25	38.000	230.000
repeterende bewegingen	10	6	96	28	9.000	77.000
ongunstige of stat. lichaamsh.	15	9	95	24	12.000	96.000
niet-ioniserende straling	7	5	98	14	4.000	31.000
besloten ruimten	7	5	98	21	5.000	33.000
werken op hoogte	14	10	96	17	8.000	36.000
hard geluid	15	12	96	11	6.000	69.000
trillingen	14	8	94	29	13.000	onb.
tenminste 1 van de gemeten risico's	72	28	56	33	81.000	498.000
Totaal in 2014					81.000	9,1 mln.

1) er zijn drie categorieën van de risicobeheersing: op orde: risico niet aanwezig of adequaat beheerst; niet op orde: risico aanwezig en niet adequaat beheerst en geen voornemen daartoe; onduidelijk: effectiviteit maatregelen niet duidelijk

In kolom 3 zien we het percentage bedrijven waar het gegeven arbeidsrisico op orde is, als som van het percentage bedrijven waar het risico niet speelt (het complement van kolom 1) en het percentage bedrijven waar het risico wel speelt en adequaat wordt beheerst (kolom 2).

Het arbeidsrisico machineveiligheid valt hier in negatieve zin op: bij relatief veel bedrijven speelt dit risico (41%) en bij 26% van de bedrijven speelt het én wordt het adequaat beheerst. Dat geeft een totaal van 85% (dat is $100\% - 41\% + 26\%$) van de bedrijven waar het arbeidsrisico niet speelt of adequaat beheerst wordt (en dus op orde is). Van de resterende 15% mogen we niet direct stellen dat het risico daar niet op orde is. Er zijn ook bedrijven waar onze inspecteur geen mening kon geven over de effectiviteit van de maatregelen; voor deze bedrijven achten wij de mate van beheersing onduidelijk.

Ook het risico gevaarlijke stoffen scoort relatief gezien laag: bij 91% van de bedrijven is dit op orde. Voor de overige gemeten niet-psa-risico's gaat het telkens om meer dan 95% van de bedrijven waar het risico niet speelt of de beheersing ervan op orde is.

Kijkend naar de combinatie van alle gemeten niet-psa-risico's in 2016, dan zien we dat bij 71% van de bedrijven alle voorkomende, in 2016 gemeten risico's op orde zijn: bij 48% van de bedrijven komt geen van de risico's voor en bij 24% van de bedrijven komen er één tot maximaal zes niet-psa- risico's voor, én worden die allen adequaat beheerst.

Kolom 4 geeft het percentage van de risicobedrijven dat het risico niet adequaat beheerst. Bij de niet-psa-risico's zien we dat circa een kwart tot een derde van de risicobedrijven het risico niet adequaat beheerst. Van de bedrijven waar tenminste één van de gemeten risico's speelt heeft 36% tenminste één van die risico's niet op orde.

Kolommen 5 en 6 geven geschatte aantallen bedrijven en aantallen blootgestelde werknemers bij die bedrijven waar het risico niet adequaat wordt beheerst. Vooral bij machineveiligheid en gevaarlijke stoffen gaat het om relatief veel bedrijven en relatief veel blootgestelde werknemers die te maken hebben met onveilige situaties. Verder zijn er 62.000 bedrijven waar tenminste één van de in 2016 onderzochte niet-psa-risico's niet adequaat beheerst wordt. Bij deze bedrijven gaat het om circa 352.000 werknemers die blootgesteld kunnen worden aan tenminste één niet adequaat beheerst risico (van de gemeten zes risico's).

Psa-risico's

Tabel III geeft de resultaten voor de psa-risico's werkdruk en (externe en interne) ongewenste omgangsvormen. Bij de externe variant gaat het om omgangsvormen van klanten en leveranciers e.d.; bij de interne variant om omgangsvormen van collega's en leidinggevendenden. Deze psa-risico's kunnen in principe bij elk bedrijf spelen, maar in de praktijk zullen er bedrijven zijn waar dit niet zo ervaren wordt. Alle bedrijven moeten zorgvuldig en regelmatig onderzoeken of er risicofactoren aanwezig zijn en of de basis maatregelen genomen zijn. Mits goed gemotiveerd hoeven bedrijven waar een gegeven psa-risico in de praktijk niet speelt, dan geen aanvullende maatregelen te nemen om dit risico te beheersen. In deze meting heeft de inspectie niet kunnen vaststellen of het risico bij de bedrijven daadwerkelijk aan de orde is of niet. Wel is bij elk bedrijf vastgesteld of er maatregelen zijn genomen en zijn die maatregelen door de inspecteur beoordeeld. Zodoende is het onduidelijk of bedrijven die geen of niet adequate maatregelen hebben genomen dat wel is aan te rekenen: het kan gaan om bedrijven waar het risico in de praktijk niet speelt. Wel informatief is het wanneer onze inspecteur vaststelt dat adequate maatregelen zijn genomen: voor die bedrijven en werknemers wordt het betreffende psa-risico in ieder geval adequaat beheerst.

Daarnaast is vastgesteld bij welke bedrijven in het afgelopen jaar een psa-risico daadwerkelijk is opgetreden: er zijn werknemers geconfronteerd met stress door werkdruk of door ongewenste omgangsvormen. Bij die bedrijven is het risico zodoende zeker aan de orde. Ook van deze groep bedrijven is

vastgesteld of er adequate maatregelen zijn genomen. Hier is echter onduidelijk of de maatregelen al voor het optreden van het risico waren ingesteld, of misschien pas later, mede naar aanleiding van het optreden ervan.

In kolom 1 zien we dat 41% van alle bedrijven adequate maatregelen neemt om het risico van stress door werkdruk te beheersen. Ten aanzien van de ongewenste omgangsvormen ligt dat percentage lager. Verder zien we dat 14% van de bedrijven adequate maatregelen neemt op alle drie gemeten psarisico's. In kolom 4 zien we dat een groter percentage van de werknemers werkt bij bedrijven die adequate maatregelen nemen: bij de 14% bedrijven die alle drie risico's adequaat beheersen, werkt 40% van de werknemers in Nederland. Dit komt doordat grotere bedrijven vaker de risico's adequaat beheersen.

Tabel III Psa-risico's naar mate van beheersing; 2016, n=2787

	Als % van alle bedrijven		Als % van de bedrijven waar risico optrad	Als % van alle werknemers
	1 Adequate maatregelen	2 Risico opgetreden afgelopen jaar	3 Adequate maatregelen	4 Adequate maatregelen
Arbeidsrisico (alleen psa)	%	%	%	%
werkdruk	41	10	73	65
externe ongewenste omgangsvormen	30	13	70	57
interne ongewenste omgangsvormen	23	2	83	62
op alle psa-risico's	14			40

In de kolommen 2 en 3 kijken we naar de bedrijven waar het risico zich het afgelopen jaar daadwerkelijk voordeed. Bij 2% van de bedrijven antwoordt de werkgever op de vraag: "Waren er in het afgelopen jaar op de arbeidsplaats werknemers die te maken hadden met *interne* ongewenste omgangsvormen?" bevestigend; de externe variant trad bij 13% van de bedrijven op. Deze bedrijven nemen vaker adequate maatregelen: zo zien we bij de interne ongewenste omgangsvormen dat landelijk gezien 23% van de bedrijven dit doet, tegen 83% van de bedrijven waar het zich het afgelopen jaar daadwerkelijk voordeed.

Verdere opmerkelijke constatering op de gemeten risico's

Biologische agentia: Brancheorganisaties en de media zijn de belangrijkste informatiebronnen voor risicobedrijven om op de hoogte te blijven van actuele ontwikkelingen. Het risicobesef van werkgevers van risicobedrijven is voor 80% van de bedrijven voldoende of goed, naar de mening van onze inspecteurs. Dit is sinds de vorige meting niet veranderd. De risicobedrijven met een RI&E nemen significant vaker en maar niet significant betere maatregelen dan die zonder een RI&E. Circa een kwart van de risicobedrijven beheerst het risico niet adequaat (in 2012: 23% in 2016 24%).

ATEX: Bedrijven die het risico in de RI&E of in het explosieveiligheidsdocument hebben opgenomen, nemen niet significant vaker of betere maatregelen dan de andere risicobedrijven. Circa een kwart van de risicobedrijven beheerst het risico niet adequaat (in 2012: 22% in 2016 28%, verschil is niet significant).

Kankerverwekkende stoffen (exclusief asbest): Van de risicobedrijven heeft 15% de verplichte registratie van werknemers die blootgesteld kunnen worden en om welke stoffen het dan gaat; van de bedrijven met meer dan 100 werknemers is dat 34%. Voor kankerverwekkende stoffen geldt ook dat werkgevers verplicht zijn de blootstelling te beoordelen en te toetsen aan grenswaarden. Acht op de tien bedrijven waar met kankerverwekkende stoffen wordt gewerkt, heeft geen enkele beoordeling van de blootstelling uitgevoerd; 14% heeft een gedeeltelijke blootstellingsbeoordeling gedaan; 7% van de bedrijven heeft een volledige beoordeling en toetsing aan grenswaarden uitgevoerd. Grotere bedrijven beoordelen de blootstelling vaker dan kleinere: bij de 80% risicobedrijven die niet beoordelen werkt 56% van de blootgestelde werknemers. Bedrijven die het risico in de RI&E hebben opgenomen nemen significant vaker (maar niet betere) maatregelen dan de andere risicobedrijven. Ten opzichte van de vorige meting in 2012 wordt het risico kankerverwekkende stoffen op gelijk niveau beheerst: circa een derde van de risicobedrijven beheerst het risico niet adequaat.

Overige gevaarlijke stoffen: Bedrijven waar werknemers kunnen worden blootgesteld aan reproductietoxische stoffen dienen dit te registreren in de RI&E. Ongeveer de helft van de risicobedrijven doet dat. Voor alle gevaarlijke stoffen geldt dat werkgevers verplicht zijn de blootstelling te beoordelen en te toetsen aan grenswaarden. Zeven op de tien risicobedrijven doet dit niet; 23% doet het gedeeltelijk en 7% volledig. Grotere bedrijven beoordelen de blootstelling vaker dan kleinere: bij de 70% risicobedrijven die niet beoordelen werkt 50% van de blootgestelde werknemers. De risicobedrijven met een RI&E nemen significant vaker en significant betere maatregelen dan die zonder een RI&E. Beheersing van het risico is ten opzichte van de meting in 2012 nauwelijks gewijzigd: circa 23% van de risicobedrijven beheerst het risico niet adequaat.

Machineveiligheid: In 2016 is bij een significant hoger percentage bedrijven sprake van machineveiligheid als arbeidsrisico (41%) dan bij de vorige meting ervan in 2011. Bij 17% van alle bedrijven wordt met heftrucks gewerkt. Vaak krijgen deze eerst een opleiding of instructie, maar bij 11% van de bedrijven met heftrucks gebeurt dit niet: de bestuurders leren het door zelf aan de slag te gaan en/of door zelf een handleiding/internet/boek te raadplegen. Bedrijven die het risico in de RI&E hebben opgenomen nemen significant vaker en significant betere maatregelen dan de andere risicobedrijven. Machineveiligheid wordt in 2016 significant minder goed beheerst dan tijdens de vorige meting in 2011: nu 25% van de bedrijven die het risico niet adequaat beheersen tegen 18% in 2012 (afname met 95% betrouwbaarheid groter dan 3%).

Werkdruk: Het percentage bedrijven waar werkdruk tot stress leidt (10%) is niet significant lager geworden, maar wel het percentage werknemers waar dat gebeurt (7%). Wel leidt stress door werkdruk in 2016 bij werknemers significant vaker tot verzuim: nu 13% van alle werknemers met stress door werkdruk tegen 4% in 2012. Bedrijven met het risico werkdruk in de RI&E nemen relatief gezien significant vaker maatregelen (70%), dan bedrijven zonder het risico in de RI&E of zonder RI&E (40%); het verschil is met 95% betrouwbaarheid groter dan 25%. Ten opzichte van de vorige meting in 2012 nemen bedrijven nu significant vaker adequate maatregelen tegen werkdruk: in 2016 doet 41% van alle bedrijven dat, tegen 18% in 2012.

Externe ongewenste omgangsvormen: Ongewenste omgangsvormen door externen (denk oa. aan klanten en leveranciers) werden bij deze meting significant vaker gerapporteerd dan bij de vorige meting: bij 13% van de bedrijven in 2016 tegen 9% in 2012. Agressie en geweld is de meest voorkomende externe ongewenste omgangsvorm: afgelopen jaar is dit voorgekomen bij 12% van de bedrijven. Bedrijven die externe ongewenste omgangsvormen in de RI&E hebben opgenomen nemen significant vaker en betere maatregelen dan bedrijven die dat niet doen. Ten opzichte van de vorige meting in

2012 nemen bedrijven nu significant vaker adequate maatregelen tegen het risico externe ongewenst omgangsvormen: in 2016 doet 30% van alle bedrijven dat, tegen 18% in 2012.

Interne ongewenste omgangsvormen: Bij ongewenste omgangsvormen door collega's en leidinggevenden is er weinig verschil in het voorkomen van de vier onderscheiden soorten (naast agressie en geweld ook pesten, discriminatie en seksuele intimidatie), elk vindt bij circa 1% van de bedrijven plaats in het afgelopen jaar. Bedrijven met het risico in de RI&E nemen significant vaker (63% tegen 17%) maar niet betere maatregelen nemen dan de bedrijven die dat niet hebben. Ten opzichte van de vorige meting in 2012 nemen bedrijven nu significant vaker adequate maatregelen tegen het risico interne ongewenst omgangsvormen: in 2016 doet 23% van alle bedrijven dat, tegen 18% in 2012.

Combinatie van risico's en systeembepalingen: Bij 62.000 bedrijven werd één van de in 2016 gemeten niet-psa-risico's niet adequaat beheerst. Eerder zagen we dat bij 36.000 bedrijven vier belangrijke systeembepalingen niet werden nageleefd. Dit gecombineerd geeft 90.000 bedrijven die op tenminste één van beide aspecten slecht scoren. Bij die 90.000 bedrijven gaat het om 466.000 werknemers; daarvan worden er tenminste 352.000 blootgesteld aan een niet adequaat beheerst niet-psa-risico (gemeten in 2016); de overigen werken bij een bedrijf dat niet aan de vier systeembepalingen voldoet. Het betreft vooral de kleinere bedrijven (minder dan 10 werknemers), namelijk 87% van het totaal van 90.000. Het gaat vooral om bedrijven in de sectoren handel, bouwnijverheid en horeca.

In 2016 zijn daarnaast vijf nog niet eerder in dit verband gemeten arbeidsrisico's op een minder gedetailleerd niveau onderzocht. Tabel IV geeft de resultaten.

Tabel IV Voorkomen van enkele specifieke arbeidsrisico's in 2016 (n=2787)

Arbeidsrisico	% van bedrijven	% van werknemers
	%	%
Hete of koude oppervlakten of vloeistoffen en open vlammen	16	6
Te hoge of lage omgevingstemperatuur	7	3
Elektrocuciegevaar	6	2
Verdrinkingsgevaar	3	1
Onbedoeld fysiek contact met dieren	7	3

V Nalevingsindicator

Op basis van het materiaal van Arbo in bedrijf heeft het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een nalevingsindicator opgesteld, die is opgenomen in de rijksbegroting. De indicator geeft in één cijfer een beeld van in hoeverre op de werkvloer de Arbo-wet door bedrijven wordt nageleefd. Die indicator heeft als basis alle bedrijven van Nederland (dus niet de werknemers of de risicobedrijven³) en is gebaseerd op:

- de mate waarin de bedrijven aan een aantal **systeembepalingen** voldoen in het verslagjaar.
Het gaat om:
 - A. het percentage bedrijven dat een contract heeft met een arbodienstverlener en/of een preventiemedewerker heeft aangesteld;

³ Het percentage bedrijven dat "het goed doet" ligt in de regel veel lager dan het percentage werknemers dat werkt bij zulke bedrijven, omdat juist de grote bedrijven het vaak beter doen. Een indicator gebaseerd op de werknemers zal zodoende een positiever beeld geven dan een indicator gebaseerd op bedrijven.

B. het percentage bedrijven dat een RI&E heeft;

C. het percentage bedrijven dat voorlichting en/of onderricht geeft over gezond en veilig werken en waarbij de werkgever er (tenminste soms) op toeziet dat werknemers ook werken conform de instructies en voorschriften van gezond en veilig werken.

Dit wordt gewogen gemiddeld (A en B voor een kwart en C voor de helft) tot één cijfer D aangaande de systeembepalingen.

- de mate waarin bij bedrijven geen sprake is van (grote) onvolkomenheden ten aanzien van de **arbeidsrisico's**. Er zijn geen (grote) onvolkomenheden als het risico niet speelt of als er adequate maatregelen op het risico zijn genomen. Adequaar betekent in dit verband dat de inspecteur de genomen maatregelen in de vragenlijst van Arbo in bedrijf als voldoende of goed heeft beoordeeld. De verkregen percentages worden over alle arbeidsrisico's gemiddeld en dat geeft:

E. het gemiddeld over alle risico's heen bepaalde percentage bedrijven waar het risico niet speelt of adequaat wordt aangepakt.

De interpretatie daarvan als dit percentage bijvoorbeeld op 90% uitkomt is dat gemiddeld over alle arbeidsrisico's bij 10% van alle bedrijven een risico wel speelt en er geen adequate maatregelen op worden genomen.

De beide percentages worden vervolgens ongewogen gemiddeld: de systeembepalingen en de arbeidsrisico's tellen allebei even zwaar.

Uit tabel V blijkt dat in de periode 2010-2016 de naleving zich positief heeft ontwikkeld.

Tabel V Ontwikkeling en samenstelling nalevingsindicator 2010-2016 (in % van bedrijven)

	2010 (n=2806)	2011 (n=2805)	2012 (n=1854)	2014 (n=2804)	2016 (n=2787)
Aspecten van arbobeleid en uitvoering	%	%	%	%	%
Voldoen aan systeemverplichtingen					
A. Arbodienstverlening en/of preventiemedewerker	80	82	79	77	81
B. RI&E	45	41	45	47	45
C. Voorlichting, onderricht en toezicht	57	63	65	66	69
D. Gewogen gemiddeld systeemverplichtingen	60	62	63	64	66
Maatregelen op arbeidsrisico's					
E. (Gemiddeld) risico's niet aan orde of adequaat aangepakt	93	94	93	94	94
Nalevingsindicator G&VW	76	78	78	79	80

VI Specifieke risicogroepen werknemers

De Arbowet geldt voor alle werknemers. Voor bijzondere doelgroepen zoals zwangere vrouwen, jongeren (van 13 tot 18) en ouderen (vanaf 55) gelden aanvullende voorschriften. Deze staan in het Arbo-besluit. Het doel van de aanvullende voorschriften is om deze kwetsbare groepen werknemers te beschermen. Voor ouderen geldt die bescherming ook in preventieve zin: wat doet de werkgever er aan om de werknemers duurzaam inzetbaar te houden. In de Arbo in bedrijfmeting 2016 is naar deze laatste activiteit gekeken.

Voor het langer en gezond in dienst houden van werknemers neemt 47% van alle bedrijven één of meer maatregelen. Bij die bedrijven werkt 78% van de werknemers. Naarmate bedrijven groter zijn,

nemen ze significant vaker maatregelen. 88% van de bedrijven met 100 en meer werknemers heeft maatregelen genomen. De maatregelen die het vaakst wordt genomen zijn het beschikbaar stellen van arbeidsmiddelen, het stimuleren van scholing en het nemen van maatregelen op het gebied van fysieke belasting. Voor elk van deze maatregelen geldt dat circa 20% van alle bedrijven deze neemt.

Van de bedrijven met chronisch zieken in dienst (11% van de bedrijven) neemt bijna tweederde maatregelen gericht op deze groep. Dat gaat vooral om taakverlichting of een ander takenpakket (33% van de bedrijven met chronisch zieken in dienst) en/of aanpassing werkplek (30%).

Van de bedrijven met oudere werknemers met fysiek zwaar werk of werkend in ploegdiensten of op onregelmatige tijden (13% van de bedrijven) neemt bijna de helft maatregelen gericht op deze groep. Het meest genomen worden maatregelen tegen fysieke belasting (23%), gevolgd door taakverlichting/ander takenpakket (20%) en aanpassing van werktijden (15%).

Ook voor werknemers met een lage opleiding (zonder afgeronde beroepsopleiding of met een MBO opleiding van niveau I) nemen bedrijven soms specifieke maatregelen. Ongeveer 27% van de bedrijven heeft zulke werknemers in dienst; 30% van die bedrijven neemt specifieke maatregelen. De maatregelen die genomen worden hebben vaak betrekking op scholing (19%) of breder inzetbaar maken (13%).

VII Verband naleven systeembepalingen en beheersen van arbeidsrisico's

De inspectie heeft op basis van de gegevens van Arbo in bedrijf onderzocht of er een positief verband bestaat tussen de mate waarin werkgevers de systeembepalingen van de Arbowet naleven en de mate waarin zij de bij hun bedrijf voorkomende arbeidsrisico's adequaat beheersen. Daarbij is gecorrigeerd voor de invloed van sectoren en grootteklassen. Het blijkt dat naarmate bedrijven aan meer systeembepalingen voldoen, de kans groter wordt dat zij hun arbeidsrisico's adequaat beheersen. Bijvoorbeeld bij een bedrijf in de landbouw, industrie, bouwnijverheid, handel, horeca of de overige dienstverlening, dat aan geen van zeven systeembepalingen voldoet, is de kans 19% dat alle bij dat bedrijf (in Arbo in bedrijf gemeten) arbeidsrisico's adequaat zijn beheerst. Als aan alle zeven systeembepalingen wordt voldaan is die kans 93%. Bij bedrijven met 10 tot 49 werknemers is het verband sterker. In een aantal sectoren is het verband zwakker. Of het verband causaal is of niet, kan op basis van de gegevens niet worden vastgesteld, maar het is niet aannemelijk dat als er een causaal verband is, dit in de omgekeerde richting loopt.

Vervolgens is gekeken welke van de systeembepalingen het meest voorspellend zijn voor het adequaat beheersen van arbeidsrisico's in een bedrijf. Het meest voorspellend blijken:

- de aanwezigheid van een RI&E (waarin de belangrijke arbeidsrisico's zijn opgenomen) in combinatie met aanwezigheid van een plan van aanpak (met geplande maatregelen voor de belangrijkste risico's);
- de betrokkenheid van werknemers bij arbobeleid in het bedrijf (ten minste één keer per jaar overleg met werknemers over arbobeleid in het bedrijf).

Los van elkaar gaat het in 2016 om 18% van de bedrijven dat een volledige RI&E/PvA heeft en 59% dat tenminste eenmaal per jaar overleg heeft. Aan beide verplichtingen tezamen voldoet 15% van de bedrijven. Grote bedrijven doen het beter dan kleinere en de sector Overheid doet het aanzienlijk beter dan de andere sectoren; Landbouw scoort veruit het laagst.

Aangezien de systeembepalingen onderling gecorreleerd zijn, is het niet mogelijk om aan te geven of de andere systeembepalingen daarmee *on*belangrijk zijn. Het kan namelijk zijn dat de invloed van een systeembepaling via andere gecorreleerde bepalingen al in de voorspelling van de beheersing van arbeidsrisico's tot uitdrukking komt.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

De monitor ‘Arbo in bedrijf’ is een jaarlijks onderzoek van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De monitor is uitgevoerd door de Inspectie SZW, directie Analyse, Programmering en Signalering (APS), afdeling Onderzoek en Analyse (O&A).

De monitor heeft vijf doelstellingen:

- Het schetsen van een representatief beeld van de stand van zaken op het gebied van arbeidsomstandigheden in de Nederlandse bedrijven en instellingen;
- Het schetsen van een representatief beeld van de mate van naleving van de Arbowet en het Arbobesluit door de bedrijven. Hierbij ligt het accent op de systeembepalingen uit het Arbobesluit. De systeembepalingen zijn de artikelen die omschrijven welke maatregelen bedrijven moeten uitvoeren om de blootstelling aan bepaalde arbeidsrisico's te voorkómen of te vermindere(n);
- Het schetsen van een trend in de mate van naleving;
- Het genereren van informatie voor een nalevingindicator in de rijksbegroting (zie samenvatting);
- Het genereren van informatie voor de risico-analyse van de Inspectie SZW.

1.2 Over de verslagperiode en de periodiciteit

Voor een voldoende representatief en betrouwbaar beeld in afzonderlijke sectoren en grootteklassen van bedrijven is vastgesteld dat een steekproefomvang van circa 2800 vestigingen nodig is. Door de taakstelling van het kabinet voor SZW voor de periode 2012-2015 is de beschikbare capaciteit voor de monitor gehalveerd. Besloten is de beschikbare capaciteit voor twee jaar (2800 vestigingen) samen te nemen voor één monitorrapportage. In de periode oktober-december 2015 zijn circa 600 vestigingen bezocht en in de aansluitende periode januari-juni 2016 zijn er nog eens circa 2200 bezocht. Over die bedrijven wordt in deze rapportage verslag gedaan. De Inspectie heeft besloten de verslagperiode in de rapportage aan te duiden als 2016.

Met deze aanpak verschijnt om het jaar een rapportage Arbo in bedrijf. De volgende verschijnt in 2019 en zal gaan over de verslagperiode laatste tertiaal 2015 - eerste tertiaal 2016.

1.3 Vraagstelling

De centrale vraag van het monitoronderzoek is:

In hoeverre leven de Nederlandse bedrijven de Arbowet na, ten aanzien van de algemene systeembepalingen, ten aanzien van een aantal specifieke arbeidsrisico's en ten aanzien van een aantal specifieke groepen werknemers?

De centrale vraag wordt beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

Deelvragen systeembepalingen

Het gaat om de volgende bepalingen: de aanwezigheid van een risico-inventarisatie en –evaluatie, van een plan van aanpak, van een arbeidsongevallenregistratie, van arbodienstverlening, van een ziekte-verzuimbeleid, van bedrijfshulpverlening (BHV), van een preventiemedewerker, betrokkenheid van werknemers bij het arbobeleid en het geven van voorlichting, onderricht en toezicht. Ook wordt gekeken naar in hoeverre werkgevers bekend zijn met en gebruik maken van een arbocatalogus.

1. Welk percentage van de bedrijven voldoet aan de systeembepalingen?
2. Welk percentage van de werknemers werkt bij een bedrijf dat voldoet aan de systeembepalingen?
3. Hoe is dat verdeeld per sector en grootteklasse van de bedrijven?
4. Hoe zit dat met combinaties van systeembepalingen?

Deelvragen specifieke arbeidsrisico's en groepen

Het totale aantal onderscheiden specifieke risico's en groepen bedraagt ruim twintig. Deze worden in een cyclus van twee keer uitgevraagd: om en om (elke twee jaar) circa 10 stuks. Voor 2016 gaat het om de volgende risico's en groepen: biologische agentia, ATEX, kankerverwekkende stoffen waarvan asbest in het bijzonder, overige gevaarlijke stoffen, machineveiligheid, werkdruk en ex- en interne ongewenste omgangsvormen. De bijbehorende deelvragen op de arbeidsrisico's zijn:

1. Bij welk percentage van de bedrijven is het risico aanwezig?
2. Welk percentage van de werknemers wordt blootgesteld aan het risico?
3. Bij welk percentage van de bedrijven is het risico onderkend in de RI&E?
4. Welk percentage van de bedrijven waar het risico zich voordoet neemt maatregelen?
5. Welke maatregelen zijn genomen?
6. Wat is de relatie tussen de aanwezigheid van het risico in een bedrijf, vermelding van het risico in de RI&E en het nemen van maatregelen?
7. Wat is de effectiviteit van de genomen maatregelen volgens de inspecteur?
8. Hoe is dat verdeeld naar sector en grootteklasse van de bedrijven?
9. Hoe zit dat met combinaties van risico's?

Op een minder gedetailleerd niveau komen eveneens aan de orde: hete/koude oppervlakken en vloeistoffen, temperatuur, elektrocutie, verdrinking en fysiek contact met dieren. Ook wordt aandacht gegeven aan de inspanningen van werkgevers om oudere werknemers duurzaam aan het werk te houden.

1.4 Onderzoeksaanpak

Onderzoekspopulatie

Er is sprake van twee onderzoekspopulaties. De eerste wordt gevormd door de in 2016 in Nederland gevestigde bedrijven, instellingen en overheidsinstanties, met uitzondering van bedrijven die zich bezig houden met delfstoffenwinning en de visserij (schepen). De tweede populatie bestaat uit de bij al die bedrijven werkzame werknemers.

De onderzoekseenheden zijn voor beide populaties vestigingen van de bedrijven. Dit uit praktisch oogpunt, enerzijds omdat een bedrijf soms vele vestigingen heeft en de inspectie die niet allemaal bezoekt om een beeld van de arbeidsomstandigheden te krijgen en anderzijds omdat er geen bruikbaar steekproefkader van bedrijven in Nederland is en wel van vestigingen van bedrijven.

Steekproef

Een gestratificeerde steekproef met omvang 2.800 is getrokken uit een door de Inspectie SZW bewerkt bestand van de Kamer van Koophandel (KvK-bestand) met daarin alle vestigingen van bedrijven in Nederland.⁴ Stratificatie is nodig omdat inzicht gewenst is in afzonderlijke economische sectoren en afzonderlijke grootteklassen van bedrijven. Bij een eenvoudige aselechte steekproef zouden kleine sectoren en grotere bedrijven nauwelijks in de steekproef voorkomen. De steekproef is gestratificeerd naar 38 economische sectoren en 6 grootteklassen. De steekproefmatrix bestaat zodoende uit $38 \times 6 = 228$ cellen (of strata).

Dataverzameling

De geselecteerde vestigingen zijn bezocht door inspecteurs van de Inspectie SZW en in de sector horeca door inspecteurs van de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA). De bezoeken hebben plaatsgevonden van november 2015 tot en met juni 2016. De inspecteurs maken een rondgang door het bedrijf en nemen mondeling een gestructureerde vragenlijst af. Gesprekspartner daarbij is de werkgever of een andere persoon die als verantwoordelijke fungeert op het gebied van arbeidsomstandigheden. De gegevens die met deze vragenlijst worden verzameld, zijn gebaseerd op antwoorden van de werkgever, documenten van het bedrijf over de arbeidsomstandigheden en het oordeel van de inspecteur. Er is geen sprake van non-response, maar wel zijn een aantal bedrijven om verschillende redenen afgevalen (bijvoorbeeld omdat deze bij nader inzien geen werknemers bleken te hebben). Omdat het niet altijd gelukt is in de onderzoeksperiode goede vervangende bedrijven te vinden is de steekproefomvang uitgekomen op 2787.

Analyse

De uitkomsten in de afzonderlijke steekproefcellen zijn gewogen samengenomen om uitkomsten te genereren op het niveau van sectoren, van grootteklassen en van het totaal. De weging vindt plaats op basis van CBS-populatiegegevens over aantallen bedrijven en aantallen werknemers in Nederland. Merk op dat bij de steekproeftrekking wordt uitgegaan van vestingen als registratiebasis. Bij de weging gaan wij uit van de gegevens van het CBS met bedrijven als registratiebasis⁵, omdat de Inspectie deze gegevens meer betrouwbaar en representatief acht dan het vestigingenbestand dat de Inspectie bij de steekproeftrekking gebruikt. Bij de weging wordt zodoende geen rekening gehouden met dit verschil in de registratiebasis. Verondersteld wordt dat voor alle cellen de voor de steekproef geselecteerde vestigingen representatief zijn voor alle bedrijven in de populatie.

1.5 Operationalisatie van begrippen

Adequate maatregelen

Een belangrijk item in de meting is de beoordeling van genomen maatregelen door de inspecteur. Daarbij geldt de nuancering dat een bedrijfsbezoek minder diepgang heeft dan een inspectie. Die beoordeling is dan ook op hoofdlijnen, want er is simpelweg onvoldoende tijd om dat voor elk risico uitgebreid na te gaan.

De categorieën van dit item worden daarbij als volgt gedefinieerd:

- Goed: het risico is door de maatregelen weggenomen of het onvermijdelijke restrisico wordt goed tot optimaal beheerst door de genomen maatregelen;

⁴ Het KvK-bestand is opgenomen in het geautoriseerde informatiesysteem I-net van de Inspectie SZW, verder aangevuld met informatie die de Inspectie SZW tijdens inspecties en onderzoeken bij bedrijven heeft verzameld.

⁵ CBS, 'bedrijven, economische activiteit, grootte en rechtsvorm' van statline.cbs.nl.

- Voldoende: het risico wordt door de maatregelen zodanig beheerst dat gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende tot goed zijn geborgd, maar het kan met een redelijke investering (in tijd of geld) significant beter;
- Matig: er zijn een aantal goede maatregelen getroffen, maar extra maatregelen zijn nodig om gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende te borgen;
- Slecht: er zijn niet of nauwelijks goede maatregelen getroffen, waardoor de werknemers onverantwoorde gezondheids- en/of veiligheidsrisico's lopen;
- Geen mening: kan de effectiviteit niet beoordelen.

In de analyses en de teksten worden de categorieën voldoende en goed vaak samengenomen tot **adequaat**. We spreken zodoende van adequate maatregelen wanneer deze als voldoende of goed zijn gekwalificeerd en van inadequate maatregelen wanneer er geen maatregelen zijn genomen (en het risico wel speelt) of de maatregelen als matig of slecht zijn gekwalificeerd.

Adequate beheersing van een risico

In dit rapport definiëren we een risico bij een bedrijf als **adequaat** beheerst als onze inspecteur de genomen maatregelen als goed of voldoende beoordeelt. **Niet of niet adequaat** beheerst zijn de risico's waarop geen maatregelen zijn genomen of deze door de inspecteur als matig tot slecht worden beoordeeld en er in het plan van aanpak geen voornemens tot betere maatregelen staan. Als de inspecteur de maatregelen niet kan beoordelen krijgt de beheersing van het risico de kwalificatie "onduidelijk".

Een oordeel matig tot slecht geeft een inspecteur meestal alleen als er duidelijkheid is dat het beter moet bij het bedrijf. Bij het oordeel voldoende tot goed ligt dat genuanceerder: de inspecteur kan nooit zeker weten of alle maatregelen ook goed worden uitgevoerd. In combinatie met de aanwezigheid van de categorie "onduidelijk" leidt dit tot de volgende richtlijnen bij het interpreteren van deze gegevens:

- Cijfers over het niet adequaat beheersen van risico's zijn te beschouwen als ondergrenzen daarvan: als we schrijven dat 23% van de risicobedrijven machineveiligheid niet adequaat beheerst, dan ligt het werkelijk percentage waarschijnlijk hoger (deels door de categorie "onduidelijk" en deels door de ondermelding);
- Bij cijfers over het adequaat beheersen van risico's ligt dat anders: door de categorie "onduidelijk" kan het werkelijke percentage hoger liggen, maar door de mogelijke overrapportage ook lager.

Risico niet meer aanwezig

In voorgaande edities werd ook bij bedrijven waar een gegeven risico niet aanwezig was, gevraagd om wel aan te geven of er toch maatregelen genomen zijn op dat risico. Als dat zo was, werd er van uitgegaan dat dat risico dan "niet meer" aanwezig was door de genomen maatregelen. Omdat dat mogelijk onduidelijkheden gaf hoe lang dan nog terug gekeken moest worden (kracht zetten speelt niet meer omdat als maatregel jaren geleden een machine is aangeschaft), is dat voor deze meting aangepast: als het risico niet aanwezig is, werd gevraagd of het in de afgelopen twee jaar wel aan de orde was geweest. Zo ja, dan werd gevraagd welke maatregelen genomen werden. Gebleken is dat dit telkens voor erg weinig steekproefbedrijven opging. We kunnen daarom geen relevant inzicht geven in de maatregelen die hebben geleid tot het verdwijnen van het risico. Bij de genomen maatregelen beperken we ons in de modules daarom steeds tot maatregelen genomen door bedrijven waar het risico nog speelt.

1.6 Reikwijdte uitspraken

Met bovenstaande kanttekeningen zijn de resultaten van het onderzoek, na weging, te generaliseren naar het gehele Nederlandse bedrijfsleven, instellingen en overheidsinstanties. Daarbij gelden ui-

terdaard nauwkeurigheidsmarges, maar het is ondoenlijk die overal aan te geven. De marges hangen voor een belangrijk deel af van het aantal bezochte bedrijven waarop de uitspraak betrekking heeft. Dat aantal n is bij alle tabellen en grafieken gegeven. Voor een inzicht in de betrouwbaarheid en de nauwkeurigheid van de schattingen verwijzen we naar bijlage III.

Voor een uitgebreide methodologische verantwoording zie bijlage I.

1.7 Leeswijzer

Hoofdstuk twee gaat over de mate waarin bedrijven voldoen aan de systeembepalingen ofwel de wettelijke verplichtingen. Ook wordt aandacht besteed aan de vraag in hoeverre werkgevers bekend zijn met de arbocatalogus en of zij gebruik maken van de oplossingen uit de arbocatalogus voor risico's die voor hen relevant zijn. In een afsluitende paragraaf volgt een samenvatting van de bevindingen en wordt gekeken naar combinaties van systeembepalingen. Bijvoorbeeld naar het percentage bedrijven dat alle negen systeembepalingen naleeft.

In hoofdstuk drie worden de onderzochte specifieke arbeidsrisico's belicht. Voor deze risico's wordt onder andere gekeken in hoeverre ze voorkomen, wat bedrijven aan maatregelen nemen en hoe de maatregelen beoordeeld worden door inspecteurs. Ook dit hoofdstuk eindigt met een samenvatting van de bevindingen en een analyse op combinaties van risico's. Bijvoorbeeld welk percentage van de bedrijven alle daar spelende onderzochte risico's adequaat beheerst.

Hoofdstuk vier gaat over de inspanningen van werkgevers om te zorgen voor duurzame inzetbaarheid van de werknemers.

In dit rapport wordt gerapporteerd naar 12 economische sectoren die zijn gebaseerd op de sectorindeling van het CBS 'Standaard Bedrijfsindeling 2008, SBI-2008'. Voor de meeste sectoren zal de omschrijving volstaan om een duidelijk beeld te geven van de bedrijven die daartoe worden gerekend. Echter voor twee sectoren wordt een nadere toelichting wenselijk geacht. De sector 'openbaar bestuur en overheidsdiensten' omvat bestuursorganen (waaronder ministeries, provincies en gemeenten), overheidsdiensten (waaronder defensie, politie, justitie, en brandweer) en de verplichte sociale verzekeringen. In de sector 'onderwijs' vinden we naast primair, secundair en tertiair onderwijs onder meer bedrijfsopleidingen en –trainingen, en auto- en motorrij scholen. In de tekst, tabellen en grafieken geven wij de sectoren uit oogpunt van betere leesbaarheid aan met een verkorte aanduiding. In eerdere publicaties gebruikten wij een meer uitgebreide beschrijving. Onderstaande tabel geeft beiden.

Gehanteerde aanduiding	Uitgebreide aanduiding
Landbouw	Landbouw en bosbouw
Industrie	Industrie, energievoorziening, waterbedrijven, afvalbewerking
Bouwnijverheid	Bouwnijverheid
Handel	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's
Horeca	Horeca
Vervoer en Informatie	Vervoer, opslag en Informatie en communicatie
Financiële dienstverlening	Financiële dienstverlening
Zakelijke dienstverlening	Zakelijke dienstverlening
Overheid	Openbaar bestuur en overheidsdiensten
Onderwijs	Onderwijs
Zorg	Gezondheids- en welzijnszorg
Overige dienstverlening	Overige dienstverlening

Voor de specificatie naar grootteklasse worden in de rapportage doorgaans drie categorieën onderscheiden, te weten kleine bedrijven (1 tot en met 9 werknemers), middelgrote bedrijven (10 tot en met 99 werknemers) en grote bedrijven (meer dan 100 werknemers). Daar waar dat nuttig is wordt soms een meer gedetailleerde onderverdeling gehanteerd.

Daar waar percentages gebaseerd zijn op minder dan 50 bedrijven, worden deze niet gepresenteerd, behalve in de bijlage IV, waar sec de antwoorden op de afzonderlijke vragen uit de vragenlijst worden gegeven (uiteraard wel gewogen om landelijke cijfers te krijgen). In tabellen verschijnt dan een “-“ en in figuren worden de betreffende categorieën niet meegenomen.

Bij afrondingen hanteren we de stelregel dat alleen de waarde 0 wordt gegeven als het ook echt om 0 waarnemingen in die categorie gaat. Betreft het minder dan de helft van de gehanteerde eenheid, maar wel meer dan 0, dan wordt dat aangegeven met het symbool < in combinatie met de eenheid. Dus 0% in een tabel betekent echt 0 waarnemingen in de betreffende klasse; <1% betekent dat het afgeronde percentage onder de 0,5% uitkomt, maar wel groter dan 0 is (het komt wel voor).

2 Algemeen arbobeleid

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft de resultaten van het onderzoek ten aanzien de algemene wettelijke verplichtingen uit de Arbowet, de Arbeidstijdenwet en de (niet verplichte) arbocatalogus, ook wel genoemd het algemeen arbobeleid. Het gaat om de volgende onderwerpen:

- Risico-inventarisatie en – evaluatie (RI&E) en Plan van aanpak;
- Arbeidsongevallenregistratie;
- Arbodienstverlening;
- Ziekteverzuimbeleid;
- Bedrijfshulpverlening (BHV);
- Preventiemedewerker;
- Betrokkenheid van werknemers bij arbobeleid;
- Arbocatalogus;
- Voorlichting, onderwijs en toezicht
- Arbeidstijden.

Waar sprake is van relevante verschillen, worden de resultaten uitgesplitst naar de grootteklasse van het bedrijf. De resultaten worden tevens naar sector weergegeven. Voor meer gedetailleerde informatie per sector en grootteklasse wordt verwezen naar bijlage IV.

Het hoofdstuk eindigt met een paragraaf waarin de bevindingen over het arbobeleid worden samengevat en in samenhang beschreven. Ook kijken we naar de historische ontwikkeling.

2.2 Risico-inventarisatie en –Evaluatie (RI&E) en Plan van Aanpak (PvA)

Werknemers hebben recht op een veilige en gezonde werkplek. Dit recht is verankerd in de Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet). De verantwoordelijkheid voor een werkplek die voldoet aan de wettelijke normen, ligt primair bij de werkgever. De werkgever moet ook zorgen dat de wettelijke doelvoorwaarden worden nageleefd. Hoe de doelen worden bereikt mag de werkgever zelf bepalen.

Werkgevers zijn op basis van artikel 5 van de Arbowet verplicht om over een Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) te beschikken. Een RI&E is een document waarin de risico's voor de veiligheid en de gezondheid van de werknemers worden geïnventariseerd en geëvalueerd. Op basis van deze inventarisatie wordt een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld. In een PvA is aangegeven welke maatregelen de werkgever gaat nemen in verband met de geconstateerde risico's en binnen welke termijn deze maatregelen worden genomen. Na het opstellen van de RI&E dient het document door een arbodienst of een zelfstandig gevestigd gecertificeerd arbodeskundige te worden getoetst. Voor deze toetsingsverplichting is per 1 april 2011 een uitzondering gemaakt voor:

- bedrijven met maximaal 25 werknemers hoeven hun RI&E niet te laten toetsen, mits ze gebruik maken van een erkend branche-specifiek RI&E-instrument;
- bedrijven met werknemers die - allen bij elkaar opgeteld - arbeid verrichten voor een tijdsduur van ten hoogste 40 uur per week hoeven de RI&E niet te laten toetsen.

In het rapport worden de bedrijven met een RI&E, waarbij de RI&E om bovenstaande redenen niet hoeft te worden getoetst, meegeteld als bedrijven met een getoetste RI&E.

Aanwezigheid van (getoetste) RI&E, naar aantallen bedrijven

Bij het bedrijfsbezoek is gevraagd of op het peilmoment⁶ er een al dan niet getoetste RI&E op de vestiging aanwezig is. Tabel 2.1 geeft een overzicht van de aanwezigheid van een RI&E op het peilmoment over de periode 2009-2016.

Tabel 2.1 Bedrijven met een RI&E op peilmoment, periode 2009-2016 (% alle bedrijven)

	als % van alle bedrijven					
	2009 (n=2857)	2010 (n=2806)	2011 (n=2805)	2012 (n=1854)	2014 (n=2804)	2016 (n=2787)
RI&E aanwezig	%	%	%	%	%	%
Ja, en getoetst	33	31	27	39	39	38
Ja, maar (nog) niet getoetst	14	14	14	6	8	8
<i>subtotaal: RI&E aanwezig</i>	<i>46</i>	<i>45</i>	<i>40</i>	<i>45</i>	<i>47</i>	<i>45</i>
Nee	54	55	60	55	53	55

De tabel laat zien dat in 2016 het percentage bedrijven met een RI&E ten opzichte van 2014 niet veel en ook niet significant is veranderd: bij 45% van de bedrijven is een RI&E aanwezig.

Bij bedrijven met 25 werknemers of minder is het percentage bedrijven met een al dan niet getoetste RI&E op het peilmoment over de jaren 2009-2016 betrekkelijk stabiel rond de 43%, met een uitzondering in 2011 (37%). Voor bedrijven met 26 werknemers of meer schommelt het percentage rondom de 90%. Ook bij de grotere bedrijven van 100 werknemers en meer is het percentage bedrijven met een RI&E over de jaren heen betrekkelijk stabiel (95% in 2016; zie bijlage II, tabel II.1).

Aanwezigheid van (getoetste) RI&E, naar aantallen werknemers

Hierboven bleek dat grotere bedrijven vaker een RI&E hebben. Dat betekent dat het percentage werknemers dat werkt bij een bedrijf met een RI&E hoger is dan het percentage bedrijven met een RI&E. Tabel 2.2 geeft het overzicht voor de periode 2009-2016.

Tabel 2.2 Aantallen werknemers in bedrijven met een RI&E op peilmoment, periode 2009-2016 (% alle werknemers)

	als % van alle werknemers					
	2009 (n=2857)	2010 (n=2806)	2011 (n=2805)	2012 (n=1854)	2014 (n=2804)	2016 (n=2787)
RI&E aanwezig	%	%	%	%	%	%
Ja, en getoetst	76	71	66	75	75	73
Ja, maar (nog) niet getoetst	9	11	13	6	9	9
<i>subtotaal: RI&E aanwezig</i>	<i>85</i>	<i>83</i>	<i>80</i>	<i>81</i>	<i>84</i>	<i>83</i>
Nee	16	17	20	19	16	17

⁶ Het peilmoment is 1 oktober 2015. Dat ligt voor de datum van aankondiging van het bedrijfsbezoek. Bedrijven die naar aanleiding van de aankondiging van het bezoek alsnog een RI&E hebben opgesteld, tellen zodoende mee als bedrijven zonder RI&E.

De trend over de periode 2009-2016 is vrijwel stabiel: in Nederland valt circa 83% van de werknemers onder de werkingssfeer van een RI&E. Bij de bedrijven met minder dan 25 werknemers betreft dat in de beschreven periode circa 55% van de werknemers; bij de bedrijven met 25 of meer werknemers gaat het om zo'n 92% van de werknemers (zie bijlage II, tabel II.2).

Aanwezigheid van (getoetste) RI&E, naar sector

Een uitsplitsing naar sectoren laat zien dat vooral in de horeca relatief weinig bedrijven een RI&E hebben: slechts 16%. Heel goed scoort de sector overheid met 94% en in mindere mate de industrie met 67% van de bedrijven met een RI&E (zie bijlage II, tabel II.3). Uitgedrukt in percentages van de werknemers gaat het in de horeca om 47% tegen bijna 100% bij overheid en 93% in de industrie (bijlage II, tabel II.4).

Redenen voor het niet hebben van een RI&E

De inspecteurs hebben proberen te achterhalen wat de motieven voor werkgevers zijn om geen RI&E te hebben. Tabel 2.3 geeft de resultaten.

Tabel 2.3 Redenen waarom bedrijven geen RI&E hebben (n=860; % van de bedrijven die geen RI&E hebben)*

Reden dat bedrijf geen RI&E heeft	als % van bedrijven zonder RI&E	
	%	%
niet willen	34	
risico's te klein naar oordeel werkgever		18
andere prioriteiten		9
er is nooit iets ernstigs gebeurd		10
iedereen in bedrijf kent de risico's		7
het kost teveel tijd		1
het is te duur		1
de risico's zijn niet verantwoordelijkheid wg (volgens wg)		1
niet weten	75	
werkgever is niet bekend met arbowetgeving en verplichting RI&E		63
werkgever onderkent geen risico's		10
werkgever weet niet waar geschikte informatie is over opstelling RI&E		7
werkgever weet niet welke risico's bestaan		5
werkgever weet niet waar geschikte informatie over risico's is te vinden		6
niet kunnen (werkgever weet niet hoe een RI&E moet worden opgesteld)	13	
overig	15	

* de percentages tellen niet op tot 100% omdat bedrijven meerdere redenen kunnen hebben

De geconstateerde redenen zijn gegroepeerd in vier categorieën niet willen, niet weten, niet kunnen en overig.

Bij een derde van de werkgevers is sprake van niet willen, met als meest genoemde redenen dat de risico's klein zijn (18%) en dat er nooit iets ernstigs is gebeurd (10%). Bij de groep die aangeeft dat de risico's te klein zijn (n=159) blijkt dat bij 64% inderdaad de dit jaar onderzochte risico's niet aanwezig zijn, tegen bij 35% van alle bedrijven. Het gaat dus inderdaad wel om bedrijven waar de risico's wat minder prominent aanwezig zijn. Onder "overig" wordt veelal aangegeven dat het om een heel klein bedrijf gaat, waarvan werkgever het nut niet inzielt om een RI&E op te stellen. Ook gaat het om bedrijven die recent gestart dan wel verhuisd zijn en nog geen tijd hebben gehad een RI&E op te stellen en om bedrijven waar de RI&E op een andere vestiging zou liggen.

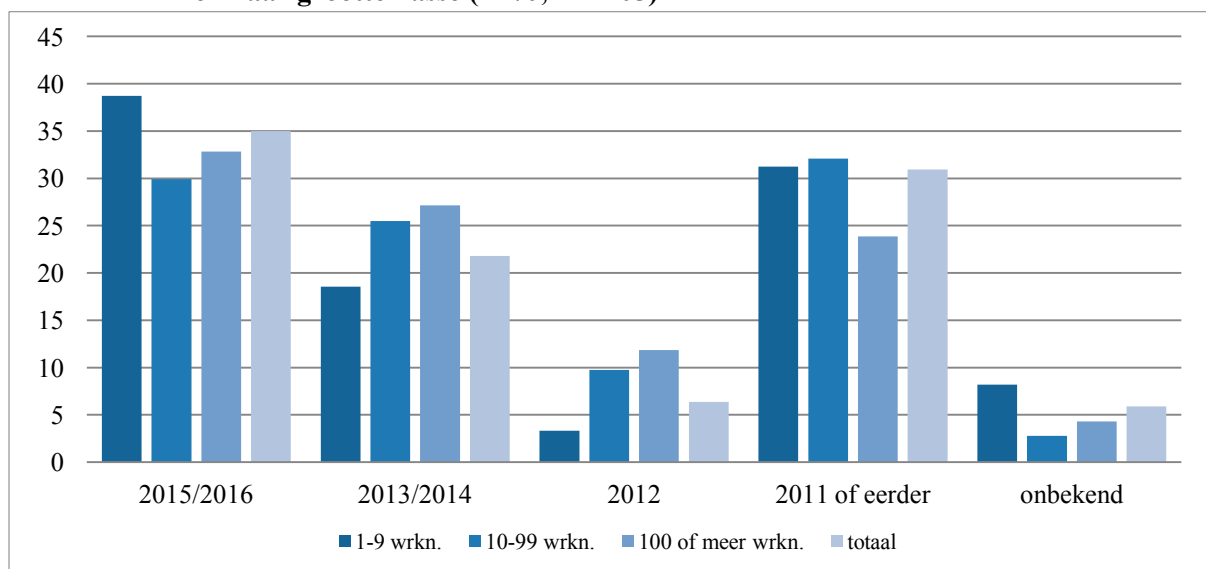
Niet willen komt het meest voor bij de sectoren industrie (47%) en bouwnijverheid (43%). Zie bijlage II, tabel II.5.

Driekwart van de werkgevers zegt geen RI&E te hebben omdat zij niet weten dat dat nodig is. Binnen deze categorie is veruit de meest genoemde reden het niet bekend zijn met de verplichting van het hebben van een RI&E (63%). Daarnaast zien we dat 10% van de werkgevers zegt geen risico's te onderkennen. Bij deze groep (n=90) blijkt dat bij 53% inderdaad de dit jaar onderzochte risico's niet aanwezig zijn tegen bij 35% van alle bedrijven.

Jaar van toetsing van de RI&E

Werkgevers moeten een RI&E (laten) opstellen. Een bestaande RI&E moet worden aangepast en getoetst wanneer er zich wijzigingen voordoen in de arbeidsomstandigheden. Ook nieuwe inzichten in risico's zouden aanleiding moeten geven om bestaande risico's opnieuw te inventariseren en te evalueren en eventueel nieuwe of aangescherpte maatregelen te nemen.

Figuur 2.1 Bedrijven met een getoetste RI&E op peilmoment, naar laatste jaar van toetsing en naar grootteklasse (in %; n=1105)

Figuur 2.1 laat zien dat ruim 35% van de getoetste RI&E's, is getoetst in 2012 of eerder. Een aanzienlijk deel van de RI&E's is zodoende al meer dan drie jaar niet getoetst; bij de vorige meting in 2014 was dat ongeveer gelijk. Dat een RI&E niet al ruim drie jaar niet getoetst is, kan komen omdat de arbeidsomstandigheden niet zoveel veranderen, of dat bij gewijzigde arbeidsomstandigheden werkgevers niet snel weer een nieuwe RI&E (laten) opstellen en toetsen. Uitgesplitst naar sector (zie Bijlage IV.1, vraag 1_1) zien wij dat vooral in de landbouw en de bouwnijverheid relatief veel recent getoetste RI&E's (na 2012) te vinden zijn (beiden 74%). Bij de RI&E's die in 2012 of eerder zijn getoetst, is het percentage dat naar de mening van de inspecteurs alle belangrijke risico's afdekt duidelijk (en significant) minder dan dat bij meer recentere RI&E's: 57% tegen 73%.

Vrijstelling van toetsing

Bedrijven met maximaal 25 werknemers hoeven hun RI&E niet te laten toetsen, mits ze gebruik maken van een erkend branche-specifiek RI&E-instrument. Ook bedrijven met werknemers die - allen bij elkaar opgeteld - arbeid verrichten voor een tijdsduur van ten hoogste 40 uur per week hoeven de RI&E niet te laten toetsen.

In totaal 15% van de bedrijven heeft een RI&E die om deze redenen niet getoetst hoeft te worden (zie bijlage IV.1, vraag 1_1); in 2014 was dat 14%. Afgezet tegen de (45%) bedrijven met een RI&E heeft 34% deze niet hoeven laten toetsen, tegen 29% in 2014. Dat verschil is significant. Het betreft uiteraard kleine bedrijven. Dit doet zich het meest voor in de sector zorg (58%).

Aanwezigheid van plan van aanpak

Een plan van aanpak (PvA) maakt doorgaans onderdeel uit van een RI&E. In het PvA wordt weer-geven welke maatregelen worden genomen om de onderkende arbeidsrisico's te verminderen of weg te nemen en binnen welke termijn de maatregelen worden genomen.

Uitgedrukt als percentage van alle bedrijven heeft 36% in 2016 een op schrift gesteld PvA.⁷ Dat is vergelijkbaar met de situatie in de afgelopen jaren.

Van de bedrijven met een al dan niet getoetste RI&E op peilmoment heeft 72% een op schrift gesteld PvA (zie tabel 2.4). Dat is niet significant lager dan in de meting 2014. Grotere bedrijven met een RI&E, hebben ook relatief vaker een PvA dan kleinere bedrijven met een RI&E.

Tabel 2.4 Bedrijven met een PvA als % van bedrijven met een RI&E op het peilmoment, periode 2009-2016 (in %)

	als % van bedrijven met een RI&E op peilmoment					
	2009 (n=1981)	2010 (n=1786)	2011 (n=1440)	2012 (n=1169)	2014 (n=1889)	2016 (n=1698)
grootteklasse	%	%	%	%	%	%
1 - 9 wrkn. w.v.	69	67	71	71	71	67
1 - 4 wrkn.	69	62	69	67	69	65
5 - 9 wrkn.	67	79	77	81	74	72
10 - 99 wrkn. w.v.	85	83	85	90	82	81
10 - 49 wrkn.	84	82	83	90	81	80
50 - 99 wrkn.	92	91	94	89	91	82
100 of meer wrkn.	92	94	94	94	93	87
Totaal	75	73	76	77	75	72

Tabel 2.5 laat zien dat ongeveer 8 op de 10 bedrijven met een PvA ook aangeeft wanneer maatregelen uit het PvA moeten zijn uitgevoerd.

Wanneer wij bij de specifieke risico's in hoofdstuk 3 kijken naar het verband tussen risico's in de RI&E opgenomen en genomen maatregelen, blijkt echter dat bedrijven zonder een RI&E toch ook vaak maatregelen nemen.

Tabel 2.5 Bedrijven met een plan van aanpak met een vermelding wanneer de maatregelen moeten zijn doorgevoerd, voor de periode 2009-2016 (in %)

	als % van bedrijven met een plan van aanpak					
	2009 (n=1794)	2010 (n=1587)	2011 (n=1303)	2012 (n=1081)	2014 (n=1602)	2016 (n=1406)
	%	%	%	%	%	%
Ja, voor alle relevante risico's	71	71	75	73	71	65
Ja, voor een deel van relevante risico's	13	11	9	7	9	17
Nee	16	18	17	19	20	17
Totaal	100	100	100	100	100	100

⁷ Een verwaarloosbaar aantal bedrijven heeft wel een PvA maar geen RI&E (0,10%).

Toepassing en evaluatie van plan van aanpak

Belangrijk is of de maatregelen die in een PvA zijn opgenomen ook worden uitgevoerd. Nagenoeg alle bedrijven (97%) voeren de maatregelen ook uit; 77% pakt daarbij alle belangrijke risico's aan en 20% alleen een deel van de belangrijke risico's. Uit bijlage IV.1, vraag 1_7, blijkt dat bedrijven met meer dan 100 werknemers vaker het PvA uitvoeren op alle belangrijke risico's (90%) dan bedrijven met minder dan 10 werknemers (73%). In de sectoren overheid, onderwijs en zorg pakt tenminste 85% van de bedrijven alle belangrijke risico's aan.

Bedrijven verschillen in het periodiek evalueren en bijstellen van het PvA. Gemiddeld 78% van de bedrijven met een PvA voert een periodieke evaluatie en bijstelling uit, bij de kleinere bedrijven wat minder dan bij de grotere bedrijven (zie bijlage IV.1, vraag 1_8). De verschillen tussen de sectoren zijn betrekkelijk klein: de horeca scoort met 64% het laagst tegen de overheid met 100% het hoogst, maar het gros van de sectoren scoort rond de 75%.

Risico's opgenomen in de RI&E en in PvA

Bedrijven waar een bepaald arbeidsrisico speelt, moeten dat opnemen in de RI&E en ook in het PvA. Dat is in de praktijk niet altijd het geval zoals tabel 2.6 laat zien.

Tabel 2.6 Bedrijven die aanwezige risico's ook in RI&E en PvA hebben opgenomen

risico	% bedrijven met RI&E	waarvan risico ook in RI&E hebben	waarvan risico's ook in PvA	alle bedrijven % met risico
Biologische agentia	61	63	51	39
ATEX	70	53	62	37
Kankerverwekkende stoffen	72	45	53	32
Asbest	63	49	55	30
Overige gevaarlijke stoffen	65	82	56	53
Machineveiligheid	59	77	58	46
Werkdruk	61	67	57	41
Externe ongewenste omgangsvormen	56	60	46	34
<i>seksuele intimidatie</i>	46	57	70	26
<i>agressie en geweld</i>	55	64	42	35
<i>pesten</i>	69	43	46	35
<i>discriminatie</i>	61	67	64	41
Interne ongewenste omgangsvormen	83	52	51	43
<i>seksuele intimidatie</i>	81	52	41	42
<i>agressie en geweld</i>	91	64	68	58
<i>pesten</i>	92	57	67	53
<i>discriminatie</i>	82	49	62	40
Hete/koude opperv. en vloeist. en open vlammen	56	32	45	18
Temperatuur	67	50	49	34
Electrocucie	72	46	50	33
Verdrinking	72	26	37	19
Contact met dieren	54	30	51	16

Toelichting eerste regel tabel: van de bedrijven waar het risico biologische agentia speelt (ruim 53.000) heeft 61% (of bijna 33.000) een RI&E. Van die bedrijven heeft 63% (bijna 21.000) het risico biologische agentia in de RI&E opgenomen. Idealiter zou een risico dat wordt genoemd in de RI&E ook moeten worden genoemd in het PvA. Dat is hier niet het geval en hoeft, goed beschouwd, ook niet: bedrijven kunnen een prioritering maken en de risico's fasegewijs aanpakken. Van het deel van de bedrijven dat biologische agentia in de RI&E heeft opgenomen (bijna 21.000) heeft 51% (bijna 11.000) in het PvA ook maatregelen staan om het risico te beheersen. Tenslotte heeft weer van alle bedrijven waar het risico speelt (ruim 53.000) 39% (bijna 21.000) dit risico ook in de RI&E staan. Dat is gelijk aan 63% van 61% uit de eerste twee kolommen.

Gemiddeld over de nu gemeten risico's ontstaat het volgende beeld:

- circa tweederde (65%) van de bedrijven waar het risico speelt heeft een RI&E;
- ruim de helft daarvan (52%) heeft het betreffende risico ook in de RI&E staan. Omgerekend is dat ruim een derde (34%) van de bedrijven waar het risico speelt;
- ruim de helft daar weer van (ook 52%) heeft in het PvA maatregelen staan op dat risico.

Met name de constatering in de tweede bullet is in het licht van de wet- en regelgeving opvallend: gemiddeld genomen heeft slechts een derde van de bedrijven waar een risico speelt dat risico opgenomen in de RI&E. Later zien we overigens dat dit niet betekent dat de overige bedrijven geen maatregelen nemen om het risico te beheersen.

Van de nu gemeten risico's doen bedrijven waar overige gevaarlijke stoffen spelen het op dit vlak het best: ruim de helft (53%) heeft het risico opgenomen in de RI&E. Laag scoort het risico fysiek contact met dieren.

Bij de uitsplitsing naar grootteklasse valt op dat, als bedrijven een RI&E hebben, er relatief weinig verschil is tussen grote en kleine bedrijven wat betreft het opnemen van de voorkomende risico's in de RI&E (zie bijlage II, tabel II.6).

Dynamische toepassing van de RI&E en PvA

De wetgever onderschrijft het streven naar een meer dynamische toepassing van de RI&E en het PvA in de bedrijfsvoering. Het idee daarachter is dat RI&E en PvA mee ontwikkelen met het veiligheidsniveau van het bedrijf en op elk moment een beeld geven van de bestaande risico's en de beheersing daarvan. RI&E en PvA zijn in feite onderdeel geworden van de bedrijfsvoering en in allerlei aspecten daarvan terug te vinden.

In deze meting is voor het eerst gevraagd naar het beeld van de inspecteur over de mate waarin sprake is van een dynamische toepassing van RI&E/PvA. Tabel 2.7 geeft de resultaten.

Bij weinig bedrijven komt geen enkel aspect van een dynamische toepassing van de RI&E/PvA voor (7%) en dat betreft met name kleinere bedrijven. Het bespreken van risico's en maatregelen zien we vaak terug in de bedrijfsvoering (71%). Ook opname van risico's en maatregelen in de werkinstructies gebeurt relatief vaak (55%). Veel minder is sprake van het rapporteren over de risico's en het expliciet beleggen van verantwoordelijkheden (allen zo rond 25%). Dit is vooral bij kleinere bedrijven het geval. Bij "anders" worden vaak toolboxmeetings genoemd.

Tabel 2.7 Mate van dynamische toepassing van RI&E/PvA (als % van de bedrijven waar het plan van aanpak is kunnen inzien)*

	1 - 9 wrkn. (n=447)	10- 99 wrkn. (n=612)	100 of meer wrkn. (n=257)	Totaal (n=1316)
Aspecten van dynamische RI&E/PvA	%	%	%	%
Doorwerking van risico's /maatregelen in werkinstructies	48	65	81	55
Besprekingen van risico's /maatregelen met wns	69	74	83	71
Rapporteren over risico's op verschillende organisatieniveaus	12	36	68	22
Expliciet beleggen van verantwoordelijkheden op management (/lijn)-niveau	18	38	65	27
Expliciet beleggen van verantwoordelijkheden op medewerkersniveau	16	35	51	24
Anders	6	7	6	6
Werkt niet door	9	4	1	7

* meerdere antwoorden mogelijk

2.3 Oordeel van de inspecteur over de RI&E en housekeeping

Bedrijven die beschikken over een RI&E onderkennen niet altijd alle aanwezige arbeidsrisico's in de RI&E. Dit betekent dat de RI&E in de praktijk soms ontoereikend is voor de actuele situatie. De vraag is nu bij hoeveel bedrijven de RI&E tekortschiet, wanneer alle arbeidsrisico's van het bedrijf in ogen-schouw worden genomen. Om deze vraag te beantwoorden hebben de inspecteurs beoordeeld of de inhoud van de RI&E toereikend is in het licht van de aangetroffen arbeidsrisico's.

Op het peilmoment van deze meting beschikt 45% van alle bedrijven over een RI&E. Bij 64% van die bedrijven is de inspecteur van mening dat alle belangrijke risico's in de RI&E zijn onderkend. Dit beeld was over de afgelopen jaren vrij stabiel rond de 75%, maar valt nu 10 procentpunt lager uit; zie tabel 2.8. Daar tegenover staat een vergelijkbare toename van het percentage bedrijven die volgens de inspecteur een deel van de belangrijke risico's hebben onderkend in de RIS&E.

Tabel 2.8 Oordeel van de inspecteur of alle belangrijke risico's waarin de werknemers in de vestiging blootstaan in de RI&E zijn onderkend voor de periode 2009-2016

	als % van bedrijven met een RI&E op peilmoment en aanwezig op de vestiging					
	2009 (n=1889)	2010 (n=1675)	2011 (n=1301)	2012 (n=1071)	2014 (n=1814)	2016 (n=1594)
Onderkende risico's	%	%	%	%	%	%
Alle belangrijke risico's	72	72	79	76	75	64
Een deel van de belangrijkste risico's	27	24	20	23	23	35
Geen van de belangrijkste risico's	2	4	2	1	2	2
Totaal	100	100	100	100	100	100

In het algemeen zijn de RI&E's van de grotere bedrijven vollediger dan van de kleinere bedrijven (zie tabel 2.9). Per sector treffen wij relatief de meeste volledige RI&E's aan bij de overheid (79%). De horeca blijft met 51% achter bij het gemiddelde, evenals de landbouw en het onderwijs. Zie ook bijlage II, tabel II.7.

Kijken we naar het percentage bedrijven met een volledige RI&E ten opzichte van alle bedrijven in Nederland (dus inclusief de bedrijven zonder RI&E), dan zien we het volgende beeld:

- 27% van alle bedrijven heeft een volledige RI&E (waarin alle belangrijke risico's zijn onderkend). Naar grootteklasse is dat 72% van de grote bedrijven, 47% van de middelgrote en 21% van de kleine bedrijven.
- De sector overheid scoort het hoogst met 72%; dan zorg met 39% en industrie met 38%. De sector horeca scoort het slechtst, met 7%;
- 60% van de werknemers in Nederland werkt bij een bedrijf met een volledige RI&E.

Tabel 2.9 Oordeel van de inspecteur of alle belangrijke risico's waarin de werknemers in de vestiging blootstaan in de RI&E zijn onderkend, naar grootteklasse en sector

	% van bedrijven met RI&E op vestiging (n=1594)			% van alle bedrijven (n=2787)	% van alle werknemers
	Ja, alle belangrijke risico's	Nee, alleen een deel van de belangrijkste risico's	Nee, geen van de belangrijkste risico's	In bezit van volledige RI&E	Werkzaam bij bedrijf met volledige RI&E
Grootteklasse	%	%	%	%	%
1 - 9 wrkn. w.v.	61	38	2	21	30
1 - 4 wrkn.	63	35	2	19	30
5 - 9 wrkn.	56	43	1	29	31
10 - 99 wrkn. w.v.	69	29	2	47	49
10 - 49 wrkn.	69	29	2	46	46
50 - 99 wrkn.	67	32	1	54	56
100 of meer wrkn.	80	20	0	72	71
Sector					
Landbouw	58	40	2	30	54
Industrie	62	34	4	38	74
Bouwnijverheid	59	41	<1	33	68
Handel	60	39	<1	24	46
Horeca	51	44	6	7	25
Vervoer en Informatie	60	35	5	23	50
Financiële dienstverlening	70	30	<1	31	67
Zakelijke dienstverlening	74	26	0	28	67
Overheid	79	20	1	72	88
Onderwijs	59	40	1	23	42
Zorg	73	25	2	39	66
Overige dienstverlening	63	34	3	26	47
Totaal	64	35	2	27	60

Housekeeping

Inspecteurs hebben ook hun oordeel over housekeeping op de werkvloer gegeven. Good housekeeping is het geheel van maatregelen die worden genomen om orde, netheid en veiligheid op de werkplek te bevorderen. Een inspecteur kan een goed oordeel geven ook wanneer niet aan alle wettelijke verplichtingen is voldaan en vice versa is een slecht oordeel mogelijk wanneer daar wel aan is voldaan. Het gaat om de situatie op de werkvloer. De resultaten zijn weergegeven in tabel 2.10. Het aandeel “oordeel goed” is in 2016 toegenomen tot 42%; goed/voldoende komt uit op ruim 90%.

Uit bijlage IV.22, vraag 22_2 blijkt dat housekeeping het minst beoordeeld wordt in de sectoren landbouw, industrie en bouwnijverheid (15%-20% oordeel matig/slecht). Ook is het oordeel in kleinere bedrijven gemiddeld lager: ruim 10% oordeel matig/slecht bij bedrijven tot 5 werknemers tegen 2% bij bedrijven met meer dan 100 werknemers.

Tabel 2.10 Oordeel van de inspecteur over housekeeping op de werkvloer in de periode 2009-2016 (in %)

	als % van alle bedrijven*					
	2009 (n=2720)	2010 (n=2605)	2011 (n=2555)	2012 (n=1671)	2014 (n=2567)	2016 (n=2632)
Oordeel inspecteur	%	%	%	%	%	%
Goed	39	41	37	33	32	42
Voldoende	49	48	49	57	54	49
Matig	10	11	14	9	14	8
Slecht	2	1	1	1	1	2
Totaal	100	100	100	100	100	100

* In een aantal bedrijven heeft de inspecteur geen mening kunnen geven omdat de werkvloer niet (geheel) te overzien was. Dat was in 2016 in 6% van de bezoeken het geval. De tabel is gebaseerd op de bedrijven waar de inspecteur wel een oordeel kon geven.

In tabel 2.11 zien we dat van bedrijven die een RI&E hebben de housekeeping beter wordt beoordeeld dan van bedrijven die dat niet hebben. We zien dat zelfde beeld in meerdere of mindere mate terug bij alle grootteklassen van de bedrijven en in alle sectoren.

Tabel 2.11 Oordeel van de inspecteur over housekeeping in relatie tot aanwezigheid van de RI&E (% van bedrijven waar inspecteur een oordeel kon geven; n=2632)

	oordeel	
	goed/ voldoende	matig/ slecht
	%	%
Wel een RI&E	95	5
Geen RI&E	87	13
Totaal	91	9

2.4 Arbeidsongevallen

De werkgever is verplicht om ernstige arbeidsongevallen die zijn werknemers tijdens de arbeid overkomen, te melden bij de Inspectie SZW (voorheen de Arbeidsinspectie). Volgens artikel 9 lid 1 van de Arbowet moeten arbeidsongevallen gemeld worden als deze de dood, een ziekenhuisopname of blijvend letsel tot gevolg hebben. Dit betekent dat, in tegenstelling tot daarvoor, ook ongevallen die (pas) na 24 uur leiden tot ziekenhuisopname moeten worden gemeld. Behandeling bij de spoedeisende hulp van een ziekenhuis geldt niet als ziekenhuisopname.

Daarnaast dient de werkgever een ongevallenregistratie bij te houden. In artikel 9 lid 2 staat: “de werkgever houdt een lijst bij van de gemelde arbeidsongevallen en van arbeidsongevallen welke hebben geleid tot een verzuim van meer dan 3 werkdagen, en registreert daarbij de aard en de datum van het ongeval”. Het doel van de registratie is dat bedrijven lering trekken uit deze ongevallen en adequate maatregelen treffen om onveilige situaties op de werkvloer te voorkomen.

Bedrijven met arbeidsongevallen

Bij 7% van de bedrijven hebben zich in de laatste 3 jaar één of meerdere ongevallen voorgedaan. De gevolgen van de arbeidsongevallen variëren van een arbeidsverzuim van minder dan 3 dagen tot een dodelijke afloop. De meeste arbeidsongevallen hebben minder dan 3 dagen verzuim tot gevolg (46%)

of een verzuim van meer dan 3 dagen (42%) of een poliklinische behandeling (42%). Bij 2% van de ongevallen is sprake van blijvend letsel (zie bijlage II, tabel II.8).

Uit tabel 2.12 blijkt dat er zich relatief meer arbeidsongevallen voordoen bij bedrijven die wel een RI&E hebben.

Tabel 2.12 Het zich voordoen van arbeidsongevallen in relatie tot aanwezigheid van de RI&E (% van alle bedrijven; n=2787)

	arbeidsongevallen in laatste 3 jaar	
	ja %	nee %
Wel een RI&E	12	88
Geen RI&E	2	98
Totaal	7	93

Dit wordt niet verklaard door de omstandigheid dat grotere bedrijven vaker een RI&E hebben en zich bij grotere bedrijven nu eenmaal vaker ongevallen voordoen. In elke grootteklasse (indeling in drie) en bij alle sectoren doet zich voor dat in bedrijven met een RI&E zich vaker ongevallen voordoen. Een mogelijke verklaring is dat juist bedrijven waar grote risico's zijn vaker een RI&E hebben. Ook kan het zijn dat bedrijven juist naar aanleiding van ongevallen in het verleden een RI&E hebben opgesteld.

Arbeidsongevallenregistratie

Registratie is alleen verplicht voor meldingsplichtige ongevallen (zie hieronder), en arbeidsongevallen die leiden tot een verzuim van langer dan drie dagen. Bij 4,6% van de bedrijven heeft zich de afgelopen drie jaar een registratieplichtig ongeval voorgedaan (en bij 0,9% wel een ongeval, maar is onbekend of het registratieplichtig is). Beschouwen we die 4,6% bedrijven waarvan bekend is dat zich de afgelopen drie jaar een registratieplichtig ongeval heeft voorgedaan (n=336), dan blijkt 83% van die bedrijven momenteel over een arbeidsongevallenregistratie te beschikken.

In bijlage IV.4, vraag 4_3 is het percentage bedrijven te zien dat beschikt over een schriftelijke en/of digitale arbeidsongevallenregistratie. In 2016 beschikte 33% van alle bedrijven over een arbeidsongevallenregistratie; in 2014 was dat ook 33%. Grote bedrijven beschikken veel vaker over een arbeidsongevallenregistratie. In de grootteklasse van 10 werknemers of minder heeft 26% een registratie, in de grootteklasse 10-99 werknemers is dat 58% en bij bedrijven met 100 of meer werknemers is dat 87%. Uitgesplitst naar sector valt de horeca op waar slechts 18% van de bedrijven over een registratie beschikt.

Meldingsplichtige arbeidsongevallen

Bedrijven zijn verplicht arbeidsongevallen met dodelijke afloop, of met blijvend letsel of ongevallen waarbij het slachtoffer in het ziekenhuis is opgenomen (anders dan een poliklinische behandeling) te melden. Bijna 5% van de werkgevers van bedrijven waar zich de afgelopen 3 jaar een arbeidsongeval heeft voorgedaan is niet op de hoogte van deze verplichting. Bij de bedrijven waar zich in de afgelopen 3 jaar wel een meldingsplichtig ongeval heeft voorgedaan, heeft 68% van de werkgevers dat gemeld, 30% heeft dat niet gedaan en bij 2% is onbekend of het arbeidsongeval is gemeld. Het meldingsgedrag is daarmee significant slechter dan tijdens de vorige meting (toen 92% wel gemeld; de afname is met 95% betrouwbaarheid groter dan 2,4%).

2.5 Arbodienstverlening

Volgens artikel 14 van de Arbowet is de werkgever verplicht om deskundige bijstand in te schakelen bij enkele gespecificeerde taken op het gebied van preventie en bescherming, namelijk: (1) de toetsing van de RI&E, (2) de ondersteuning op het gebied van ziekteverzuimbegeleiding, (3) bijstand bij het (eventueel) laten verrichten van een aanstellingskeuring en (4) het uitvoeren van een periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO).

Vanaf 1 juli 2005 heeft de werkgever de mogelijkheid om de wettelijk verplichte deskundige bijstand te regelen in een zogeheten ‘maatwerkregeling’. Deze houdt in dat de werkgever naast of in plaats van de arbodienst ook andere (gecertificeerde) arbodeskundigen mag inschakelen, als daar een cao-afspraken over is of als daar overeenstemming over is bereikt met de OR of de personeelsvertegenwoordiging (PVT). Een gecertificeerde arbodeskundige is een veiligheidskundige, arbeidshygiënist of arbeids- en organisatiedeskundige. De bedrijfsarts dient een BIG-registratie te hebben.

2.5.1 Contracten met arbodienst(en) en andere arbodienstverleners

In 2016 heeft 75% van de bedrijven een contract met een (interne of externe) arbodienst en/of een andere dienstverlener zoals een bedrijfsarts, een veiligheidskundige e.d. (zie tabel 2.13). Dat is significant meer dan in 2014, hoewel het verschil klein is: met 95% betrouwbaarheid is de toename in 2016 ten opzichte van 2014 groter dan 0,1%. Deze contracten kunnen direct zijn afgesloten met de dienstverleners of via derden zoals verzuim of zorgverzekeraars. Bij 25% van de bedrijven is niets geregeld of is niet te achterhalen of er een contract is. Net zoals bij andere aspecten van het arbobeleid beschikken grotere bedrijven vaker over een contract met een arbodienst of andere arbodienstverlener: 96% van de werknemers werkt bij de genoemde 75% van de bedrijven met een contract met arbodienstverleners. Dit patroon is tamelijk persistent.

Tabel 2.13 Bedrijven met een contract met arbodienst of andere dienstverlener, periode 2009-2016, als % van alle bedrijven, naar grootteklasse

	2009 (n=2857)	2010 (n=2806)	2011 (n=2805)	2012 (n=1854)	2014 (n=2804)	2016 (n=2787)
Grootteklasse	%	%	%	%	%	%
1 - 9 wrkn. w.v.	75	71	70	69	68	71
1 - 4 wrkn.	70	67	66	66	64	67
5 - 9 wrkn.	93	86	84	78	83	85
10 - 99 wrkn. w.v.	97	95	92	91	93	94
10 - 49 wrkn.	97	94	91	90	92	93
50 - 99 wrkn.	100	100	99	95	98	99
100 of meer wrkn.	99	100	98	99	100	100
Totaal	80	76	74	73	72	75

Bijlage II, tabel II.9 laat zien dat bedrijven in de horeca veel minder vaak (38%) een contract hebben afgesloten dan bedrijven in andere sectoren.

Als gevolg van de marktwerking zien we een ontwikkeling dat steeds meer bedrijven andere arbodienstverleners inzetten in plaats van een arbodienst (zie ook bijlage II, tabel II.9):

- in 2010 had nog 63% van de bedrijven alleen een contract met een arbodienst; nu is dat gedaald tot 39%;
- in 2010 had 6% van de bedrijven een contract met andere dienstverleners; nu is dat 21%;

- ook het aandeel bedrijven dat contracten met zowel arbodiensten als andere dienstverleners heeft is toegenomen van 6% in 2010 tot 15% in 2014.

In tabel 2.14 is te zien dat 74% van de bedrijven in Nederland in 2016 ziekteverzuimbegeleiding in een contract met een arbodienstverlener heeft opgenomen. Eén op de vijf bedrijven heeft toetsing van de RI&E opgenomen in een contract, 21% heeft een periodiek arbeidskundig onderzoek (PAGO) opgenomen in een contract en 7% advies over aanstellingskeuringen. Kijken we alleen naar bedrijven met meer dan 25 werknemers, die de RI&E moeten laten toetsen, dan zien we dat niet 20% maar 32% toetsing van de RI&E in het contract heeft opgenomen.

Tabel 2.14 Soort dienst in het contract met een arbodienst of een andere arbodienstverlener

	als % van bedrijven met contract met alle typen arbodienstverleners (n=2356)		als % van alle bedrijven (n=2787)
Diensten in contract*	%		%
ziekteverzuimbegeleiding	98		74
toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige	26		20
periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO)	28		21
advies over aanstellingskeuringen	10		7
vrije toegang tot (spreekuur van) de bedrijfsarts	56		42
advisering/ondersteuning tav arbeidsrisico's	27		20

* Meerdere antwoorden mogelijk

Tabellen II.11a, II.11b en II.11c in bijlage II geven een overzicht van de diensten in contracten met arbodiensten en andere arbodienstverleners in de periode 2009 tot 2016. In tabellen zien we ook dat het percentage bedrijven dat het zich laat adviseren over de inventarisatie en aanpak van de arbeidsrisico's opneemt in het contract met een arbodienstverlener, toeneemt van 14% in 2014 tot 20% in 2016. Verder zien we dat 42% van de bedrijven in 2016 de dienst “vrije toegang tot (spreekuur van) de bedrijfsarts” in het contract opneemt (en 56% van de bedrijven met een contract).

2.5.2 Contracten met arbodienst(en)

Soort arbodienst en afgenomen diensten

Bedrijven met een contract met een arbodienst kunnen gebruik maken van een al dan niet gecertificeerde arbodienst, eventueel in combinatie met een andere arbodienstverlener. Het grootste deel van de bedrijven (90%) met een contract maakt gebruik van een gecertificeerde interne of externe arbodienst (zie bijlage II, tabel II.10).

Gevraagd is welke wettelijke voorgeschreven diensten en andere diensten in de contracten met arbodiensten zijn opgenomen. Ziekteverzuimbegeleiding wordt, met 97%, het meest opgenomen in het contract met de arbodienst (zie tabel 2.15). Dat is in lijn met de verplichting van werkgevers om werknemers die door ziekteverzuim niet kunnen werken, loon door te betalen. Werkgevers hebben door deze verplichting een sterke prikkel om ziekteverzuim terug te dringen. De dienst vrije toegang tot (het spreekuur van) de bedrijfsarts staat al in 58% van de contracten met arbodiensten.

Tabel 2.15 Soort dienst in het contract met een arbodienst

Diensten in contract*	als % van bedrijven met een contract met een of meer arbodienst(en) (n=1836)	als % van alle bedrijven (n=2787)
	%	%
ziekteverzuimbegeleiding	97	53
toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige	25	13
periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO)	31	17
advies over aanstellingskeuringen	11	6
vrije toegang tot (spreekuur van) de bedrijfsarts	58	32
advisering/ondersteuning tav arbeidsrisico's	25	14

* Meerdere antwoorden mogelijk

2.5.3 Contracten met andere arbodienstverleners

Uit tabel II.9, bijlage II blijkt dat 36% van de bedrijven een contract heeft met andere arbodienstverleners, eventueel aangevuld met een contract met een arbodienst. Dat was tijdens de vorige meting in 2014 nog 30% en in 2012 17%. Op de markt van arbodienstverlening is blijkbaar sprake van een toename van de marktwerking. Naarmate bedrijven groter zijn, hebben zij vaker met zowel arbodiensten als met andere arbodienstverleners contracten afgesloten. De sectoren industrie en overheid hebben relatief vaak contracten met beide typen arbodienstverleners afgesloten.

Onder contracten met andere arbodienstverleners vallen o.a. contracten die via verzuimverzekeraars lopen en contracten op basis van overeenstemming met de OR of een CAO-afspraken. Tabel 2.16 geeft een overzicht van de basis van contracten met andere arbodienstverleners. Tabel 2.17 geeft een overzicht welke wettelijk voorgeschreven diensten in contracten met andere arbodienstverleners zijn opgenomen.

Tabel 2.16 Contracten met een andere arbodienstverlener(s) (in %)

Basis van het contract*	Als % van bedrijven met een contract uitsluitend met een andere arbodienstverlener (n=520)	Als % van bedrijven met een contract met een andere arbodienstverlener en een contract met een arbodienst (n=1203)
	%	%
Op basis van een CAO-afpraak	9	14
Op basis van een vastg. overeenst. met OR of PVT	15	18
Arbodienstverlening via een verzekeringsbedrijf	80	73
Arbodienstverlening via een verzuimbureau	18	19
Arbodienstverlening via een re-integratiebedrijf	2	6
Op een andere basis	11	17

* Meerdere antwoorden mogelijk

Arbodienstverlening via een verzuimverzekeraar is de belangrijkste contractbasis bij de andere arbodienstverleners. Bedrijven die ook een contract hebben met een arbodienst maken minder gebruik van arbodienstverlening via een verzuimverzekeraar. Deze bedrijven regelen dat meer via de arbodienst. Daarentegen hebben deze bedrijven meer contracten op een andere basis.

Tabel 2.17 Soort dienst in het contract met een andere arbodienstverlener (in %)

	Als % van bedrijven met een contract uitsluitend met een andere arbodienstverlener (n=520)	Als % van alle bedrijven (n=2787)
Diensten in contract*	%	%
ziekteverzuimbegeleiding	98	30
toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige	11	8
periodiek arbeidsgezondh. onderzoek (PAGO)	14	7
advies over aanstellingskeuringen	3	2
vrije toegang tot (spreekuur van) de bedrijfsarts	46	15
advisering/ondersteuning tav arbeidsrisico's	14	9

* Meerdere antwoorden mogelijk

Ziekteverzuimbegeleiding is het meest frequent in een contract met een andere arbodienstverlener opgenomen. Daarin verschillen contracten van dit soort arbodienstverleners niet van contracten met arbodiensten. Toetsing van een RI&E maakt, in vergelijking met contracten met arbodiensten, veel minder vaak deel uit van een contract van bedrijven die uitsluitend met een andere arbodienstverlener een contract hebben. Ook het periodiek gezondheidskundig onderzoek (PAGO) wordt minder vaak in contracten met andere arbodienstverleners opgenomen dan in contracten met arbodiensten.

Geleverde kerndeskundigheid van andere arbodienstverleners in contracten

Aan de bedrijven met één of meer contracten met een arbodienst en andere dienstverlener(s) is gevraagd in welke kerndeskundigheid de contracten voorzien. Tabel 2.18 geeft weer welke kerndeskundigheden in de contracten zijn opgenomen. Uit de tabel blijkt dat 42% van de betreffende bedrijven een geregistreerde bedrijfsarts heeft gecontracteerd.

Tabel 2.18 Opgenomen kerndeskundigheid in contract met andere arbodienstverleners (in % van bedrijven met een contract met een andere arbodienstverlener eventueel in combinatie met een contract met een arbodienst)

	(n=1203)
Kerndeskundigheid	%
BIG-geregistreerde bedrijfsarts	42
Gecertificeerd veiligheidskundige	41
Gecertificeerd arbeidshygiënist	9
Gecertificeerde arbeids- en organisatiedeskundige	13
Niet-gecertificeerde deskundige(n)	23

* Meerdere antwoorden mogelijk

2.5.4 Inkoop van wettelijk voorgeschreven diensten

Aan het einde van deze paragraaf over arbodienstverlening kijken wij welke diensten in de twaalf maanden voor de peildatum daadwerkelijk zijn afgenomen bij arbodiensten en/of andere arbodienstverleners.

Van de bedrijven die daadwerkelijk diensten afnamen maakte 90% gebruik van de dienst ziekteverzuimbegeleiding (zie tabel 2.19). Ook relatief veel van de bedrijven die diensten afnamen gebruikten de dienst vrije toegang tot (het spreekuur van) de bedrijfsarts: 37%.

Tabel 2.19 Afgenomen (wettelijk voorgeschreven) en gecontracteerde diensten in de periode 1 oktober 2014 tot 1 oktober 2015

	Afgenomen diensten		Diensten in contract
	Als % van bedrijven die één of meerdere diensten hebben afgenomen	als % van bedrijven met een contract met arbodienst en/of andere arbodienstverleners	als % van bedrijven met een contract met arbodienst en/of andere arbodienstverleners
	(n=1530) %	(n=2356) %	(n=2356) %
ziekteverzuimbegeleiding	90	44	98
toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige	17	9	26
periodiek arbeidsgezondh. onderzoek (PAGO)	13	7	28
advies over aanstellingskeuringen	1	1	10
vrije toegang tot (spreekuur van) de bedrijfsarts	37	18	56
advisering/ondersteuning tav arbeidsrisico's	18	9	27

* Meerdere antwoorden mogelijk

Kijken we naar de bedrijven die een contract met een arbodienst en/of met andere dienstverleners hebben, dan zien we (tabel 2.19) dat bedrijven lang niet alle diensten uit het contract ook daadwerkelijk afnemen. Het aandeel afgenomen diensten varieert van een tiende tot nog niet de helft van de gecontracteerde diensten. Daarbij wordt wel aangetekend dat de beschouwde periodes niet goed met elkaar overeenkomen: een deel van de contracten kan aangegaan zijn tijdens of na de peilperiode van de afgenomen diensten.

Ongeveer 52% van de bedrijven met een contract heeft geen enkele dienst afgenomen in de beschreven periode, bijv. omdat in die periode geen enkele werknemer ziek is geweest of omdat de RI&E al recent is getoetst.

2.6 Ziekteverzuimbeleid

De werkgever wordt geacht een ziekteverzuimbeleid te voeren. Een ziekteverzuimbeleid heeft tot doel om het optreden van ziekte van werknemers zoveel mogelijk te voorkomen en te beperken, en de begeleiding van werknemers te regelen die door ziekte niet in staat zijn om hun werk te verrichten. Een ziekteverzuimbeleid bestaat niet alleen uit procedures rondom ziekmelding. Ook maatregelen ter voorkoming van arbeidsuitval door ziekte en maatregelen om re-integratie te bevorderen maken onderdeel uit van een ziekteverzuimbeleid.⁸ Volgens art. 14 van de Arbowet mag het ziekteverzuimbeleid naar keuze mondeling worden geregeld of schriftelijk worden vastgelegd.

Aanwezigheid ziekteverzuimbeleid

Uit tabel II.12, bijlage II, blijkt dat 26% van de bedrijven geen ziekteverzuimbeleid heeft en dat zodoende 74% afspraken heeft gemaakt met betrekking tot het ziekteverzuimbeleid. Dat laatste cijfer schommelt de laatste jaren tussen de 70% en 74%. Dit jaar was de uitkomst wel significant hoger dan bij de vorige meting in 2014, maar het verschil is klein: met 95% berouwbaarheid is het groter dan 0,2%. Wel zijn er verschuivingen in de wijze van vastleggen. Het volledig schriftelijk vastleggen is bij de grote bedrijven van 2011 naar 2012 fors toegenomen, van 77% naar ruim boven de 90%; en dat stabiliseert in 2014 en 2016. Uitgesplitst naar sectoren zien wij dat in het bijzonder in de horeca en de landbouw, er relatief veel bedrijven zijn zonder een ziekteverzuimbeleid (respectievelijk 42% en 38%). Bij de overheid, bij de zorg en bij de industrie is het ziekteverzuimbeleid veel meer dan gemid-

8 De verplichtingen van de werkgever met betrekking tot re-integratie van werknemers zijn opgenomen in de Wet Verbetering Poortwachter.

deld geheel schriftelijk vastgelegd (respectievelijk 87%, 52% en 46%) (bijlage IV.5 vraag 5_1). Bij het openbaar bestuur en overheidsdiensten betreft het relatief vaak grote bedrijven.

Contact opnemen met medewerker na ziekmelding

Tabel 2.20 geeft een overzicht hoe lang het duurt na de eerste ziektedag alvorens contact met de medewerker wordt opgenomen. Ook staat in deze tabel hoelang het duurt tot aan de arbodienst of bedrijfsarts een oordeel wordt gevraagd over het betreffende ziektegeval.

In 71% van de bedrijven met een ziekteverzuimbeleid wordt binnen 2 dagen na de eerste ziektedag contact met de medewerker opgenomen en bij 13% van de gevallen binnen een week. Bij 14% van de bedrijven met een ziekteverzuimbeleid bestaan er geen algemene richtlijnen voor de tijdspanne waarbinnen contact met de medewerker moet zijn opgenomen. Daarmee is de situatie significant verbeterd ten opzichte van 2012 en 2014.

Voor de tijdspanne tussen de eerste ziektedag en het oordeel van de arbodienst of bedrijfsarts zien we nauwelijks veranderingen ten opzichte van 2014.

Tabel 2.20 Tijdspanne na de 1e ziektedag waarbinnen het bedrijf contact opneemt met zieke medewerker en een oordeel aanvraagt bij de bedrijfsarts (in % van bedrijven met een ziekteverzuimbeleid)

Tijdspanne na 1 ^{ste} ziektedag	2011 (n=2140) %	2012 (n=1512) %	2014 (n=2329) %	2016 (n=2286) %
Contact op nemen met medewerker:				
uiterlijk binnen 2 dagen na de 1e ziektedag	70	60	63	71
uiterlijk binnen 1 week na de 1e ziektedag	12	14	16	13
langer dan 1 week na de 1e ziektedag	1	1	1	1
hier bestaan geen algemene richtlijnen voor	16	24	18	14
onbekend, afhandeling van ziekmeldingen is uitbesteed	2	2	2	1
Totaal	100	100	100	100
Oordeel gevraagd van de arbodienst of bedrijfsarts:				
uiterlijk binnen 1 week na de 1e ziektedag	18	22	23	21
uiterlijk binnen 2 weken na de 1e ziektedag	15	15	17	17
uiterlijk binnen 4 weken na de 1e ziektedag	9	9	8	10
langer dan 4 weken na de 1e ziektedag	3	3	4	3
hier bestaan geen algemene richtlijnen voor	55	51	49	49
Totaal	100	100	100	100

2.7 Bedrijfshulpverlening

Het onderdeel bedrijfshulpverlening (BHV) is geregeld in artikel 15 van de Arbowet. Dit artikel bepaalt dat de werkgever zich op het gebied van de bedrijfshulpverlening moet laten bijstaan door één of meer werknemers die de rol van bedrijfshulpverlener (BHV'er) kunnen vervullen. Het is mogelijk om naast interne BHV'ers ook externen aan te wijzen als bedrijfshulpverlener.⁹

De taken van de aangewezen BHV'er(s) bestaan ten minste uit:

- het verlenen van eerste hulp bij ongevallen;

⁹ In principe komen alleen werknemers in aanmerking voor bedrijfshulpverlening. Het is echter mogelijk externen aan te wijzen als bedrijfshulpverlener, wanneer die op basis van een langlopende overeenkomst tot aanneming van werk, mede in het bedrijf of de inrichting werkzaam zijn en volledig geïnformeerd zijn over het interne noodplan (art 15 van de Arbowet en art 2.5c lid 4 van het Arbobesluit).

- het beperken en het bestrijden van brand;
- het voorkomen en beperken van ongevallen;
- het in noodsituaties alarmeren en evacueren van alle werknemers en andere personen die in verband met de arbeid in het bedrijf of de instelling aanwezig zijn.

De werkgever dient te zorgen voor een voldoende aantal BHV'ers, die zodanig zijn opgeleid, uitgerust en georganiseerd dat zij hun taken naar behoren kunnen uitvoeren.

Aanstelling BHV'ers

Uit tabel II.13, bijlage II blijkt, dat 68% van alle bedrijven in 2016 bedrijfshulpverleners heeft aangesteld. Dit percentage is significant toegenomen ten opzichte van 2014 (toen 62%; het verschil is met 95% betrouwbaarheid groter dan 2,5%).

Uit de tabel blijkt ook dat grotere bedrijven vaker aan de verplichting voldoen om BHV'ers aan te stellen. Vrijwel alle bedrijven met meer dan 100 werknemers hebben BHV'ers aangesteld. Negen op de tien middelgrote bedrijven heeft BHV'ers aangesteld. Ruim zes op de tien kleine bedrijven hebben BHV'ers aangesteld. Dit resulteert erin dat 92% van de werknemers werkt bij bedrijven waar bedrijfshulpverleners zijn aangesteld.

Een uitsplitsing naar sector laat zien dat wederom de horeca (45%) achterblijft bij andere sectoren bij het aanstellen van BHV'ers (zie bijlage IV, tabel IV.5)

Wie is BHV'er?

De bedrijven verschillen in de wijze waarop de BHV'ers zijn geworven. Tabel II.14, bijlage II laat zien dat 45% van de bedrijven alleen eigen werknemers ('alleen intern' in de tabel) als BHV'ers heeft aangesteld, voornamelijk bij de grotere bedrijven met meer dan 100 werknemers (85%). In 26% van de bedrijven oefent alleen de werkgever zelf de taak van BHV'er uit. Dat is vooral in de kleinere bedrijven het geval. 15% van de bedrijven heeft een combinatie van eigen werknemers en de werkgever. In 7% van de bedrijven is alleen een externe BHV'er aangesteld. Dat komt vooral voor bij bedrijven met 1 tot 4 werknemers (10%).

Uit tabel II.14, bijlage II blijkt verder dat vooral in bedrijven in de landbouw de werkgever zelf de taak van BHV'er uitoefent (51%). Externe BHV'ers vinden wij meer dan gemiddeld in de financiële en in de zakelijke dienstverlening (ca. 15%). In de sector overheid zijn voornamelijk alleen eigen werknemers (86%) als BHV'ers aangesteld.

Aantal BHV'ers

In tabel 2.21 is het aantal beschikbare BHV'ers naar de grootteklasse van het bedrijf weergegeven. De tabel laat zien dat 43% van de bedrijven één BHV'er heeft. Dit zijn relatief vaak kleine bedrijven. Verder blijkt uit de tabel dat 38% van de bedrijven beschikt over twee tot vier BHV'ers. Dit zijn relatief vaak middelgrote bedrijven. Het aandeel bedrijven dat over vijf of meer BHV'ers beschikt is 19%; dit zijn vooral de grote bedrijven.

Een aantal bedrijven blijkt te beschikken over meer BHV'ers dan werknemers. Het gaat daarbij om kleine bedrijven die gezamenlijk met andere kleine bedrijven een 'pool' van BHV'ers hebben geregeld. Deze constructie is onder meer aangetroffen in bedrijfsverzamelgebouwen.

Tabel 2.21 Bedrijven met BHV'ers naar het aantal BHV'ers, naar grootteklasse (in %)

Grootteklasse	als % van bedrijven met BHV'ers (n=2217)			Totaal %
	1 BHV'er %	2-4 BHV'ers %	5 of meer BHV'ers %	
1 - 9 wrkn. w.v.	53	37	10	100
1 - 4 wrkn.	57	34	10	100
5 - 9 wrkn.	43	45	12	100
10 - 99 wrkn. w.v.	19	45	36	100
10 - 49 wrkn.	21	47	32	100
50 - 99 wrkn.	4	26	69	100
100 of meer wrkn.	1	11	88	100
Totaal	43	38	19	100

2.8 Preventiemedewerkers

Bedrijven zijn verplicht om ten minste één werknemer aan te stellen als preventiemedewerker. Een preventiemedewerker draagt zorg voor de dagelijkse veiligheid en gezondheid op de werkvloer. De preventiemedewerker moet kennis hebben van de arbeidsrisico's binnen het bedrijf. De werkgever van een bedrijf met maximaal 25 werknemers mag zelf de rol van preventiemedewerker vervullen, mits hij of zij hiervoor voldoende deskundigheid, ervaring en middelen (tijd, hulpmiddelen, kennis) heeft.

Aanstelling

In 2016 heeft 47% van alle bedrijven een preventiemedewerker aangesteld. Dat is significant meer dan in 2014 (43%; zie tabel II.15, bijlage II). Met 95% betrouwbaarheid is het verschil ten opzichte van 2014 groter dan 1,1%. Bij de bedrijven die een preventiemedewerker hebben aangesteld, werkt 81% van de werknemers. Van de mogelijkheid om zelf de rol van preventiemedewerker te vervullen maakt 27% van de werkgevers in de kleine bedrijven gebruik (zie tabel 2.22).

Tabel 2.22 Aangestelde preventiemedewerkers als % van alle bedrijven, naar grootteklasse (in %, n=2787)

Grootteklasse	preventiemedewerker bij bedrijf				
	op de vestiging zelf			op andere (hoofd-) vestiging	nee
	één werknemer	meerdere werknemers	werkgever zelf		
	%	%	%	%	%
1 t/m 25 wrkn.	10	1	28	4	56
26 of meer wrkn.	55	16	7	6	17
Totaal	14	2	27	4	53

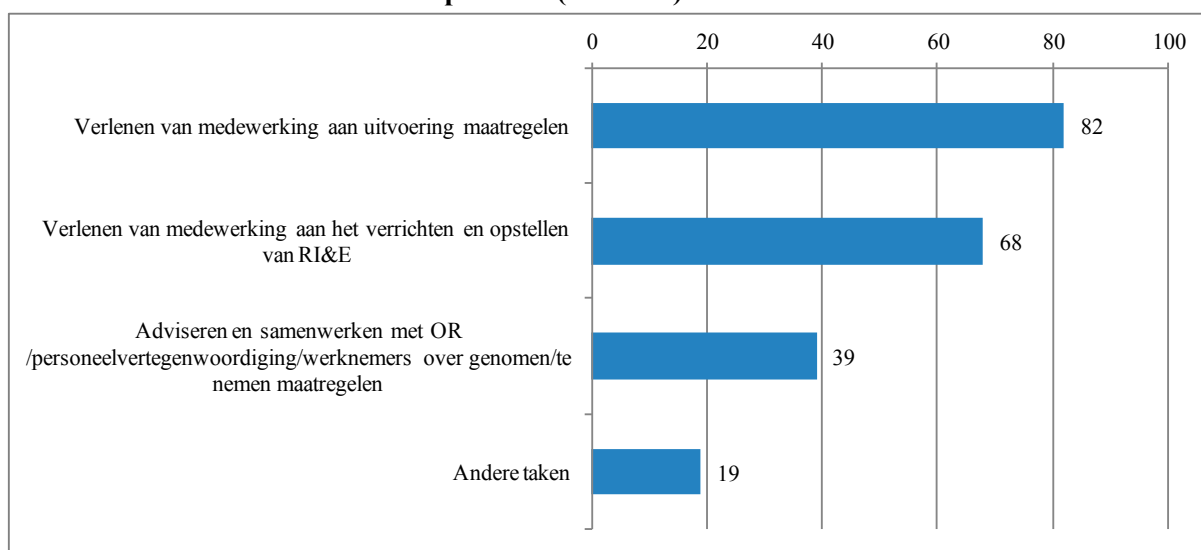
Bij 7% van de bedrijven is de werkgever ook preventiemedewerker terwijl het bedrijf groter is dan 25 werknemers. Mogelijk dat deze taak samen met een medewerker wordt uitgevoerd.¹⁰ Bij bedrijven met 25 of minder werknemers heeft het merendeel geen preventiemedewerker ingesteld (56%). In bijlage IV, tabel IV.5 zijn deze percentages weergegeven naar andere grootteklasse-indelingen en naar sector. Uitgesplitst naar sector zien wij dat vooral in de horeca veel bedrijven geen preventiemedewerker hebben aangesteld en ook de werkgever deze taak niet vervult (94%).

¹⁰ De vraagstelling houdt geen rekening met combinaties zoals dat de werkgever en een werknemer samen de taken van een preventiemedewerker vervullen.

Taken van de preventiemedewerker

De preventiemedewerker kan verschillende taken op de bedrijfslocatie uitvoeren. In figuur 2.3 geeft een overzicht. De uitvoering van maatregelen en/of het verlenen van medewerking aan de uitvoering van maatregelen die binnen het bedrijf worden genomen, komt het meeste voor als taak (82%). Bij 19% van de bedrijven met een preventiemedewerker vervult de preventiemedewerker ook andere taken, zoals fungeren als aanspreekpunt voor het personeel over arbo, signaleren van risico's, klachten behandelen, de oorzaken van ziekteverzuim achterhalen, adviseren, BHV-taken doen, persoonlijke beschermingsmiddelen verschaffen of een training aan werknemers geven.

Figuur 2.3 Taken die de preventiemedewerker vervult als % van de bedrijven met een preventiemedewerker op locatie (n = 1512)*

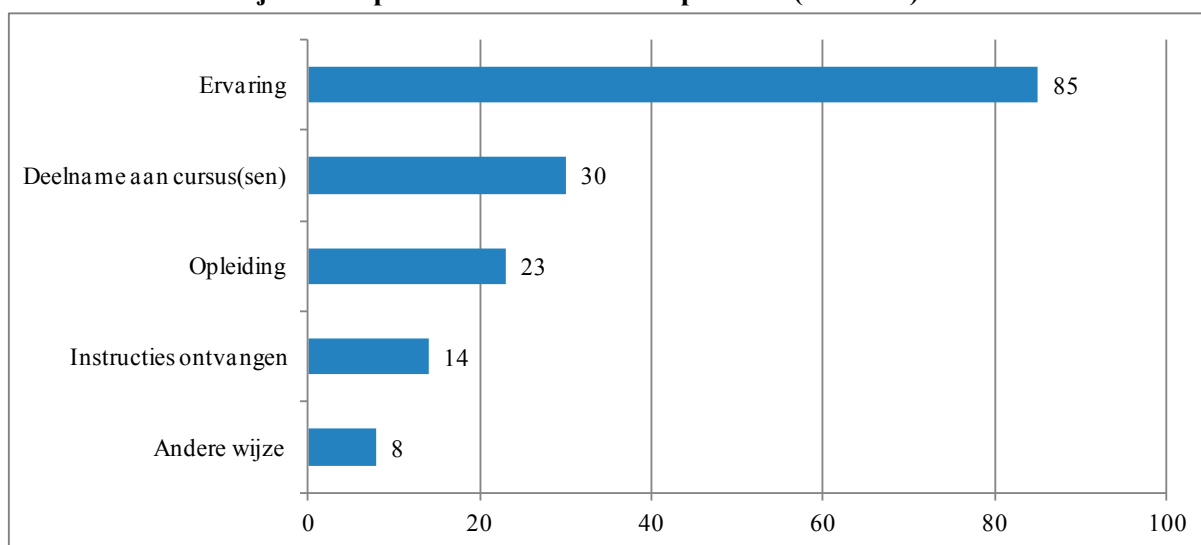

* Meerdere antwoorden mogelijk

Deskundigheid

Figuur 2.4 laat zien op welke wijze de preventiemedewerkers hun deskundigheid dan wel bekwaamheid hebben verworven.

Figuur 2.4 Wijze van verwerving van deskundigheid door preventiemedewerkers als % van bedrijven met preventiemedewerkers op locatie (n = 1512)*

* Meerdere antwoorden mogelijk

Bij het overgrote deel van de bedrijven (85%) is dit op basis van ervaring, al dan niet in combinatie met een andere manier. Bij 30% heeft de preventiemedewerker een of meer cursussen gevolgd en bij 21% een opleiding. Bij 8% van de bedrijven hebben de preventiemedewerkers op een andere manier dan de genoemde mogelijkheden de deskundigheid dan wel bekwaamheid verworven. Voorbeelden daarvan zijn: voorlichting van de arbodienst, zelfstudie, vakliteratuur, via de branche, internet, brochures, andere bedrijven, vorig werk en via een beroepsorganisatie. Ook wordt een aantal keer expliciet aangegeven dat überhaupt geen sprake is van verworven deskundigheid.

RI&E

In de RI&E moet worden vermeld wat het benodigde aantal en het gewenste deskundigheidsniveau van de preventiemedewerkers is om hun taken naar behoren kunnen uitvoeren. Van de bedrijven met een RI&E (die ook ingezien kon worden) en één of meerdere preventiemedewerkers heeft 61% niet het aantal preventiemedewerkers en/of het deskundigheidsniveau in de RI&E vastgelegd (zie bijlage IV.7, vraag 7_5). Daarentegen heeft 12% van de beschouwde bedrijven zowel het aantal preventiemedewerkers als het deskundigheidsniveau in de RI&E vastgelegd en 23% heeft alleen het aantal preventiemedewerkers in de RI&E vastgelegd. Bij 5% is alleen het deskundigheidsniveau vastgelegd. Grote bedrijven leggen relatief vaker zowel het aantal preventiemedewerkers als het deskundigheidsniveau van de preventiemedewerkers in hun RI&E vast dan middelgrote- en kleine bedrijven (respectievelijk 28% tegen 14% en 8%).

2.9 Betrokkenheid van werknemer bij Arbobeleid

De Wet op de Ondernemingsraden (WOR) heeft tot doel de betrokkenheid van de werknemers bij de onderneming te vergroten, door middel van het instellen van een ondernemingsraad (OR) of personeelsvertegenwoordiging (PVT). De wet schrijft voor dat iedere onderneming in Nederland met minstens 50 werknemers dient te beschikken over een ondernemingsraad. Bedrijven met 10 t/m 49 werknemers behoeven geen OR in te stellen, maar zijn wel verplicht tot het instellen van een personeelsvertegenwoordiging indien een meerderheid van de werknemers hierom vraagt.¹¹

Een OR of PVT bestaat uit werknemers die namens het personeel overleg voeren met de werkgever over de gang van zaken in het bedrijf. De OR of PVT heeft onder meer medezeggenschap in de totstandkoming van het arbeidsomstandighedenbeleid. Deze paragraaf gaat in op de betrokkenheid van de werknemers bij het tot stand komen van het arbeidsomstandighedenbeleid.¹²

Aanwezigheid medezeggenschapsorgaan

Het aandeel bedrijven met een OR of PVT schommelt al enige jaren rondom de 10% en is in 2016 op 8% uitgekomen (zie tabel II.16, bijlage II).

Van de bedrijven met 50 of meer werknemers, die volgens de Wet op de Ondernemingsraden over een OR moeten beschikken, heeft 71% van de bedrijven ook daadwerkelijk een OR. Van de bedrijven met 10 tot 49 werknemers heeft 18% een PVT (tabel 2.23). Tussen de sectoren zijn grote verschillen. In de horeca, in de agrarische sector en ook in de bouw zijn relatief veel bedrijven zonder OR of PVT. In deze sectoren is het relatief grote aantal kleine bedrijven daar mede debet aan. In het openbaar bestuur en overheidsdiensten ligt het percentage bedrijven met een OR op 93% (zie Bijlage IV.8, vraag 8_1).

¹¹ Zie <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ondernemingsraad>.

¹² Uitgangspunt hierbij is het perspectief van de werkgever. Waar mogelijk is dit perspectief aangevuld met de visie van een lid van de werknemersvertegenwoordiging.

Tabel 2.23 Bedrijven met een OR of PVT als % van alle bedrijven naar grootteklasse (n= 2787)

Grootteklasse	Heeft bedrijf een OR of PVT?	
	Nee %	Ja %
1 t/m 9 werknemers	97	3
10 t/m 49 werknemers	82	18
50 of meer werknemers	29	71
Totaal	92	8

Betrokkenheid werknemers bij arbobeleid in bedrijven

In totaal wordt bij 59% van de bedrijven tenminste één keer per jaar tussen werkgever en werknemers overlegd over het arbobeleid. In 2014 was dat nog 53%. De toename is significant; het verschil ten opzichte van 2014 is met 95% betrouwbaarheid groter dan 2,9%. Het overleg gebeurt via de OR of PVT als die er is, of direct met (een afvaardiging van) de werknemers. Bij 49% van de bedrijven gebeurt dit in 2016 tenminste twee keer per jaar; in 2014 was dit bij 43% van de bedrijven het geval. Dat verschil is significant en met 95% betrouwbaarheid groter dan 3%.

Betrokkenheid werknemers bij arbobeleid in bedrijven zonder OR/PVT

Bij bedrijven zonder OR of PVT is gevraagd of de werkgever met de werknemers overlegt over de uitvoering van het arbobeleid in het bedrijf. De resultaten zijn, onderverdeeld naar grootteklasse en sector, in bijlage IV, vraag 8_2 weergegeven. Uit de tabel blijkt dat 56% van de bedrijven tenminste één keer per jaar over het arbobeleid overlegt met de werknemers. Bij 37% van de bedrijven zonder een OR of PVT gebeurt dit nooit. Dit komt vaker voor bij kleine bedrijven dan bij middelgrote en grote bedrijven.

In de sectoren die relatief vaak niet over een OR of PVT beschikken zoals de landbouw en de bouw-nijverheid wordt bij 54% resp. 66% van de bedrijven wel 1 of meer keren per jaar overleg gevoerd met de werknemers over het arbobeleid. Dat is minder het geval in de horeca waar ook relatief vaak nooit (59%) met het personeel over het arbobeleid wordt overlegd.

Betrokkenheid werknemers bij arbobeleid in bedrijven met OR/PVT

Eén van de taken van het medezeggenschapsorgaan is om samen met de werkgever zorg te dragen voor goede arbeidsomstandigheden. Gevraagd is hoe vaak de werkgever met de OR of PVT overlegt over het arbeidsomstandighedenbeleid. De resultaten hiervan zijn in bijlage IV, vraag 8_3 weergegeven naar grootteklasse en sector. In 87% van de bedrijven voert de werkgever twee of meer keer per jaar een overlegvergadering met de OR of PVT over het arbeidsomstandighedenbeleid in het bedrijf. In 10% van de bedrijven vindt hierover één keer per jaar overleg plaats.

Samenwerking OR/PVT met werkgever

In deze meting is bij 41% van de bedrijven met OR of PVT een vertegenwoordiger van de OR of PVT aanwezig geweest bij afname van de vragenlijst. In deze bedrijven is aan de aanwezige vertegenwoordiger gevraagd om de samenwerking met de werkgever op het gebied van het arbobeleid in het bedrijf te beoordelen. Bij 94% van de bedrijven spreekt de vertegenwoordiger van de OR of PVT van een goede samenwerking, bij 4% van de bedrijven is de samenwerking als redelijk gekwalificeerd, bij 1% als matig tot slecht en in 1% van de bedrijven is geen mening gegeven.

2.10 Arbocatalogus

In de Arbowet worden werkgevers en werknemers geacht om samen afspraken te maken over de wijze waarop zij binnen hun bedrijf of branche invulling geven aan de door de overheid gestelde arbo(doel)voorschriften. Deze afspraken en arbo(doel)voorschriften worden per branche vastgelegd in de Arbocatalogus. Wanneer de branchecatalogus is voltooid, dient deze ter (marginale) toetsing aan de Inspectie SZW te worden voorgelegd. Niet elke branche beschikt over een arbocatalogus.¹³

Bekendheid met het begrip Arbocatalogus

Ruim de helft (55%) van de werkgevers heeft nog nooit gehoord van de term arbocatalogus. De bekendheid met de term neemt toe naarmate bedrijven groter zijn. Bij de kleinste bedrijven (tot 4 werknemers) is de bekendheid 40%, bij bedrijven met 100 werknemers of meer 88% (zie bijlage IV.9, vraag 9_2).

Nu zijn nog niet voor alle branches arbocatalogi van toepassing. De inspecteur heeft voor elk bezochte vestiging vastgesteld of een arbocatalogus van toepassing was. Dat blijkt voor circa de helft van de vestigingen het geval te zijn (zie bijlage IV.9, vraag 9_1). In tabel 2.24 is dat afgezet tegen de kennis van de werkgever over de arbocatalogus. Als een (positief getoetste) arbocatalogus van toepassing is, dan weet 40% van de werkgevers daarvan; bijna de helft (47%) kent het begrip niet. Als er geen arbocatalogus van toepassing is, dan weet ruim een kwart van de werkgevers dat dat zo is, en kent bijna tweederde het begrip niet.

Tabel 2.24 Bekendheid van werkgevers met de van toepassing zijnde arbocatalogi

	Is een arbocatalogus van toepassing voor de vestiging?			
	Ja, positief getoetst (n=1549)	Ja, maar (nog) niet positief (n=84)	Nee (n=1154)	Totaal (n=2787)
Is volgens de werkgever een arbocatalogus van toepassing?	%	%	%	%
Ja, één of meerdere	40	23	1	20
Nee	4	6	28	16
Werkgever weet het niet, maar kent het begrip wel	9	10	8	9
Werkgever niet bekend met begrip arbocatalogus	47	61	63	55
Totaal	100	100	100	100

Gebruik van de arbocatalogus

Van alle bedrijven maakt 16% gebruik van een arbocatalogus. Er is sprake van een trendmatige groei in het gebruik van arbocatalogi: van 3% in 2010, 7% in 2012 en 13% in 2014 naar 16% in 2016. De toename van 2014 naar 2016 is significant; het verschil is met 95% betrouwbaarheid groter dan 1,3%. Van de werkgevers die correct weten dat één of meerdere arbocatalogi van toepassing zijn voor hun branche wordt in tabel 2.25 aangegeven welk deel daarvan de risico's uit de arbocatalogus kent en welk deel daar weer van de oplossingen uit de catalogus ook toepast.

In de sectoren waar een arbocatalogus van toepassing is weet 38% van de werkgevers dat. Dat gaat in totaal om 20% van de werkgevers. Van die groep is 90% geheel of gedeeltelijk op de hoogte van de

¹³ In het Besluit van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 29 juni 2010, nr. G&VW/AA/2010/12516, tot hernieuwde vaststelling van de Beleidsregel arbocatalogi (Beleidsregel arbo-catalogi 2010) is vastgelegd welke Arbocatalogi geldig zijn.

beschreven risico's in de arbocatalogus en maakt 78% ook geheel of gedeeltelijk gebruik van de oplossingen uit de arbocatalogus (en dat is 87% (=45%+42%) van de groep die op de hoogte is). Van de groep bedrijven die geheel op de hoogte is van de in de arbocatalogus beschreven risico's maakt bijna twee derde (63%) gebruik van de in de catalogus vermelde oplossingen voor alle risico's en bijna een derde (32%) voor een deel van de risico's.

Tabel 2.25 Kennis van de risico's en gebruik van de oplossingen uit de arbocatalogus

	Totaal (n=819)	Gebruik van de oplossingen (n=752)			
		Ja, voor alle in de arbo- catalogus vermelde risico's	Ja, voor een deel van de in de arbo- catalogus vermelde risico's	Nee	Totaal
Kennis van de risico's beschreven in de arbocatalogus	%	%	%	%	%
Geheel op de hoogte	57	63	32	5	100
Gedeeltelijk op de hoogte	32	15	60	25	100
<i>Geheel of gedeeltelijk op de hoogte</i>	<i>90</i>	<i>45</i>	<i>42</i>	<i>12</i>	<i>100</i>
Niet op de hoogte	10				
Totaal	100				

De belangrijkste reden (voor de groep werkgevers die correct weet dat er een arbocatalogus is) om geen gebruik te maken van de oplossingen die in de branche-arbocatalogus staan, is dat de werkgever (deels) eigen oplossingen heeft bedacht (36%) of dat niet alle risico's relevant zijn (13%) of dat andere bronnen zijn gebruikt (37%) zoals een branche RI&E of informatie van een Arbodienst.

2.11 Voorlichting, onderricht en toezicht

Werkgevers moeten op grond van artikel 8 van de Arbowet zorgen voor doeltreffende voorlichting over gezond en veilig werken. Het gaat dan onder meer over de aan de werkzaamheden verbonden risico's en de maatregelen die erop gericht zijn deze risico's te voorkomen of te beperken. De werkgever moet toezien op de naleving van de instructies en voorschriften gericht op gezond en veilig werken.

Type voorlichting (algemeen of specifiek)

Het aandeel bedrijven dat voorlichting en onderricht geeft, zien we sinds 2010 gestaag toenemen, van 61% naar 75%.

Bij 25% van alle bedrijven wordt helemaal geen voorlichting en/of onderricht gegeven (in 2012 was dat nog 30%). Positieve uitzonderingen zijn de sectoren overheid (1% geen voorlichting), industrie (12%) en bouw (13%). Zie bijlage IV.10, vraag 10_1.

Tijdstip van voorlichting geven

Werkgevers kunnen op verschillende tijdstippen of gelegenheden voorlichting en/of onderricht geven. Bij 77% van de bedrijven die voorlichting geven, wordt indiensttreding bij een nieuwe werkgever aangegrepen om voorlichting en/of onderricht te geven (zie bijlage IV.10, vraag 10_2). Voorlichting en/of onderricht wordt bij 32% van alle bedrijven die voorlichting geven, gegeven bij de introductie van nieuwe machines en/of andere belangrijke veranderingen in het productieproces of bij nieuwe taken binnen de organisatie. Het regulier werkoverleg, werkpauses of andere personeelsbijeenkomsten

wordt het meeste aangegrepen voor voorlichting en/of onderricht (58%). Bij 18% van de bedrijven vindt ook voorlichting plaats bij wisseling van werk of functie.

Toezicht door de werkgever en soort acties naar aanleiding daarvan

De werkgever heeft op grond van artikel 3 van de Arbowet de plicht om toe te zien dat werknemers conform de instructies en voorschriften voor veilig en gezond werken handelen.

Bij 69% van de bedrijven waar voorlichting wordt gegeven, wordt er meestal of altijd op toegezien dat de werknemers conform de instructies en voorschriften m.b.t. gezond en veilig werken en in 24% van de gevallen wordt hierop soms toegezien. Bij grotere bedrijven wordt meer toezicht gehouden dan bij de kleinere bedrijven: 82% tegen 67% (zie bijlage IV.10, vraag 10_3). In de sector vervoer wordt het minst toezicht gehouden of werknemers conform de instructies en voorschriften werken.

Bij 43% van de bedrijven waar de werkgever toeziet op het volgen van de instructies neemt de werkgever naar aanleiding van het toezicht ook maatregelen. Bij 2% gebeurt dat niet, terwijl het wel nodig is. Bij de overige bedrijven is er volgens de werkgever geen aanleiding tot vervolgacties omdat de werknemers zich houden aan de instructies (55%). De belangrijkste acties zijn het aanspreken van de werknemers, toepassen van een sanctiebeleid of het niet volgen van instructies ter sprake brengen tijdens een functioneringsgesprek (zie bijlage IV.10, vraag 10_4).

Voorlichting, onderricht en toezicht

Wanneer we deze aspecten tezamen bekijken, dan beschouwen we een bedrijf dat voorlichting of onderricht geeft en waar de werkgever meestal of altijd er op toeziet dat werknemers werken conform de instructies en voorschriften m.b.t. veilig en gezond werken, als een bedrijf dat deze systeembepaling naleeft. Ook dan zien we een gestage significante toename van de naleving de afgelopen jaren, van 57% in 2010 tot 69% in 2016. De toename sedert de laatste meting (2014) is significant maar klein (met 95% betrouwbaarheid is de toename groter dan 0,3%).

Beoordeling door de inspecteur van de kwaliteit van de voorlichting en het toezicht op de naleving

Tot slot is aan de inspecteur gevraagd een beoordeling te geven van de kwaliteit van de voorlichting en het onderricht en het toezicht op de naleving van de instructies voor gezond en veilig werken. Bij 49% van bedrijven waar voorlichting en/of onderricht wordt gegeven is volgens de inspecteur de kwaliteit voldoende, bij 21% van de bedrijven goed, bij 15% matig, bij 1% slecht en bij 14% geen oordeel. Ook hier krijgen grotere bedrijven vaker een betere beoordeling dan de kleinere bedrijven. Bij de bedrijven met 100 werknemers of meer krijgt 44% van de bedrijven de kwalificatie goed tegen 18% bij de bedrijven met minder dan 10 werknemers.

De landbouw, handel en onderwijs krijgen minder vaak een goede beoordeling (allen 13%) dan de zorg (38%) of de overheid (54%) (zie bijlage IV.10, vraag 10_5).

2.12 Arbeidstijdenwet voor specifieke groepen werknemers

In de Arbeidstijdenwet (ATW) staat hoe lang een werknemer per dag en per week mag werken en wanneer hij/zij recht heeft op pauze of rusttijd. Die regels zijn er met het oog op gezondheid, veiligheid en welzijn, maar ook om werk, privé en zorgtaken te kunnen combineren. De werkgever is verplicht om arbeids- en rusttijden in zijn bedrijf te regelen, en een deugdelijke registratie van de gewerkte uren bij te houden. De arbeids- en rusttijden kunnen op verschillende manieren geregeld zijn, bijvoorbeeld in een cao of in een schriftelijke overeenstemming tussen de werkgever en het medezeggeng-

schapsorgaan. In principe geldt de Arbeidstijdenwet voor iedereen die voor een werkgever werkt, dus voor alle werknemers, inclusief stagiairs, uitzendkrachten en gedetacheerden. De regels gelden voor werknemers van achttien jaar en ouder. Voor kinderen onder de 16 en jongeren van 16 en 17 jaar gelden aparte regels. Ook gelden enkele speciale regels voor zwangere of pas bevallen vrouwen.

In het Arbeidstijdenbesluit (ATB) staan uitzonderingen en aanvullingen op de Arbeidstijdenwet. Naast algemene uitzonderingen zijn er ook aanvullende regels voor de zorg, mijnbouw en een aantal andere sectoren. Deze sectoren hebben dus met de algemene regels uit de Arbeidstijdenwet en het Arbeidstijdenbesluit én de aparte sectorregels te maken.

In ATW is ‘consignatie’ gedefinieerd als ‘een periode tussen twee opeenvolgende diensten of tijdens een pauze, waarin de werknemer uitsluitend verplicht is bereikbaar te zijn om in geval van onvoorziene omstandigheden op oproep zo spoedig mogelijk de bedongen arbeid te verrichten’. Dit betekent dat een werknemer die niet op de werkplek aanwezig is, kan worden opgeroepen om bij onvoorziene omstandigheden aan het werk te gaan. Vergelijkbaar met consignatie is de bereikbaarheidsdienst, die voorkomt in de zorgsector.

Algemene bepalingen voor arbeid- en rusttijden in RI&E en PvA

Om de administratieve belasting voor de werkgever niet zwaarder te maken is voor wat betreft het voeren van een arbeids- en rusttijdenbeleid en het houden van een risico-inventarisatie en -evaluatie aangesloten bij de Arbeidsomstandighedenwet. De werktijden als onderdeel van de totale arbeidsomstandigheden maken dan een integraal deel uit van de RI&E. Hierdoor kan het beleid van de onderneming afgestemd worden op het totaal aan belastende factoren die de arbeid oplevert en zo een beter resultaat opleveren.

Van alle bedrijven heeft 30% geen regels opgesteld over arbeid- en rusttijden; 35% heeft schriftelijke regels, maar deze niet in de RI&E of een PvA vastgelegd, 7% heeft regels wel opgenomen in een RI&E of PvA en 27% van de bedrijven heeft wel regels, maar niet schriftelijk vastgelegd. Als deze gegevens naast de grootteklasse van bedrijven worden gelegd, blijken vooral kleine bedrijven geen regels op te stellen (34%, zie bijlage IV, vraag 3_2). De kleine bedrijven die regels hebben, leggen ze relatief vaak niet vast. Middelgrote en grote bedrijven scoren hoger op zowel het schriftelijk vastleggen van regels (respectievelijk 55% en 65% op gemiddeld 35%), als het opnemen daarvan in een RI&E/PvA (respectievelijk 15% en 20% op gemiddeld 5%).

Naar sector komt het vastleggen van regels het meeste voor in de sector overheid, zowel in een RI&E/PvA (24% op een gemiddelde van 7%) als in een andere vorm (54% op een gemiddelde van 35%), zie bijlage IV.3, vraag 3_2.

Aanwezigheid specifieke groepen

In de vragenlijst van Arbo in bedrijf 2016 worden zeven groepen van werknemers genoemd, die wat betreft arbeids- en rusttijden extra aandacht behoeven. Onderscheiden worden: werknemers in ploegdienst, in nachtdienst, in bijzondere diensten (aanwezigheidsdienst en bereikbaarheidsdienst/consignatie), vrouwen rond de zwangerschap (tijdens/na de zwangerschap, en zij die borstvoeding geven) en werknemers jonger dan 18 jaar. Tabel 2.26 vermeldt het voorkomen van deze groepen werknemers in bedrijven, onderverdeeld naar grootteklasse en naar sector. Het blijkt dat het percentage bedrijven dat een of meer specifieke groepen werknemers in dienst heeft toeneemt naarmate bedrijven groter zijn. In de sectoren overheid en horeca hebben relatief veel bedrijven specifieke groepen in dienst (respectievelijk 84% en 47%).

Tabel 2.26 Bedrijven met specifieke groepen werknemers, naar grootteklasse en sector (in % van alle bedrijven; n=2787)

Grootteklasse	tenminste één groep %	ploegen- diensten %	nacht- diensten %	aanwez- diensten %	consign.- diensten %	zwange- ren %	borst- voeding %	jongeren %
1 - 9 wrkn. w.v.	17	1	2	2	3	5	3	8
1 - 4 wrkn.	13	<1	1	1	2	3	2	6
5 - 9 wrkn.	31	2	2	2	7	9	7	14
10 - 99 wrkn. w.v.	50	8	7	3	13	21	13	20
10 - 49 wrkn.	47	6	6	2	12	19	12	21
50 - 99 wrkn.	70	20	17	5	26	40	23	17
100 of meer wrkn.	81	34	24	9	36	64	45	28
Sector								
Landbouw	23	2	<1	<1	2	3	1	21
Industrie	29	10	9	1	8	9	4	12
Bouwnijverheid	17	<1	2	1	8	2	1	9
Handel	18	3	1	<1	3	7	4	10
Horeca	47	<1	3	10	2	3	1	34
Vervoer en Informatie	24	6	9	1	10	5	5	4
Financiële dienstverlening	10	<1	<1	<1	1	8	2	2
Zakelijke dienstverlening	17	1	3	<1	4	10	8	2
Overheid	84	25	22	22	59	74	68	15
Onderwijs	27	2	0	1	3	18	10	8
Zorg	38	3	4	4	17	26	18	7
Overige dienstverlening	27	3	3	3	6	9	6	10
Totaal	24	3	3	2	6	9	6	10

Toepassing speciale regels voor specifieke groepen

Tabel 2.27 laat zien in welke mate de bedrijven die specifieke groepen werknemers in dienst hebben, daarvoor ook speciale regels hebben opgenomen of toegepast. Uit de tabel blijkt dat speciale maatregelen of regels met name worden toegepast voor vrouwen die borstvoeding geven (76%). Voor de overige groepen liggen de percentages niet ver uiteen, van 39% tot 58%.

Tabel 2.27 Bedrijven die in arbeid- en rusttijdenbeleid speciale maatregelen of speciale regels toepassen voor specifieke groepen werknemers (in % van bedrijven met betreffende groepen)

	als % van alle bedrijven (n=2787)	als % van bedrijven met groep	
	Bedrijven met groep %	Bedrijven met speciale maatregelen %	Steekproef- omvang n
Werknemers			
in ploegdiensten	3	58	232
in nachtdiensten	3	51	207
met aanwezigheidsdiensten	2	51	82
met consignatie en/of bereikbaarheidsdiensten	6	44	356
zwangeren of in periode van 6 maanden na bevalling	9	58	504
die borstvoeding geven	6	76	338
jonger dan 18 jaar	10	39	364

2.13 Overzicht naleving systeembepalingen

Naleving van combinaties van verplichtingen

We hebben in de paragrafen hiervoor gezien welk percentage van de bedrijven (en werknemers) voldoet aan de afzonderlijke wettelijke bepalingen van de arbozorg. Vraag is welk deel van de bedrijven (en werknemers) aan de combinatie van alle bepalingen voldoet. Tabel 2.28 geeft het overzicht. Bij 17% van de bedrijven in Nederland, waar in totaal 56% van alle werknemers werken, worden alle negen systeembepalingen nageleefd. Ofwel bijna zes van de tien werknemers in Nederland werkt bij een bedrijf dat voldoet aan de hier behandelde negen wettelijke verplichtingen van arbozorg.

Tabel 2.28 Bedrijven die voldoen aan combinaties van systeembepalingen (n=2787)

	% van bedrijven			% van werknemers		
	voldoen aan alle 9 systeem- bepalingen	voldoen aan 4 systeem- bepalingen *	aan geen van de 4 systeem- bepalingen *	voldoen aan alle 9 systeem- bepalingen	voldoen aan 4 systeem- bepalingen *	aan geen van de 4 systeem- bepalingen *
Grootteklasse		%	%		%	%
< 10 wrkn. w.v.	11	19	13	19	28	9
1 - 4 wrkn.	9	16	16	18	26	12
5 - 9 wrkn.	19	31	4	21	33	3
10 - 99 wrkn. w.v.	38	57	1	44	66	1
10 - 49 wrkn.	36	54	2	40	60	1
50 - 99 wrkn.	54	78	0	53	78	0
100 of meer wrkn.	67	83	0	69	83	0
Sector						
Landbouw	18	35	12	45	69	3
Industrie	34	46	4	74	84	<1
Bouwnijverheid	26	34	8	70	77	1
Handel	16	27	14	39	57	2
Horeca	2	3	33	16	25	8
Vervoer en Informatie	20	29	8	64	78	<1
Financiële dienstverlening	19	29	14	51	73	4
Zakelijke dienstverlening	12	21	6	58	76	1
Overheid	64	83	0	76	96	0
Onderwijs	16	26	7	36	64	<1
Zorg	24	34	2	67	72	<1
Overige dienstverlening	15	26	6	44	61	4
Totaal	17	27	11	56	71	2

* betreft het hebben van een RI&E, contract met arbodienstverlener, BHV en preventiemedewerker

Kijken we naar de combinatie van vier belangrijke bepalingen, te weten het hebben van een RI&E, het hebben van een contract voor arbodienstverlening, de aanwezigheid van BHV-er(s) en een preventiemedewerker, dan zien we dat 27% van de bedrijven daaraan voldoet. Bij deze bedrijven werkt ruim 70% van alle werknemers. Het percentage bedrijven dat aan geen van deze vier bepalingen voldoet is 11% (met 2% van de werknemers).

Hoe groter de bedrijven hoe beter aan de systeembepalingen wordt voldaan. Kijken we naar de eerder gehanteerde combinatie van 4 belangrijke systeembepalingen, dan voldoet 19% van de bedrijven tot 10 werknemers daaraan, 57% van de bedrijven met 10 tot 100 werknemers en 83% van de bedrijven met 100 of meer werknemers.

Kijken we naar werknemers in de verschillende sectoren, dan zien we dat bij de overheid 96% van de werknemers werkt bij een bedrijf dat aan genoemde 4 verplichtingen voldoet. Bij industrie en vervoer is dit respectievelijk 89% en 78%. De horeca en de handel blijven hier ver bij achter. In de horeca werkt 25% van de werknemers bij een bedrijf dat aan deze vier verplichtingen voldoet; in de handel gaat dat om 57%.

Ontwikkeling van de naleving

Ten opzichte van 2014 zien we op bedrijfsniveau in 2016 een duidelijke en statistisch significante toename van de naleving van de verplichtingen van

- het regelmatig voeren van overleg over arbobeleid met de werknemers (toename met 95% betrouwbaarheid groter dan 2,9%);
- de aanwezigheid van bedrijfshulpverlening (toename groter dan 2,5%);
- de aanwezigheid van een preventiemedewerker (toename groter dan 1,1%).

Ook statistisch significant is de toename van

- het geven van voorlichting en houden van toezicht;
- het hebben van een ziekteverzuimbeleid;
- het hebben van een contract met een arbodienstverlener,

maar de omvang van de toename is kleiner (met 95% betrouwbaarheid tenminste groter dan 0,1% à 0,2%).

Bij met name de verplichtingen ten aanzien van preventiemedewerker en overleg voeren zien we ook een duidelijke en statistisch significante toename bij het percentage werknemers.

Daarmee lijkt de licht neergaande trend bij de meeste verplichtingen in de voorliggende jaren in 2016 tot stilstand te zijn gekomen. Zie tabellen 2.29 en 2.30.

Tabel 2.29 Naleving systeembepalingen 2010-2016 van bedrijven

Elementen van arbobeleid	als % van bedrijven			
	2010 (n=2806)	2012 (n=1854)	2014 (n=2804)	2016 (n=2787)
	%	%	%	%
1. RI&E	45	45	47	45
2. Plan van aanpak	38	40	38	36
3. Schriftelijke arbeidsongevallenregistratie*	75	65	75	83
4. Contract met arbodienst of andere arbodeskundige	76	73	72	75
5. Ziekteverzuimbeleid	71	74	71	74
6. Bedrijfs hulpverlening	69	65	62	68
7. Preventiemedewerker	43	44	43	47
8. Ten minste 1x per jaar overleg met werkn. over arbobeleid	60	59	53	59
- waarvan met OR/PVT	96	98	97	96
- waarvan met werknemers (geen OR/PVT aanwezig)	55	55	48	56
9. Voorlichting, onderricht en toezicht	57	65	66	69
Gebruik van oplossingen in de arbocatalogus**	3	7	13	16
Voldoen aan 4 belangrijke kimbepalingen***	26	26	27	27
Voldoen aan geen van 4 belangrijke kimbepalingen***	11	14	15	11

Tabel 2.30 Naleving systeembepalingen 2010-2016 uitgedrukt in werknemers

Elementen van arbobeleid	als % van werknemers van bedrijven			
	2010 (n=2806) %	2012 (n=1854) %	2014 (n=2804) %	2016 (n=2787) %
1. RI&E	82	81	84	83
2. Plan van aanpak	77	76	75	74
3. Schriftelijke arbeidsongevallenregistratie*	96	97	96	98
4. Contract met arbodienst of andere arbodeskundige	95	93	94	96
5. Ziekteverzuimbeleid	95	94	94	94
6. Bedrijfs hulpverlening	94	92	91	92
7. Preventiemedewerker	80	77	79	81
8. Ten minste 1x per jaar overleg met werkn. over arbobeleid	87	82	83	86
- waarvan met OR/PVT	97	97	98	97
- waarvan met werknemers (geen OR/PVT aanwezig)	67	59	59	69
9. Voorlichting, onderricht en toezicht	84	89	91	90
Gebruik van oplossingen in de arbocatalogus**	16	42	48	43
Voldoen aan 4 belangrijke kernbepalingen***	71	69	72	71
Voldoen aan geen van 4 belangrijke kernbepalingen***	1	3	3	2

* van de bedrijven die een registratieplichtig ongeval hadden in laatste drie jaar (4,6% van alle bedrijven)

** geen wettelijke verplichting

*** het betreft het tegelijkertijd (niet) hebben van: RI&E, contract arbodienstverlening, BHV en preventiemedewerker

Inschatting omvang en effect van niet naleving van systeembepalingen

Hierboven is aangegeven welk percentage van bedrijven de systeembepalingen wel naleven en welk percentage van de werknemers bij die bedrijven werkt. Maar wat betekent dat in termen van aantallen bedrijven die systeembepalingen niet naleven en hoeveel werknemers daar werken? Dat zijn de bedrijven waar de Inspectie mogelijkterwijs naar toe moet om betere naleving af te dwingen.

Tabel 2.31 Bedrijven die in 2016 een systeembepaling niet naleven en werknemers die werken bij een bedrijf dat een wettelijke bepaling niet naleeft (n=2787)

	Bedrijven		Werknemers	
	%	Aantal	%	Aantal
1. RI&E	55	181.300	17	1.547.000
2. Plan van aanpak	64	210.700	26	2.328.000
3. Arbodienstverlening	25	81.300	4	399.000
4. Verzuimbeleid	26	86.500	6	512.000
5. BHV	32	107.000	8	688.000
6. Preventiemedewerker	53	175.700	19	1.665.000
7. Elk jaar overleg met werknemers over arbo	41	134.900	14	1.276.000
8. Voorlichting, onderricht en toezicht	31	101.000	10	863.000
Ten minste 1 van 4 bepalingen*	73	241.700	29	2.630.000
Ten minste 1 van alle 8 bepalingen	83	273.300	44	3.916.000
Alle 4 van 4 bepalingen*	11	35.600	2	136.000
Alle 8 van 8 bepalingen	6	19.300	1	59.000
Totaal aantal	100	330.000	100	8.932.000

* RI&E, arbodienstverlening, BHV en preventiemedewerker

Tabel 2.31 geeft voor 2016 het overzicht. De bepaling over de schriftelijke arbeidsongevallenregistratie is hierbij buiten beschouwing gelaten, omdat deze alleen voor een (klein) deel van de bedrijven van toepassing is, te weten de bedrijven waar in het recente verleden een registratieplichtig ongeval heeft plaatsgevonden.

Het gaat, zoals hierboven al vastgesteld, om een groot aantal relatief vaak kleine bedrijven en daardoor relatief gezien een klein aantal werknemers. We zien in de tabel bijvoorbeeld dat er ruim 181.000 bedrijven zijn, met ruim 1,5 mln. werknemers, waar geen RI&E is voor het beheersen van de risico's. Het plan van aanpak is de systeembepaling die het meest vaak niet wordt nageleefd. Daar moet evenwel bij aangetekend worden dat bedrijven waar geen risico's zijn of waar alle risico's al voldoende worden beheerst geen plan van aanpak hoeven te hebben. Daar is hier niet voor gecorrigeerd.

Bij 35.600 bedrijven, waar zo'n 136.000 werknemers werken, worden vier belangrijke bepalingen tegelijkertijd niet nageleefd. Die bedrijven hebben geen RI&E, geen contract met een arbodienstverlener, geen BHV-ers en geen preventiemedewerker.

In tabel 2.32 is die laatste groep bedrijven (en werknemers) uitgesplitst naar grootteklasse en sector. De groep betreft 11% van alle bedrijven. De cijfers moeten als indicatief worden beschouwd, want zijn berekend aan de hand van lage geschatte percentages bedrijven en werknemers. De relatieve onnauwkeurigheid is dan groot.

De groep bedrijven die alle vier genoemde systeembepalingen niet naleeft betreft vrijwel allemaal bedrijven met minder dan 5 werknemers en bevindt zich voornamelijk in de handel en de horeca. Kijkend naar het aantal werknemers, dan vallen ook de financiële, zakelijke en overige dienstverlening in negatieve zin op.

Tabel 2.32 Bedrijven die 4 belangrijke systeembepalingen niet naleven en werknemers die daar werken; 2016 (n=168)

Grootteklasse	Bedrijven		Werknemers	
	%	Aantal	%	Aantal
< 10 wrkn. w.v.	97	35.000	86	117.000
1 - 4 wrkn.	92	33.000	76	104.000
5 - 9 wrkn.	6	2.000	10	13.000
10 - 99 wrkn. w.v.	3	1.000	13	18.000
10 - 49 wrkn.	3	1.000	13	18.000
50 - 99 wrkn.	0	0	0	0
100 of meer wrkn.	0	0	0	0
Sector				
Landbouw	6	2.000	4	6.000
Industrie	3	1.000	2	3.000
Bouwnijverheid	6	2.000	4	5.000
Handel	31	11.000	24	32.000
Horeca	28	10.000	26	35.000
Vervoer en Informatie	6	2.000	3	4.000
Financiële dienstverlening	3	1.000	9	12.000
Zakelijke dienstverlening	11	4.000	14	19.000
Overheid	0	0	0	0
Onderwijs	3	1.000	1	2.000
Zorg	3	1.000	1	1.000
Overige dienstverlening	3	1.000	12	16.000
Totaal	100	36.000	100	136.000

3 Specifieke arbeidsrisico's

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk besteden wij aandacht aan de volgende specifieke arbeidsrisico's:

- Biologische agentia
- ATEX
- Kankerverwekkende stoffen (exclusief asbest)
- Asbest
- Overige gevaarlijke stoffen
- Machineveiligheid
- Werkdruk
- Externe ongewenste omgangsvormen
- Interne ongewenste omgangsvormen.

Op een minder gedetailleerd niveau komen eveneens aan de orde: hete/koude oppervlakken en vloeistoffen, temperatuur, elektrocutie, verdrinking en fysiek contact met dieren.

Voor alle genoemde risico's besteden wij aandacht aan:

- Het percentage bedrijven waar het risico aanwezig is
- Het percentage werknemers dat wordt blootgesteld aan een risico
- Of het risico ook is onderkend in de RI&E
- Of er maatregelen zijn genomen wanneer een risico zich voordoet
- Indien dat niet het geval is wat de motieven zijn om geen maatregelen te nemen
- Welke maatregelen werkgevers hebben genomen
- De relatie tussen de aanwezigheid van een risico in een bedrijf, vermelding van het risico in de RI&E en het nemen van maatregelen.
- De effectiviteit van de genomen maatregelen volgens de inspecteur
- Het aantal bedrijven waar het risico niet adequaat wordt beheerst en het aantal aan dat risico blootgestelde werknemers bij die bedrijven.

Waar sprake is van relevante verschillen, worden de resultaten uitgesplitst naar de grootteklasse van het bedrijf. De resultaten worden tevens naar sector weergegeven. Voor meer gedetailleerde informatie per sector en grootteklasse wordt verwezen naar bijlage IV.

Het hoofdstuk wordt afgesloten met een paragraaf waarin de bevindingen over de risico's worden samengevat en in samenhang bekeken.

3.2 Biologische agentia

Biologische agentia zijn micro-organismen zoals virussen, bacteriën, schimmels en gisten. Hieronder vallen ook genetisch gemodificeerde micro-organismen, voor zover ze voor de mens ziekmakend kunnen zijn. Blootstelling aan biologische agentia kan infecties, allergieën en vergiftigingen veroorzaken. De werksituaties waarin blootstelling aan biologische agentia kan optreden kunnen zeer divers zijn en komen in allerlei sectoren voor. Soms gaat het om werk dat zich specifiek richt op biologische agentia

(bijvoorbeeld in laboratoria). Veel vaker betreft het situaties waarbij het werk zich juist niet specifiek richt op biologische agentia maar waarbij wel een gerede kans bestaat op het optreden van blootstelling daaraan omdat de aard van de werkzaamheden of het materiaal waarmee gewerkt wordt, dit met zich meebrengt.

Aanwezigheid van het arbeidsrisico

In 16% van de bedrijven kunnen werknemers worden blootgesteld aan biologische agentia (zie tabel 3.2.1). Dat wijkt niet significant af van de meting in 2012.

Tabel 3.2.1 Bedrijven waar werknemers kunnen worden blootgesteld aan biologische agentia (in % van alle bedrijven, 2009, 2012 en 2016)

	2009 (n=2857)	2012 (n=1854)	2016 (n= 2787)
	%	%	%
Wel arbeidsrisico	14	19	16
Geen risico meer dankzij maatregelen	3	2	**
Geen risico	83	79	84
Totaal	100	100	100

* De vraagstelling was niet exact gelijk in de drie jaren

** de categorie 'geen risico meer' is samengevoegd met de categorie 'geen risico', vanwege fouten in de dataverzameling

Tabel 3.2.2 laat per sector en grootteklasse zien in welke mate het arbeidsrisico biologische agentia bij bedrijven en werknemers voorkomt.

Bedrijven

Het aandeel bedrijven waar biologische agentia een risico is, neemt toe met de grootte van bedrijven. Het speelt bij 15% van de kleine bedrijven (1 tot en met 9 werknemers), tegenover 33% van de grote bedrijven met 100 of meer werknemers. Dit verschil is significant groter dan 13%. Biologische agentia spelen bij relatief veel bedrijven in de landbouw, de zorg en de overheid.

Werknemers

In totaal kan naar schatting 14% van de werknemers worden blootgesteld aan biologische agentia. Het aandeel van de werknemers dat eraan kan worden blootgesteld is ongeveer gelijk in de verschillende grootteklassen, behalve dat er bij de bedrijven met 100 of meer werknemers significant meer werknemers worden blootgesteld (16%). In de landbouw en in de zorg spelen biologische agentia bij relatief veel werknemers. Bij de overheid worden in relatief veel bedrijven werknemers blootgesteld aan biologische agentia, maar het aandeel blootgestelde werknemers bij de overheid is gemiddeld. Hier speelt mee dat de overheid voornamelijk bestaat uit organisaties van 100 en meer werknemers. In grotere bedrijven en organisaties speelt het risico vaker, maar lang niet alle werknemers worden blootgesteld aan het risico.

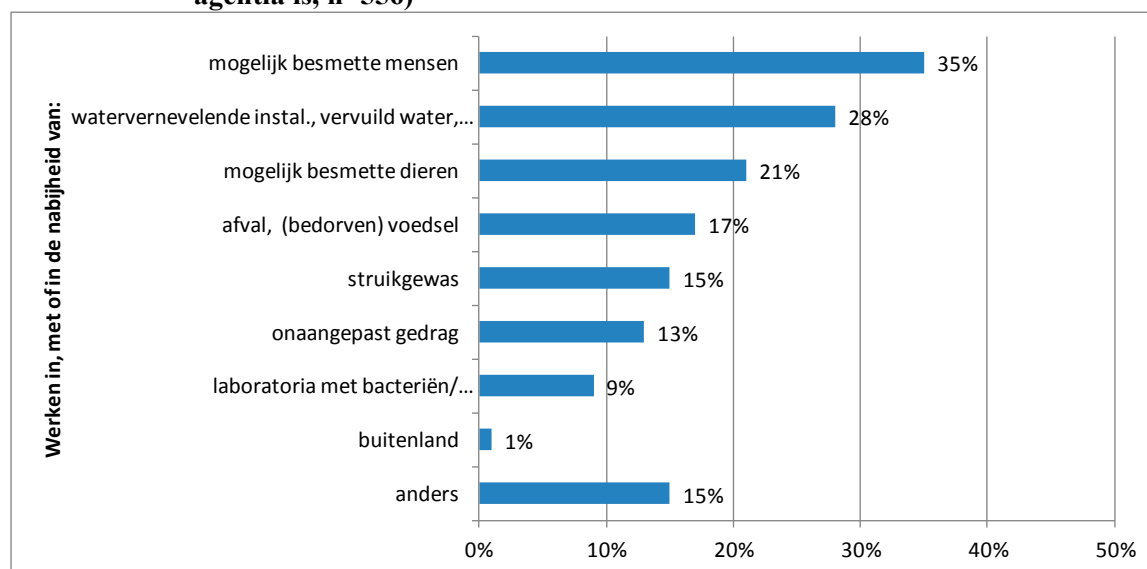
Tabel 3.2.2 Aanwezigheid van biologische agentia als arbeidsrisico naar grootteklasse en sector (in % van bedrijven en werknemers)

	als % van bedrijven (n=2787)	als % van werknemers
Grootteklasse	%	%
1 - 9 wrkn. w.v.	15	12
1 - 4 wrkn.	15	12
5 - 9 wrkn.	16	11
10 - 99 wrkn. w.v.	20	11
10 - 49 wrkn.	18	12
50 - 99 wrkn.	29	10
100 of meer wrkn.	33	16
Sector		
Landbouw	51	27
Industrie	13	8
Bouwnijverheid	15	17
Handel	9	5
Horeca	3	<1
Vervoer en Informatie	6	4
Financiële dienstverlening	<1	<1
Zakelijke dienstverlening	12	6
Overheid	57	14
Onderwijs	10	2
Zorg	63	51
Overige dienstverlening	20	8
Totaal	16	14

Werkzaamheden

De werkzaamheden met mogelijke blootstelling aan biologische agentia staan in figuur 3.2.1. De cijfers voor sectoren en grootteklassen staan in bijlage IV.11, vraag 11_1. Uit figuur 3.2.1 blijkt onder andere dat het vaak gaat om werken met mogelijk besmette mensen (35% van de bedrijven met mogelijke blootstelling aan biologische agentia) en werken met of bij waternevelende installaties of apparaten, vervuild water of luchtbehandelingsinstallaties (28%). Werken met mogelijk besmette mensen komt heel vaak voor in de zorg. Ook in de overige dienstverlening is het werken met mogelijk besmette mensen de meest voorkomende werkzaamheid met mogelijke blootstelling aan biologische agentia. Werken met of bij waternevelende installaties of apparaten, vervuild water of luchtbehandelingsinstallaties komt relatief vaak voor in de industrie en in de bouw. In de handel wordt vaak met afval of (bedorven) voedsel gewerkt, in de landbouw relatief vaak met mogelijk besmette dieren. In de zakelijke dienstverlening gaat het vaak om struikgewas (bijvoorbeeld hoveniers) en om watervernevelende installaties, vervuild water of luchtbehandelingsinstallaties. Bij 15% van de bedrijven met mogelijke blootstelling aan biologische agentia, is aangegeven dat een andere dan de in de tabel genoemde werkzaamheden aan de orde is. Genoemd worden onder andere: werken aan rioleringen (veel in de bouw), mogelijk vervuilde grond/grondwerken/potgrond/teeltgrond, schoonmaakwerkzaamheden, contact met planten, contact met mest/uitwerpselen, vuile kleding, waterzuiveringsinstallaties, schimmels, prikaccidenten.

Figuur 3.2.1 In bedrijven voorkomende werkzaamheden met mogelijke blootstelling aan biologische agentia (als % van bedrijven waar mogelijk blootstelling aan biologische agentia is, n=556)*

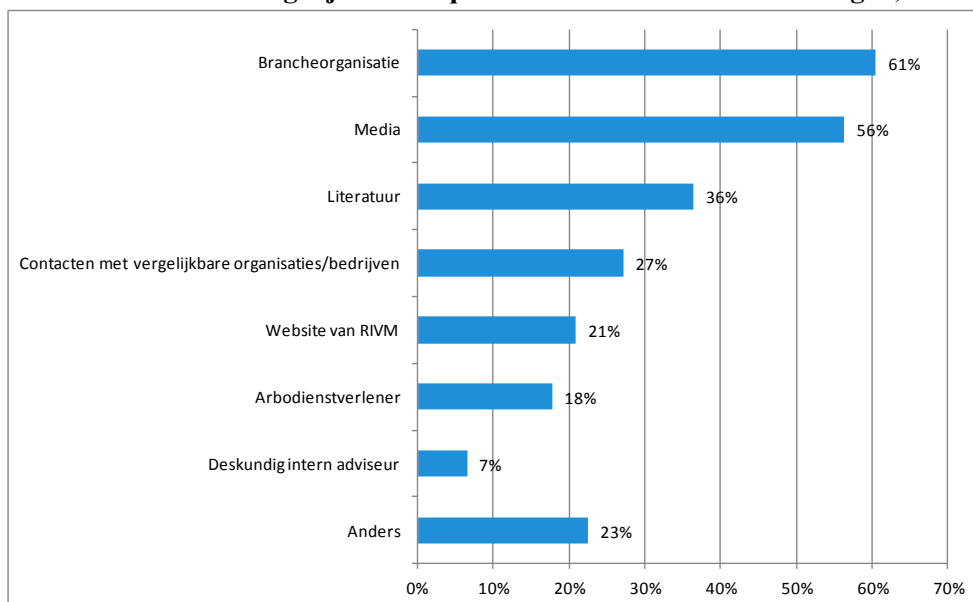
* Meerdere antwoorden mogelijk

Extra vatbaarheid, actualiteit en risicobesef

Werknemers kunnen een verminderde weerstand tegen infecties hebben, bijvoorbeeld door aanleg, ziekte, medicijngebruik of zwangerschap. Deze werknemers hebben een verhoogde kans om ziek te worden door blootstelling aan biologische agentia. De meeste werkgevers waar biologische agentia mogelijk een arbeidsrisico vormen, geven aan niet in beeld te hebben of werknemers extra vatbaar zijn (66%, zie bijlage IV.11, vraag 11_3). Ongeveer een derde van de bedrijven heeft in beeld of zijn werknemers extra vatbaar zijn voor bepaalde infecties. Als de extra vatbaarheid in beeld is, is de werkgever in de meeste gevallen (66%) via werknemers aan dit beeld gekomen en in 13% van de gevallen (ook) via de bedrijfsarts. In 29% van de gevallen is de werkgever (ook) op een andere manier aan dit beeld gekomen, vaak door eigen kennis of eigen inschatting.

Het overgrote deel (86%) van de risicobedrijven geeft aan op één of meer manieren op de hoogte te blijven van mogelijke consequenties van actuele ontwikkelingen op het terrein van infectieziekten. Brancheorganisaties en de media blijken de belangrijkste informatiebronnen te zijn (meer dan de helft van de gevallen, zie figuur 3.2.2). Bijna een kwart van de bedrijven noemt een andere dan de in de figuur opgenomen bron. De vaakst genoemde andere bron is de GGD. Verder gaat het bijvoorbeeld om een beroepsorganisatie, opdrachtgevers of klanten, de overheid/ministerie/NVWA, moederbedrijf, eigen werknemers, eigen kennis, Gezondheidsdienst voor dieren, veearts, dierenarts.

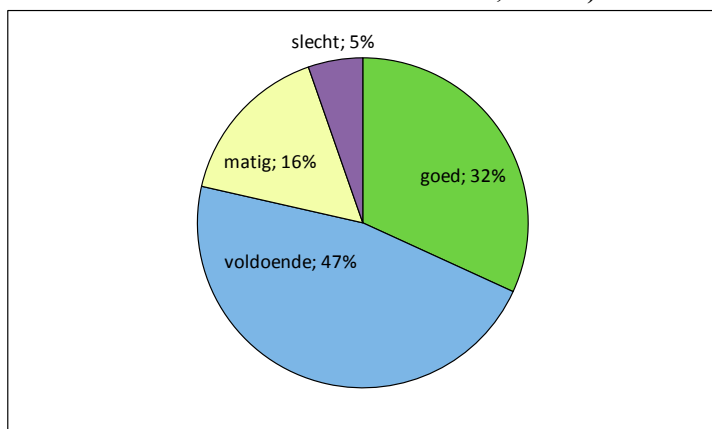
Figuur 3.2.2 Bedrijven naar manieren waarop ze op de hoogte blijven van mogelijke consequenties van actuele ontwikkelingen (in % van bedrijven die op de hoogte blijven van mogelijke consequenties van actuele ontwikkelingen, n=492)*

* Meerdere antwoorden mogelijk

Aan de inspecteurs is gevraagd om het risicobesef van de werkgevers waar biologische agentia mogelijk aan de orde zijn, te beoordelen. In meer dan driekwart van de gevallen is dit oordeel 'voldoende' of 'goed' (zie figuur 3.2.3). In één op de vijf gevallen is het oordeel 'matig' of 'slecht'. Dit is nagenoeg gelijk aan de uitkomsten bij de vorige meting in 2012.

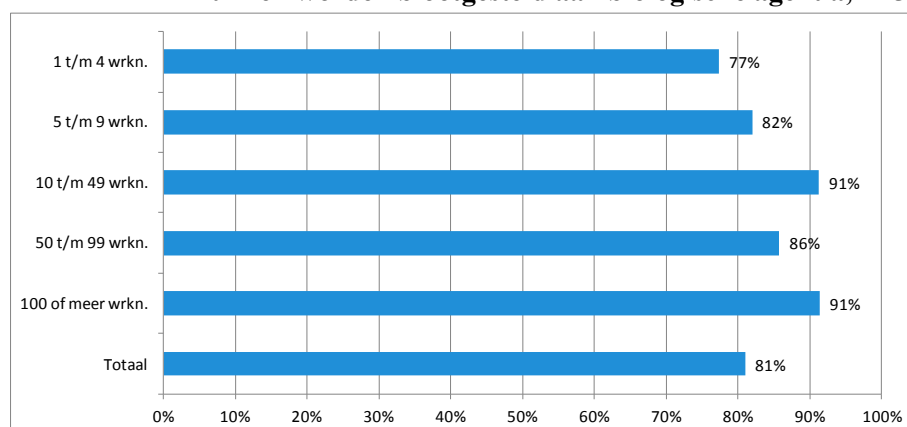
Figuur 3.2.3 Beoordeling door inspecteur van risicobesef biologische agentia (in % van bedrijven waar mogelijke blootstelling aan biologische agentia is en waar het risicobesef is beoordeeld, n=521)

Nemen van maatregelen

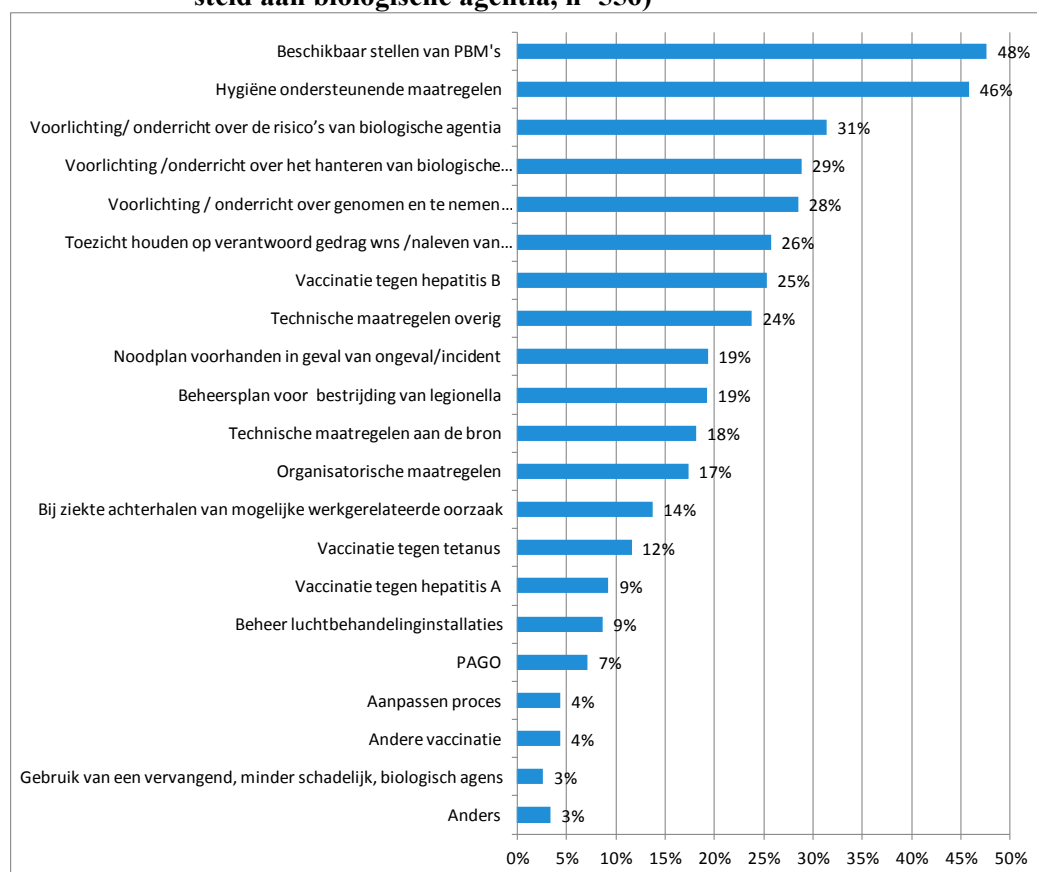
Ruim acht op de tien (81%) bedrijven waar werknemers mogelijk kunnen worden blootgesteld aan biologische agentia, neemt maatregelen tegen dit arbeidsrisico (zie figuur 3.2.4). Bedrijven met één tot vier werknemers, nemen significant minder vaak maatregelen dan overige bedrijven.

Figuur 3.2.4 Het nemen van maatregelen (in % van bedrijven waar werknemers mogelijk kunnen worden blootgesteld aan biologische agentia, n=556)

In figuur 3.2.5 is weergegeven welke maatregelen de bedrijven hebben genomen.

Figuur 3.2.5 Maatregelen om (gevolgen van) blootstelling aan biologische agentia te verminderen (in % van bedrijven waar werknemers mogelijk kunnen worden blootgesteld aan biologische agentia, n=556)*

* meerdere antwoorden mogelijk

Bijna de helft van de bedrijven waar werknemers mogelijk kunnen worden blootgesteld aan biologische agentia stelt persoonlijke beschermingsmiddelen beschikbaar (48%). Een bijna even groot deel van de bedrijven (46%) neemt hygiëne ondersteunende maatregelen zoals een was- of douchegelegenheid of werkkleding. De hierna meest genomen maatregelen hebben betrekking op voorlichting, onderricht en toezicht. Een klein deel (3%) van de genoemde maatregelen waren anders dan de voorgestructureerde antwoorden in de vragenlijst. Schoonmaak wordt het vaakst genoemd, verder gaat het

onder andere om aansluiten bij maatregelen van de klant, periodieke controles of periodiek onderhoud, lange broeken/ lange mouwen.

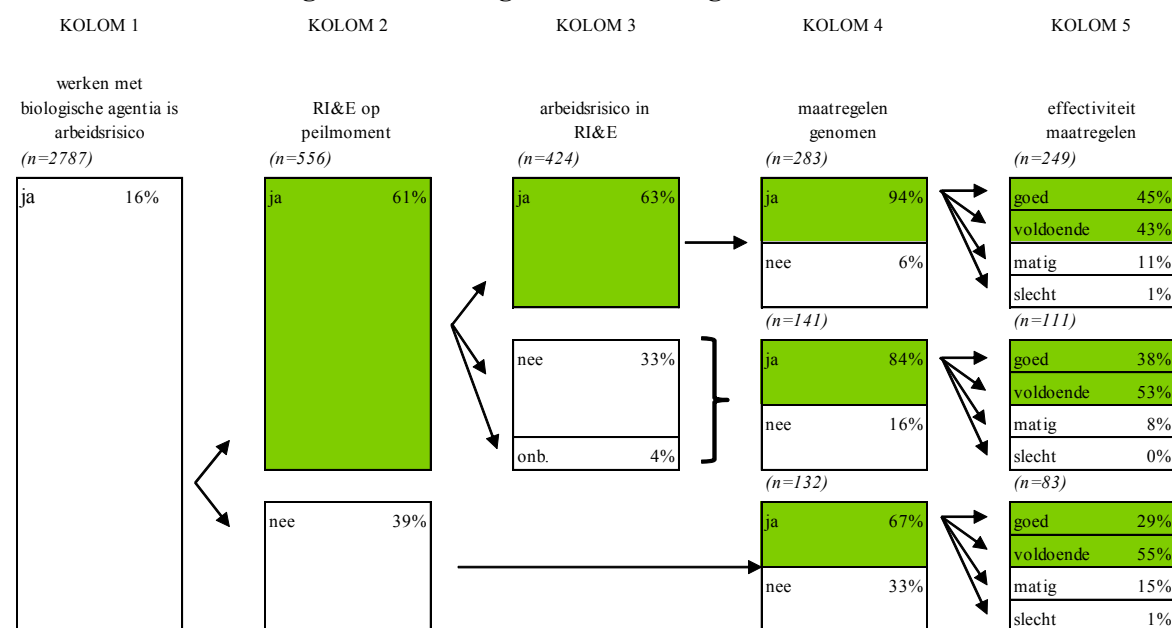
Beoordeling van effectiviteit maatregelen

De inspecteurs hebben per bedrijf de effectiviteit beoordeeld van de maatregelen, die de bedrijven hebben genomen tegen biologische agentia¹⁴. In een heel groot deel van de bedrijven waar biologische agentia een risico vormen (en waar de maatregelen beoordeeld konden worden), zijn de maatregelen als ‘voldoende’ (49%) of als ‘goed’ (38%) beoordeeld. Bij 11% van de bedrijven was het oordeel ‘matig’ en in 1% van de gevallen kwam de inspecteur tot het oordeel ‘slecht’.

Biologische agentia, de RI&E en genomen maatregelen

Figuur 3.2.6 geeft schematisch de samenhang weer tussen biologische agentia als arbeidsrisico, de aanwezigheid van een RI&E, de onderkenning van het arbeidsrisico in de RI&E en het nemen van maatregelen ten aanzien van biologische agentia. In kolom 1 van deze figuur staat het percentage bedrijven waar het arbeidsrisico voorkomt en in kolom 2 het percentage bedrijven dat een RI&E heeft op het peilmoment. In kolom 3 staat of het risico van biologische agentia in de RI&E is opgenomen. Kolom 4 geeft aan in hoeverre er door de verschillende groepen bedrijven (met RI&E en het risico is opgenomen in de RI&E, met RI&E maar biologische agentia staat er niet in als risico, en bedrijven zonder RI&E) maatregelen zijn genomen om het risico van biologische agentia te beheersen. Kolom 5 ten slotte, geeft het oordeel van de inspecteur over de maatregelen weer, voor de verschillende groepen bedrijven.

Figuur 3.2.6 Aanwezigheid arbeidsrisico door blootstelling aan biologische agentia, aanwezigheid RI&E en genomen maatregelen*

* Percentages zijn gewogen, aantallen zijn ongewogen (zie in methodologische verantwoording onder 4. analyse)

Ongeveer zes op de tien (61%) bedrijven waar biologische agentia een arbeidsrisico is, hebben op het peilmoment van dit onderzoek een RI&E. Bij ruim zes op de tien risicobedrijven met een RI&E (63%) worden biologische agentia in de RI&E ook als arbeidsrisico onderkend. Bedrijven waar biologische agentia een risico vormen en die het risico in de RI&E hebben opgenomen nemen vrijwel allemaal (94%) maatregelen. Bij bedrijven zonder RI&E is dit significant lager (67%; het verschil met de bedrijven met RI&E is met 95% betrouwbaarheid groter dan 13%). De genomen maatregelen worden

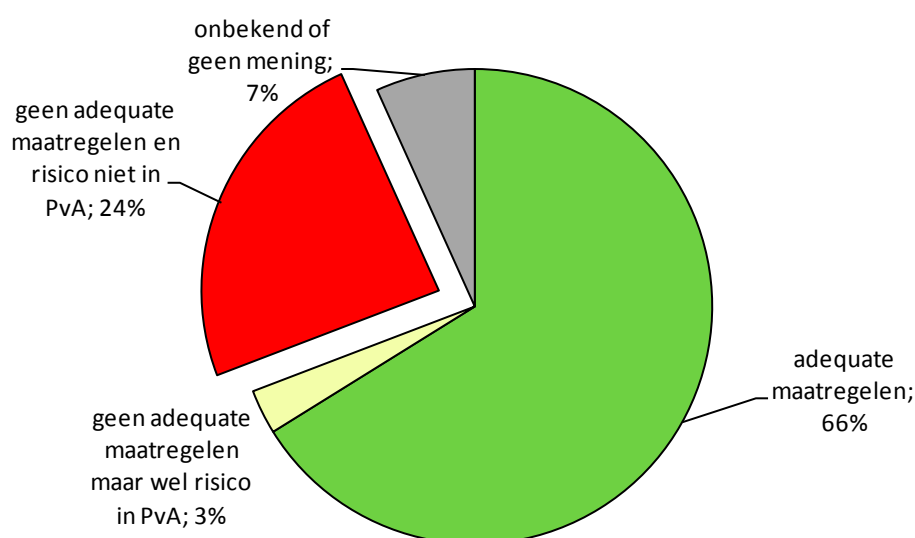
¹⁴ In een klein deel van de gevallen kon de inspecteur geen beoordeling geven. Bij de bedrijven waar biologische agentia (mogelijk) spelen en die maatregelen hebben genomen, kon bij 7% de effectiviteit van de maatregelen niet beoordeeld worden.

niet significant minder vaak als ‘goed/voldoende’ beoordeeld dan bij bedrijven die wel een RI&E hebben.

Inschatting omvang niet adequate beheersing biologische agentia

We hebben vastgesteld dat een groot deel van de risicobedrijven maatregelen neemt en dat de genomen maatregelen vervolgens vaak als voldoende of goed worden beoordeeld. Maar bij een deel van de bedrijven is het risico van biologische agentia niet adequaat beheerst, omdat zij ofwel geen ofwel maatregelen van onvoldoende kwaliteit nemen. Van deze groep bedrijven heeft een klein deel nog wel maatregelen tegen het risico van biologische agentia opgenomen in een plan van aanpak; we gaan er van uit dat deze bedrijven dus wel één of meer maatregelen gepland hebben. In figuur 3.2.7 is de aanpak van het risico biologische agentia weergegeven.

Figuur 3.2.7 Aanpak risico biologische agentia (in % van bedrijven waar werknemers mogelijk blootgesteld worden aan biologische agentia, n=556)

Twee derde van de bedrijven waar werknemers mogelijk blootgesteld kunnen worden aan biologische agentia, neemt adequate maatregelen. Voor 24% geldt dat deze geen of inadequate maatregelen nemen en dat er ook geen maatregelen zijn gepland in een plan van aanpak¹⁵. Het gaat naar schatting om ongeveer 13.000 bedrijven, waarin naar schatting 87.000 werknemers worden blootgesteld aan het risico van biologische agentia. Dit beeld wijkt nauwelijks af van de situatie tijdens de vorige meting in 2012. In tabel 3.2.3 is een en ander voor sectoren en grootteklassen weergegeven. Ongeveer 7% van de werknemers die mogelijk blootgesteld worden aan biologische agentia, werkt in de bedrijven die het risico niet adequaat beheersen en ook geen maatregelen in een plan van aanpak hebben gepland. De drie sectoren met naar schatting het grootste absolute aantal hieraan blootgestelde werknemers zijn de zorg (naar schatting 37.000 blootgestelde werknemers, het gaat onder andere om paramedische praktijken en overige gezondheidszorg zonder overnachting), de zakelijke dienstverlening (15.000 werknemers, het gaat hier vooral om hoveniersbedrijven en schoonmaakbedrijven) en de landbouw (11.000, het gaat hier onder andere om het fokken en houden van dieren, dienstverlening voor de landbouw en teelt).

¹⁵ Van 11% van de risicobedrijven kon de effectiviteit van de maatregelen niet worden ingeschat, of is het onbekend of er maatregelen tegen biologische agentia in een plan van aanpak zijn opgenomen.

Tabel 3.2.3 Niet adequate beheersing van biologische agentia door bedrijven, en werknemers die hieraan blootstaan (wel risico, geen adequate maatregelen getroffen en risico niet opgenomen in plan van aanpak)

Grootteklasse	% van risico-bedrijven (n=556)	% van blootgestelde wns	geschat populatie-aantal bedrijven	geschat populatie-aantal wns
1 - 9 wrkn. w.v.	29	27	12.000	42.000
1 - 4 wrkn.	27	25	8.000	26.000
5 - 9 wrkn.	33	31	3.000	16.000
10 - 99 wrkn. w.v.	11	8	1.000	19.000
10 - 49 wrkn.	12	9	1.000	15.000
50 - 99 wrkn.	9	6	<1000	4.000
100 of meer wrkn.	4	3	<1000	27.000
Sector				
Landbouw	41	23	3.000	11.000
Industrie	16	4	<1000	3.000
Bouwnijverheid	42	8	2.000	5.000
Handel	-	-	3.000	9.000
Horeca	-	-	<1000	1.000
Vervoer en Informatie	-	-	1.000	2.000
Financiële dienstverlening	-	-	0	0
Zakelijke dienstverlening	-	-	1.000	15.000
Overheid	-	-	<1000	1.000
Onderwijs	-	-	<1000	1.000
Zorg	9	5	2.000	37.000
Overige dienstverlening	-	-	1.000	4.000
Totaal	24	7	13.000	87.000

3.3 ATEX (explosieve atmosfeer)

Onder een explosieve atmosfeer wordt verstaan een mengsel van lucht en brandbare stoffen in de vorm van gassen, dampen, nevels of stof, onder atmosferische omstandigheden, waarin de verbranding zich na ontsteking uitbreidt tot het gehele niet verbrande mengsel (hierna aangeduid als ‘stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar’). Er zijn twee Europese richtlijnen van kracht in verband met gas- en stofontploffingsgevaar. Eén daarvan is de richtlijn 1999/92/EG (ATEX 153), die zich richt op de bescherming van de mens en omgeving in verband met ontploffingsgevaar.

ATEX 153 geeft in hoofdlijnen aan hoe om te gaan met ruimten waar zich gas- en stofontploffingen kunnen voordoen. De richtlijn geeft minimale voorschriften weer waar arbeidsplaatsen aan moeten voldoen, zodat werknemers op die plaatsen veilig kunnen werken. De richtlijn 94/9/EG geeft voorschriften voor arbeidsmiddelen (Warenwetbesluit, ATEX 95). De letters ATEX staan voor ATmospheres EXplosibles, wat Frans is voor ‘explosieve atmosferen’.

In Nederland is de regelgeving geïmplementeerd in het Arbobesluit in artikel 3.5a tot en met 3.5f. Het doel van de ATEX-regelgeving is om werkgevers te verplichten om op een gestructureerde wijze de gevaren van explosieve atmosferen aan te pakken. Een werkgever is onder meer verplicht tot

- Het beoordelen van explosierisico's;

- Het opstellen en voortdurend actualiseren van een explosieveiligheidsdocument;
- Waar nodig: het invoeren van een systeem van schriftelijke werkinstructies en werkvergunningen.

Aanwezigheid arbeidsrisico

Bedrijven

Bij 6% van de bedrijven wordt op de arbeidsplaats gewerkt met stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar (deze stoffen vallen onder de richtlijn 1999/92/EG). Dit wijkt niet significant af van de vorige meting in 2012 (zie tabel 3.3.1). Daarnaast zijn er bedrijven waar het risico in de afgelopen 2 jaar wel aan de orde was, die maatregelen genomen hebben waardoor het risico inmiddels niet meer aanwezig is. Dit geldt voor 1% van de bedrijven.

Tabel 3.3.1 Bedrijven waar gewerkt wordt met stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar (in % van alle bedrijven in 2009, 2012 en 2016)*

	2009 (n=2857) %	2012 (n=1854) %	2016 (n=2787) %
Wel arbeidsrisico	5	4	6
Geen risico meer dankzij maatregelen	1*	<1*	1
Geen risico	94	96	93
Totaal	100	100	100

* In de jaren 2012 en 2009 is dit anders gemeten dan in 2016.

In tabel 3.3.2 is het voorkomen van stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar weergegeven voor bedrijven en werknemers. Het percentage bedrijven waar wordt gewerkt met stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar verschilt per sector en grootteklasse. In de sector industrie wordt naar verhouding het meest frequent gewerkt met deze stoffen (21%). Ook in de bouwnijverheid (13%) en de overheid (10%) worden naar verhouding vaak stoffen gebruikt die kunnen leiden tot explosiegevaar en onder de richtlijn 1999/92/EG vallen.

Werknemers

Hoe meer werknemers een bedrijf telt, des te groter de kans dat op de arbeidsplaats gewerkt wordt met stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar. Van de bedrijven met 1 t/m 4 werknemers werkt 5% met dit soort stoffen. Bij bedrijven met 100 of meer werknemers ligt dit percentage op 15%. Het percentage werknemers dat blootstaat aan het werken met stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar is in 2016 gelijk aan 2%.

Tabel 3.3.2 Blootstelling aan stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar naar grootteklasse en sector (in % van bedrijven en werknemers)

	als % van bedrijven (n=2787)	als % van werknemers
Grootteklasse	%	%
1 - 9 wrkn. w.v.	6	4
1 - 4 wrkn.	5	4
5 - 9 wrkn.	6	3
10 - 99 wrkn. w.v.	10	3
10 - 49 wrkn.	9	3
50 - 99 wrkn.	15	3
100 of meer wrkn.	15	2
Sector		
Landbouw	6	2
Industrie	21	7
Bouwnijverheid	13	11
Handel	9	3
Horeca	<1	<1
Vervoer en Informatie	2	<1
Financiële dienstverlening	<1	<1
Zakelijke dienstverlening	4	1
Overheid	10	<1
Onderwijs	7	1
Zorg	1	3
Overige dienstverlening	4	1
Totaal	6	2

Aandeel bedrijven dat werkt met een explosieveiligheidsdocument

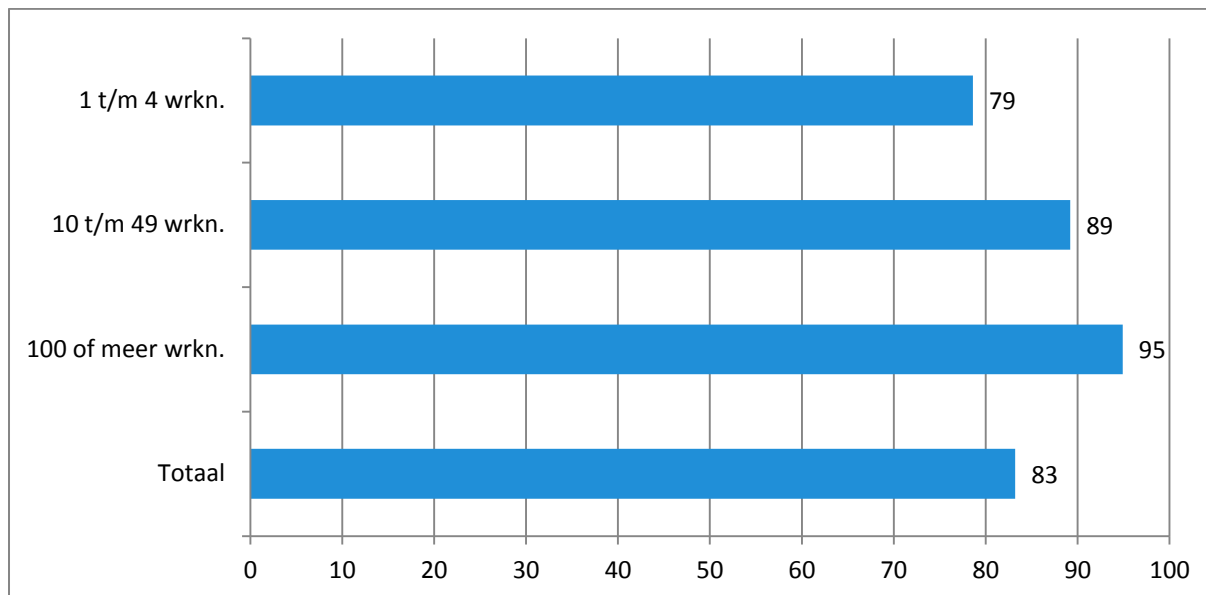
In 2016 besteedt 37% van de risicobedrijven in de RIE of in een afzonderlijk explosieveiligheidsdocument aandacht aan ATEX. In bijlage IV.12, vraag 12_3 is per sector en grootteklasse te zien hoeveel bedrijven ATEX hebben opgenomen in een explosieveiligheidsdocument of in de RIE.

Nemen van maatregelen

Van de risicobedrijven waar op de arbeidsplaats mogelijk gewerkt wordt met stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar, neemt 83% maatregelen om het risico te verlagen. Figuur 3.3.1 toont het aantal werkgevers dat maatregelen treft als percentage van de risicobedrijven waar werknemers worden blootgesteld aan stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar, onderverdeeld naar grootteklassen. Grofweg nemen grote risicobedrijven vaker maatregelen op dit gebied dan kleinere risicobedrijven, maar de verschillen zijn niet significant¹⁶.

¹⁶ De p-waarde voor het verschil tussen bedrijven minder dan 10 werknemers (80% neemt maatregelen) en bedrijven meer dan 100 werknemers (95% neemt maatregelen) is 0,08. Het verschil is daarmee wel significant op 90%-niveau.

Figuur 3.3.1 Bedrijven die maatregelen hebben genomen om blootstelling aan stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar te beperken, naar grootteklasse (in % van bedrijven waar werknemers worden blootgesteld aan stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar, n=286)*

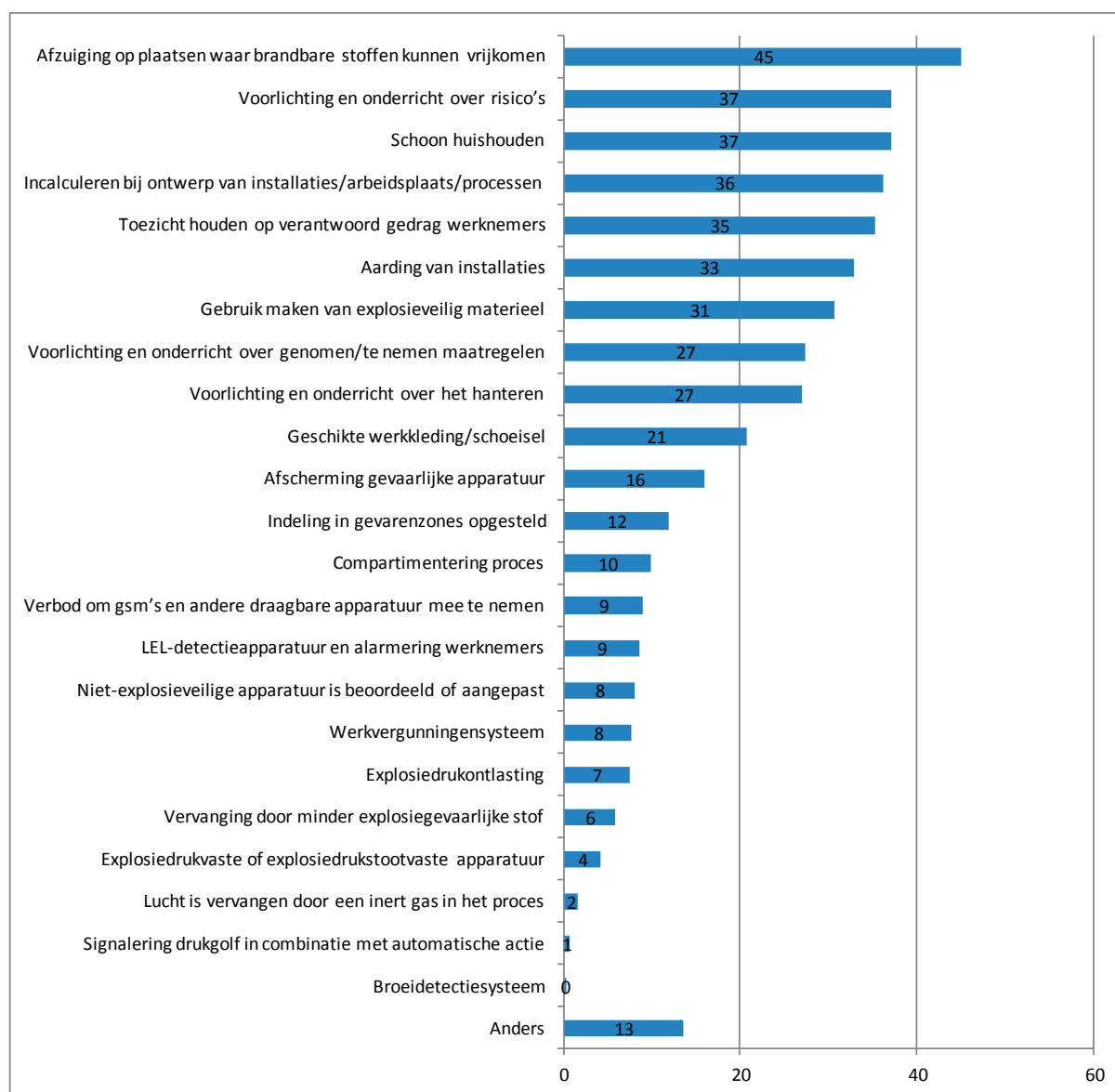

* Grootteklassen 5 t/m 9 werknemers en 50 t/m 99 werknemers zijn niet opgenomen wegens onvoldoende waarnemingen in de steekproef.

Soort maatregelen

Aan de bedrijven die één of meer maatregelen hebben genomen om de risico's van stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar terug te brengen, is gevraagd welke maatregelen er zijn genomen. In figuur 3.3.2 is per maatregel weergegeven hoeveel procent van de bedrijven de maatregel heeft genomen. De maatregel die het meest genomen is, is het plaatsen van afzuiging op plekken waar brandbare stoffen kunnen vrijkomen (45%). Andere veel voorkomende maatregelen zijn het geven van voorlichting aan werknemers over risico's in de gevarenczones (37%), zorg dragen voor een schoon huishouden (37%) en rekening houden met het risico bij het ontwerp van de installaties, arbeidsplaats en processen, bijvoorbeeld door het buiten plaatsen van gevaarlijke onderdelen (36%). In 13% van de risicobedrijven neemt men op een andere manier maatregelen dan de genoemde maatregelen in figuur 3.11, zoals ventileren en werken volgens opgestelde protocollen.

Figuur 3.3.2 Bedrijven die maatregelen hebben genomen met betrekking tot het risico van explosiegevaar naar soort maatregel* (in % van bedrijven waar werknemer worden blootgesteld aan stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar; n=286)

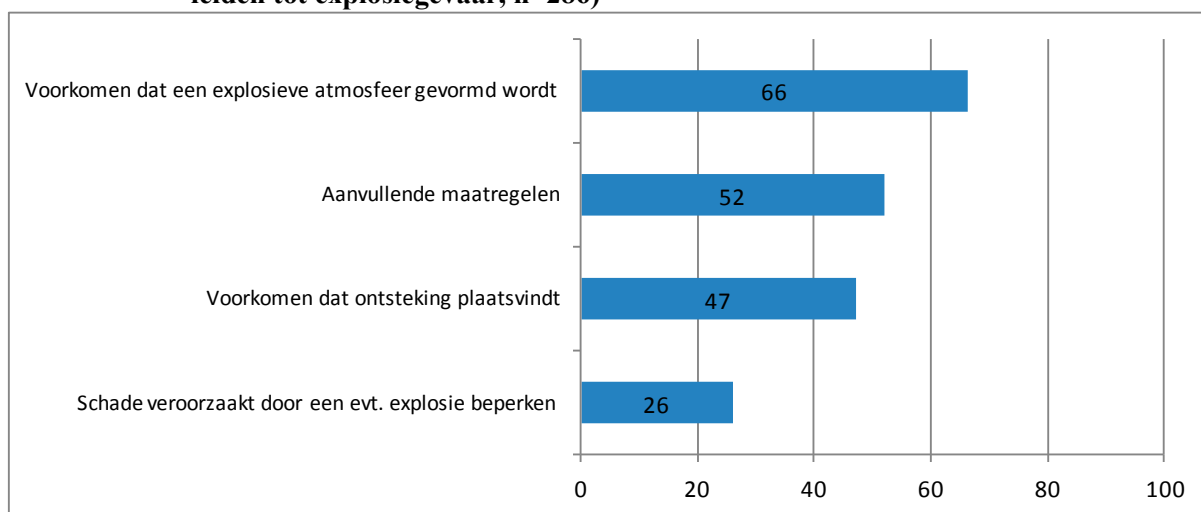
* Meerdere antwoorden mogelijk

Bovenstaande maatregelen kunnen worden onderverdeeld in vier hoofdcategorieën, te weten:

- Voorkomen dat een explosieve atmosfeer gevormd wordt;
- Voorkomen dat ontsteking plaatsvindt;
- Schade veroorzaakt door een eventuele explosie beperken;
- Aanvullende maatregelen.

Uit figuur 3.3.3 blijkt dat de grootste groep werkgevers maatregelen treft die vallen onder de eerste hoofdcategorie: ter voorkoming van de vorming van een explosieve atmosfeer (66%).

Figuur 3.3.3 Bedrijven die maatregelen hebben genomen met betrekking tot het risico van explosiegevaar naar soort maatregel*, onderverdeeld in hoofdcategorieën (in % van bedrijven waar werknemers worden blootgesteld aan stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar, n=286)

* Meerdere antwoorden mogelijk

Beoordeling van effectiviteit maatregelen

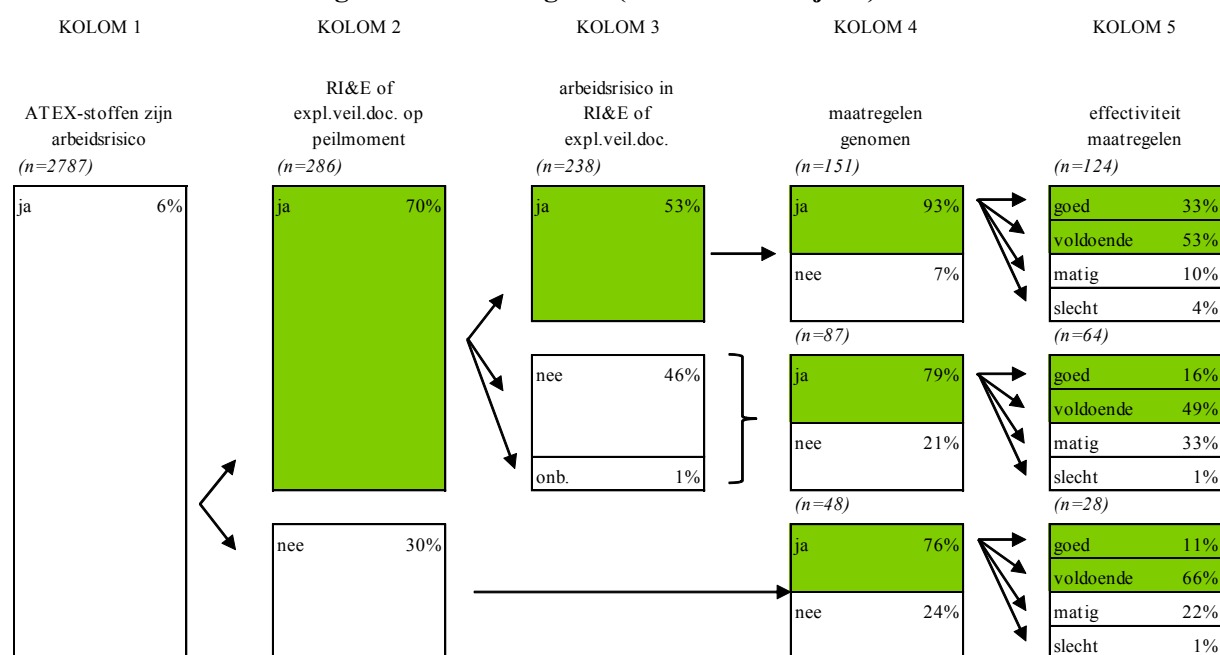
De inspecteur heeft een inschatting gemaakt van de effectiviteit van de maatregelen die bedrijven tegen explosiegevaar hebben genomen. Bij 15% van de bedrijven die maatregelen hebben genomen tegen explosiestoffen kon de effectiviteit om verschillende redenen niet worden beoordeeld. Van de wel beoordeelde bedrijven die maatregelen tegen explosiegevaar hebben genomen is bij 22% de effectiviteit van de maatregelen als goed ingeschat, en bij 56% als voldoende. Bij 20% van deze bedrijven beoordeelde de inspecteur de effectiviteit van de maatregel als matig en bij 2% als slecht.

In bijlage IV.12, vraag 12_5 is per sector en grootteklasse te zien hoe de inspecteur de effectiviteit van de genomen maatregelen op het gebied van ATEX beoordeelt. In de sector industrie, waar ATEX het vaakst voorkomt, neemt volgens de inspecteurs 72% van de bedrijven adequate maatregelen (goed of voldoende).

ATEX, de RI&E en genomen maatregelen

Figuur 3.3.4 geeft schematisch de samenhang weer tussen ATEX als arbeidsrisico, de aanwezigheid van een RI&E of explosieveiligheidsdocument per 1 oktober 2015, de onderkenning van het arbeidsrisico in de RI&E of het explosieveiligheidsdocument, het nemen van maatregelen ten aanzien van het arbeidsrisico en de effectiviteit van de maatregelen naar oordeel van de inspecteur. De groene vlakken geven steeds de groepen weer die binnen die kolom gunstig uitsteken boven de andere groepen, zonder rekening te houden met de scores in de eerdere kolom(men).

In kolom 1 van deze figuur staat het percentage bedrijven waar het risico voorkomt en in kolom 2 het percentage bedrijven dat beschikt over een RI&E. Meer dan driekwart van de bedrijven (70%) waar de aanwezigheid van explosiegevaar een arbeidsrisico is, beschikt over een al dan niet getoetste RI&E of een explosieveiligheidsdocument.

Figuur 3.3.4 Aanwezigheid arbeidsrisico ATEX, aanwezigheid RI&E of explosieveiligheidsdocument en genomen maatregelen (in % van bedrijven)*

* Percentages zijn gewogen, aantallen zijn ongewogen (zie in methodologische verantwoording onder 4. analyse)

In kolom 3 is, voor de bedrijven met een RI&E of een explosieveiligheidsdocument, weergegeven hoeveel procent van deze bedrijven het arbeidsrisico in de RI&E of het explosieveiligheidsdocument heeft opgenomen. Dat is bij meer dan de helft (53%) van deze bedrijven het geval.

Kolom 4 geeft weer hoeveel procent van de bedrijven maatregelen heeft genomen ten aanzien van het arbeidsrisico ATEX. Er blijkt dat risicobedrijven relatief gezien vaker maatregelen nemen als in de RI&E (of explosieveiligheidsdocument) aandacht is voor het arbeidsrisico (93%), dan wanneer dit niet het geval is (79%). Dit verschil is overigens net niet significant. Het onderkennen van het risico in de RI&E is dus zeker geen voorwaarde voor het treffen van maatregelen, maar maakt de kans erop wel groter. Van de bedrijven die geen RI&E of een explosieveiligheidsdocument hebben op het peilmoment, neemt toch nog 76% maatregelen om het risico te beheersen.

Kolom 5 geeft ten slotte de inschatting weer van de beoordeling van de effectiviteit van de maatregelen door de inspecteur. Bedrijven die het arbeidsrisico ATEX in de RI&E of het explosieveiligheidsdocument onderkennen hebben ten opzichte van de andere bedrijven het hoogste percentage goed en voldoende beoordeelde maatregelen (86%). Maar ook dat verschil is net niet significant.

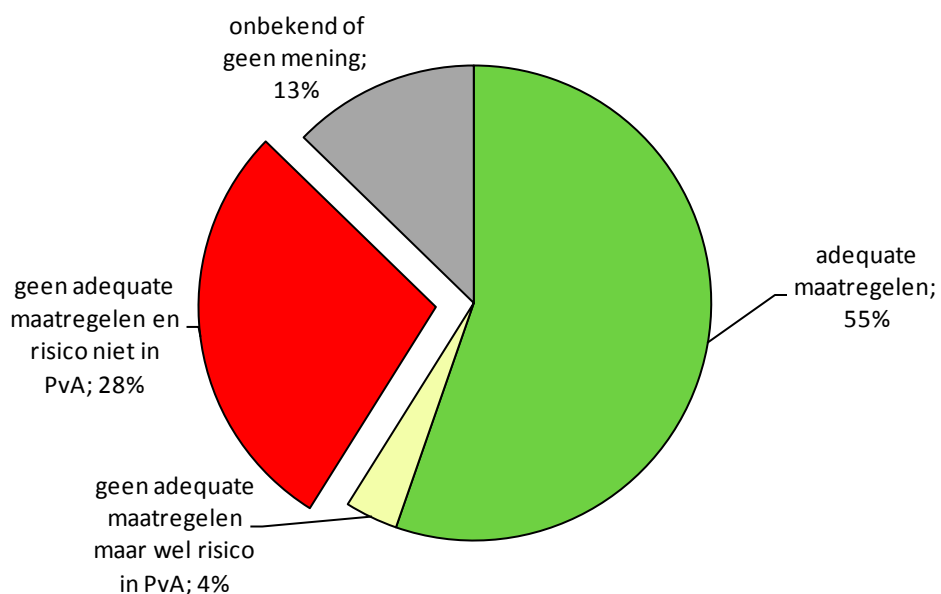
Inschatting omvang niet adequate beheersing ATEX

Hoewel een groot deel van de risicobedrijven maatregelen neemt die vaak als voldoende of goed worden beoordeeld, is het arbeidsrisico ATEX bij een deel van de bedrijven niet adequaat beheerst, omdat zij geen of niet adequate maatregelen nemen. Van deze groep bedrijven heeft een klein deel (4%) nog wel maatregelen tegen het risico van stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar opgenomen in een plan van aanpak; we gaan er van uit dat deze bedrijven dus wel één of meer maatregelen gepland hebben. In figuur 3.3.5 is de aanpak van het risico ATEX weergegeven.

Voor 28% van de bedrijven waar werknemers mogelijk werken met stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar, geldt dat deze geen of inadequate maatregelen nemen en dat er ook geen maatregelen

zijn gepland in een plan van aanpak¹⁷. Het gaat naar schatting om ongeveer 6.000 bedrijven, waarin naar schatting 21.000 werknemers worden blootgesteld aan het arbeidsrisico ATEX. Dit beeld is lijkt wat negatiever dan tijdens de vorige meting in 2012: toen had 63% van de risicobedrijven adequate maatregelen genomen en beheerste 22% het risico niet adequaat. Maar het verschil is niet significant.

Figuur 3.3.5 Aanpak arbeidsrisico ATEX (in % van bedrijven waar werknemers mogelijk werken met stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar, n=286)

In tabel 3.3.3 is een en ander voor sectoren en grootteklassen weergegeven. Ongeveer 10% van de werknemers die mogelijk werken met stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar, werkt in de bedrijven die het risico niet adequaat beheersen en ook geen maatregelen in een plan van aanpak hebben gepland. De twee sectoren met naar schatting het grootste absolute aantal hieraan blootgestelde werknemers zijn de industrie (naar schatting 7.000 blootgestelde werknemers, het gaat veelal om bedrijven in de hout-, timmer- en meubelindustrie) en de handel (7.000 werknemers, het gaat hier vooral om autobedrijven).

¹⁷ Van 13% van de risicobedrijven kon de effectiviteit van de maatregelen niet worden ingeschat, of is het onbekend of er maatregelen voor ATEX in een plan van aanpak zijn opgenomen.

Tabel 3.3.3 Niet adequate beheersing van arbeidsrisico ATEX door bedrijven, en werknemers die hieraan blootstaan (wel risico, geen adequate maatregelen getroffen en risico niet opgenomen in plan van aanpak)

Grootteklasse	% van risicobedrij- ven (n=286)	% van blootgestel- de wns	geschat populatie- aantal bedrijven	geschat populatie- aantal wns
1 - 9 wrkn. w.v.	30	27	4.000	13.000
1 - 4 wrkn.	32	31	4.000	10.000
5 - 9 wrkn.	-	-	1.000	3.000
10 - 99 wrkn. w.v.	30	11	2.000	8.000
10 - 49 wrkn.	32	12	1.000	6.000
50 - 99 wrkn.	-	-	<1000	2.000
100 of meer wrkn.	6	1	<1000	1.000
Sector	-	-		
Landbouw	-	-	1.000	2.000
Industrie	30	12	1.000	7.000
Bouwnijverheid	-	-	1.000	2.000
Handel	-	-	2.000	7.000
Horeca	-	-	<1000	<1000
Vervoer en Informatie	-	-	<1000	<1000
Financiële dienstverlening	-	-	<1000	<1000
Zakelijke dienstverlening	-	-	<1000	2.000
Overheid	-	-	<1000	<1000
Onderwijs	-	-	<1000	1.000
Zorg	-	-	0	0
Overige dienstverlening	-	-	<1000	1.000
Totaal	28	10	6.000	21.000

3.4 Kankerverwekkende stoffen (exclusief asbest)

Kankerverwekkende stoffen kunnen kanker veroorzaken of de kans op kanker vergroten. Het gaat bijvoorbeeld om cytostatica, kwarts, dieselmotorenemissie, hardhoutstof, Chroom 6 en ethanol. Asbest wordt in deze paragraaf niet meegenomen, omdat hiervoor speciale regels gelden. Asbest komt aan de orde in paragraaf 3.5.

Aanwezigheid van het arbeidsrisico

In 9% van de bedrijven kunnen werknemers worden blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen (zie tabel 3.4.1). Het verschil met de meting in 2012 is niet significant.

Tabel 3.4.1 Bedrijven waar werknemers kunnen worden blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen (in % van alle bedrijven, 2009, 2012 en 2016)

	2009 (n=2857) %	2012 (n=1854) %	2016 (n=2787) %
Wel arbeidsrisico	7	10	9
Geen risico meer dankzij maatregelen*	*	1	1
Geen risico	93	90	89
Totaal	100	100	100

* in 2009 werd de categorie 'niet meer' niet gemeten en in 2016 is deze categorie anders gemeten

De aanwezigheid van het arbeidsrisico kankerverwekkende stoffen is in tabel 3.4.2 voor grootteklassen en sectoren weergegeven.

Bedrijven

Bij ongeveer een kwart van de bedrijven met 100 werknemers en meer speelt het arbeidsrisico kankerverwekkende stoffen. In de kleinere bedrijven speelt het minder vaak. In de bouw komen kankerverwekkende stoffen het vaakst voor (45% van de bedrijven). Het relatief grote aandeel organisaties bij de overheid met kankerverwekkende stoffen (20%) wordt waarschijnlijk deels veroorzaakt doordat een groot deel van deze sector uit organisaties met veel werknemers bestaat, en in grotere organisaties speelt het risico vaker. Bij de overheid vindt blootstelling aan kankerverwekkende stoffen bijvoorbeeld plaats bij de brandweer, bij omgevingsdiensten, gemeenten en provincies.

Tabel 3.4.2 Aanwezigheid van kankerverwekkende stoffen als arbeidsrisico naar grootteklasse en sector (in % van bedrijven en werknemers)

	als % van bedrijven (n=2787)	als % van werknemers
Grootteklasse	%	%
1 - 9 wrkn. w.v.	9	6
1 - 4 wrkn.	8	5
5 - 9 wrkn.	13	8
10 - 99 wrkn. w.v.	11	4
10 - 49 wrkn.	10	4
50 - 99 wrkn.	15	5
100 of meer wrkn.	24	5
Sector		
Landbouw	13	3
Industrie	14	8
Bouwnijverheid	45	24
Handel	10	4
Horeca	0	0
Vervoer en Informatie	4	3
Financiële dienstverlening	<1	<1
Zakelijke dienstverlening	4	3
Overheid	20	2
Onderwijs	6	4
Zorg	6	7
Overige dienstverlening	1	<1
Totaal	9	5

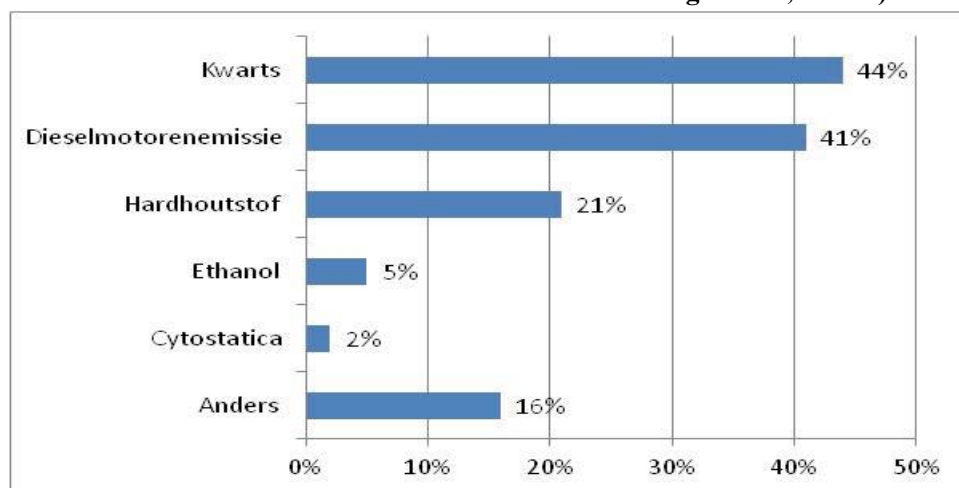
Werknemers

In totaal kan naar schatting 5% van de werknemers worden blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen. Het aandeel van de werknemers dat aan kankerverwekkende stoffen kan worden blootgesteld is ongeveer gelijk in de verschillende grootteklassen. In de bouw komen kankerverwekkende stoffen het vaakst voor (24% van de werknemers). Het risico speelt bij 2% van de werknemers in de overheid.

Soorten kankerverwekkende stoffen

Figuur 3.4.1 geeft weer met welke kankerverwekkende stoffen wordt gewerkt. Kwarts en dieselmotorenemissie komen het vaakst voor (bij respectievelijk 44% en 41% van de bedrijven waar het arbeidsrisico speelt). Bij 16% van de bedrijven zijn er andere kankerverwekkende stoffen. Hier worden veel verschillende stoffen genoemd, waaronder benzeen, (was)benzine, PAK's (Polycyclische aromatische koolwaterstoffen) en vluchtige organische stoffen (VOS). De cijfers voor grootteklassen en enkele sectoren staan in bijlage IV.13, vraag 13_3. In de bouwnijverheid gaat het heel vaak (84%) om kwarts, maar ook geregeld (30%) om hardhoutstof. In de handel gaat het vooral om dieselmotorenemissie (69%). In de industrie komen zowel kwarts, dieselmotorenemissie, hardhoutstof als andere stoffen geregeld voor.

Figuur 3.4.1 In bedrijven voorkomende kankerverwekkende stoffen (in % van bedrijven waar met kankerverwekkende stoffen wordt gewerkt, n=404)*

* Meerdere antwoorden mogelijk; Chroom 6 is niet in de grafiek opgenomen omdat daarover geen betrouwbare gegevens geleverd konden worden

Registratie

Een registratie (op naam) van werknemers die kunnen worden blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen is verplicht. Ook moet er in de RI&E informatie geregistreerd worden over de stoffen. 15% van de bedrijven waar met kankerverwekkende stoffen wordt gewerkt heeft een registratie van de stoffen of een registratie van werknemers die er aan kunnen worden blootgesteld (zie tabel 3.4.3). Meestal gaat het om een registratie van de stoffen, soms gaat het (ook) om een registratie van personen. In de industrie komen deze registraties significant vaker voor dan in de bouw. Grotere bedrijven hebben vaker een registratie dan kleinere bedrijven.

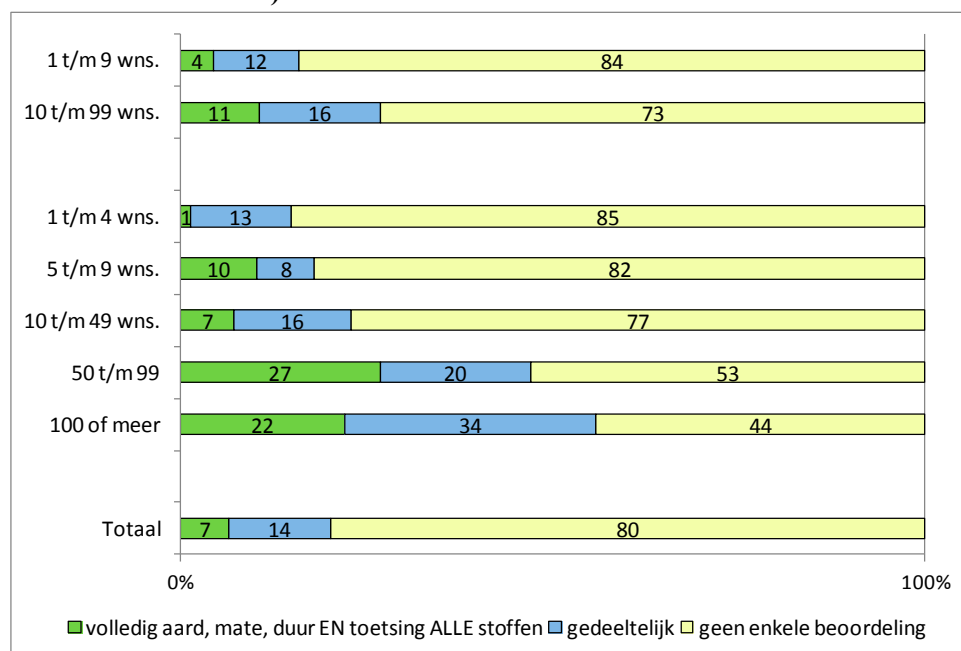
Tabel 3.4.3 Registratie over kankerverwekkende stoffen naar sector en grootteklasse (in % van bedrijven waar met kankerverwekkende stoffen wordt gewerkt)

Grootteklasse	Registratie algemeen %	wv stoffen %	wv personen %	Steekproef- omvang N
1 - 9 wrkn. w.v.	12	12	3	178
1 - 4 wrkn.	10	9	1	107
5 - 9 wrkn.	18	18	6	71
10 - 99 wrkn. w.v.	22	18	11	150
10 - 49 wrkn.	20	18	7	96
50 - 99 wrkn.	32	17	28	54
100 of meer wrkn.	34	34	16	76
Sector				
Landbouw	-	-	-	17
Industrie	29	27	13	147
Bouwnijverheid	12	11	4	120
Handel	-	-	-	43
Horeca	-	-	-	0
Vervoer en Informatie	-	-	-	18
Financiële dienstverlening	-	-	-	1
Zakelijke dienstverlening	-	-	-	18
Overheid	-	-	-	10
Onderwijs	-	-	-	8
Zorg	-	-	-	20
Overige dienstverlening	-	-	-	2
Totaal	15	14	5	404

Beoordeling blootstelling en toetsing grenswaarden

Acht op de tien bedrijven waar met kankerverwekkende stoffen wordt gewerkt, heeft geen enkele beoordeling van de blootstelling (zie figuur 3.4.2). 14% heeft een gedeeltelijke blootstellingsbeoordeling gedaan. 7% van de bedrijven heeft een volledige beoordeling en toetsing uitgevoerd; dit houdt in dat zowel de aard, de mate als de duur van de blootstelling aan alle kankerverwekkende stoffen is beoordeeld en dat tevens, indien de stoffen kunnen worden ingeademd, blootstelling via inademing is getoetst aan grenswaarden. Grotere bedrijven hebben vaker een volledige of gedeeltelijke blootstellingsbeoordeling en toetsing dan kleine bedrijven: bij de 80% risicobedrijven die geen blootstelling toetsen werkt 56% van de blootgestelde werknemers. Bedrijven met een RI&E waarin het risico van kankerverwekkende stoffen is opgenomen, hebben vaker een (gedeeltelijke) beoordeling gedaan dan bedrijven zonder een RI&E. Ook bedrijven met een plan van aanpak hebben vaker een beoordeling en toetsing van de blootstelling gedaan (zie tabel 3.4.4).

Figuur 3.4.2 Beoordeling blootstelling kankerverwekkende stoffen en toetsing op grenswaarden (in % van bedrijven waar met kankerverwekkende stoffen wordt gewerkt, n=404)

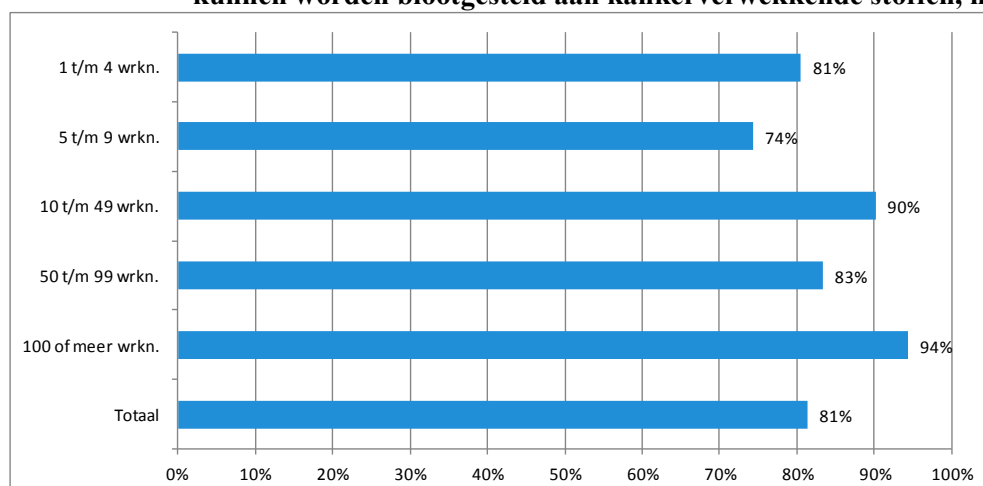
Tabel 3.4.4 Volledigheid beoordeling en toetsing blootstelling kankerverwekkende stoffen naar aanwezigheid RI&E, opnemen risico in RI&E en naar Plan van Aanpak

		Volledigheid beoordeling en toetsing blootstelling			Totaal	Steekproef- omvang n
		Volledig %	Gedeeltelijk %	Niet %		
RI&E op peilmoment	Risico in de RI&E opgenomen					
	Wel RI&E					
	Ja	11	23	66	100	161
	Nee (excl. onbekend)	8	12	80	100	165
	Totaal (incl. onbekend)	9	17	74	100	334
Geen RI&E		<1	6	94	100	70
Plan van aanpak aanwezig						
Ja		11	18	71	100	294
Nee		1	8	91	100	110
Totaal		7	14	80	100	404

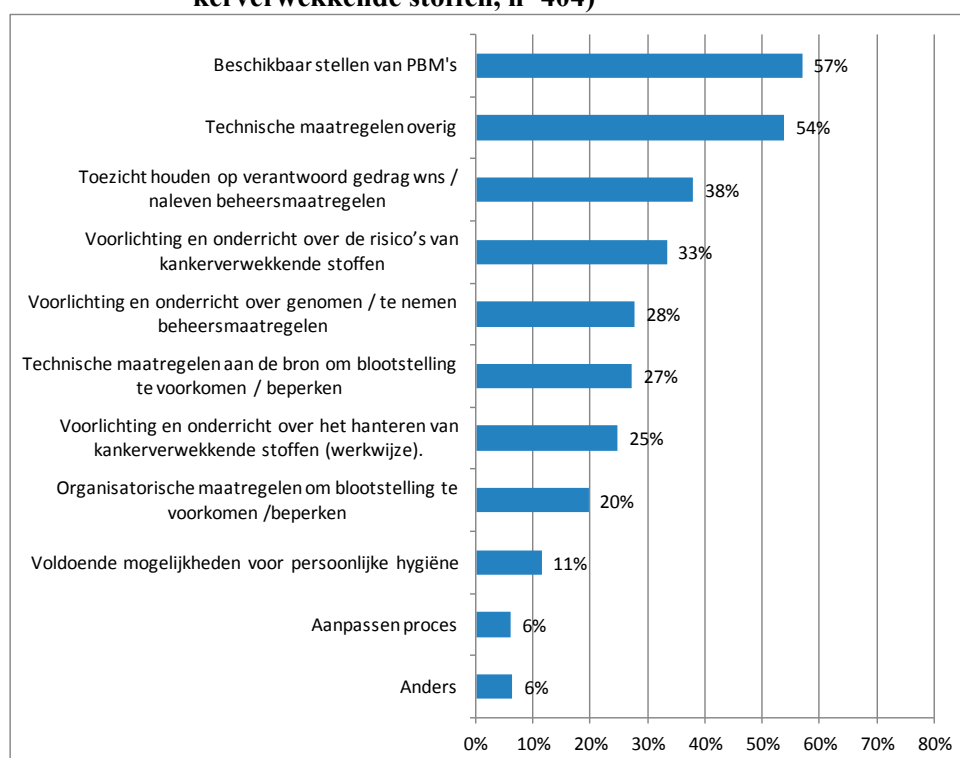
Nemen van maatregelen

Ruim acht op de tien (81%) bedrijven waar werknemers mogelijk kunnen worden blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen, nemen maatregelen tegen dit arbeidsrisico (zie figuur 3.4.3). Er is geen sterk verband tussen de grootteklasse van bedrijven en het al dan niet nemen van maatregelen.

Figuur 3.4.3 Het nemen van maatregelen (in % van bedrijven waar werknemers mogelijk kunnen worden blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen, n=404)

Figuur 3.4.4 Maatregelen met betrekking tot het risico van kankerverwekkende stoffen (in % van bedrijven waar werknemers mogelijk kunnen worden blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen, n=404)*

* meerdere antwoorden mogelijk

In figuur 3.4.4 is weergegeven welke maatregelen de risicobedrijven hebben genomen. De meest genomen maatregel is het ter beschikking stellen van persoonlijke beschermingsmiddelen (pbm's): 57% van de bedrijven waar kankerverwekkende stoffen een risico vormen stelt persoonlijke beschermingsmiddelen ter beschikking. Technische maatregelen aan de bron, zoals gesloten systemen, omkasting of doseersystemen, worden minder vaak genomen, namelijk door 27% van de bedrijven. Ruim de helft neemt overige technische maatregelen zoals bronafzuiging, ventilatie of afstandsbediening. 6% van de bedrijven noemt een andere dan de in de vragenlijst onderscheiden maatregelen. Hier wordt bijvoorbeeld genoemd het handmatig naar binnen en buiten duwen van voertuigen (om geen dieselmotorene-

missies binnen te krijgen) of hieraan alleen buiten werken, het uitbesteden van het werk en het aansluiten bij maatregelen van de klant.

Onjuist gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen levert een grote kans op blootstelling op, omdat persoonlijke beschermingsmiddelen de laatste stap vormen in de arbeidshygiënische strategie. Dat betekent dat er na het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen geen andere maatregel is om onjuist gebruik van pbm's te ondervangen. Voor de persoonlijke beschermingsmiddelen is door de inspecteur doorgevraagd of goed gebruik ervan wordt geborgd, bijvoorbeeld door ermee te oefenen, voorlichting erover te geven en/of er toezicht te houden op juist gebruik. Zeven op de tien bedrijven met persoonlijke beschermingsmiddelen borgt het goede gebruik ervan. 13% doet dit niet en voor 18% kon geen inschatting worden gegeven door de inspecteur.

Beoordeling van effectiviteit maatregelen

De inspecteurs hebben per bedrijf de effectiviteit beoordeeld van de maatregelen, die de bedrijven hebben genomen tegen kankerverwekkende stoffen¹⁸. In een groot deel van de bedrijven waar kankerverwekkende stoffen een risico vormen (en waar de maatregelen beoordeeld konden worden), zijn de maatregelen als 'voldoende' (53%) of als 'goed' (16%) beoordeeld. Bij 26% van de bedrijven was het oordeel 'matig' en in 5% van de gevallen kwam de inspecteur tot het oordeel 'slecht'.

Kankerverwekkende stoffen, de RI&E en genomen maatregelen

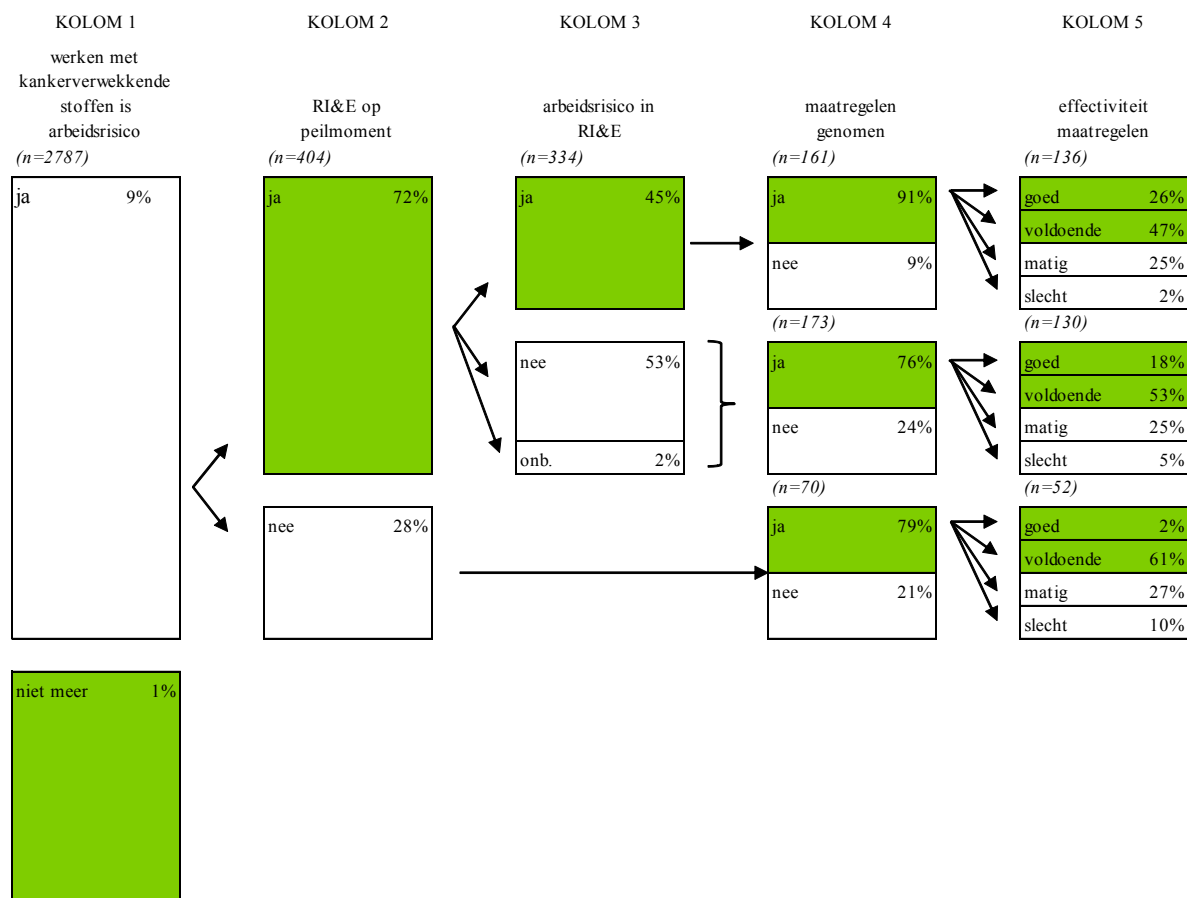
Figuur 3.4.5 geeft schematisch de samenhang weer tussen kankerverwekkende stoffen als arbeidsrisico, de aanwezigheid van een RI&E, de onderkenning van het arbeidsrisico in de RI&E en het nemen van maatregelen.

In kolom 1 van deze figuur staat het percentage bedrijven waar het arbeidsrisico voorkomt en in kolom 2 het percentage bedrijven dat een RI&E heeft op het peilmoment. In kolom 3 staat of het risico kankerverwekkende stoffen in de RI&E is opgenomen. Kolom 4 geeft aan in hoeverre er door de verschillende groepen bedrijven in de figuur maatregelen zijn genomen om het risico van kankerverwekkende stoffen te beheersen. Kolom 5 ten slotte, geeft het oordeel van de inspecteur over de maatregelen weer, voor de verschillende groepen bedrijven.

Ruim zeven op de tien (72%) bedrijven waar kankerverwekkende stoffen een arbeidsrisico vormen, hebben op het peilmoment van dit onderzoek een RI&E. Bij minder dan de helft (45%) risicobedrijven met een RI&E worden kankerverwekkende stoffen in de RI&E ook als arbeidsrisico onderkend. Bedrijven waar kankerverwekkende stoffen een risico vormen en die het risico in de RI&E hebben opgenomen, nemen significant vaker (maar niet betere) maatregelen dan de andere risicobedrijven.

¹⁸ In een deel van de gevallen kon de inspecteur geen beoordeling geven. Bij de bedrijven waar kankerverwekkende stoffen een arbeidsrisico is en die maatregelen hebben genomen, kon bij 9% de effectiviteit van de maatregelen niet beoordeeld worden.

Figuur 3.4.5 Aanwezigheid arbeidsrisico kankerverwekkende stoffen, aanwezigheid RI&E en genomen maatregelen

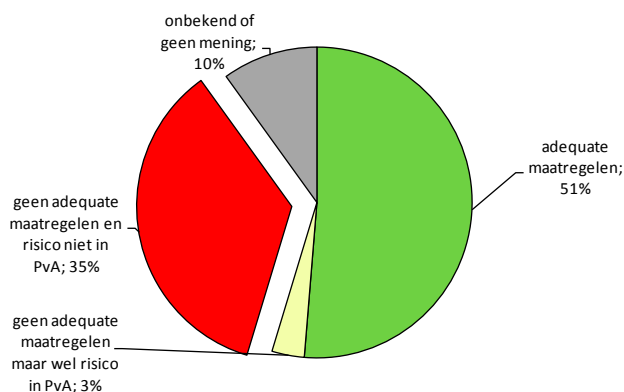

* Percentages zijn gewogen, aantallen zijn ongewogen (zie in methodologische verantwoording onder 4. analyse)

Inschatting omvang niet adequate beheersing kankerverwekkende stoffen

81% van de risicobedrijven neemt maatregelen tegen kankerverwekkende stoffen. Deze maatregelen worden in zeven van de tien gevallen als voldoende of goed beoordeeld. Dit betekent dat er ook een groep bedrijven is die geen maatregelen neemt of die niet adequate maatregelen neemt tegen het risico van kankerverwekkende stoffen. Van deze groep bedrijven heeft een klein deel nog wel maatregelen opgenomen in een plan van aanpak, we gaan er van uit dat deze bedrijven dus wel één of meer maatregelen gepland hebben. In figuur 3.4.6 is de aanpak van het risico kankerverwekkende stoffen weer-gegeven.

Figuur 3.4.6 Aanpak risico kankerverwekkende stoffen (in % van bedrijven waar werknemers mogelijk blootgesteld worden aan kankerverwekkende stoffen, n=404)

35% van de bedrijven waar werknemers werken met, of bij hun werk kunnen worden blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen, heeft geen of inadequate maatregelen hiertegen getroffen, en heeft ook geen maatregelen in een plan van aanpak staan¹⁹. Het gaat naar schatting om 11.000 bedrijven, waarin naar schatting 57.000 werknemers aan het risico van kankerverwekkende stoffen worden blootgesteld (zie tabel 3.4.5). Dit beeld is nagenoeg gelijk aan de situatie tijdens de vorige meting in 2012.

In tabel 3.4.5 is een en ander voor sectoren en grootteklassen weergegeven. De geschatte populatieaantallen in de tabel zijn grove schattingen, met name voor de sectoren. Ongeveer 13% van de werknemers die mogelijk blootgesteld worden aan kankerverwekkende stoffen, werkt in de bedrijven die het risico niet adequaat beheersen en ook geen maatregelen in een plan van aanpak hebben gepland. De vier sectoren met naar schatting het grootste absolute aantal hieraan blootgestelde werknemers zijn de zorg, de bouwnijverheid, de industrie en de handel. In de handel gaat het bijvoorbeeld om de handel in en reparatie van auto's, groothandel en handelsbemiddeling en om de detailhandel (bijvoorbeeld bouwmarkten).

Tabel 3.4.5 Niet adequate beheersing van kankerverwekkende stoffen door bedrijven, en werknemers die hieraan blootstaan (wel risico, geen adequate maatregelen getroffen en risico niet opgenomen in plan van aanpak)

Grootteklasse	% van risicobedrijven (n=404)	% van blootgestelde wns	geschat populatie-aantal bedrijven	geschat populatie-aantal wns
1 - 9 wrkn. w.v.	39	31	9.000	27.000
1 - 4 wrkn.	39	27	6.000	13.000
5 - 9 wrkn.	40	36	3.000	14.000
10 - 99 wrkn. w.v.	30	18	2.000	15.000
10 - 49 wrkn.	33	23	2.000	12.000
50 - 99 wrkn.	16	10	<1000	3.000
100 of meer wrkn.	4	6	<1000	15.000
Sector				
Landbouw	-	-	2.000	4.000
Industrie	34	14	1.000	10.000
Bouwnijverheid	29	14	3.000	12.000
Handel	-	-	3.000	10.000
Horeca	-	-	0	0
Vervoer en Informatie	-	-	<1000	2.000
Financiële dienstverlening	-	-	<1000	<1000
Zakelijke dienstverlening	-	-	1.000	5.000
Overheid	-	-	0	0
Onderwijs	-	-	<1000	<1000
Zorg	-	-	<1000	14.000
Overige dienstverlening	-	-	0	0
Totaal	35	13	11.000	57.000

¹⁹ Van 13% van de risicobedrijven kon de effectiviteit van de maatregelen niet worden ingeschat, of is het onbekend of er maatregelen tegen kankerverwekkende stoffen in een plan van aanpak zijn opgenomen.

3.5 Asbest

Losse asbestvezels zijn bij inademing schadelijk voor de gezondheid. Blootstelling levert op langere termijn levensbedreigende risico's op. De productie en het gebruik van asbest zijn in Nederland verboden, maar blootstelling vindt nog plaats door asbest dat in het verleden is gebruikt. Asbest zit bijvoorbeeld in veel (oudere) gebouwen, dus onderhouden, verbouwen en slopen van gebouwen levert een kans op blootstelling. Asbest wordt nog wereldwijd geproduceerd, dus ook in nieuwe producten uit het buitenland kan mogelijk asbest zitten, hoewel invoer van dergelijke producten niet is toegestaan. Het verwijderen van asbest dient door gecertificeerde bedrijven te gebeuren. Maar niet alleen werknemers van asbestverwijderingsbedrijven lopen het risico om blootgesteld te worden aan asbest.

Aanwezigheid van het arbeidsrisico

In 3% van de bedrijven zijn er werknemers die werken met, of bij hun werk kunnen worden blootgesteld aan asbest (zie tabel 3.5.1). Daarnaast is het bij 2% van de bedrijven onbekend, maar niet uitgesloten dat het risico speelt, bijvoorbeeld omdat gebouwen van voor 1994 zijn, en er onderhoud aan of sloop van deze gebouwen plaatsvindt.

Tabel 3.5.1 Bedrijven waar werknemers kunnen worden blootgesteld aan asbest (in % van alle bedrijven)

	2016 (n=2787) %
Wel arbeidsrisico	3
Onbekend, maar niet uitgesloten	2
Geen risico meer dankzij maatregelen	1
Geen risico	94
Totaal	100

In tabel 3.5.2 staat, voor sectoren en grootteklassen, voor hoeveel procent van de bedrijven en werknemers het risico speelt.

Bedrijven

In de tabel is te zien dat in de bouwnijverheid het aandeel bedrijven waar blootstelling is het hoogst is (30%). Bij de overheid is het risico aanwezig, of onbekend maar niet uitgesloten, bij 17% van de bedrijven. Hierbij is het goed om in gedachten te houden dat de overheid voor tweederde uit organisaties met 100 en meer werknemers bestaat (terwijl landelijk gezien slechts 2% van de bedrijven 100 en meer werknemers heeft). Organisaties met 100 en meer werknemers hebben gemiddeld in 10% van de gevallen één of meer werknemers die mogelijk blootgesteld kunnen worden aan asbest, of waar dit niet uitgesloten kan worden.

Werknemers

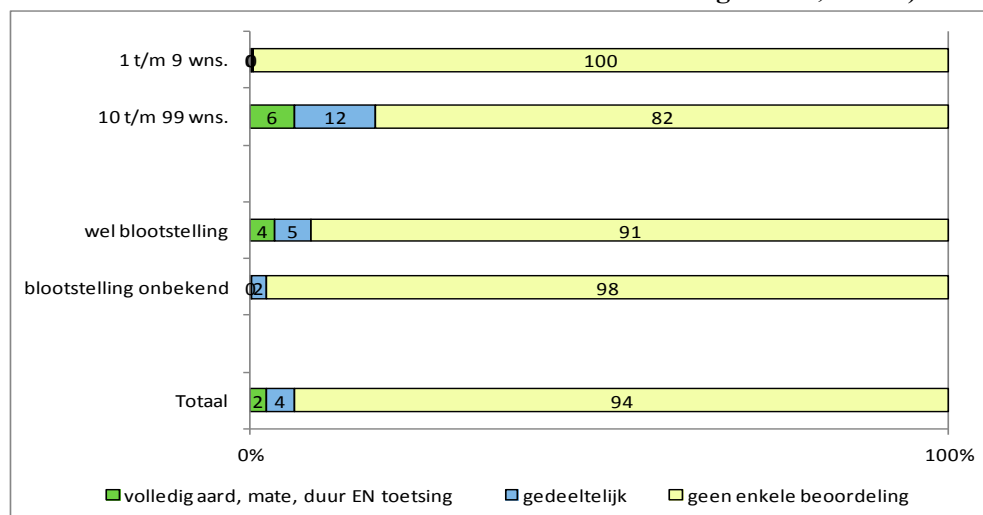
Het aandeel werknemers dat mogelijk wordt blootgesteld aan asbest of waar dit onbekend is maar niet kan worden uitgesloten, is het hoogst in de bouwnijverheid (17%). Het aandeel blootgestelde werknemers in andere sectoren dan de bouwnijverheid komt niet boven de 3% uit (het is 3% in de landbouw en de industrie).

Tabel 3.5.2 Bedrijven en werknemers die werken met of bij hun werk kunnen worden blootgesteld aan asbest, naar grootteklasse en sector

	als % van bedrijven (n=2787)			als % van werknemers		
	Ja	Onbekend	Totaal	Ja	Onbekend	Totaal
Grootteklasse	%			%		
1 - 9 wrkn. w.v.	3	2	4	2	1	3
1 - 4 wrkn.	2	2	4	1	1	2
5 - 9 wrkn.	4	1	6	2	1	4
10 - 99 wrkn. w.v.	4	4	8	2	1	2
10 - 49 wrkn.	4	4	8	2	1	3
50 - 99 wrkn.	5	3	8	1	<1	2
100 of meer wrkn.	6	4	10	1	<1	1
Sector						
Landbouw	4	2	6	2	1	3
Industrie	3	1	4	2	1	3
Bouwnijverheid	23	8	30	14	4	17
Handel	1	1	1	<1	<1	<1
Horeca	0	0	0	0	0	0
Vervoer en Informatie	1	1	3	<1	<1	1
Financiële dienstverlening	1	0	1	<1	0	<1
Zakelijke dienstverlening	3	3	5	1	1	2
Overheid	15	1	17	<1	<1	<1
Onderwijs	3	2	5	<1	<1	<1
Zorg	0	<1	<1	0	<1	<1
Overige dienstverlening	0	3	3	0	1	1
Totaal	3	2	5	1	1	2

Beoordeling van de blootstelling

In figuur 3.5.1 is weergegeven in hoeverre de aard, mate en of duur van de blootstelling aan asbest is beoordeeld en getoetst aan grenswaarden.

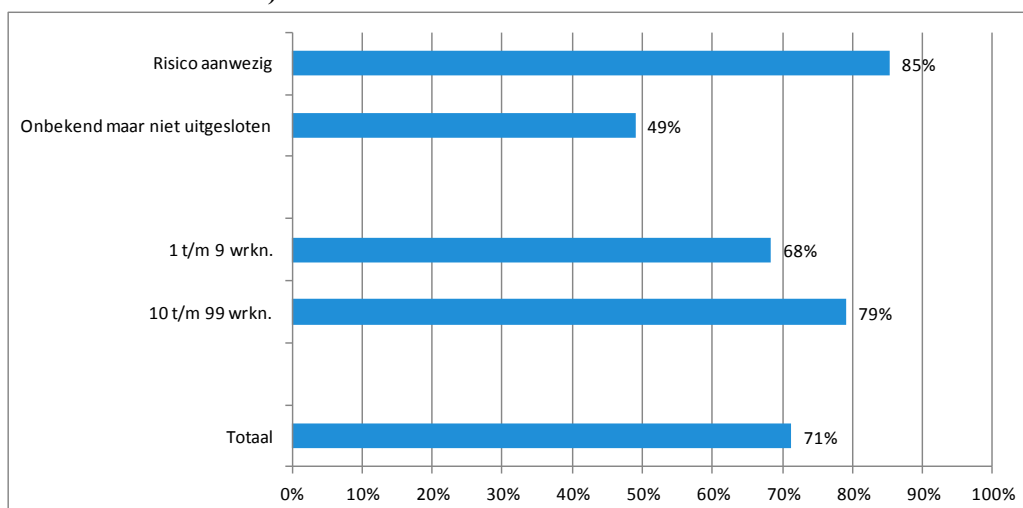
Figuur 3.5.1 Bedrijven naar mate van beoordeling blootstelling aan asbest en toetsing op grenswaarden (in % van bedrijven waar het arbeidsrisico aanwezig is, of waar het onbekend is maar niet kan worden uitgesloten, n=209)

Dit kan bijvoorbeeld middels een asbestinventarisatierapport. Het grootste deel van de bedrijven heeft dit niet gedaan. Waar de aanwezigheid van het risico onbekend is, maar niet kan worden uitgesloten, heeft 98% geen beoordeling of toetsing gedaan, maar ook van de bedrijven waar het risico aanwezig is heeft 91% geen beoordeling of toetsing gedaan.

Nemen van maatregelen

Ongeveer zeven van de tien bedrijven waar asbest een arbeidsrisico is, of niet kan worden uitgesloten, nemen maatregelen tegen dit risico (zie figuur 3.5.2). Bedrijven waar het risico onbekend is maar niet kan worden uitgesloten, doen dit significant veel minder vaak dan bedrijven waar het risico aanwezig is (49% tegenover 85%). Naar grootteklasse zijn de verschillen niet groot.

Figuur 3.5.2 Bedrijven die maatregelen nemen tegen blootstelling aan asbest (in % van bedrijven waar werknemers werken met of bij hun werk kunnen worden blootgesteld aan asbest, of waar dit onbekend is maar niet kan worden uitgesloten, n=209)

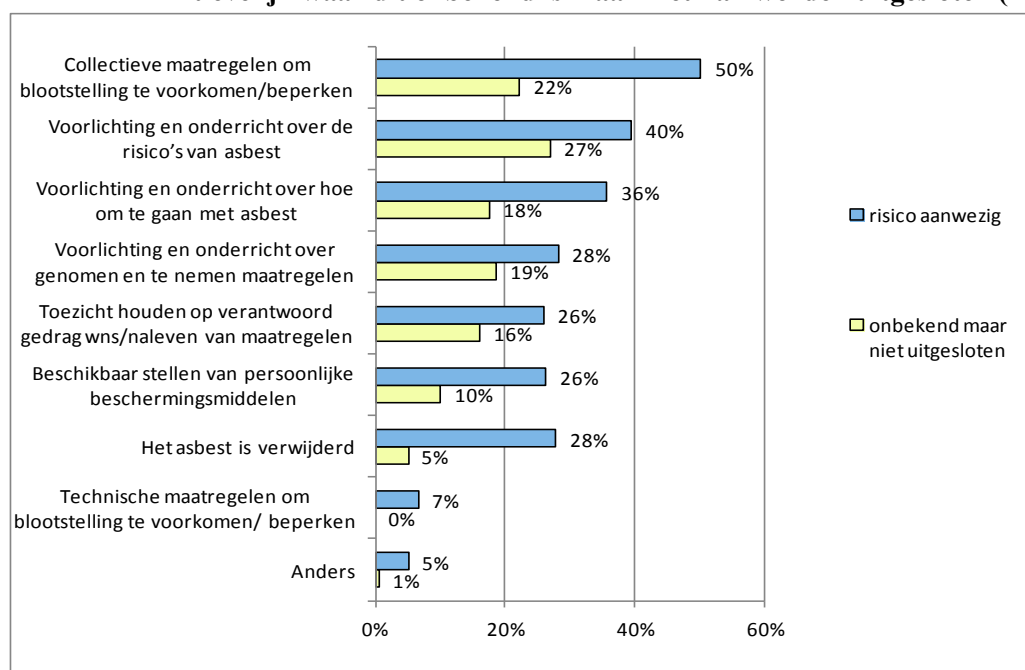

De maatregelen die de bedrijven nemen staan in figuur 3.5.3. De maatregelen zijn apart weergegeven voor de bedrijven waar het risico aanwezig is en voor bedrijven waar het risico onbekend is maar niet kan worden uitgesloten. Voor alle in de figuur opgenomen maatregelen geldt dat deze vaker worden genomen door bedrijven waarbij het risico aanwezig is. Dat komt doordat deze groep ook vaker maatregelen neemt (zie voorgaande figuur). De volgorde van vaakst naar minst vaak genomen maatregelen wijkt weinig af tussen de groepen. Bij bedrijven waar het risico aanwezig is, zijn de meest genomen maatregelen collectieve maatregelen om blootstelling te voorkomen of te beperken (50%). Het gaat dan om beheersplannen, protocollen, procedures, werkafspraken. Een afspraak om direct te stoppen met werken als asbest wordt gevonden, is een voorbeeld van een collectieve maatregel. 22% van de bedrijven waar het risico onbekend is maar niet uitgesloten, neemt collectieve maatregelen.

Verschillende soorten voorlichting, onderricht en toezicht worden vervolgens als vaakste genomen. 26% en 10% geven aan dat persoonlijke beschermingsmiddelen worden verstrekt. 28% van de bedrijven waar het risico aanwezig is geeft aan dat het asbest is verwijderd, tegenover 5% van de bedrijven waar het risico onbekend maar niet uitgesloten is. 7% en 0% van de bedrijven neemt technische maatregelen. Een klein deel van de bedrijven noemt een andere maatregel dan de in de vragenlijst voorgestructureerde maatregelen. Hier worden onder andere plannen genoemd om asbest in de toekomst te gaan verwijderen. Ook noemt men dat een inventarisatierapport bij de klant wordt opgevraagd of dat (gekwalficeerde) werknemers de taak hebben om te beoordelen of er asbest is.

Voor de bedrijven waar asbest geen risico meer is, maar in de afgelopen twee jaar nog wel aan de orde was, is het verwijderen van asbest de meest genoemde maatregel. Technische maatregelen om blootstelling te voorkomen of te beperken worden door deze bedrijven ook vaak genoemd. En daarnaast voorlichting, onderwijs en toezicht en collectieve maatregelen.

Figuur 3.5.3 Maatregelen m.b.t. het risico asbest (in % van bedrijven waar werknemers werken met of bij hun werk kunnen worden blootgesteld aan asbest (n=147), respectievelijk waar dit onbekend is maar niet kan worden uitgesloten (n=62))*

* meerdere antwoorden mogelijk

Beoordeling van effectiviteit maatregelen

De genomen maatregelen zijn door de inspecteurs beoordeeld²⁰. In een groot deel van de bedrijven waar asbest een risico vormt of waar het niet kan worden uitgesloten (en waar de maatregelen beoordeeld konden worden), zijn de maatregelen als 'voldoende' (54%) of als 'goed' (20%) beoordeeld. Bij 19% van de bedrijven was het oordeel 'matig' en in 7% van de gevallen kwam de inspecteur tot het oordeel 'slecht'.

Asbest, de RI&E en genomen maatregelen

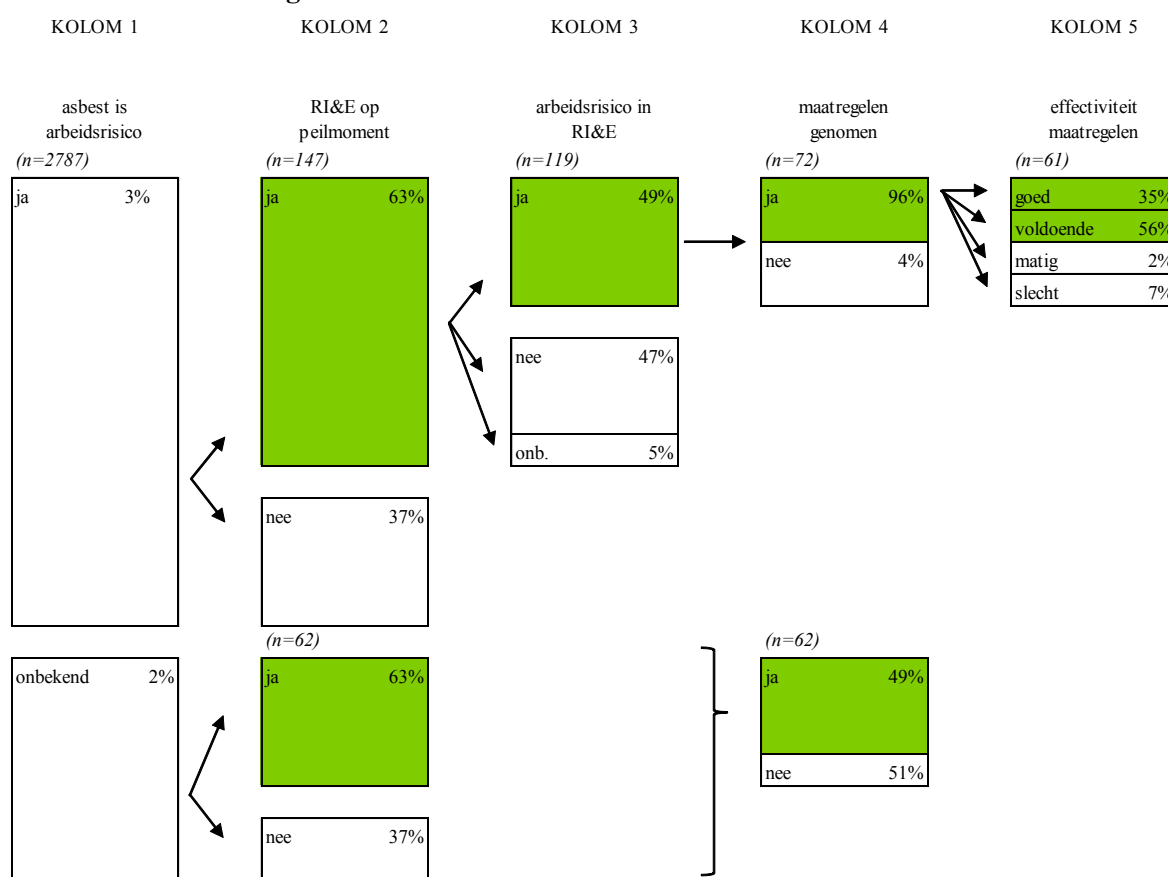
Figuur 3.5.4 geeft schematisch de samenhang weer tussen asbest als arbeidsrisico, de aanwezigheid van een RI&E, de onderkenning van het arbeidsrisico in de RI&E en het nemen van maatregelen om het risico van asbest te beheersen. In kolom 1 van deze figuur staat het percentage bedrijven waar het arbeidsrisico voorkomt en in kolom 2 het percentage bedrijven dat een RI&E heeft op het peilmoment. In kolom 3 staat of het risico asbest in de RI&E staat. Kolom 4 geeft aan in hoeverre er door de verschillende groepen bedrijven maatregelen zijn genomen om het risico van asbest te beheersen. Kolom 5 ten slotte, geeft het oordeel van de inspecteur over de maatregelen weer. Voor één groep bedrijven

²⁰ In een deel van de gevallen kon de inspecteur geen beoordeling geven. Bij de bedrijven waar asbest (mogelijk) speelt en die maatregelen hebben genomen, kon de inspecteur zich bij 16% geen mening vormen over de effectiviteit van de maatregelen.

waren er voldoende waarnemingen in de steekproef om cijfers over dit oordeel in de figuur op te nemen.

Ruim zes op de tien (63%) bedrijven waar asbest een arbeidsrisico is, hebben op het peilmoment van dit onderzoek een RI&E. Voor de bedrijven waar het risico onbekend is, maar waar het niet kan worden uitgesloten, heeft eenzelfde aandeel een RI&E. Bij de helft van de risicobedrijven met een RI&E (49%) wordt asbest in de RI&E ook als arbeidsrisico onderkend. Bedrijven waar asbest een risico vormt en die een RI&E hebben, nemen vrijwel allemaal maatregelen. Bij bedrijven waar het risico onbekend is, maar niet kan worden uitgesloten, neemt de helft maatregelen.

Figuur 3.5.4 Aanwezigheid arbeidsrisico asbest, aanwezigheid RI&E en genomen maatregelen*

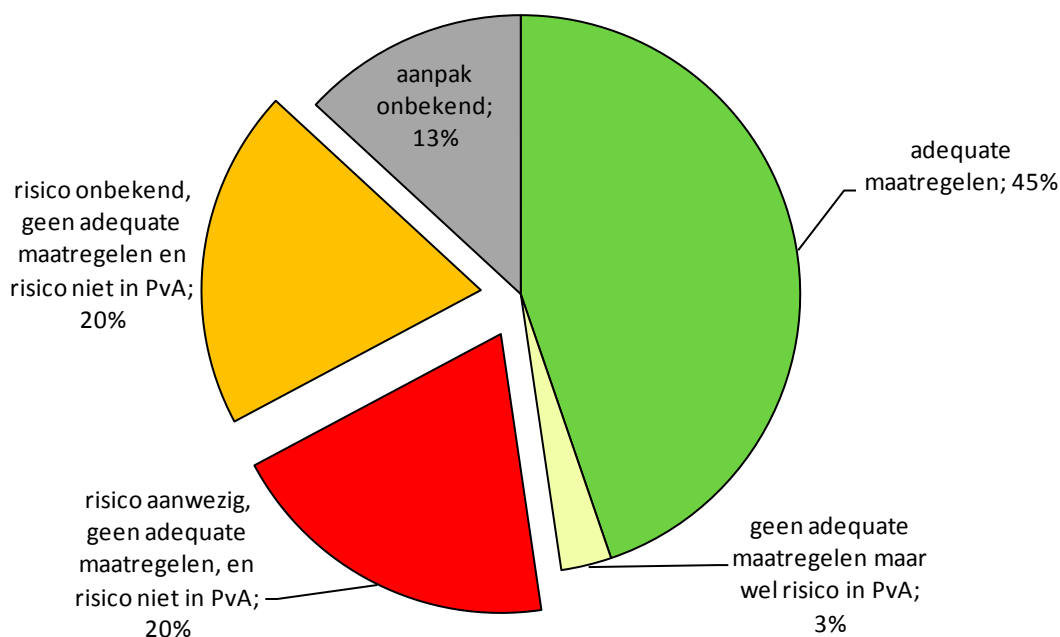

* Percentages zijn gewogen, aantallen zijn ongewogen (zie in methodologische verantwoording onder 4. analyse)

Inschatting omvang niet adequate beheersing asbest

Een groot deel (71%) van de risicobedrijven neemt dus maatregelen en de genomen maatregelen worden vervolgens in driekwart van de gevallen als voldoende of goed beoordeeld. Maar er is dus ook een deel van de bedrijven waar het risico van asbest niet adequaat wordt beheerst, omdat zij geen maatregelen nemen of omdat de maatregelen die ze nemen niet adequaat zijn. Van deze groep bedrijven heeft een klein deel nog wel maatregelen tegen het risico van asbest opgenomen in een plan van aanpak; we gaan er van uit dat deze bedrijven dus wel één of meer maatregelen gepland hebben. In figuur 3.5.5 staat de aanpak van het risico asbest.

Figuur 3.5.5 Aanpak risico asbest (in % van bedrijven waar werknemers werken met asbest of bij hun werk mogelijk blootgesteld kunnen worden aan asbest of waar dit niet kan worden uitgesloten, n=209)

45% van de bedrijven waar werknemers mogelijk blootgesteld kunnen worden aan asbest (of waar dit niet kan worden uitgesloten) neemt maatregelen die door de inspecteur als voldoende of goed worden ingeschat. Bij 20% is het risico aanwezig, zijn er geen adequate maatregelen genomen en staan er ook geen maatregelen over asbest in het plan van aanpak. Bij eveneens 20% is het risico onbekend maar kan dit risico niet worden uitgesloten, en zijn er geen adequate maatregelen genomen en staan er ook geen maatregelen in het plan van aanpak. In totaal gaat het om 39% van de bedrijven waar werknemers mogelijk blootgesteld kunnen worden aan asbest (of waar dit niet kan worden uitgesloten), die geen of inadequate maatregelen nemen, en die ook geen maatregelen hebben gepland in een plan van aanpak²¹. In de tabel zijn zéér grove schattingen weergegeven van het aantal bedrijven en werknemers die het betreft. Het gaat naar schatting om ongeveer 6.000 bedrijven, waarin naar schatting grofweg 47.000 werknemers worden blootgesteld aan het risico van asbest.

In tabel 3.5.3 is dit voor sectoren en grootteklassen weergegeven. Ongeveer een derde (32%) van de werknemers die mogelijk blootgesteld worden aan asbest, werkt in de bedrijven die het risico niet adequaat beheersen en ook geen maatregelen ertegen in een plan van aanpak hebben gepland.

De twee sectoren met het grootste geschatte aantal hieraan blootgestelde werknemers zijn de zakelijke dienstverlening (een grove schatting van 20.000 blootgestelde werknemers) en de bouwnijverheid (grof geschat 12 duizend werknemers). Bij de zakelijke dienstverlening lijkt het onder andere te gaan om verhuur van en handel in onroerend goed, architecten, ingenieurs en overig technisch ontwerp en advies en landschapsverzorging. In de bouwnijverheid gaat het bijvoorbeeld om wegenbouw, afwer-

²¹ Van 13% van de risicobedrijven kon de effectiviteit van de maatregelen niet worden ingeschat, of is het, bij bedrijven die geen maatregelen hebben genomen, onbekend of er maatregelen tegen asbest in een plan van aanpak staan.

king van gebouwen, algemene burgerlijke en utiliteitsbouw en bouwinstallatie zoals loodgieters- en fitterwerk.

Tabel 3.5.3 Niet adequate beheersing van asbest door bedrijven, en werknemers die hieraan blootstaan (wel risico, geen adequate maatregelen getroffen en risico niet opgenomen in plan van aanpak)

Grootteklasse	% van risico-bedrijven (n=556)	% van blootgestelde wns	geschat populatie-aantal bedrijven	geschat populatie-aantal wns
1 - 9 wrkn. w.v.	41	37	5.000	14.000
1 - 4 wrkn.	43	34	3.000	7.000
5 - 9 wrkn.	-	-	1.000	7.000
10 - 99 wrkn. w.v.	36	27	2.000	13.000
10 - 49 wrkn.	40	34	1.000	13.000
50 - 99 wrkn.	-	-	<1000	<1000
100 of meer wrkn.	-	-	<1000	21.000
Sector				
Landbouw	-	-	<1000	2.000
Industrie	26	16	<1000	4.000
Bouwnijverheid	34	19	3.000	12.000
Handel	-	-	1.000	5.000
Horeca	-	-	0	0
Vervoer en Informatie	-	-	<1000	3.000
Financiële dienstverlening	-	-	<1000	<1000
Zakelijke dienstverlening	-	-	1.000	20.000
Overheid	-	-	<1000	<1000
Onderwijs	-	-	<1000	1.000
Zorg	-	-	<1000	1.000
Overige dienstverlening	-	-	<1000	<1000
Totaal	39	32	6.000	47.000

3.6 Overige gevaarlijke stoffen

Het betreft in deze paragraaf gevaarlijke stoffen anders dan kankerverwekkende stoffen, asbest, ATEX en radioactieve stoffen die ioniserende straling uitzenden. Deze overige gevaarlijke stoffen (hierna aangeduid als gevaarlijke stoffen) kunnen mogelijk gevaar opleveren voor de veiligheid en gezondheid van werknemers die er tijdens hun werk aan worden blootgesteld. Soms hebben deze stoffen directe en merkbare gevolgen voor de gezondheid en soms is het effect niet direct zichtbaar of merkbaar.

In deze paragraaf wordt ingegaan op een deelverzameling van gevaarlijke stoffen, namelijk: lasrook, vluchtige organische stoffen (VOS), graan- en meelstof, gewasbeschermingsmiddelen, biocide, gevaarlijke schoonmaakmiddelen, corrosieve stoffen (zuren- en logen etc.) en reproductietoxische stoffen. Reproductietoxische stoffen betreffen voor de voortplanting giftige stoffen. Ze hebben invloed op de vruchtbaarheid bij mannen en vrouwen en op de zwangerschap (beschadiging ongeborn kind). Het transport van gevaarlijke stoffen (inclusief laden en lossen) wordt alleen meegenomen als er kans op blootstelling aanwezig is.

Aanwezigheid arbeidsrisico*Bedrijven*

In tabel 3.6.1 zijn bedrijven weergegeven naar het arbeidsrisico van het werken met gevaarlijke stoffen voor de laatste drie metingen waarvoor gegevens beschikbaar zijn, de jaren 2008, 2012 en 2016. In 2016 werken in 22% van de bedrijven werknemers die omgaan met of kunnen worden blootgesteld aan gevaarlijke stoffen, vergelijkbaar met (en niet significant afwijkend van) het percentage in 2012.

Tabel 3.6.1 Gevaarlijke stoffen als arbeidsrisico (in % van bedrijven in 2008, 2012 en 2016)

	2008 (n=2072) %	2012 (n=1854) %	2016 (n=2787) %
Wel arbeidsrisico	27	21	22
Geen risico meer dankzij maatregelen	4	2	<1
Geen risico	69	77	77
Totaal	100	100	100

Werknemers

In tabel 3.6.2 is het risico op blootstelling aan gevaarlijke stoffen op bedrijfsniveau en op werknemersniveau weergegeven naar de grootteklasse en sector van de bedrijven.

Tabel 3.6.2 Risico op blootstelling aan gevaarlijke stoffen naar grootteklasse en sector (in % van bedrijven en werknemers)

	als % van bedrijven (n=2787)	als % van werknemers
Grootteklasse	%	%
1 - 9 wrkn. w.v.	20	13
1 - 4 wrkn.	18	12
5 - 9 wrkn.	26	16
10 - 99 wrkn. w.v.	32	12
10 - 49 wrkn.	32	14
50 - 99 wrkn.	34	8
100 of meer wrkn.	39	9
Sector		
Landbouw	53	21
Industrie	51	22
Bouwnijverheid	40	28
Handel	18	7
Horeca	11	10
Vervoer en Informatie	7	4
Financiële dienstverlening	1	<1
Zakelijke dienstverlening	14	13
Overheid	28	6
Onderwijs	10	2
Zorg	30	8
Overige dienstverlening	25	8
Totaal	22	10

In totaal wordt ongeveer 10% van de werknemers in hun werksituatie blootgesteld aan gevaarlijke stoffen. In de tabel is bovendien te zien dat hoe groter het bedrijf, des te meer het risico op blootstelling aan gevaarlijke stoffen voorkomt. Daarentegen is het percentage blootgestelde werknemers in kleine bedrijven groter dan in grote bedrijven.

Op bedrijfsniveau is het risico het hoogst in de sectoren landbouw, industrie en bouwnijverheid. Wanneer wordt gekeken naar het percentage werknemers dat kan blootstaan aan gevaarlijke stoffen, dan is dat percentage eveneens het hoogst voor bedrijven in bovengenoemde sectoren. Enkel de volgorde verandert. Het hoogste percentage blootgestelde werknemers werkt in de bouwnijverheid.

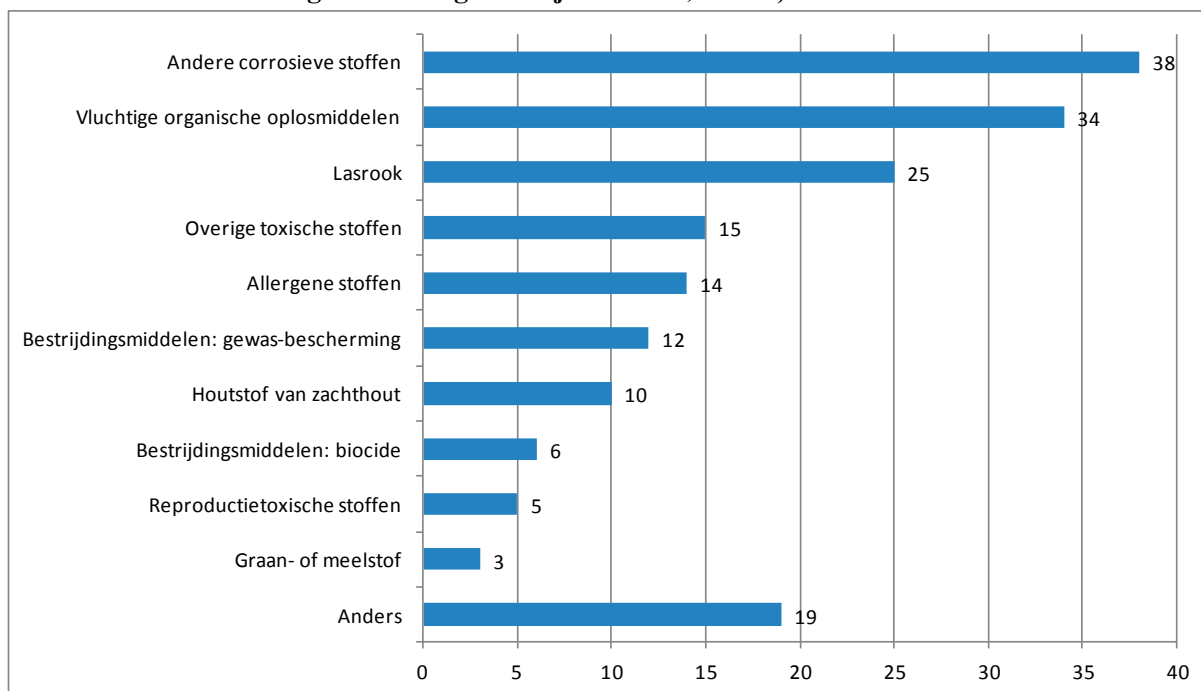
Typen gevaarlijke stoffen

Figuur 3.6.1 geeft een overzicht van de typen gevaarlijke stoffen die voorkomen in bedrijven, uitgedrukt als percentage van de bedrijven dat gevaarlijke stoffen als arbeidsrisico kent. Dus van de bedrijven waarin werknemers kunnen worden blootgesteld aan gevaarlijke stoffen is gekeken om welke gevaarlijke stoffen het gaat. De meest voorkomende gevaarlijke stoffen in risicobedrijven zijn 'bijtende/corrosieve stoffen' (38%) zoals zuren en logen, met daarop volgend vluchtige organische oplosmiddelen (34%) en lasrook (25%).

Bijlage IV.15, vraag 15_3 geeft de typen gevaarlijke stoffen weer naar grootteklassen van bedrijven en sectoren. Hieruit blijkt dat bijtende/corrosieve stoffen veruit het meest gebruikt worden in de horeca. Vluchtige organische oplosmiddelen komen veel voor in de bouwnijverheid en de industrie. Werknemers werkzaam in de industrie worden het vaakst blootgesteld aan lasrook.

In 19% van de risicobedrijven worden medewerkers aan andere gevaarlijke stoffen blootgesteld dan de genoemde antwoordcategorieën in figuur 3.6.1, zoals aan schoonmaakmiddelen en ontvlambare stoffen.

Figuur 3.6.1 Typen gevaarlijke stoffen* (in % van bedrijven waar werknemers kunnen worden blootgesteld aan gevaarlijke stoffen, n=837)

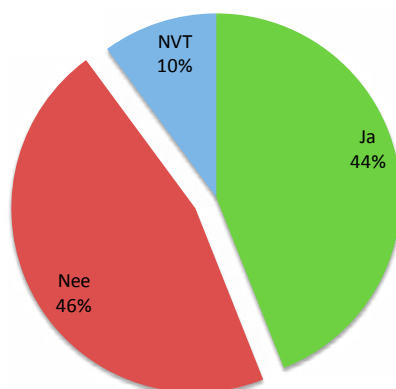

* Meerdere antwoorden mogelijk.

Registratie van reproductietoxische stoffen

Indien werknemers worden blootgesteld aan reproductietoxische stoffen, is de werkgever op basis van arbobesluit artikel 4.2a verplicht om dit te registreren in de RI&E. Reproductietoxische stoffen betreffen voor de voortplanting giftige stoffen. Ze hebben invloed op de vruchtbaarheid bij mannen en vrouwen en op de zwangerschap (beschadiging ongeboren kind). Ook stoffen die schadelijk zijn voor zuigelingen via de borstvoeding behoren tot reproductietoxische stoffen.

Figuur 3.6.2 Registratie van reproductietoxische stoffen (in % van bedrijven waarin werknemers kunnen worden blootgesteld aan reproductietoxische stoffen, n=61)

In Nederland wordt in 1% van alle bedrijven gewerkt met reproductietoxische stoffen. Van deze bedrijven, waarin werkgevers mogelijk worden blootgesteld aan reproductietoxische stoffen, is nagegaan of ze hier een registratie van hebben op de vestiging. Uit figuur 3.6.2 blijkt dat 44% van deze bedrijven wel een registratie heeft en 46% niet. De overige 10% geeft alsnog aan dat er geen reproductietoxische stoffen aanwezig zijn.

Beoordeling blootstelling en toetsing aan grenswaarden

Als werknemers bij hun werk kunnen worden blootgesteld aan gevaarlijke stoffen, zijn werkgevers verplicht om de blootstelling te beoordelen en te toetsen aan grenswaarden. Het gaat dan om het beoordelen van de aard, mate en duur van de blootstelling en het toetsen van de blootstelling aan grenswaarden. Met deze beoordelingen kunnen de gevaren voor werknemers bepaald worden.

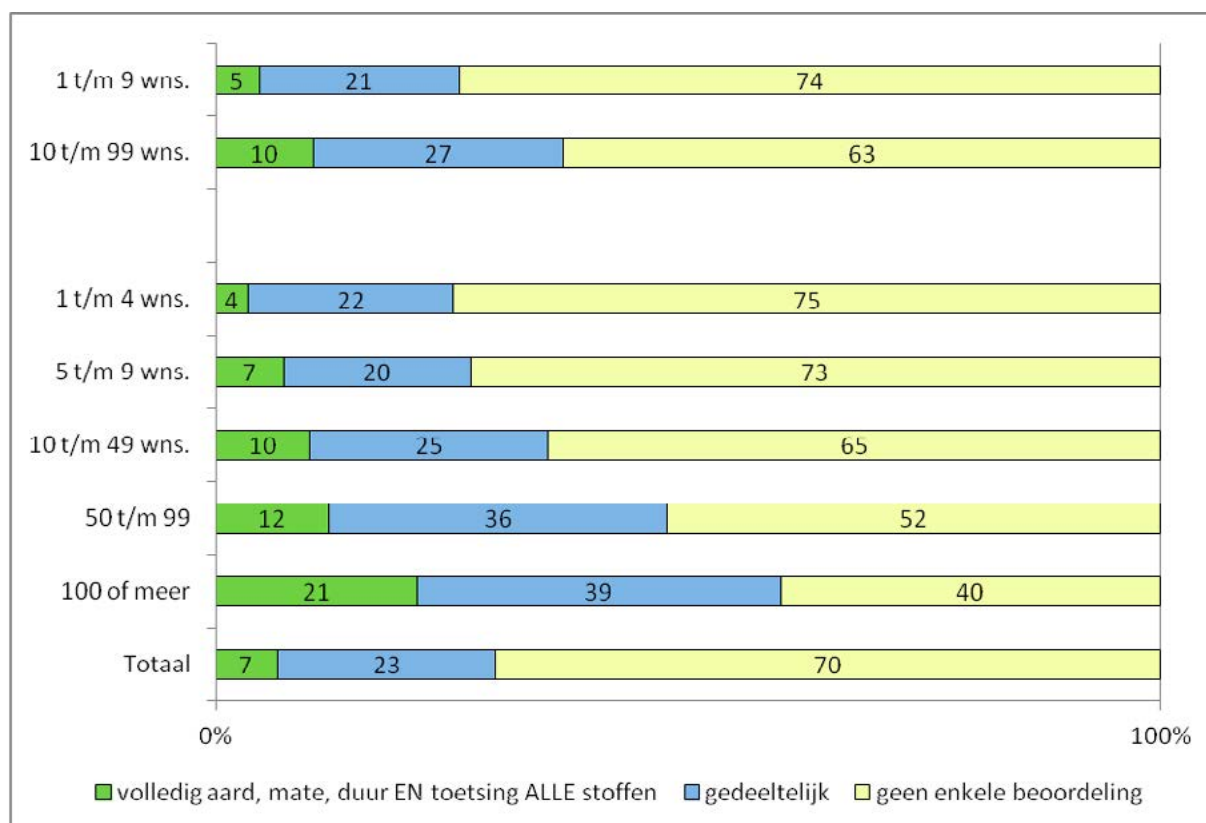
Het gaat bij de toets aan grenswaarden specifiek om de blootstelling via inademing. Bij 15% van de risicobedrijven heeft de werkgever de blootstelling niet getoetst aan grenswaarden, omdat de aanwezige stoffen niet kunnen worden ingeademd. Zij zijn daarom uitgesloten van de analyse op dit onderdeel.

Voor bedrijven waar werknemers kunnen worden blootgesteld aan gevaarlijke stoffen, is nagegaan of de aard, mate en duur van de blootstelling is beoordeeld en of dit voor alle stoffen of voor een deel van de stoffen is gedaan. Vervolgens is, voor de bedrijven die dit minimaal gedeeltelijk hebben gedaan, nagegaan of de blootstelling is getoetst aan grenswaarden. Een werkgever mag, in plaats van het toetsen aan grenswaarden, ook gebruik maken van een gevalideerde veilige werkwijze. Een veilige werkwijze beschrijft hoe en onder welke condities de werkzaamheden worden uitgevoerd zodat de blootstelling aan stoffen beneden de grenswaarden blijft. Als een werkgever gebruik maakt van een dergelijke veilige werkwijze, is dit gerekend tot wel toetsen aan grenswaarden. Overigens zijn er maar zeer weinig gevalideerde veilige werkwijzen.

De resultaten van de verschillende aspecten staan in bijlage IV.15, vragen 15_5 en 15_6. Als de informatie over de verschillende aspecten wordt gecombineerd, kan worden bepaald of een werkgever een volledige beoordeling en toetsing heeft gedaan, een gedeeltelijke, of geen enkele. Het resultaat hiervan is weergegeven in figuur 3.6.3, waar ook een onderverdeling naar grootteklasse is opgenomen.

In figuur 3.6.3 is te zien dat 70% van de bedrijven waar werknemers werken met, of kunnen worden blootgesteld aan, gevaarlijke stoffen, geen enkele blootstellings-beoordeling heeft gedaan. Een volledige beoordeling en toetsing voor alle gevaarlijke stoffen heeft 7% van deze bedrijven gedaan en 23% heeft een gedeeltelijke beoordeling en toetsing gedaan. Hoe groter bedrijven zijn, des te vaker hebben ze een gedeeltelijke of volledige beoordeling uitgevoerd: van de bedrijven met meer dan 100 werknemers heeft 40% geen beoordeling gedaan. Van de werknemers die kunnen worden blootgesteld aan overige gevaarlijke stoffen werkt 50% bij een werkgever die geen beoordeling heeft gedaan. In de bouwsector en in de horeca wordt het vaakst (>80%) geen enkele beoordeling gedaan.

Figuur 3.6.3 Bedrijven naar mate van beoordeling blootstelling gevaarlijke stoffen en toetsing aan grenswaarden (in % van bedrijven waar werknemers kunnen worden blootgesteld aan gevaarlijke stoffen, n=837)

Uit tabel 3.6.3 blijkt dat bedrijven met een plan van aanpak en bedrijven met een RI&E relatief vaak een volledige beoordeling en toetsing hebben gedaan.

Tabel 3.6.3 Volledigheid beoordeling en toetsing blootstelling* naar aanwezigheid RI&E, opnemen risico in RI&E en aanwezigheid schriftelijk plan van aanpak (in % van bedrijven waar werknemers kunnen worden blootgesteld aan gevaarlijke stoffen, n=837)

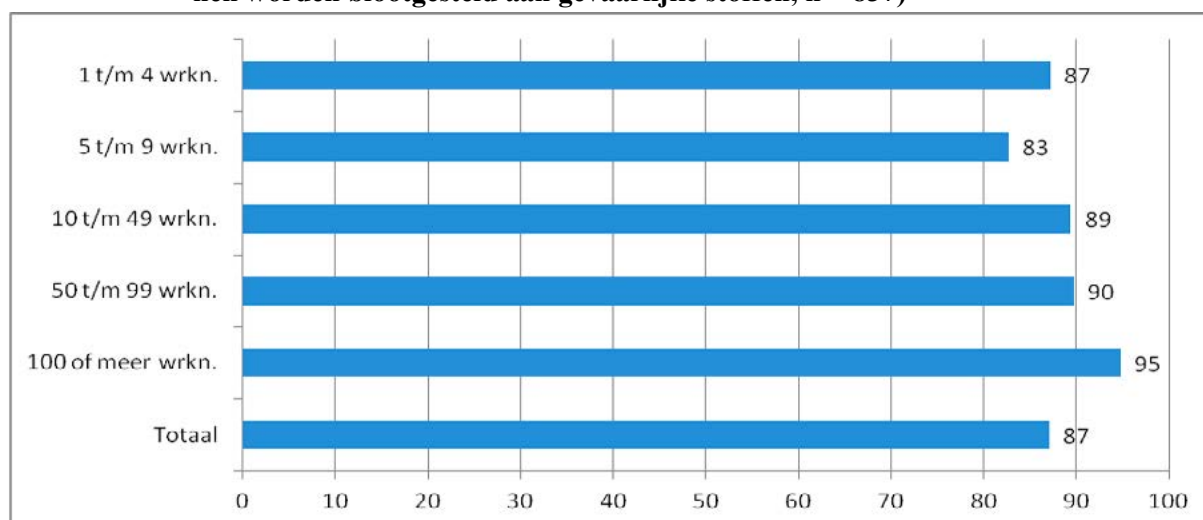
RI&E op peilmoment	Risico in de RI&E opgenomen	Volledigheid beoordeling en toetsing blootstelling			Totaal %	Steekproef- omvang n
		Volledig %	Gedeeltelijk %	Niet %		
Wel RI&E	Ja	11	26	63	100	522
	Nee (excl. onbekend)	7	19	74	100	95
	Totaal (incl. onbekend)	10	26	64	100	643
Geen RI&E		1	18	81	100	194
Plan van aanpak aanwezig						
Ja		10	27	63	100	552
Nee		3	18	79	100	285
Totaal		7	23	70	100	837

* In een volledige beoordeling en toetsing zijn (in deze tabel) de volgende onderdelen opgenomen: een beoordeling van de aard, de mate én de duur van de blootstelling, en toetsing aan de grenswaarden voor alle stoffen.

Nemen van maatregelen

Kijkend naar de bedrijven waar blootstelling aan gevaarlijke stoffen een arbeidsrisico is, dan heeft 87% van de bedrijven maatregelen genomen ter bestrijding van dit risico. In de kleinere bedrijven wordt relatief minder vaak maatregelen genomen dan in de grotere bedrijven (zie figuur 3.6.4). Het verschil is overigens niet significant²².

Figuur 3.6.4 Bedrijven die maatregelen hebben genomen om blootstelling aan gevaarlijke stoffen te beperken, naar grootteklasse (in % van bedrijven waar werknemers kunnen worden blootgesteld aan gevaarlijke stoffen, n = 837)

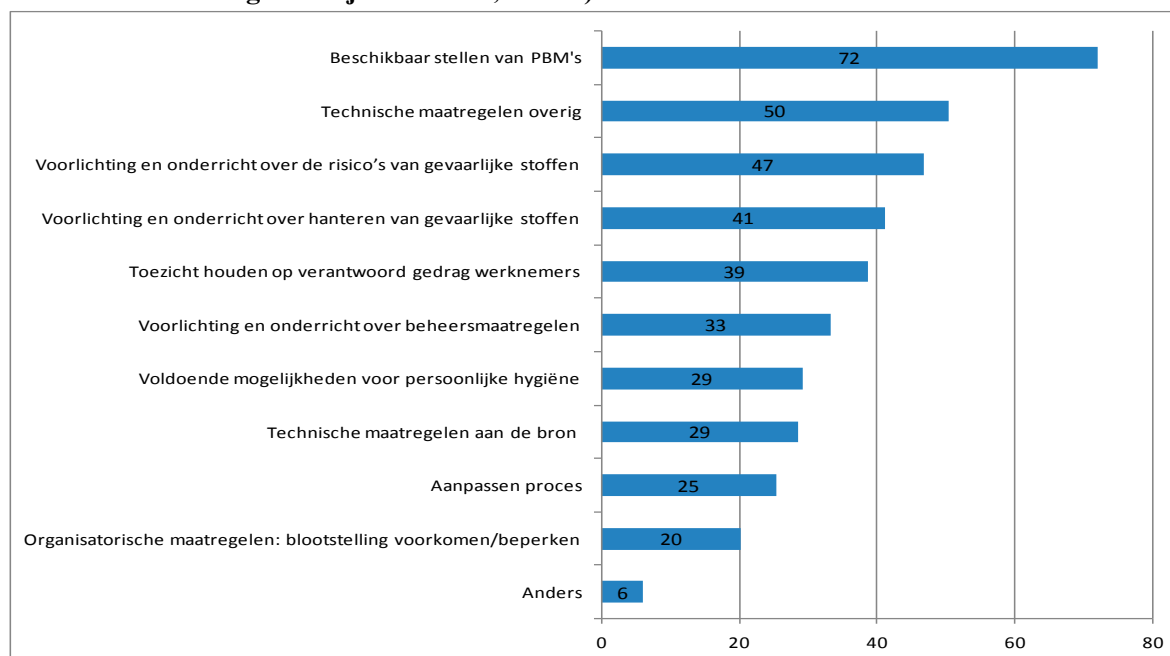

²² De p-waarde voor het verschil tussen bedrijven minder dan 10 werknemers (86% neemt maatregelen) en bedrijven meer dan 100 werknemers (95% neemt t maatregelen) is 0,06. Het verschil is daarmee wel significant op 90%-niveau.

Soort maatregelen

In figuur 3.6.5 zijn de verschillende soorten maatregelen die zijn genomen door de risicobedrijven, weergegeven naar de mate waarin bedrijven deze maatregelen nemen.

Figuur 3.6.5 Maatregelen om blootstelling aan gevaarlijke stoffen te beperken naar soort maatregel (in % van bedrijven waar werknemers kunnen worden blootgesteld aan gevaarlijke stoffen*, n=837)

* De percentages tellen op tot meer dan 100% omdat in een bedrijf meer dan één maatregel genomen kan zijn.

De maatregel die het meest wordt genoemd (namelijk door ruim 70% van de risicobedrijven) is het beschikbaar stellen van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's). Daarnaast neemt 29% technische maatregelen aan de bron en nog eens de helft van de risicobedrijven neemt overige technische maatregelen. Bij elkaar opgeteld neemt dus bijna 80% van de risicobedrijven technische maatregelen. In 6% van de risicobedrijven neemt men andere maatregelen dan de maatregelen genoemd in figuur 3.9, zoals werkgevers die besluiten om geen maatregelen te treffen omdat zij zelf de enige zijn in het bedrijf die met gevaarlijke stoffen werken.

Beoordeling van effectiviteit maatregelen

Van de bedrijven waar overige gevaarlijke stoffen als arbeidsrisico aangemerkt zijn én maatregelen zijn genomen om het risico te voorkomen of te beperken, zijn de getroffen maatregelen beoordeeld door de inspecteur. In 7% van de gevallen kon de inspecteur geen mening geven over de effectiviteit van de maatregelen. Van de wel beoordeelde bedrijven die maatregelen ter beheersing van gevaarlijke stoffen hebben genomen is bij 18% de effectiviteit van de maatregelen als goed ingeschat, bij 56% als voldoende, bij 22% als matig en bij 4% als slecht.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

In deze meting is aan de werkgever gevraagd of hij goed gebruik borgt van de persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's) die beschikbaar worden gesteld voor de werknemers. Bijvoorbeeld door te oefenen, toezicht houden, instructies geven, etc. In figuur 3.6.5 valt af te lezen dat 72% van de risicobedrijven persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's) beschikbaar stelt voor werknemers die worden

blootgesteld aan gevaarlijke stoffen. Van deze werkgevers die PBM's verstrekken borgt 78% goed gebruik van de PBM's.

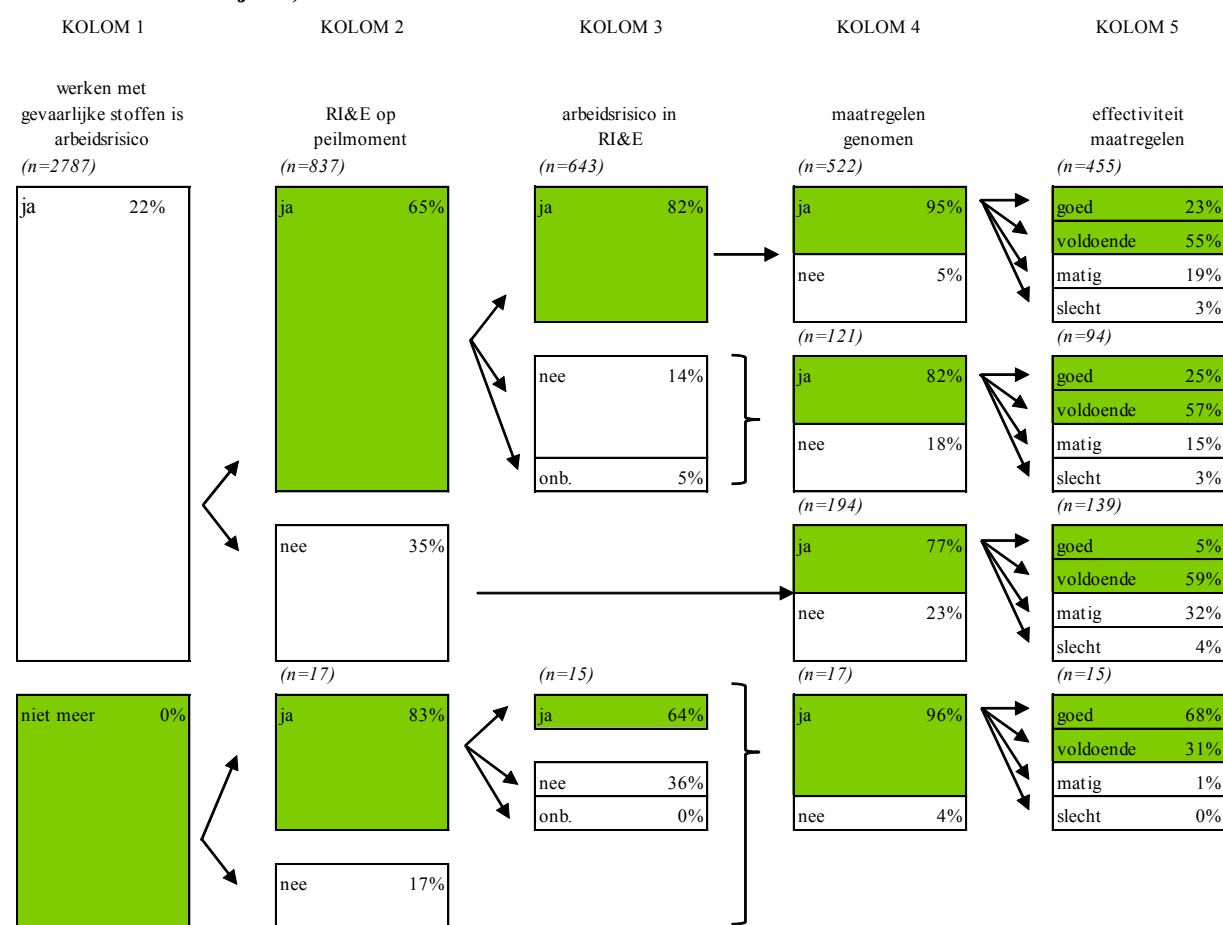
Gevaarlijke stoffen, de RI&E en genomen maatregelen

Figuur 3.6.6 geeft schematisch de samenhang weer tussen de aanwezigheid van het arbeidsrisico gevaarlijke stoffen, de aanwezigheid van een RI&E per 1 oktober 2015, de onderkenning van het arbeidsrisico in de RI&E, het nemen van maatregelen ten aanzien van het arbeidsrisico en de beoordeling (door de inspecteur) van de effectiviteit van de maatregelen. De groene vlakken geven steeds de groepen weer die binnen die kolom gunstig uitsteken boven de andere groepen, zonder rekening te houden met de scores in de eerdere kolom(men).

In kolom 1 van de figuur staat het percentage bedrijven waar het risico voorkomt en in kolom 2 het percentage bedrijven dat beschikt over een RI&E. Het blijkt dat 65% van de risicobedrijven ten aanzien van gevaarlijke stoffen over een al dan niet getoetste RI&E beschikt.

In kolom 3 is, voor de bedrijven met een RI&E, weergegeven hoeveel procent gevaarlijke stoffen als arbeidsrisico in de RI&E heeft opgenomen (82%).

Figuur 3.6.6 Aanwezigheid arbeidsrisico door blootstelling aan gevaarlijke stoffen naar aanwezigheid RI&E, arbeidsrisico in de RI&E en genomen maatregelen (in % bedrijven)*

* Percentages zijn gewogen, aantallen zijn ongewogen (zie in methodologische verantwoording onder 4. analyse)

Uit kolom 4 blijkt dat risicobedrijven vaker maatregelen nemen als het risico van gevaarlijke stoffen in de RI&E is onderkend (95%) dan wanneer dit niet het geval is (82%). Bedrijven met blootstelling aan gevaarlijke stoffen zonder RI&E nemen significant minder vaak maatregelen (77%) dan bedrijven met een RI&E. Desondanks neemt dus een vrij hoog percentage van deze risicobedrijven die niet over een RI&E beschikken wel maatregelen. Uit het ontbreken van een (volledige) RI&E kan men daarom niet concluderen dat er helemaal geen aandacht is voor de bestrijding van het arbeidsrisico.

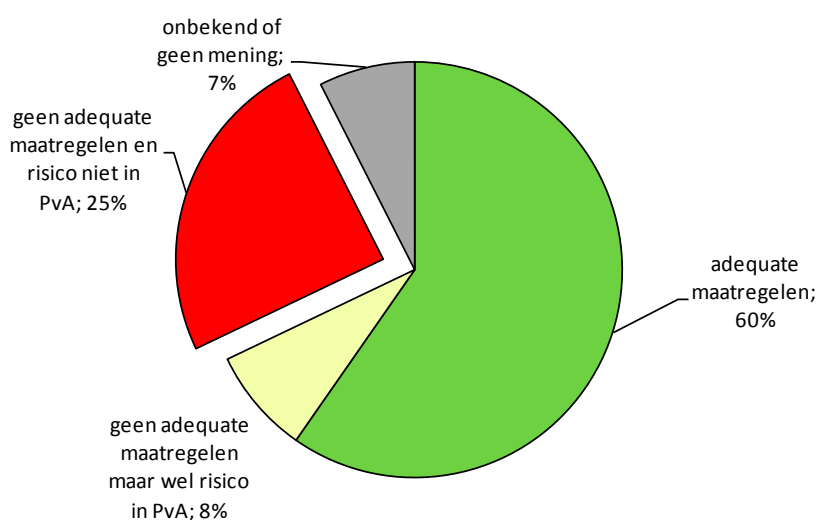
In kolom 5 is de beoordeling van de effectiviteit van de maatregelen weergegeven. De inspecteur heeft de effectiviteit van de genomen maatregelen ingeschat. Uit de figuur blijkt dat bij alle categorieën de genomen maatregelen vaker als voldoende worden beoordeeld dan als goed. In de figuur is tevens te zien dat het percentage maatregelen dat een goede beoordeling krijgt veel hoger is bij de bedrijven die over een RI&E op peilmoment beschikken dan bij de bedrijven die hierover niet beschikken. Dit verschil is significant.

Inschatting omvang niet adequate beheersing gevaarlijke stoffen

Hoewel een groot deel van de risicobedrijven maatregelen neemt die vaak als voldoende of goed worden beoordeeld, is het arbeidsrisico gevaarlijke stoffen bij een deel van de bedrijven niet adequaat beheerst, omdat zij geen of niet adequate maatregelen nemen. Een klein deel van deze groep bedrijven (8%) heeft nog wel maatregelen tegen het risico van explosieve stoffen opgenomen in een plan van aanpak; waaruit we opmaken dat deze bedrijven dus wel één of meer maatregelen gepland hebben. In figuur 3.6.7 is de aanpak van het risico gevaarlijke stoffen weergegeven.

Voor 25% van de bedrijven waar werknemers mogelijk werken met gevaarlijke stoffen, geldt dat deze geen of inadequate maatregelen nemen en dat er ook geen maatregelen zijn gepland in een plan van aanpak²³. Het gaat naar schatting om ongeveer 18.000 bedrijven, waarin naar schatting 110.000 werknemers worden blootgesteld aan het arbeidsrisico gevaarlijke stoffen. Dit beeld is nagenoeg gelijk aan de situatie tijdens de vorige meting in 2012.

Figuur 3.6.7 Aanpak risico gevaarlijke stoffen (in % van bedrijven waar werknemers kunnen worden blootgesteld aan gevaarlijke stoffen, n=837)

²³ Van 7% van de risicobedrijven kon de effectiviteit van de maatregelen niet worden ingeschat, of is het onbekend of er maatregelen voor gevaarlijke stoffen in een plan van aanpak zijn opgenomen.

In tabel 3.6.4 is een en ander voor sectoren en grootteklassen weergegeven. Ongeveer 13% van de werknemers die mogelijk werken met gevaarlijke stoffen, werkt in de bedrijven die het risico niet adequaat beheersen en ook geen maatregelen in een plan van aanpak hebben gepland. De twee sectoren met naar schatting het grootste absolute aantal hieraan blootgestelde werknemers zijn de handel (naar schatting 24.000 blootgestelde werknemers, het gaat voornamelijk om autobedrijven) en de zorg (21.000 werknemers, het gaat hier onder andere om kinderdagverblijven).

Tabel 3.6.4 Niet adequate beheersing van gevaarlijke stoffen door bedrijven, en werknemers die hieraan blootstaan (wel risico, geen adequate maatregelen getroffen en risico niet opgenomen in plan van aanpak)

Grootteklasse	% van risicobedrij- ven (n=837)	% van blootgestel- de wns	geschat populatie- aantal bedrijven	geschat populatie- aantal wns
1 - 9 wrkn. w.v.	28	26	15.000	47.000
1 - 4 wrkn.	28	26	10.000	26.000
5 - 9 wrkn.	27	27	4.000	20.000
10 - 99 wrkn. w.v.	17	15	3.000	37.000
10 - 49 wrkn.	18	13	3.000	26.000
50 - 99 wrkn.	15	21	<1000	11.000
100 of meer wrkn.	11	5	<1000	27.000
Sector				
Landbouw	25	22	2.000	9.000
Industrie	18	8	2.000	16.000
Bouwnijverheid	29	11	3.000	11.000
Handel	30	26	4.000	24.000
Horeca	37	26	1.000	11.000
Vervoer en Informatie	-	-	<1000	1.000
Financiële dienstverlening	-	-	<1000	<1000
Zakelijke dienstverlening	16	3	1.000	6.000
Overheid	-	-	<1000	3.000
Onderwijs	-	-	<1000	2.000
Zorg	21	17	2.000	21.000
Overige dienstverlening	-	-	2.000	6.000
Totaal	25	12	18.000	110.000

3.7 Machineveiligheid

De Arbowet eist dat de werkgever zorg draagt voor een zodanige inrichting van de werkomgeving dat er geen gevaar is voor de veiligheid en gezondheid van werknemers. Bij een veilige werkplek hoort aandacht voor het gebruik van veilige machines, gereedschappen en apparatuur. Machines, risicovolle arbeidsmiddelen en een gebrekkig beheer van productielijnen kunnen de veiligheid van werknemers direct in gevaar brengen. De belangrijkste risico's van machines zijn knel-, plet- en snijgevaar en aanrijdgevaar (m.n. heftrucks). Machines en productielijnen horen te voldoen aan de wettelijke veiligheids- en gezondheidseisen.

In de module machineveiligheid beperken wij ons tot machines uit de volgende categorieën:

- hijs- en hefwerktuigen;

- machines voor intern transport (w.o. hefrucks);
- aangedreven handgereedschap;
- productiemachines/productielijnen.

Aanwezigheid arbeidsrisico

Bedrijven

In tabel 3.7.1 zijn bedrijven weergegeven naar het arbeidsrisico machineveiligheid voor de jaren 2011 en 2016. In de periode 2012 - 2015 is in het onderzoek niet naar machineveiligheid gevraagd. In 2016 wordt in 41% van alle bedrijven gewerkt met één of meerdere machines uit bovengenoemde categorieën. In 2011 was dat nog 37%. Dat verschil is significant en met 95% betrouwbaarheid groter dan 1,7%.

Tabel 3.7.1 Machineveiligheid als arbeidsrisico (in % van bedrijven in 2011 en 2016)

	2011 (n=2790) %	2016 (n=2787) %
Wel werken met machines	37	41
Niet werken met machines	63	59
Totaal	100	100

Werknemers

Tabel 3.7.2 laat zien dat hoe groter een bedrijf is, des te vaker met machines wordt gewerkt. Machines worden het meest toegepast in de sectoren bouwnijverheid, industrie en landbouw. Uitgedrukt in aantallen werknemers werkt 17% van alle werknemers met machines.

Soorten machines

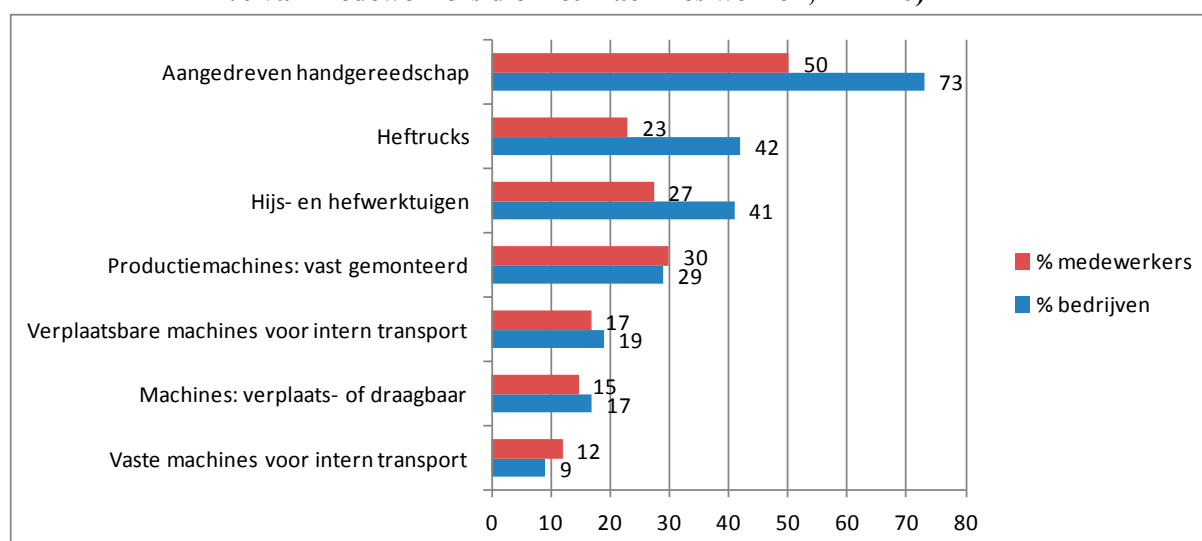
Figuur 3.7.1 geeft de verschillende soorten machines weer, als percentage van de risicobedrijven en als percentage van werknemers die met (tenminste één van de genoemde types) machines werken. In de risicobedrijven wordt het vaakst gewerkt met aangedreven handgereedschap (73%), gevolgd door hefrucks (42%) en hijs- en hefwerktuigen (41%). We zien dat 50% van de werknemers die met machines werken aangedreven handgereedschap hanteren, gevolgd door 30% die aan vast gemonteerde productiemachines werken.

Als we kijken naar de voorkomende soorten machines per sector dan gaat het in de sector bouwnijverheid met name om aangedreven handgereedschap (83%). In de sector industrie wordt tevens veel gebruik gemaakt van aangedreven handgereedschap (65%) en hefrucks (56%), gevolgd door vast gemonteerde productiemachines (55%). In de sector landbouw ten slotte, komen opnieuw aangedreven handgereedschap (50%) en hefrucks²⁴ (49%) het meest voor. Het gebruik van machines komt uiteraard het minst voor in de sector financiële dienstverlening.

²⁴ Inclusief tractor met verwisselbaar uitrustingsstuk waarbij de combinatie een zelfde functie heeft als een hefruck.

Tabel 3.7.2 Risico machineveiligheid naar grootteklasse en sector (in % van bedrijven en werknemers)

	als % van bedrijven (n=2787)	als % van werknemers
Grootteklasse	%	%
1 - 9 wrkn. w.v.	38	24
1 - 4 wrkn.	36	23
5 - 9 wrkn.	43	27
10 - 99 wrkn. w.v.	56	24
10 - 49 wrkn.	56	26
50 - 99 wrkn.	57	21
100 of meer wrkn.	62	12
Sector		
Landbouw	84	47
Industrie	87	45
Bouwnijverheid	93	56
Handel	53	24
Horeca	14	11
Vervoer en Informatie	21	12
Financiële dienstverlening	4	2
Zakelijke dienstverlening	20	7
Overheid	42	2
Onderwijs	16	5
Zorg	15	7
Overige dienstverlening	29	9
Totaal	41	17

Figuur 3.7.1 Soorten machines (in % van bedrijven met machineveiligheid als arbeidsrisico en in % van medewerkers die met machines werken; n=1440)

Heftruckgebruik

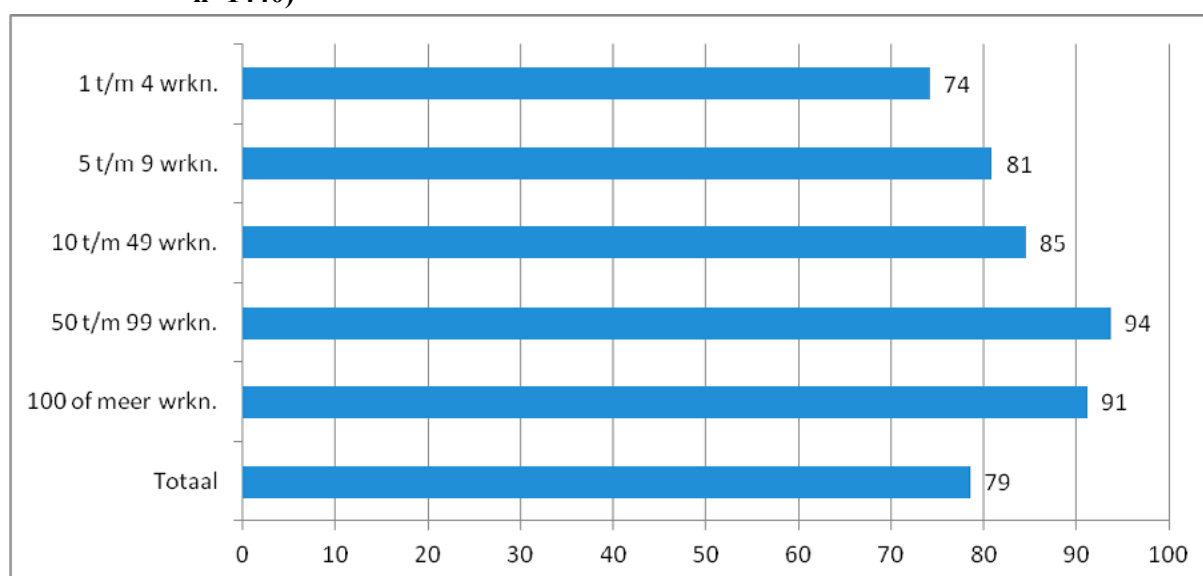
In 42% van de bedrijven die met machines werken, worden er heftrucks ingezet (17% van alle bedrijven). Nagegaan is op welke wijze de bestuurders van de heftrucks zijn opgeleid om met de betreffende voertuigen te kunnen rijden (Zie bijlage IV.16, vraag 16_9), waarbij meerdere antwoorden mogelijk waren. In 68% van de bedrijven waar heftrucks worden ingezet, wordt de opleiding van de bestuurders extern verzorgd door een deskundige instelling. In 28% van deze bedrijven is het een ervaren medewerker die nieuwe bestuurders instrueert. In 19% van de bedrijven met heftrucks hebben de heftruckbestuurders zelf de vaardigheid verworven door in de praktijk aan de slag te gaan en in 4% van de bedrijven met heftrucks leert men een heftruck te bedienen door zelf een handleiding, een boek of het internet te raadplegen. In tevens 4% van de bedrijven verwerven heftruckbestuurders hun vaardigheid op andere wijze, zoals door het krijgen van instructies van de werkgever.

In een aanvullende analyse is bekeken hoe vaak de verschillende combinaties van antwoorden genoemd worden. Op deze manier wordt bijvoorbeeld vastgesteld in welk percentage van de bedrijven met heftrucks, heftruckbestuurders enkel door zelf in de praktijk in de slag te gaan leren hoe ze een heftruck moeten bedienen. Uit de analyse blijkt dat in 11% van de bedrijven met heftrucks, de heftruckbestuurders enkel een heftruck leren te bedienen door zelf aan de slag te gaan of door zelf een handleiding/boek/internet te raadplegen.

Nemen van maatregelen

Van alle bedrijven heeft 32% maatregelen genomen om risico's bij het werken met machines te beheersen. Dit percentage is 79% bij de risicobedrijven waar met machines wordt gewerkt. Uit figuur 3.7.2 valt af te leiden dat hoe groter het bedrijf, hoe significant vaker men maatregelen neemt om dit arbeidsrisico te beheersen. Uit bijlage IV, vraag 16_10 blijkt verder dat bijna alle grote bedrijven maatregelen nemen voor wat betreft het werken met machines. In de sector landbouw neemt 88% van de bedrijven maatregelen. In de sector industrie neemt 85% maatregelen en in de bouwnijverheid neemt 83% maatregelen.

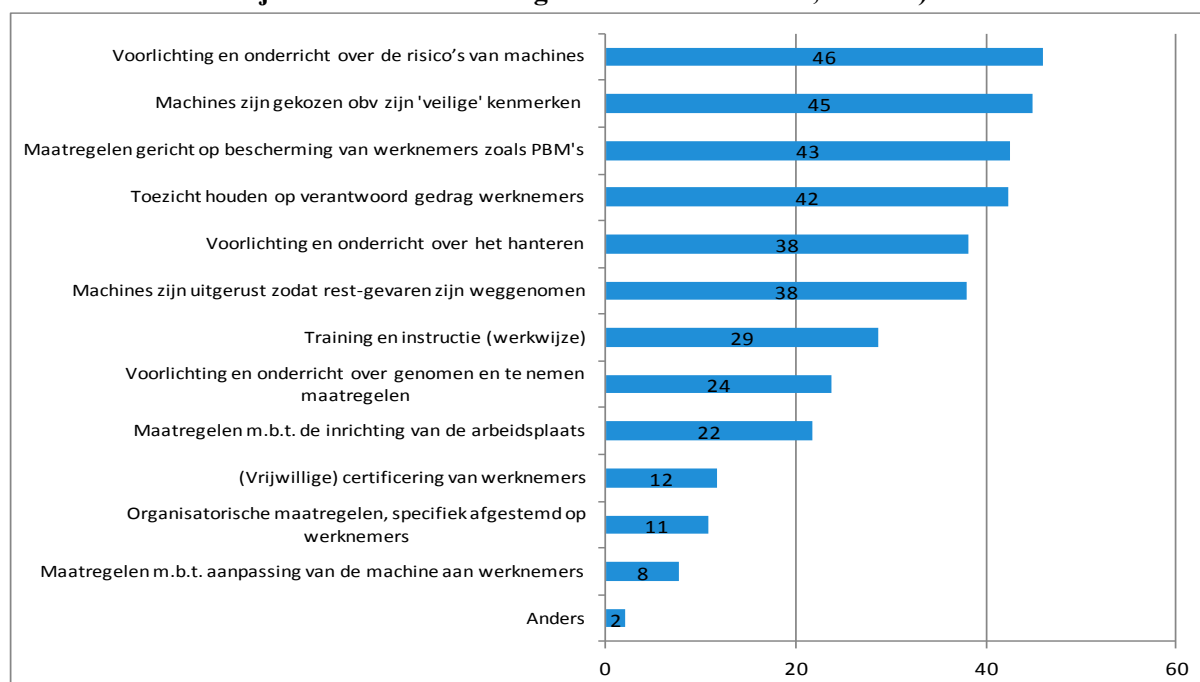
Figuur 3.7.2 Bedrijven die maatregelen hebben genomen om machineveiligheid te bevorderen, naar grootteklasse (in % van bedrijven met machineveiligheid als arbeidsrisico, n=1440)

Soort maatregelen

Als we kijken naar het soort maatregelen dat risicobedrijven nemen dan blijkt uit figuur 3.7.3 dat 'Voorlichting en onderricht over de risico's van machines' de meest genomen maatregel is (46%). Daarna volgen de maatregelen 'Machines zijn gekozen op basis van kenmerken waarbij de gevaren niet aanwezig zijn' (45%) en 'Maatregelen gericht op de bescherming van werknemers zoals persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's)' (43%). Bedrijven die het antwoord 'Anders, namelijk' kozen op de vraag welke maatregelen ze inzetten om machineveiligheid te bevorderen, noemden vaak dat ze machines periodiek keuren.

Figuur 3.7.3 Maatregelen om machineveiligheid te bevorderen naar soort maatregel (in % van bedrijven met machineveiligheid als arbeidsrisico, n=1440)

* De percentages tellen op tot meer dan 100% omdat in een bedrijf meer dan één maatregel genomen kan zijn.

Nederlandstalige gebruiksaanwijzing voor machines

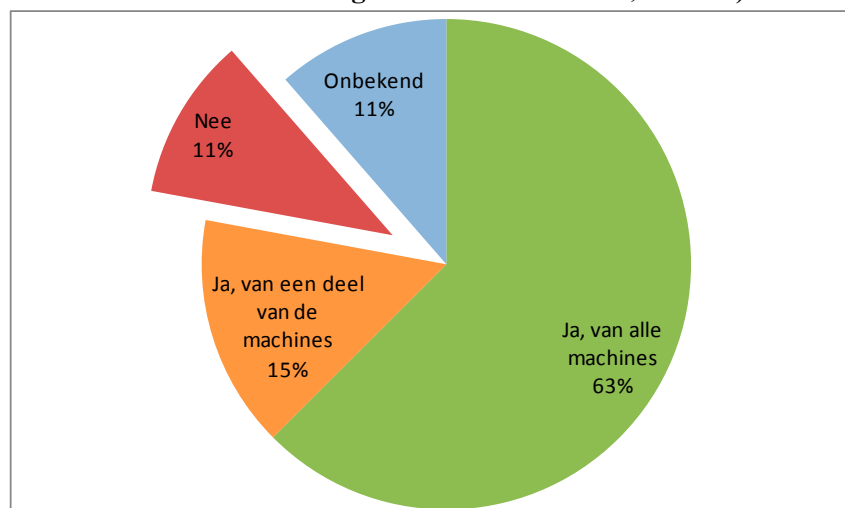
Fabrikanten/leveranciers dienen bij CE gemarkeerde machines een Nederlandstalige gebruiksaanwijzing te leveren. In deze meting is aan de werkgevers gevraagd of ze over een Nederlandstalige gebruiksaanwijzing voor machines (geproduceerd na 1995) beschikken, zie figuur 3.7.4. In 63% van de bedrijven waarin met machines wordt gewerkt beschikt men over een Nederlandse gebruiksaanwijzing voor alle machines (26% van alle bedrijven). Bij 15% van deze bedrijven beschikt men alleen voor een deel van machines over een Nederlandse gebruiksaanwijzing en bij 11% van de bedrijven heeft men geen Nederlandse gebruiksaanwijzing. In 11% van de bedrijven is het onbekend.

Tevens is aan de werkgevers gevraagd hoe ze ervoor zorgen dat werknemers met de machines werken conform de gebruiksaanwijzing. De werkgevers hebben verschillende mogelijkheden genoemd. 91% van de bedrijven die met machines werkt en een Nederlandse gebruiksaanwijzing voor de machines heeft, zorgt ervoor dat machines conform de gebruiksaanwijzing worden gebruikt.

Zo zegt 79% van de risicobedrijven die van alle machines een Nederlandse gebruiksaanwijzing hebben te zorgen voor instructies en opleiding(en) door eigen werknemers/werkgever om conform de gebruiksaanwijzing te werken. Bij 47% van deze bedrijven worden de instructies en opleiding(en) die

door de leverancier/fabrikant wordt gegeven gevolgd. Bij 30% van de bedrijven hebben werknemers een certificaat behaald in het veilig werken met machines. Tot slot ziet 11% van deze bedrijven er op een andere manier toe dat werknemers conform de gebruiksaanwijzing werken, bijvoorbeeld door het organiseren van toolboxmeetings. Bovengenoemde percentages tellen op tot meer dan 100% omdat bedrijven meerdere maatregelen kunnen treffen.

Figuur 3.7.4 Nederlandstalige gebruiksaanwijzing voor machines (in % van bedrijven met machineveiligheid als arbeidsrisico, n=1440)

In deze meting is onderzocht of er nog wordt gewerkt met oudere machines die zijn geleverd tot medio 1995 en die niet CE gemarkeerd zijn. Uit de resultaten blijkt dat dit het geval is bij 29% van de bedrijven waar met machines wordt gewerkt. Tweederde geeft aan dat het hierbij om minder dan een kwart van de machines gaat waar het bedrijf over beschikt.

Instructie

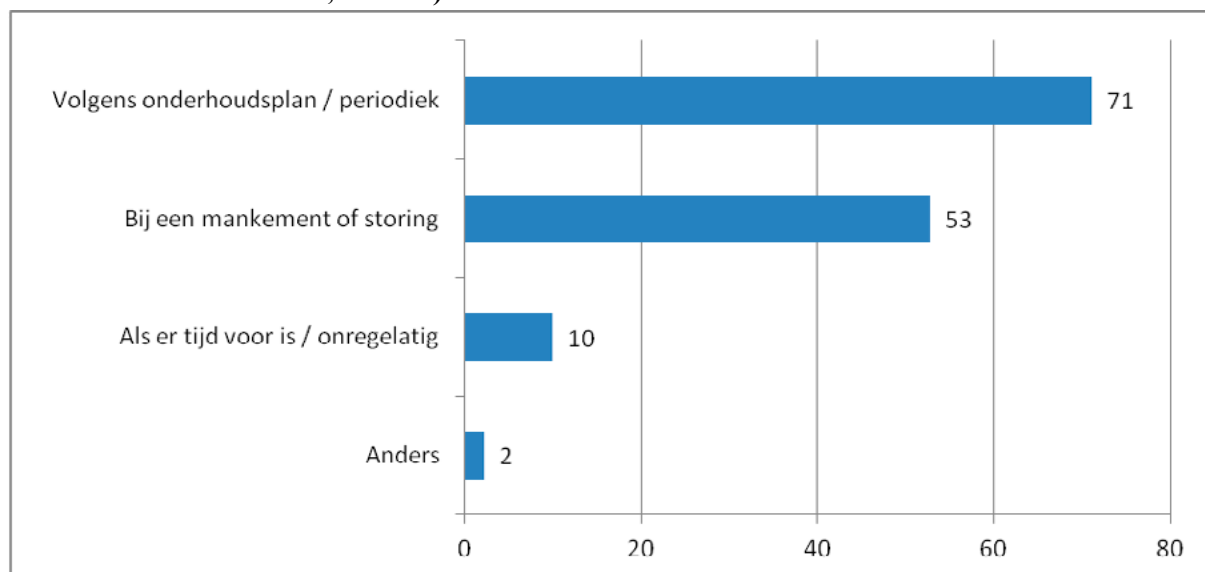
Naast het verschaffen van Nederlandstalige gebruiksaanwijzingen geeft een werkgever idealiter instructies aan de werknemers over het veilig gebruik van machines. Van de bedrijven waar met machines wordt gewerkt, instrueert 26% meerdere malen per jaar de werknemers over het veilig gebruik van machines. Bij 8% van de risicobedrijven gebeurt dit jaarlijks, bij 2% van deze bedrijven gemiddeld minder dan 1 keer per jaar en 12% van de risicobedrijven instrueert de werknemers nooit over het veilig gebruik van machines. De meerderheid van risicobedrijven (52%) geeft aan werknemers enkel te instrueren wanneer zij machines voor het eerst gebruiken.

Onderhoud

Preventief onderhoud van machines is noodzakelijk om veilig te kunnen werken en ongelukken en onverwachte stagnaties in het productieproces te voorkomen. Onvoldoende onderhoud kan een risico voor werknemers vormen en schade veroorzaken. Omdat machines op verschillende manieren en momenten onderhouden moeten worden, is aan de bedrijven gevraagd op welke wijze zij hun machines onderhouden. Zij konden, indien van toepassing, meerdere antwoorden kiezen.

Figuur 3.7.5 laat zien dat van de bedrijven die met machines werken, 71% periodiek onderhoud pleegt volgens een onderhoudsplan. 53% van de bedrijven met machines pleegt onderhoud bij een mankement of storing aan de machine en 10% pleegt onregelmatig onderhoud als er tijd voor is. 2% van de bedrijven onderhoudt haar machines op een andere manier, bijvoorbeeld door onderhoud uit te besteden of door gehuurde machines te gebruiken. Ook hier tellen de percentages op tot meer dan 100 omdat men meerdere antwoorden kon geven op deze vraag.

Figuur 3.7.5 Onderhoud van machines (in % van bedrijven met machineveiligheid als arbeidsrisico, n=1440)

* Percentages tellen op tot meer dan 100 omdat meerdere antwoorden mogelijk zijn.

Beoordeling effectiviteit van genomen maatregelen

In bijlage IV.16, vraag 16_11, is de beoordeling van de inspecteur van effectiviteit van de genomen maatregelen weergegeven naar grootteklasse en sector van bedrijven. Bij 5% van de bedrijven waar met machines wordt gewerkt en waar maatregelen zijn genomen om machineveilig te werken, kon de inspecteur geen oordeel vellen over de effectiviteit van de genomen maatregelen. Van de wel beoordeelde bedrijven die maatregelen voor machineveiligheid hebben genomen is bij 23% de effectiviteit van de maatregelen als goed ingeschat, bij 62% als voldoende, bij 14% als matig en bij 1% als slecht.

De maatregelen van grote bedrijven zijn relatief vaker als goed beoordeeld dan de maatregelen van middelgrote en kleinere bedrijven. Van een aantal sectoren is het aantal waarnemingen voldoende om per sector een uitsplitsing te maken. In de sectoren industrie en bouw wordt voor circa 28% van de bedrijven de maatregelen als goed beoordeeld. Dit percentage is significant hoger dan in de sector landbouw (14%) waar ook veel met machines wordt gewerkt.

Arbeidsrisico in de RI&E en genomen maatregelen

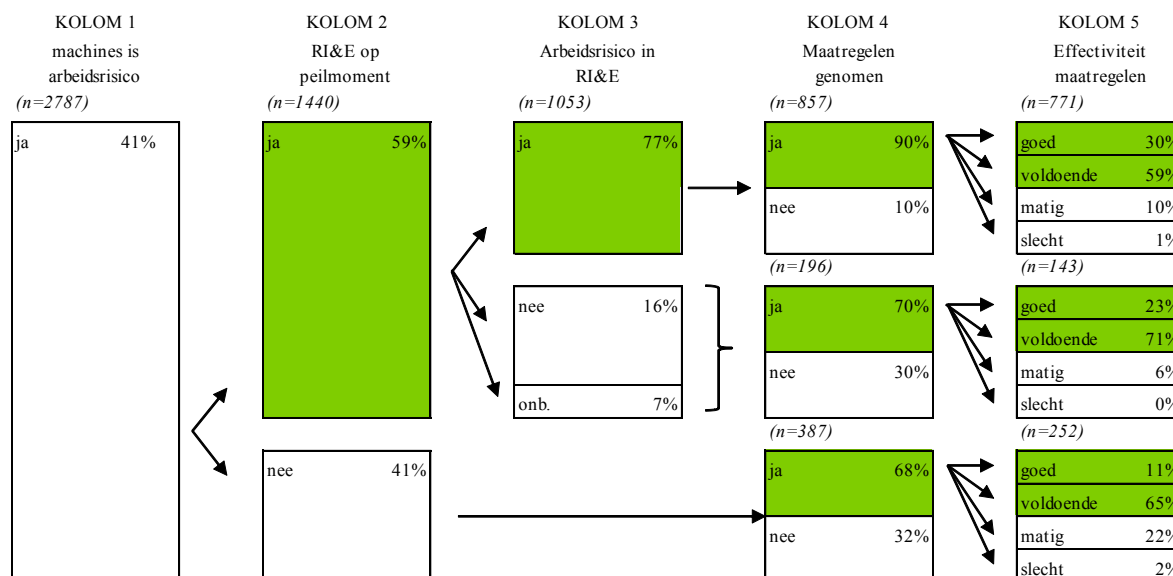
Figuur 3.7.6 geeft schematisch de samenhang weer tussen de aanwezigheid van het arbeidsrisico van werken met machines, de aanwezigheid van een RI&E per 1 oktober 2015, de onderkenning van het arbeidsrisico in de RI&E, het nemen van maatregelen ten aanzien van het arbeidsrisico en de beoordeling (door de inspecteur) van de effectiviteit van de maatregelen.

In kolom 1 van de figuur staat het percentage bedrijven waar het risico voorkomt en in kolom 2 het percentage bedrijven dat beschikt over een RI&E. Het blijkt dat bijna zes op de tien risicobedrijven ten aanzien van machines over een al dan niet getoetste RI&E beschikt. 77% van deze bedrijven heeft het risico van werken met machines in de RI&E onderkend (kolom 3).

In kolom 4 is dit onderverdeeld in verschillende groepen bedrijven, gebaseerd op de onderverdelingen in de eerste drie kolommen. Uit deze kolom blijkt dat bedrijven waar het werken met machines als

risico in de RI&E is onderkend en uitgewerkt vaker maatregelen nemen (90%) dan bedrijven waar het werken met machines niet als risico in de RI&E is onderkend en uitgewerkt (70% en 68%). Dit verschil is significant.

Figuur 3.7.6 Aanwezigheid arbeidsrisico door werken met machines, aanwezigheid RI&E, arbeidsrisico in de RI&E en genomen maatregelen (in % van bedrijven)

* Percentages zijn gewogen, aantallen zijn ongewogen (zie in methodologische verantwoording onder 4. analyse)

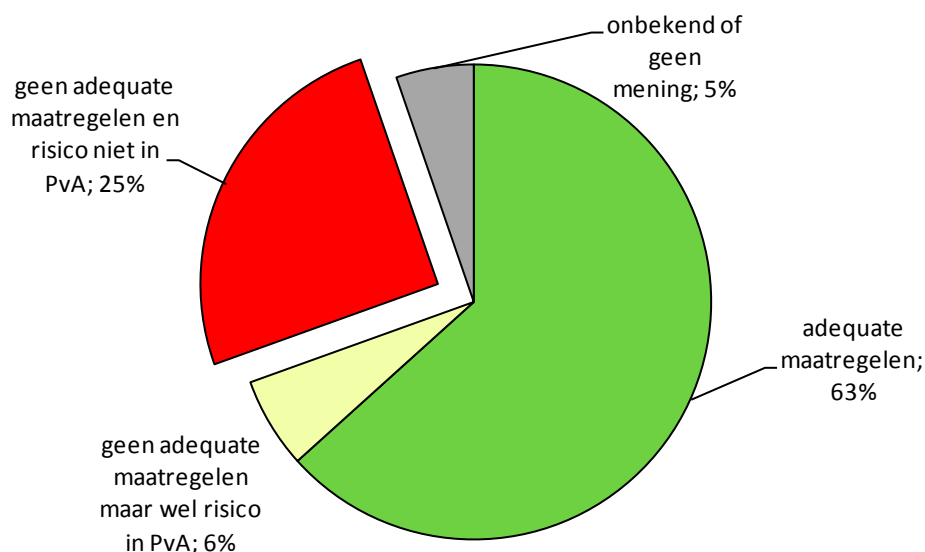
De resultaten in kolom 3 en 4 laten zien dat circa 7 op de 10 bedrijven met een onvolledige of ontbrekende RI&E toch maatregelen nemen. Uit het ontbreken van een (volledige) RI&E kan men daarom niet concluderen dat er helemaal geen aandacht is voor de bestrijding van het arbeidsrisico. Wel kan er een verschil zijn in de aard van de getroffen maatregelen. Dat is niet nader onderzocht.

In kolom 5 is de beoordeling van de inspecteur van de effectiviteit van de maatregelen weergegeven. In bedrijven waar het arbeidsrisico aanwezig is, die een RI&E hebben waarin dit risico wordt genoemd en die maatregelen hebben genomen, wordt in 30% van de gevallen de effectiviteit als goed beoordeeld en voor nog eens 59% als voldoende (samen 89% waar de genomen maatregelen voldoen aan de regelgeving). Bedrijven die het risico in de RI&E hebben opgenomen nemen significant betere maatregelen dan de andere risicobedrijven.

Inschatting omvang niet adequate beheersing machineveiligheid

Inmiddels kunnen we stellen dat een groot deel van de risicobedrijven maatregelen neemt en dat de genomen maatregelen vervolgens vaak als voldoende of goed worden beoordeeld. Echter, bij een deel van de bedrijven is het risico van machineveiligheid niet adequaat beheerst, omdat zij geen of niet adequate maatregelen nemen. Een klein deel van deze groep (6%) heeft nog wel maatregelen tegen het risico van machineveiligheid opgenomen in een plan van aanpak; het is aannemelijk dat deze bedrijven dus wel één of meer maatregelen gepland hebben. In figuur 3.7.7 is de aanpak van het risico machineveiligheid weergegeven.

Figuur 3.7.7 Aanpak risico machineveiligheid (in % van bedrijven waar werknemers mogelijk werken met machines, n=1440)

Voor 25% van de bedrijven waar werknemers mogelijk werken met machines, geldt dat deze geen of inadequate maatregelen nemen en dat er ook geen maatregelen zijn gepland in een plan van aanpak²⁵. Het gaat naar schatting om ongeveer 34.000 bedrijven, waarin naar schatting 134.000 werknemers worden blootgesteld aan het arbeidsrisico machineveiligheid. Machineveiligheid wordt in 2016 significant minder goed beheerst dan tijdens de vorige meting in 2012: nu 25% van de bedrijven die het risico niet adequaat beheersen tegen 18% in 2012 (afname met 95% betrouwbaarheid groter dan 3%).

In tabel 3.7.3 is een en ander voor sectoren en grootteklassen weergegeven. Ongeveer 9% van de werknemers die werken met machines, werkt in de bedrijven die het risico niet adequaat beheersen en ook geen maatregelen in een plan van aanpak hebben gepland. De twee sectoren met naar schatting het grootste absolute aantal hieraan blootgestelde werknemers zijn de handel (naar schatting 39.000 blootgestelde werknemers, het gaat onder andere om autohandelaren en metaalhandelaren) en de bouwnijverheid (naar schatting 25.000 blootgestelde werknemers, werkzaam in onder andere aannemersbedrijven en grond-, water- en wegenbouw).

²⁵ Van 5% van de risicobedrijven kon de effectiviteit van de maatregelen niet worden ingeschat, of is het onbekend of er maatregelen voor machineveiligheid in een plan van aanpak zijn opgenomen.

Tabel 3.7.3 Niet adequate beheersing van machineveiligheid door bedrijven, en werknemers die hieraan blootstaan (wel risico, geen adequate maatregelen getroffen en risico niet opgenomen in plan van aanpak)

Grootteklasse	% van risicobedrij- ven (n=1440)	% van blootgestel- de wns	geschat populatie- aantal bedrijven	geschat populatie- aantal wns
1 - 9 wrkn. w.v.	29	23	29.000	76.000
1 - 4 wrkn.	31	24	23.000	50.000
5 - 9 wrkn.	23	21	6.000	26.000
10 - 99 wrkn. w.v.	15	10	5.000	50.000
10 - 49 wrkn.	16	12	4.000	43.000
50 - 99 wrkn.	7	6	<1000	7.000
100 of meer wrkn.	5	1	<1000	8.000
Sector	-	-		
Landbouw	22	12	3.000	11.000
Industrie	19	6	4.000	23.000
Bouwnijverheid	21	12	5.000	25.000
Handel	31	11	14.000	39.000
Horeca	-	-	1.000	6.000
Vervoer en Informatie	39	5	2.000	5.000
Financiële dienstverlening	-	-	<1000	2.000
Zakelijke dienstverlening	21	9	3.000	11.000
Overheid	-	-	<1000	<1000
Onderwijs	-	-	<1000	2.000
Zorg	-	-	<1000	2.000
Overige dienstverlening	-	-	2.000	8.000
Totaal	25	9	34.000	134.000

3.8 Werkdruk

Werkdruk kan stress veroorzaken en daardoor een risico vormen voor de gezondheid van werknemers. Werkdruk is een van de factoren van psychosociale arbeidsbelasting (naast bijvoorbeeld agressie en geweld, seksuele intimidatie, pesten en discriminatie). Er is sprake van werkdruk als een werknemer niet kan voldoen aan gestelde kwalitatieve en kwantitatieve taakeisen. Vooral als de mogelijkheden van de werknemer beperkt zijn of als de werknemer te weinig steun van collega's ervaart, vormt werkdruk een risico voor de gezondheid dat in voorkomende gevallen vaak leidt tot langdurig verzuim.

Aanwezigheid arbeidsrisico

Dit risico kan in principe bij elk bedrijf spelen, maar in de praktijk zullen er bedrijven zijn waar dit niet zo ervaren wordt. Alle bedrijven moeten zorgvuldig en regelmatig onderzoeken of er risicofactoren aanwezig zijn en of de basis maatregelen genomen zijn. Mits goed gemotiveerd hoeven bedrijven waar het risico op stress door ongewenste omgangsvormen in de praktijk niet speelt, dan geen aanvullende maatregelen te nemen om dit risico te beheersen. In deze meting heeft de inspectie niet kunnen vaststellen of werkdruk bij de bedrijven daadwerkelijk een risico is of niet. Wel is bij elk bedrijf vastgesteld of er maatregelen zijn genomen en zijn die maatregelen door de inspecteur beoordeeld. Zodoende is het onduidelijk of bedrijven die geen of niet adequate maatregelen hebben genomen dat wel

is aan te rekenen: het kan gaan om bedrijven waar stress door werkdruk in de praktijk niet speelt. Wel informatief is het wanneer onze inspecteur vaststelt dat voldoende maatregelen zijn genomen: voor die bedrijven en werknemers wordt het risico in ieder geval voldoende beheerst.

Daarnaast is vastgesteld bij welke bedrijven in het afgelopen jaar stress door werkdruk daadwerkelijk is opgetreden: er zijn werknemers geconfronteerd met stress door werkdruk. Bij die bedrijven is het risico zodoende zeker aan de orde. Ook van deze groep bedrijven is vastgesteld of er voldoende maatregelen zijn genomen. Hier is echter onduidelijk of de maatregelen al voor het optreden van het risico waren ingesteld, of misschien pas later, mede naar aanleiding van het optreden ervan.

Bedrijven

In 10% van alle bedrijven leidde, volgens opgave van de werkgever, werkdruk het afgelopen jaar tot stress bij (een deel van de) werknemers. Ten opzichte van de vorige meting in 2012 is het aandeel bedrijven waar werkdruk tot stress leidt niet significant afgenomen. Wel neemt het percentage bedrijven dat wel maatregelen neemt, maar waar stress door werkdruk in het afgelopen jaar niet voorkwam significant toe. Zie tabel 3.8.1. Daarbij wordt wel aangetekend dat de vraagstelling is gewijzigd: nu wordt gevraagd of in het afgelopen jaar werknemers waren die meer dan incidenteel te maken hadden met stress als gevolg van (te hoge of te lage) werkdruk. Toen werd gevraagd of het regelmatig voorkwam dat werknemers meer dan incidenteel te maken hadden met stress door werkdruk.

Tabel 3.8.1 Bedrijven en het voorkomen van stress als gevolg van werkdruk (in % van alle bedrijven 2010, 2012 en 2016)

	2010 (n=2806) %	2012 (n=1854) %	2016 (n=2787) %
Stress door werkdruk kwam afgelopen jaar voor	8	12	10
Stress door werkdruk kwam niet voor; wel maatregelen	28	13	38
Stress door werkdruk kwam niet voor; geen maatregelen	65	75	52
Totaal	100	100	100

In tabel 3.8.2 zijn het optreden van stress als gevolg van werkdruk en het ziekteverzuim als gevolg hiervan, weergegeven voor bedrijven en werknemers, naar sector en grootteklasse. In grotere bedrijven kwam het in het afgelopen jaar vaker voor dat werknemers te maken kregen met stress als gevolg van werkdruk.

Werknemers

Als gekeken wordt naar het percentage werknemers dat te maken had met stress als gevolg van werkdruk, dan zien we eenzelfde patroon als bij de bedrijven, maar nu is het verschil met 2012 wel significant. In totaal heeft 7% van de werknemers in het afgelopen jaar te maken gehad met stress als gevolg van werkdruk. In 2012 was dat 10%. Bij in totaal minder dan 1% van alle werknemers heeft stress als gevolg van werkdruk geleid tot ziekteverzuim. Als alleen gekeken wordt naar de werknemers die in het afgelopen jaar te maken hebben gehad met stress als gevolg van werkdruk, dan heeft dit bij 13% van hen geleid tot ziekteverzuim. In 2012 was dat bij 4% het geval. Dat verschil is met 95% betrouwbaarheid groter dan 4%.

Tabel 3.8.2 Bedrijven en werknemers naar voorkomen van stress als gevolg van werkdruk in het afgelopen jaar, ziekteverzuim als gevolg van werkdruk, naar grootteklasse en sector

	Stress a.g.v. werkdruk		Ziekteverzuim a.g.v. werkdruk
	als % van bedrijven (n=2787)	als % van werknemers	als % van de werknemers die in het afgelopen te maken hebben gehad met stress a.g.v. werkdruk
Grootteklasse	%	%	%
1 - 9 wrkn. w.v.	8	4	9
1 - 4 wrkn.	6	4	9
5 - 9 wrkn.	12	4	10
10 - 99 wrkn. w.v.	17	3	16
10 - 49 wrkn.	14	3	14
50 - 99 wrkn.	35	4	19
100 of meer wrkn.	55	8	13
Sector			
Landbouw	4	1	9
Industrie	8	2	16
Bouwnijverheid	8	5	17
Handel	5	3	12
Horeca	2	1	13
Vervoer en Informatie	15	3	14
Financiële dienstverlening	17	11	22
Zakelijke dienstverlening	14	7	17
Overheid	63	24	11
Onderwijs	24	5	20
Zorg	20	10	9
Overige dienstverlening	12	5	11
Totaal	10	7	13

Het percentage bedrijven waar werkdruk tot stress leidt is dus niet significant lager geworden, maar wel het percentage werknemers waar dat gebeurt. Wel leidt stress door werkdruk in 2016 bij werknemers significant vaker tot verzuim.

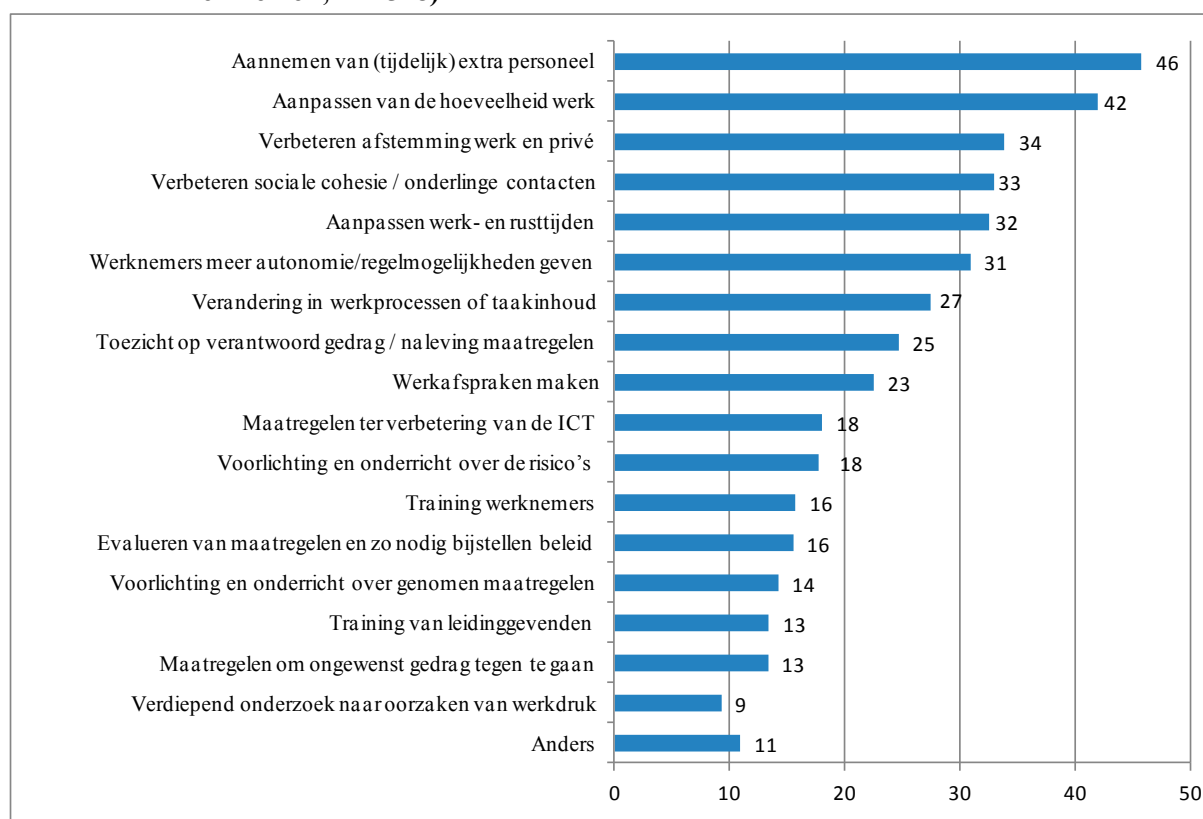
Nemen van maatregelen

Bijna de helft van alle bedrijven (47%) neemt maatregelen met betrekking tot het risico van stress door werkdruk; bij de vorige metingen in 2012 en 2010 was dat respectievelijk 23% en 34%. Die verschillen zijn significant (de toename van 2012 naar 2016 is met 95% betrouwbaarheid groter dan 20%).

Van de bedrijven waar het risico het afgelopen jaar daadwerkelijk tot stress leidde bij (een deel van de) werknemers, neemt 89% maatregelen met betrekking tot het verminderen of wegnemen van het risico van werkdruk. Als we kijken naar de werknemers die blootstaan aan stress als gevolg van werkdruk, dan blijkt dat 91% van de blootgestelde werknemers werkt in een bedrijf dat maatregelen neemt. We zien zodoende dat bedrijven waar werkdruk in het afgelopen jaar tot problemen (stress en/of ziekteverzuim) heeft geleid, veel vaker maatregelen nemen dan de bedrijven waar dat het afgelopen jaar niet aan de orde was. Het is overigens niet uitgesloten dat die maatregelen pas zijn genomen nadat de werkdruk tot problemen had geleid.

Aan de bedrijven die maatregelen hebben genomen om de risico's van werkdruk terug te brengen, is gevraagd welke maatregelen er zijn genomen. In figuur 3.8.1 is per maatregel weergegeven hoeveel procent van deze bedrijven de maatregel heeft genomen. Het vaakst wordt de taakbelasting vermindert door het aanpassen/herverdelen van de hoeveelheid werk (53%) en/of het aannemen van (tijdelijk) extra personeel (52% van de bedrijven die maatregelen tegen werkdruk nemen). Bij 40% verandert men de werkprocessen of de taakinhoud, bijvoorbeeld door taakverbreding, taakverrijking of taakroulatie. Ongeveer één op de drie bedrijven investeert in de afstemming tussen werk en privé, het verbeteren van de sociale cohesie en onderlinge contacten, het aanpassen van werk- en rusttijden en/of de autonomie van werknemers over de inrichting van hun werk. Een kwart van de bedrijven houdt toezicht op verantwoord gedrag en de naleving van reeds genomen maatregelen ter bestrijding van werkdruk en/of maakt specifieke werkafspraken. Een kwart van de bedrijven houdt toezicht op verantwoord gedrag en de naleving van reeds genomen maatregelen ter bestrijding van werkdruk en/of maakt specifieke werkafspraken.

Figuur 3.8.1 Bedrijven naar maatregelen m.b.t. werkdruk (in % van bedrijven die maatregelen nemen; n=1518)*

* Meerdere antwoorden mogelijk

Van de bedrijven die maatregelen nemen, neemt één op de negen (11%) een andere maatregel dan in de figuur opgenomen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het uitbesteden van werk, het inschakelen van een bedrijfsarts, arbodienst, coach of maatschappelijk werk. Een aantal bedrijven geeft aan maatwerk te leveren. Wat verder vaak onder anders wordt genoemd is het bespreken van werkdruk tijdens werkoverleggen, functioneringsgesprekken en andere één op één gesprekken met de leidinggevende. In bijlage IV.17, vraag 17_4, is te zien hoe vaak de maatregelen in de verschillende sectoren en grootteklassen worden genomen.

Beoordeling van effectiviteit maatregelen

De inspecteurs hebben een inschatting gemaakt van de effectiviteit van de maatregelen die bedrijven tegen werkdruk hebben genomen. Bij 7% van de bedrijven die maatregelen hebben genomen tegen werkdruk kon de effectiviteit niet worden beoordeeld. Van de bedrijven die maatregelen tegen werkdruk hebben genomen en die beoordeeld konden worden, is bij 31% de effectiviteit van de maatregelen als goed ingeschat en bij 64% als voldoende. Bij 5% beoordeelde de inspecteur de effectiviteit van de maatregelen als matig of slecht.

In de sector overheid worden de maatregelen het vaakst goed beoordeeld door de inspecteur. In de sector horeca worden de maatregelen het minst vaak goed beoordeeld. Wanneer gekeken wordt naar grootteklasse dan worden de maatregelen het vaakst goed beoordeeld in bedrijven met 100 of meer werknemers. In bijlage IV.17, vraag 17_5, is per sector en grootteklasse te zien hoe de inspecteurs de genomen maatregelen hebben beoordeeld.

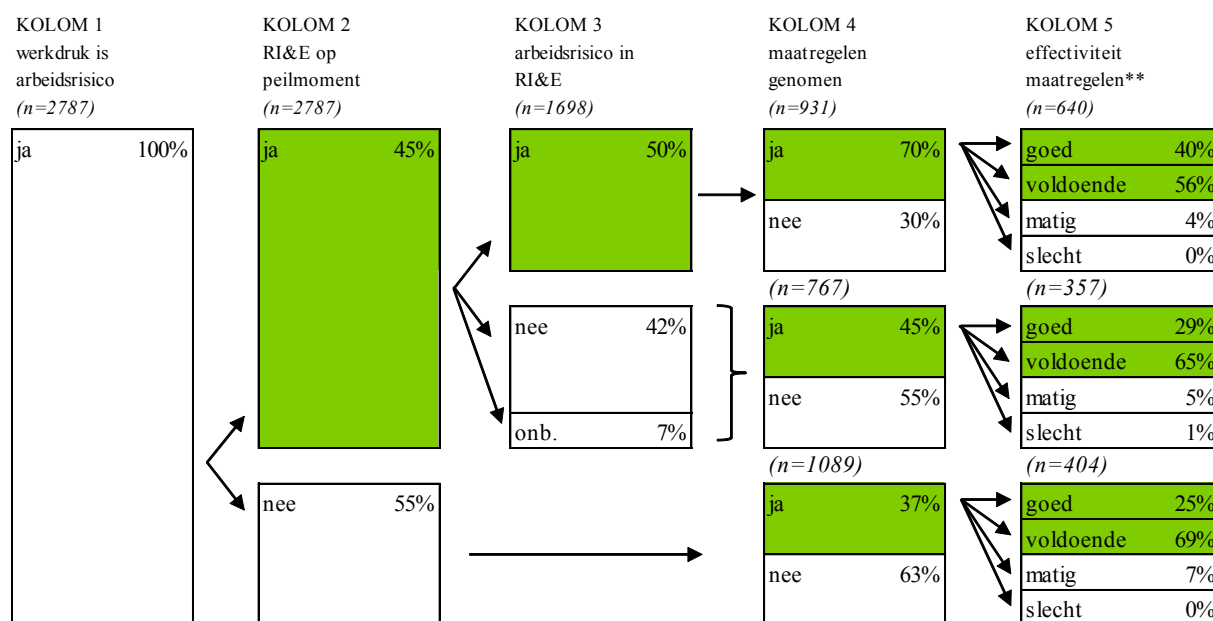
Stress als gevolg van werkdruk, de RI&E en genomen maatregelen

Figuur 3.8.2 geeft schematisch de samenhang weer tussen de aanwezigheid van het arbeidsrisico van stress als gevolg van werkdruk, de aanwezigheid van een RI&E per 1 oktober 2015, de onderkenning van het arbeidsrisico in de RI&E, het nemen van maatregelen ten aanzien van het arbeidsrisico en de effectiviteit van de maatregelen naar het oordeel van de inspecteur. We zijn er hier van uitgegaan dat het risico dat werkdruk leidt tot stress en/of ziekteverzuim in principe bij elk bedrijf geldt.

In kolom 1 van de figuur staat het percentage bedrijven waar het risico in principe kan spelen (bij elk bedrijf, zodoende 100%) en in kolom 2 het percentage bedrijven dat een RI&E heeft (45%). In kolom 3 is, voor de bedrijven met een RI&E, weergegeven hoeveel procent stress als gevolg van werkdruk als arbeidsrisico in de RI&E heeft opgenomen. Van de bedrijven met een RI&E onderkent 50% werkdruk als arbeidsrisico in de RI&E.

Kolom 4 geeft weer hoeveel procent van de bedrijven maatregelen heeft genomen. Uit deze kolom blijkt dat bedrijven relatief gezien vaker maatregelen nemen als er in de RI&E aandacht is voor het arbeidsrisico (70%), dan wanneer dit niet het geval is (45% en 37%, samen 40%); het verschil is significant en met 95% betrouwbaarheid groter dan 25%.

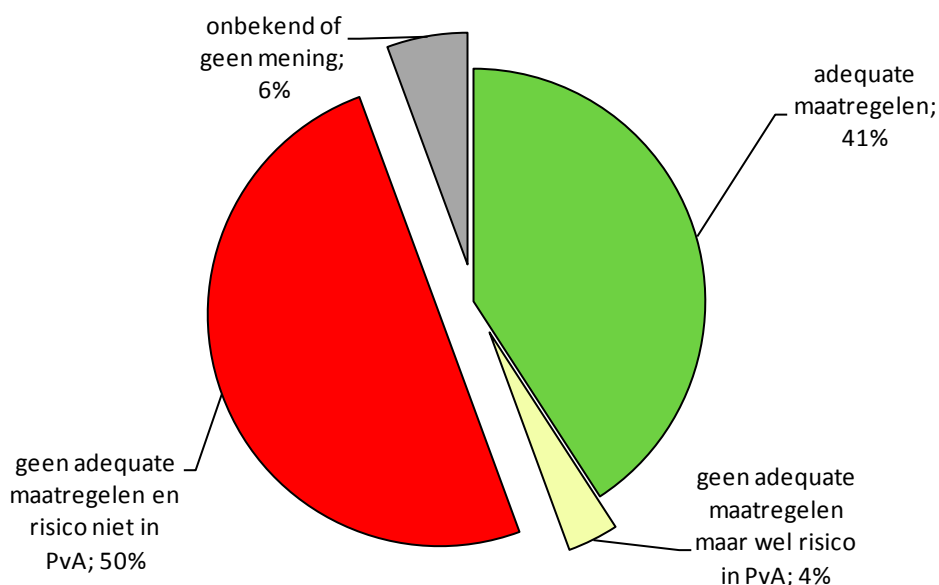
Kolom 5 geeft tenslotte de inschatting weer van de beoordeling van de effectiviteit van de maatregelen door de inspecteur. Ook valt te zien dat, als we kijken naar goed/voldoende maatregelen versus matig/slechte maatregelen bedrijven die het risico werkdruk in de RI&E hebben staan, niet duidelijk betere maatregelen nemen (het verschil is dan ook niet significant).

Figuur 3.8.2 Aanwezigheid arbeidsrisico werkdruk, aanwezigheid RI&E en genomen maatregelen (in % bedrijven)*

* Percentages zijn gewogen, aantallen zijn ongewogen (zie in methodologische verantwoording onder 4. analyse)

Inschatting omvang adequate maatregelen tegen stress door werkdruk

We hebben eerder vastgesteld dat bijna de helft van de bedrijven maatregelen neemt en zagen hierboven dat de genomen maatregelen vaak als voldoende of goed (samen de categorie effectief) worden beoordeeld. In figuur 3.8.3 is de aanpak van het risico voor alle bedrijven in Nederland weergegeven.

Figuur 3.8.3 Aanpak risico stress door werkdruk (in % van alle bedrijven, n=2787)

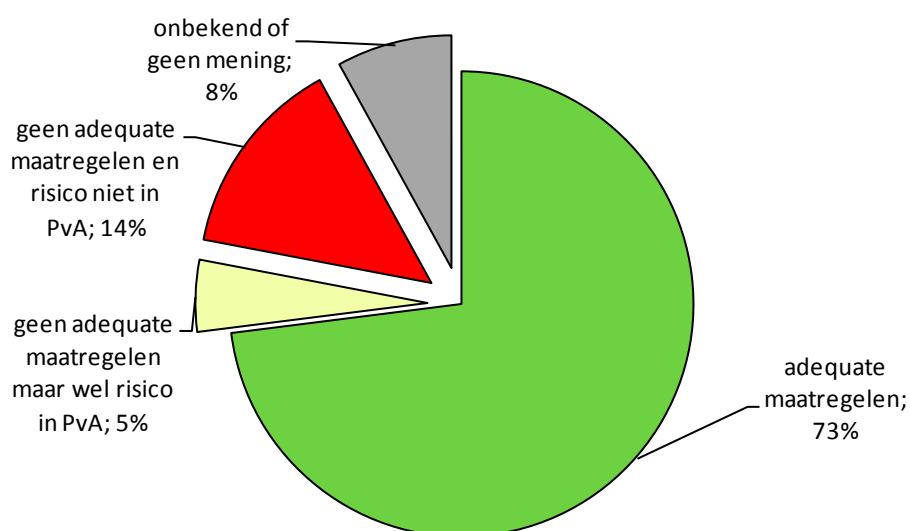
Voor 50% van de bedrijven geldt dat deze geen of inadequate maatregelen tegen stress door werkdruk nemen en dat er ook geen maatregelen zijn gepland in een plan van aanpak²⁶. Maar daar vallen bedrijven onder waar het risico in de praktijk niet speelt en we weten niet in welke mate zich dat voordoet.

26 Van 6% van de risicobedrijven kon de effectiviteit van de maatregelen niet worden ingeschat, of is het onbekend of er maatregelen tegen werkdruk in een plan van aanpak zijn opgenomen.

Relevanter in dit verband is dat 41% van alle bedrijven wel adequate maatregelen tegen het risico neemt. Ten opzichte van de 18% van de vorige meting in 2012 is sprake van een significante toename: met 95% betrouwbaarheid bedraagt die tenminste 19%.

Zoals gesteld is het risico dat werkdruk tot stress leidt niet bij alle typen bedrijven even prominent aanwezig. Dat is in ieder geval wel aan de orde bij bedrijven waar, volgens opgave van de werkgever, in het afgelopen jaar werknemers door werkdruk stress kregen. In figuur 3.8.4 zien we dat deze bedrijven vaker adequate maatregelen nemen in vergelijking met alle bedrijven, namelijk 73%. Maar het kan zijn dat die maatregelen zijn genomen naar aanleiding van het optreden van het risico in het afgelopen jaar.

Figuur 3.8.4 Aanpak risico stress door werkdruk (in % van bedrijven waar in het afgelopen jaar werknemers te maken kregen met stress door werkdruk, n=491)

In tabel 3.8.3 is een en ander voor sectoren en grootteklassen weergegeven. We kijken hier weer naar alle bedrijven in Nederland en dan in het bijzonder dat deel ervan dat wel adequate maatregelen heeft getroffen tegen het risico van stress door werkdruk.

We zien dat bijna driekwart van de grote bedrijven adequate maatregelen neemt, tegen 38% van de kleine bedrijven. Bij de sectoren overheid, zorg en onderwijs neemt meer dan de helft van de bedrijven adequate maatregelen. Bij de horeca is dat 16%.

Van alle werknemers in Nederland werkt 65% bij bedrijven die adequate maatregelen nemen tegen werkdruk.

Tabel 3.8.3 Adequate maatregelen tegen stress door werkdruk door bedrijven, in % bedrijven en % werknemers

	% van alle bedrijven (n=2787)	% van alle werk- nemers
Grootteklasse		
1 - 9 wrkn. w.v.	38	44
1 - 4 wrkn.	35	42
5 - 9 wrkn.	45	48
10 - 99 wrkn. w.v.	53	56
10 - 49 wrkn.	52	55
50 - 99 wrkn.	57	60
100 of meer wrkn.	74	74
Sector		
Landbouw	31	57
Industrie	38	57
Bouwnijverheid	33	44
Handel	33	54
Horeca	16	44
Vervoer en Informatie	49	54
Financiële dienstverlening	50	35
Zakelijke dienstverlening	51	75
Overheid	87	92
Onderwijs	58	83
Zorg	66	80
Overige dienstverlening	44	65
Totaal	41	65

3.9 Ongewenste omgangsvormen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op omgangsvormen in de werksituatie die door werknemers als ongewenst worden ervaren, en die als zodanig kunnen leiden tot stress. Volgens de Arbowet is dan sprake van psychosociale arbeidsbelasting (PSA). Daarvoor wordt in artikel 1.3 e aangegeven dat het gaat om: *De factoren agressie en geweld, pesten, externe ongewenste omgangsvormen en direct of indirect onderscheid (discriminatie) met inbegrip van seksuele intimidatie, in de arbeidssituatie die stress teweeg brengen.*

Stress is omschreven in art 1.3 f:

Een toestand die als negatief ervaren lichamelijke, psychische of sociale gevolgen heeft.

Het onderzoek richt zich op de vier omgangsvormen (agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie), die hieronder worden besproken. , In het onderzoek wordt onderscheid gemaakt tussen ongewenste omgangsvormen met

- externe oorzaken: het gaat om gedrag van klanten, bezoekers, patiënten, leveranciers, leerlingen e.d. jegens de werknemer (paragraaf 3.9.1);

- interne oorzaken: gedrag van collega's of leidinggevend van de vestiging jegens de werknemer (paragraaf 3.9.2).

Agressie en geweld

Volgens de Arbowet zijn agressie en geweld voorvallen waarbij een werknemer psychisch of fysiek wordt lastiggevallen, bedreigd of aangevallen, onder omstandigheden die rechtstreeks verband houden met het verrichten van arbeid. Agressie en geweld kunnen gezondheidsschade veroorzaken en ook sociale gevolgen hebben.

Pesten

Pesten betreft in dit onderzoek systematisch vernederend, intimiderend of vijandig gedrag binnen een arbeidsorganisatie, gericht op steeds dezelfde persoon, die zich hiertegen niet kan verweren. Pesten kan blijvende psychische, fysieke of sociale gezondheidsschade tot gevolg hebben.

Discriminatie

Van discriminatie is sprake als er in de werksituatie ongeoorloofd onderscheid wordt gemaakt tussen werknemers. De gronden waarop geen onderscheid mag worden gemaakt, zijn vastgelegd in een aantal gelijke-behandelingswetten. Praktisch gesproken gaat het dan om: geslacht, ras, - seksuele gerichtheid, levensovertuiging, maar ook om bijvoorbeeld arbeidsduur of soort contract.

Seksuele intimidatie

Er is sprake van seksuele intimidatie als seksuele gunsten afgedwongen (lijken te) worden. Seksuele intimidatie hoeft niet altijd om fysiek contact te gaan. Ook opmerkingen en gebaren kunnen als vervelend of bedreigend worden ervaren en de waardigheid van de ontvanger aantasten. Het gaat hierbij niet om de intentie van de dader, maar om hoe de ontvanger het ervaart. Hoe onschuldig een opmerking soms ook kan lijken, voor het slachtoffer kan het ernstige gevolgen hebben.

Seksuele intimidatie kan in milde vorm leiden tot verminderde concentratie en werkprestatie, maar kan uiteindelijk ook leiden tot angst, vermijdingsdrang, ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid.

Aanwezigheid arbeidsrisico

Dit risico kan in principe bij elk bedrijf spelen, maar in de praktijk zullen er bedrijven zijn waar dit niet zo ervaren wordt. Alle bedrijven moeten zorgvuldig en regelmatig onderzoeken of er risicofactoren aanwezig zijn en of de basis maatregelen genomen zijn. Mits goed gemotiveerd hoeven bedrijven waar het risico op stress door ongewenste omgangsvormen in de praktijk niet speelt, dan geen aanvullende maatregelen te nemen om dit risico te beheersen. In deze meting heeft de inspectie niet kunnen vaststellen of ongewenste omgangsvormen bij de bedrijven daadwerkelijk een risico zijn of niet. Wel is bij elk bedrijf vastgesteld of er maatregelen zijn genomen en zijn die maatregelen door de inspecteur beoordeeld. Zodoende is het onduidelijk of bedrijven die geen of niet adequate maatregelen hebben genomen dat wel is aan te rekenen: het kan gaan om bedrijven waar ongewenste omgangsvormen in de praktijk niet spelen. Wel informatief is het wanneer onze inspecteur vaststelt dat voldoende maatregelen zijn genomen: voor die bedrijven en werknemers wordt het risico in ieder geval voldoende beheerst.

Daarnaast is vastgesteld bij welke bedrijven in het afgelopen jaar het risico daadwerkelijk is opgetreden: er zijn werknemers geconfronteerd met stress door ongewenste omgangsvormen. Bij die bedrijven is het risico zodoende zeker aan de orde. Ook van deze groep bedrijven is vastgesteld of er voldoende maatregelen zijn genomen. Hier is echter onduidelijk of de maatregelen al voor het optreden van het risico waren ingesteld, of misschien pas later, mede naar aanleiding van het optreden ervan.

3.9.1 Externe ongewenste omgangsvormen

Bij 13% van de bedrijven antwoordt de werkgever op de vraag: “Waren er in het afgelopen jaar op de arbeidsplaats werknemers die te maken hadden met *externe* ongewenste omgangsvormen?” bevestigend. Zie tabel 3.9.1. Bij 25% van de bedrijven geeft de werkgever aan dat ongewenst gedrag door externen zich het afgelopen jaar niet heeft voorgedaan, maar dat wel maatregelen zijn genomen voor het beperken van het risico op seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en discriminatie door externen. In de resterende 62% bedrijven kwam ongewenst gedrag door externen volgens de werkgever het afgelopen jaar niet voor en heeft de werkgever geen maatregelen getroffen. Vergeleken met cijfers uit de meting in 2012 is sprake van een significante stijging van het aandeel bedrijven dat zegt problemen te hebben met extern ongewenst gedrag (van 9% naar 13%). Daarbij wordt wel aangetekend dat de vraagstelling is gewijzigd: nu wordt gevraagd of ongewenste omgangsvormen zich in het afgelopen jaar voordeden, toen werd gevraagd of het regelmatig voorkwam dat werknemers te maken hadden met ongewenste omgangsvormen.

Tabel 3.9.1 Bedrijven en het voorkomen van externe ongewenste omgangsvormen (in % van alle bedrijven 2012 en 2016)

	2012 (n=1854)	2016 (n=2787)
Ongewenst gedrag kwam in afgelopen jaar voor	9	13
Ongewenst gedrag kwam afgelopen jaar niet voor; wel maatregelen	17	25
Ongewenst gedrag kwam afgelopen jaar niet voor; geen maatregelen	74	62
Totaal	100	100

Uit bijlage II, tabel II.19 valt op te maken dat grotere bedrijven vaker dan middelgrote bedrijven aangeven dat werknemers het afgelopen jaar te maken hebben gehad met ongewenst gedrag door externen. Middelgrote bedrijven zeggen dit weer vaker dan kleine bedrijven. Naar sector geldt dat ongewenst gedrag door externen het meest wordt gemeld bij de overheid en in de zorg. Van de geënquêteerde vestigingen geeft hiervan respectievelijk 48% en 33% aan dat in het afgelopen jaar medewerkers te maken hebben gehad met ongewenste omgangsvormen. Een verklaring kan zijn dat bij overheid en zorg men veel eerder geneigd is melding te maken en in de andere sectoren juist niet. Hierbij is het goed om in gedachten te houden dat de overheid voor twee derde bestaat uit organisaties met 100 of meer werknemers (terwijl landelijk gezien slechts 2% van de bedrijven 100 en meer werknemers heeft). Verder valt op dat in de industrie, landbouw en de sector vervoer en informatie het percentage bedrijven met problemen als gevolg van ongewenst gedrag door externen relatief laag is met 3 tot 5%.

Over de aard van het ongewenste gedrag door externen komen uit het onderzoek eveneens cijfers beschikbaar, zie tabel 3.9.2. Pesten en discriminatie komen allebei voor bij minder dan 1% van de bedrijven, terwijl bij 2% van alle bedrijven seksuele intimidatie in het spel was. Agressie en geweld komt met 12% beduidend vaker voor dan de andere vormen van externe ongewenste omgangsvormen. Agressie en geweld laat in 2016 een hogere score zien dan in 2012; voor de andere vormen is weinig verschil.

Ook wordt in tabel 3.9.2 van de bedrijven waar ongewenst gedrag zich manifesteert (13%), het percentage bedrijven gegeven dat met een bepaalde vorm van ongewenst gedrag te maken heeft.

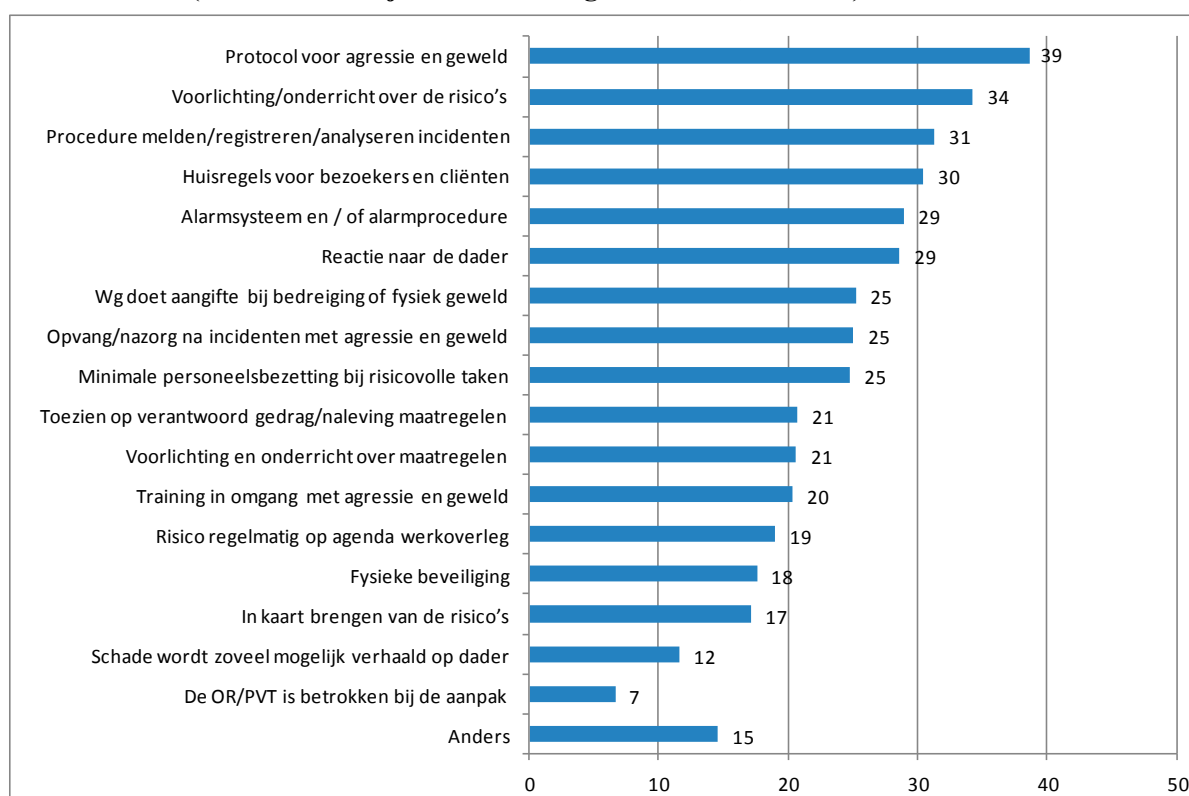
Tabel 3.9.2 Externe ongewenste omgangsvormen naar soort

	als % van alle bedrijven		als % van de risico- bedrijven
	2012 (n=1854) %	2016 (n=2787) %	2016 (n=460) %
Seksuele intimidatie	2	2	14
Agressie en geweld	8	12	91
Pesten	1	1	6
Discriminatie	2	1	6
Totaal	9	13	

* Meerdere vormen van ongewenst gedrag per bedrijf zijn mogelijk, hierdoor tellen de percentages van de afzonderlijke vormen van externe ongewenste omgangsvormen op tot meer dan 100%.

Nemen van maatregelen

In 37% van alle bedrijven heeft de werkgever maatregelen genomen in relatie tot het risico op seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en discriminatie door externen. Van de bedrijven die aangeven het afgelopen jaar te maken te hebben gehad met ongewenste omgangsvormen heeft 87% maatregelen getroffen.

Figuur 3.9.1 Maatregelen om het risico van externe ongewenste omgangsvormen te beperken (in % van bedrijven die maatregelen nemen, n=1.179)*

*Meerdere antwoorden mogelijk.

Grote bedrijven nemen relatief het vaakst maatregelen tegen externe ongewenste omgangsvormen. Van alle bedrijven die 100 of meer werknemers in dienst hebben, geldt dat voor 71%. De middelgrote bedrijven, met 10 tot 99 werknemers, volgen met 47%. Van de kleine bedrijven heeft 34% maatregelen

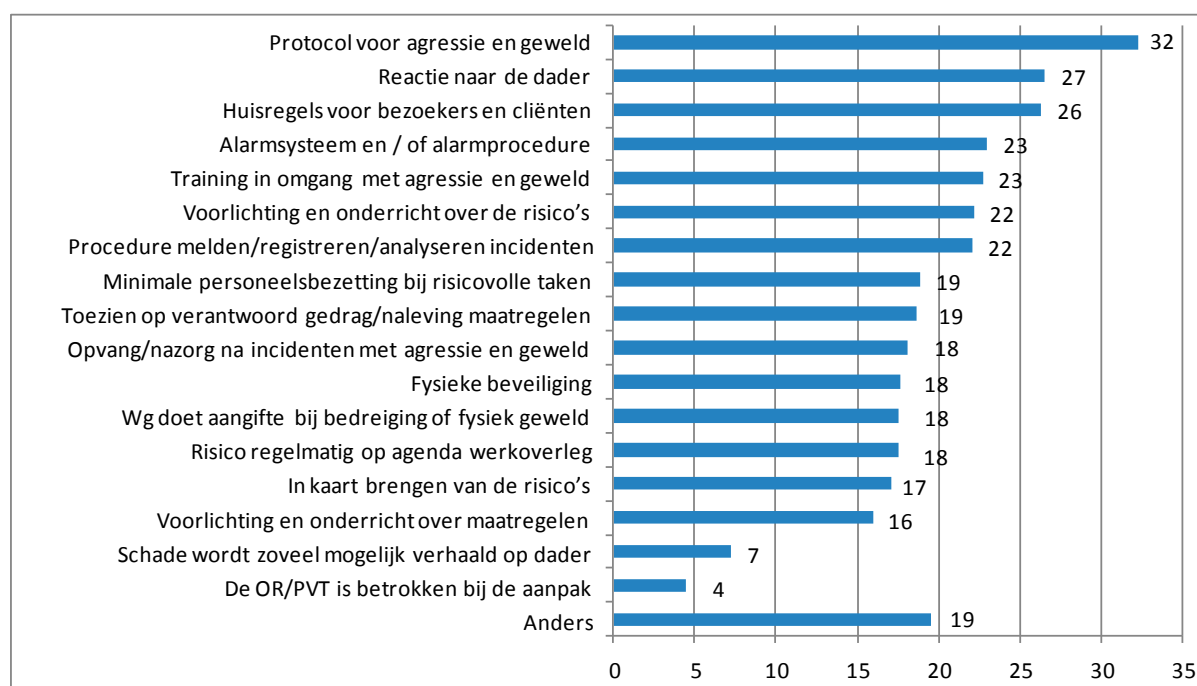
len genomen. Bij uitsplitsing naar bedrijfstak blijkt dat de overheid met 85% en de zorg met 68% van alle bedrijven het vaakst maatregelen treffen. Het minst vaak worden maatregelen getroffen in de landbouw (14%), de bouwnijverheid (23%) en de industrie (27%).

In figuur 3.9.1 staan de maatregelen die genomen zijn geordend naar rangorde van voorkomen. De meeste bedrijven die maatregelen nemen doen dat met een protocol voor agressie en geweld en/of voorlichting/onderricht over de risico's. Onder "anders" worden maatregelen genoemd als het aanstellen van een vertrouwenspersoon, escaleren (leidinggevende/eigenaar neemt regie over van werknemer) en het inhuren van externe beveiligers.

Beoordeling van de effectiviteit van de maatregelen door de werkgever

De werkgevers is gevraagd welke van de door hen genomen maatregelen bijdragen aan de vermindering van het risico op ongewenst gedrag. De reacties van de bedrijven zijn opgenomen in figuur 3.9.2.

Figuur 3.9.2 Bedrijven waar de werkgever verwacht dat maatregelen daadwerkelijk bijdragen aan het verminderen van het risico op externe ongewenste omgangsvormen (naar soort, in % van bedrijven die maatregelen nemen, n=850)*

*Meerdere antwoorden mogelijk.

Op hoofdlijnen valt het volgende op. Voor veel van de genomen maatregelen geldt dat een positieve beoordeling van de bijdrage van de maatregel aan de bestrijding van het ongewenst gedrag minder vaak voorkomt dan het aantal bedrijven dat daadwerkelijk de desbetreffende maatregel heeft genomen. Zo zien we bijvoorbeeld dat 34% van de bedrijven doet aan voorlichting en onderricht over de risico's, maar dat 22% van de werkgevers verwacht dat die maatregel daadwerkelijk bijdraagt aan het verminderen van het risico.

Werkgevers nemen soms maatregelen waarvan ze de bijdrage aan de vermindering van ongewenste omgangsvormen vooraf mogelijk niet goed kunnen inschatten of waarvan ze de werking achteraf betwijfelen. Er is wel een relatie tussen het aantal werkgevers dat een bepaalde maatregel neemt, en het aantal werkgevers dat die maatregel effectief acht. Als bedrijven een maatregel effectief achten ver-

taalt zich dat in de regel ook in het nemen van de maatregel. In die zin handelen de bedrijven dus logisch.

Waar hierboven wordt vastgesteld dat werkgevers relatief weinig het schade verhalen op de dader als maatregel hanteren (12%) in de aanpak tegen externe ongewenste omgangsvormen, kan nu worden vastgesteld dat de bedrijven van dergelijke maatregelen ook weinig bijdrage verwachten aan de bestrijding van deze ongewenste omgangsvormen (7%). Een protocol voor agressie en geweld, de maatregel die het vaakst wordt genomen, scoort ook bij de effectiviteitverwachting van de bedrijven het hoogst. Op detailniveau zijn verschillen zichtbaar, bijvoorbeeld bij de training bij agressie en geweld die als maatregel effectief wordt geacht, maar verhoudingsgewijs minder wordt toegepast

Beoordeling van de effectiviteit van de maatregel door de inspecteurs

De maatregelen die zijn genomen door bedrijven zijn in 92% van de gevallen door de inspecteur beoordeeld. Bij 8% van de bedrijven had de inspecteur hierover geen mening, bijvoorbeeld omdat noodzakelijke informatie ontbrak. Van de beoordeelde maatregelen is 25% als goed gekwalificeerd en 64% als voldoende. Een matige beoordeling van de effectiviteit werd aan 11% van de maatregelen toegekend. Een slechte beoordeling kwam nauwelijks voor (<1%).

In de sector overheid worden de maatregelen het vaakst goed beoordeeld door de inspecteur. Dit lijkt verklaard te worden door het gegeven dat overheidsinstanties meer maatregelen nemen dan niet-overheidsinstanties. In de sector bouwnijverheid worden de maatregelen het minst vaak goed beoordeeld. Wanneer gekeken wordt naar grootteklasse dan worden de maatregelen het vaakst goed beoordeeld in bedrijven met 100 of meer werknemers. In bijlage IV.18, vraag 18.4 is per sector en grootteklasse te zien hoe de inspecteurs de genomen maatregelen hebben beoordeeld.

Externe ongewenste omgangsvormen, de RI&E en genomen maatregelen

Figuur 3.9.3 geeft schematisch de samenhang weer tussen de aanwezigheid van externe ongewenste omgangsvormen, de aanwezigheid van een RI&E per 1 oktober 2015, de onderkenning van de externe ongewenste omgangsvormen in de RI&E, de aanwezigheid van maatregelen om dit arbeidsrisico te mitigeren en de effectiviteit van deze maatregelen naar het oordeel van de inspecteur van de Inspectie SZW. De groene vlakken geven steeds de groepen weer die binnen die kolom gunstig uitsteken boven de andere groepen.

In kolom 1 van de figuur staat het percentage bedrijven waar het risico in principe kan spelen (bij elk bedrijf, zodoende 100%) en in kolom 2 het percentage bedrijven dat een RI&E heeft (45%).

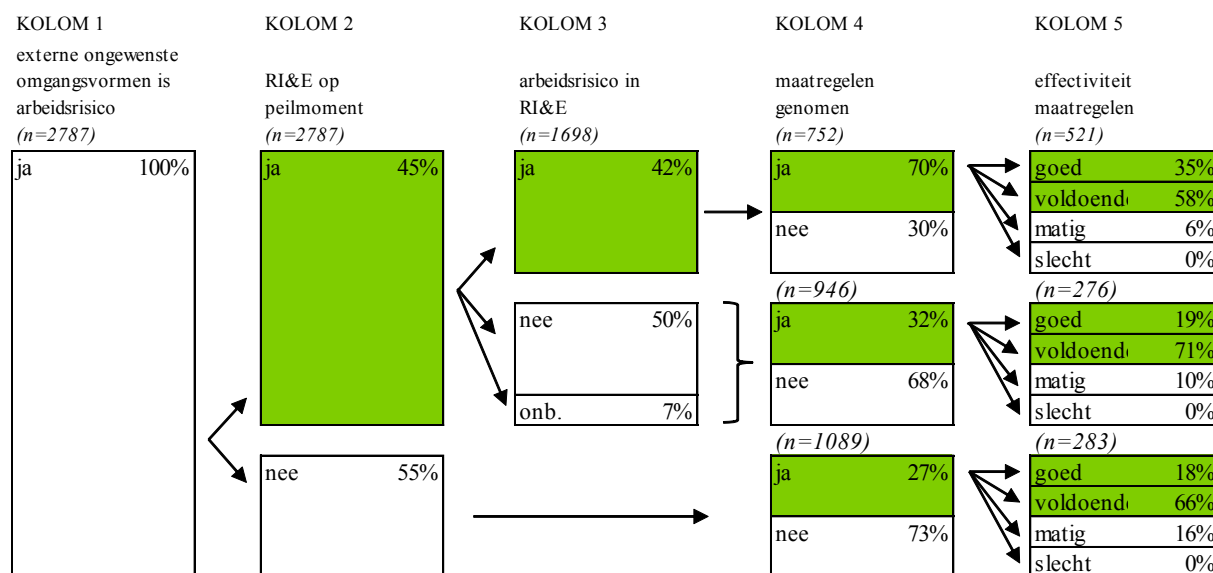
In kolom 3 is, voor de bedrijven met een RI&E, weergegeven hoeveel procent het risico op externe ongewenste omgangsvormen heeft opgenomen in de RI&E. Wanneer een bedrijf tenminste één van de vier vormen van externe ongewenste omgangsvormen in de RI&E heeft opgenomen, dan rekenen we dit als een bedrijf met het risico in de RI&E. Ruim 40% van de bedrijven met een RI&E heeft volgens deze definitie externe ongewenste omgangsvormen daarin opgenomen.

Kolom 4 geeft weer hoeveel procent van de bedrijven maatregelen heeft genomen. We zien dat bedrijven met het risico in de RI&E vaker maatregelen nemen dan de bedrijven die dat niet hebben: 70% tegen 32% resp. 27%. Dit verschil is significant.

Kolom 5 geeft tenslotte de inschatting weer van de beoordeling van de effectiviteit van de maatregelen door de inspecteur. In de figuur is te zien dat bij bedrijven die externe ongewenste omgangsvormen in

de RI&E hebben opgenomen (wat) betere maatregelen nemen: 93% goed/voldoende versus (gemiddeld) 86% voor de anderen. Ook dit verschil is significant.

Figuur 3.9.3 Aanwezigheid arbeidsrisico externe ongewenste omgangsvormen, aanwezigheid RI&E en genomen maatregelen (in % van bedrijven)

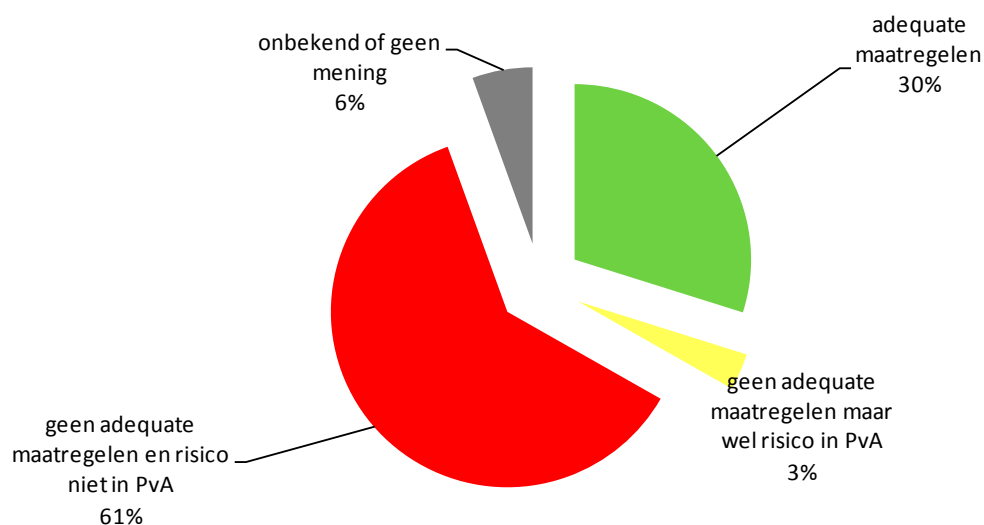
* Percentages zijn gewogen, aantallen zijn ongewogen (zie in methodologische verantwoording onder 4. analyse)

** Het arbeidsrisico staat voor deze groep bedrijven in de RI&E wanneer tenminste één van de genoemde vormen van externe ongewenste omgangsvormen is opgenomen in de RI&E.

Inschatting omvang adequate maatregelen tegen externe ongewenste omgangsvormen

We hebben eerder vastgesteld dat 37% van de bedrijven maatregelen tegen externe ongewenste omgangsvormen neemt en zagen hierboven dat de genomen maatregelen vaak als voldoende of goed worden beoordeeld. In figuur 3.9.4 is de aanpak van het risico voor alle bedrijven in Nederland weer-gegeven.

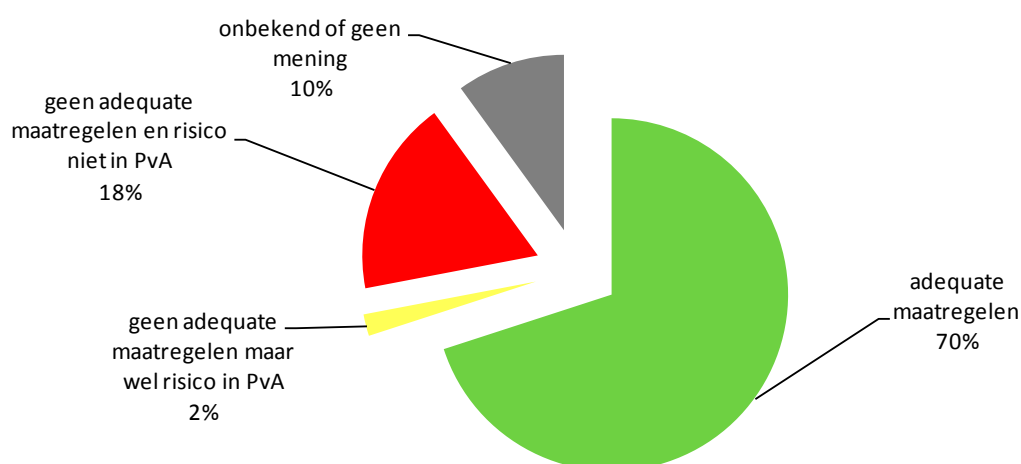
Figuur 3.9.4 Aanpak risico externe ongewenste omgangsvormen (in % van alle bedrijven, n=2787)

Voor 61% van de bedrijven geldt dat deze geen of inadequate maatregelen neemt en dat er ook geen maatregelen zijn gepland in een plan van aanpak²⁷. Maar daar zitten bedrijven onder waar het risico in de praktijk niet speelt en we weten niet om welk deel van de bedrijven dat gaat. Relevanter in dit verband is dat 30% van alle bedrijven adequate maatregelen neemt. Ten opzichte van de 18% van de vorige meting in 2012 is sprake van een significante toename: met 95% betrouwbaarheid bedraagt die toename tenminste 8%.

Nu is het risico externe ongewenste omgangsvormen niet bij alle typen bedrijven even prominent aanwezig. Dat is wel het geval bij bedrijven waar in het afgelopen jaar werknemers, volgens opgave van de werkgever, werden geconfronteerd met stress door externe ongewenste omgangsvormen. In figuur 3.9.5 zien we dat deze bedrijven vaker adequate maatregelen nemen (70%). Maar het kan zijn dat die maatregelen zijn genomen naar aanleiding van het optreden van het risico in het afgelopen jaar.

Figuur 3.9.5 Aanpak risico externe ongewenste omgangsvormen (in % van bedrijven waar externe ongewenste omgangsvormen in het afgelopen jaar voorkwamen n=460)

In tabel 3.9.3 is een en ander voor sectoren en grootteklassen weergegeven. We kijken hier weer naar alle bedrijven in Nederland en dan in het bijzonder dat deel ervan dat wel adequate maatregelen heeft getroffen tegen het risico van externe ongewenste.

Van de grote bedrijven heeft 61% adequate maatregelen getroffen tegen 27% van de kleine bedrijven. De sectoren overheid en zorg scoren hoog met 84% en 57%; in de landbouw gaat het om 8% van de bedrijven.

²⁷ Van 6% van de risicobedrijven kon de effectiviteit van de maatregelen niet worden ingeschat, of is het onbekend of er maatregelen tegen werkdruk in een plan van aanpak zijn opgenomen.

Tabel 3.9.3 Adequate maatregelen tegen stress door externe ongewenste omgangsvormen door bedrijven

Grootteklasse	% van alle bedrijven (n=2787)
1 - 9 wrkn. w.v.	27
1 - 4 wrkn.	26
5 - 9 wrkn.	32
10 - 99 wrkn. w.v.	38
10 - 49 wrkn.	37
50 - 99 wrkn.	47
100 of meer wrkn.	61
Sector	
Landbouw	8
Industrie	22
Bouwnijverheid	18
Handel	30
Horeca	25
Vervoer en Informatie	24
Financiële dienstverlening	37
Zakelijke dienstverlening	30
Overheid	84
Onderwijs	36
Zorg	57
Overige dienstverlening	41
Totaal	30

3.9.2 Interne ongewenste omgangsvormen

Bij 2% van de bedrijven antwoordt de werkgever op de vraag: “Waren er in het afgelopen jaar op de arbeidsplaats werknemers die te maken hadden met *interne* ongewenste omgangsvormen?” bevestigend. Zie tabel 3.9.4.

Tabel 3.9.4 Bedrijven en het voorkomen van interne ongewenste omgangsvormen (in % van alle bedrijven 2012 en 2016)

	2012 (n=1854)	2016 (n=2787)
Ongewenst gedrag kwam afgelopen jaar voor	1	2
Ongewenst gedrag kwam afgelopen jaar niet voor; wel maatregelen	23	24
Ongewenst gedrag kwam afgelopen jaar niet voor; geen maatregelen	76	74
Totaal	100	100

Bij 24% van de bedrijven geeft de werkgever aan dat ongewenst gedrag door internen zich het afgelopen jaar niet heeft voorgedaan, maar dat wel maatregelen zijn genomen voor het beperken van het risico op seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en discriminatie door internen. In de resterende 74% bedrijven kwam ongewenst gedrag door internen volgens de werkgever het afgelopen jaar niet voor en heeft de werkgever geen maatregelen getroffen. Vergeleken met cijfers uit de meting in

2012 is geen sprake van een significante stijging van het aandeel bedrijven dat zegt problemen te hebben met intern ongewenst gedrag.

Uit bijlage IV.19, vraag 19_1 valt op te maken dat grotere bedrijven vaker dan middelgrote bedrijven aangeven dat werknemers het afgelopen jaar te maken hebben gehad met ongewenst gedrag door collega's of leidinggevendenden. Middelgrote bedrijven zeggen dit weer vaker dan kleine bedrijven. Naar sector geldt dat ongewenst gedrag door internen het meest wordt gemeld bij de overheid (17%) en in de financiële dienstverlening (6%). Verder valt op dat in de bouwnijverheid, vervoer en informatie, handel en horeca het percentage bedrijven met problemen als gevolg van ongewenst gedrag door internen relatief laag is met 1 tot 2%.

Over de aard van het ongewenste gedrag door internen komen uit het onderzoek eveneens cijfers beschikbaar. Zie tabel 3.9.5. Aggressie en geweld en discriminatie komen allebei voor bij minder dan 1% van de bedrijven, terwijl bij zich bij iets meer dan 1% van alle bedrijven seksuele intimidatie of pesten voordeed. De verschillen met 2012 zijn klein.

Ook wordt in tabel 3.9.5 van de bedrijven waar ongewenst gedrag zich manifesteert (2%), het percentage bedrijven gegeven dat met een bepaalde vorm van ongewenst gedrag te maken heeft.

Tabel 3.9.5 Interne ongewenste omgangsvormen naar soort

	als % van alle bedrijven		als % van de risico- bedrijven
	2012 (n=1854) %	2016 (n=2787) %	2016 (n=143) %
Seksuele intimidatie	0,4	1,1	46
Aggressie en geweld	0,6	0,8	35
Pesten	0,7	1,2	50
Discriminatie	0,3	0,5	21
Totaal	1,0	2,4	

* Meerdere vormen van ongewenst gedrag per bedrijf zijn mogelijk, hierdoor tellen de percentages van de afzonderlijke vormen van interne ongewenste omgangsvormen op tot meer dan 100%.

Nemen van maatregelen

in 26% van alle bedrijven heeft de werkgever maatregelen genomen in relatie tot het risico op seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en discriminatie door internen. Van de bedrijven die aangeven in het afgelopen jaar te maken te hebben gehad met ongewenste omgangsvormen heeft 97% maatregelen getroffen.

Grote bedrijven nemen het vaakst maatregelen tegen interne ongewenste omgangsvormen. Van alle bedrijven die 100 of meer werknemers in dienst hebben, geldt dat voor 84%. De middelgrote bedrijven, met 10 tot 99 werknemers, volgen met 51%. Van de kleine bedrijven heeft 20% maatregelen genomen.

Bij uitsplitsing naar bedrijfstak blijkt dat de overheid met 87% van alle bedrijven veruit het vaakst maatregelen treft, gevolgd door de zorg met 40% en het onderwijs met 36%. Het minst vaak worden

maatregelen getroffen in de horeca (11%), de bouwnijverheid (21%) en de zakelijke dienstverlening (23%).

In figuur 3.9.5 staan de maatregelen die genomen zijn geordend naar rangorde van voorkomen. De meeste bedrijven die maatregelen nemen doen dat met een gedragscode voor onderling gedrag en/of het aanstellen van een onafhankelijke vertrouwenspersoon. Onder anders worden maatregelen genoemd als het aanstellen van een vertrouwenspersoon, het inhuren van externe deskundigen en het bespreken van omgangsvormen en huisregels bij de aanstelling van nieuwe werknemers en in functioneringsgesprekken.

Figuur 3.9.5 Maatregelen om het risico van interne ongewenste omgangsvormen te beperken (in % van risicobedrijven die maatregelen nemen, n=1.113)*

*Meerdere antwoorden mogelijk.

Beoordeling van de effectiviteit van de maatregelen door de werkgever

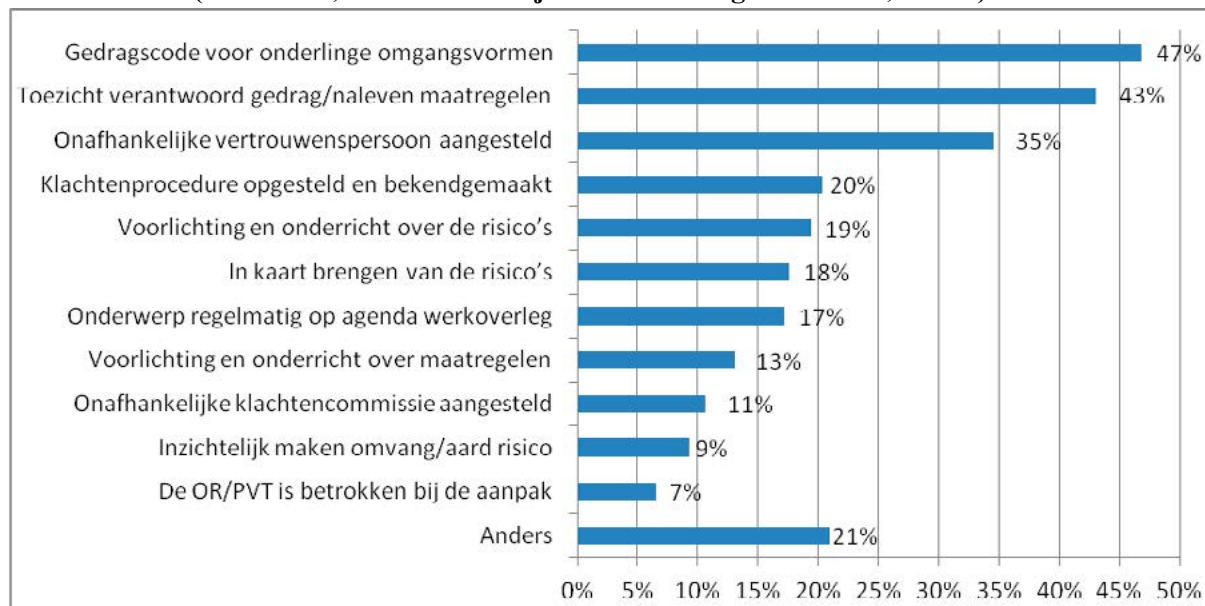
De werkgevers is gevraagd welke van de door hen genomen maatregelen bijdragen aan de vermindering van het risico op ongewenst gedrag. De reacties van de bedrijven zijn opgenomen in figuur 3.9.6.

Op hoofdlijnen valt het volgende op. Voor veel genomen maatregelen geldt dat een positieve beoordeling, van de bijdrage van de maatregel aan de bestrijding van het ongewenst gedrag, minder vaak voorkomt dan het aantal bedrijven dat daadwerkelijk de desbetreffende maatregel heeft genomen. Zo zien we dat 48% van de bedrijven een onafhankelijke vertrouwenspersoon heeft aangesteld, maar dat 35% van de werkgevers verwacht dat die maatregel daadwerkelijk bijdraagt aan het verminderen van het risico.

Werkgevers nemen dus maatregelen waarvan ze de bijdrage aan de vermindering van ongewenste omgangsvormen vooraf mogelijk niet goed kunnen inschatten of waarvan ze de werking achteraf betwijfelen. Er is wel een relatie tussen het aantal werkgevers dat een bepaalde maatregel neemt, en het aantal werkgevers dat die maatregel effectief acht. Maatregelen die bovenaan staan als het gaat om de verwachting van de werkgever over de bijdrage aan de vermindering van interne ongewenste om-

gangsvormen staan ook bovenaan als het gaat om de vraag of een maatregel ook genomen is. In die zin handelen de bedrijven dus logisch.

Figuur 3.9.6 Bedrijven waar de werkgever verwacht dat maatregelen daadwerkelijk bijdragen aan het verminderen van het risico op interne ongewenste omgangsvormen (naar soort, in % van bedrijven die maatregelen nemen, n=802)*

*Meerdere antwoorden mogelijk.

Waar hierboven wordt vastgesteld dat werkgevers relatief weinig het inzichtelijk maken van de omvang of aard van het risico gebruiken als maatregel bij de aanpak tegen interne ongewenste omgangsvormen (9%), kan nu worden vastgesteld dat de bedrijven van dergelijke maatregelen weinig bijdrage verwachten aan de bestrijding van deze ongewenste omgangsvormen (ook 9%). Een gedragscode voor onderlinge omgangsvormen en het aanstellen van een onafhankelijke vertrouwenspersoon, de maatregelen die het vaakst worden genomen, scoren bij de effectiviteitverwachting van de bedrijven opnieuw hoog.

Beoordeling van de effectiviteit van de maatregel door de inspecteurs

De maatregelen die zijn genomen door bedrijven zijn in 97% van de gevallen door de inspecteur beoordeeld. Bij 3% van de bedrijven had de inspecteur hierover geen mening, bijvoorbeeld omdat noodzakelijke informatie ontbrak. Van de beoordeelde maatregelen is 25% als goed gekwalificeerd en 63% als voldoende. Een matige beoordeling van de effectiviteit werd aan 11% van de maatregelen toegekend. Een slechte beoordeling kwam niet voor bij de risicobedrijven.

In de sector overheid worden de maatregelen het vaakst goed beoordeeld door de inspecteur. In de sector bouwnijverheid worden de maatregelen het minst vaak goed beoordeeld. Wanneer gekeken wordt naar grootteklasse dan worden de maatregelen het vaakst goed beoordeeld in de middelgrote bedrijven (10 t/m 99 werknemers). In bijlage IV.19, vraag 19_4, is per sector en grootteklasse te zien hoe de inspecteurs de genomen maatregelen hebben beoordeeld.

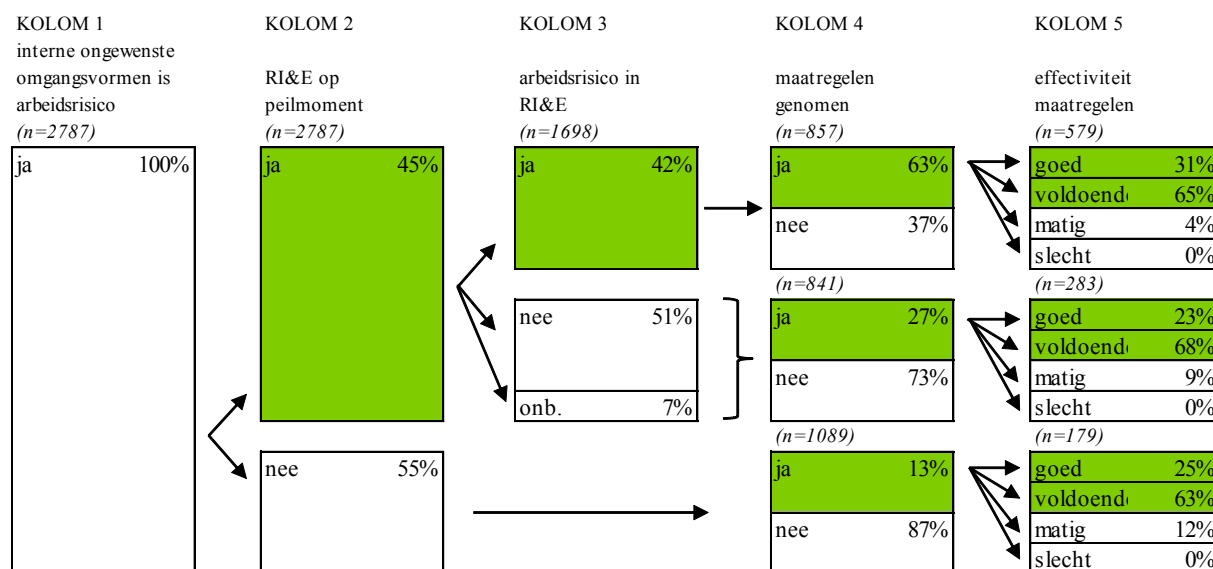
Interne ongewenste omgangsvormen, de RI&E en genomen maatregelen

Figuur 3.9.7 geeft schematisch de samenhang weer tussen de aanwezigheid van interne ongewenste omgangsvormen, de aanwezigheid van een RI&E per 1 oktober 2015, de onderkenning van de interne

ongewenste omgangsvormen in de RI&E, de aanwezigheid van maatregelen om dit arbeidsrisico te mitigeren en de effectiviteit van deze maatregelen naar het oordeel van de inspecteur van de Inspectie SZW. De groene vlakken geven steeds de groepen weer die binnen die kolom gunstig uitsteken boven de andere groepen.

In kolom 1 van de figuur staat het percentage bedrijven waar het risico in principe kan spelen (bij elk bedrijf, zodoende 100%) en in kolom 2 het percentage bedrijven dat een RI&E heeft (45%).

Figuur 3.9.7 Aanwezigheid arbeidsrisico interne ongewenste omgangsvormen, aanwezigheid RI&E en genomen maatregelen (in % van bedrijven)

In kolom 3 is, voor de bedrijven met een RI&E, weergegeven hoeveel procent het risico op interne ongewenste omgangsvormen heeft opgenomen in de RI&E. Wanneer een bedrijf tenminste één van de vier vormen van interne ongewenste omgangsvormen in de RI&E heeft opgenomen, dan rekenen we dit als een bedrijf met het risico in de RI&E. 42% van de bedrijven met een RI&E heeft volgens deze definitie interne ongewenste omgangsvormen daarin opgenomen.

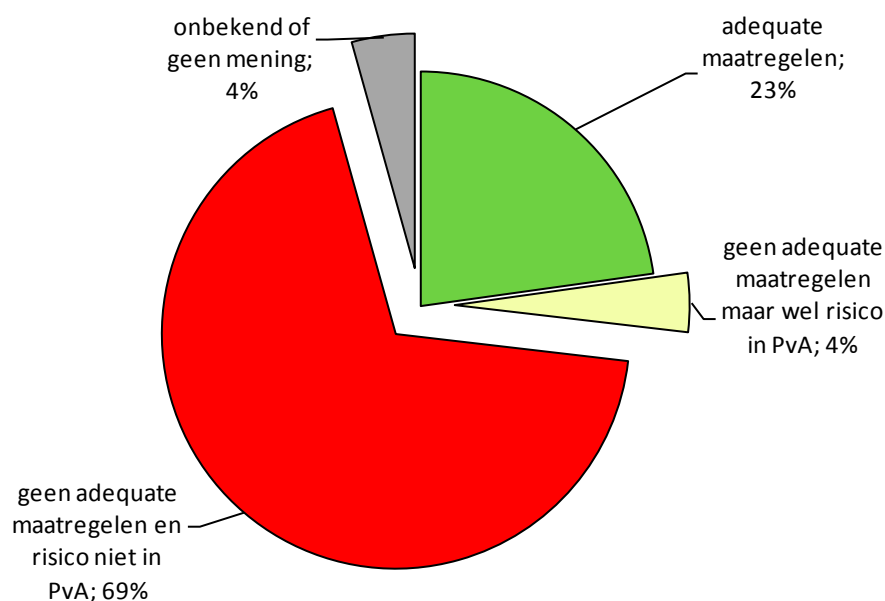
Kolom 4 geeft weer hoeveel procent van de bedrijven maatregelen heeft genomen. We zien dat bedrijven met het risico in de RI&E veel vaker maatregelen nemen dan de bedrijven die dat niet hebben: 63% tegen 27% resp. 13%. Dit verschil is significant.

Kolom 5 geeft tenslotte de inschatting weer van de beoordeling van de effectiviteit van de maatregelen door de inspecteur. Bedrijven die interne ongewenste omgangsvormen in de RI&E hebben opgenomen nemen wat betere maatregelen dan de bedrijven die dat niet doen: 96% goed/voldoende versus (gemiddeld) 89% voor de anderen, maar dat verschil is niet significant (p-waarde=0,07).

Inschatting omvang adequate maatregelen tegen interne ongewenste omgangsvormen

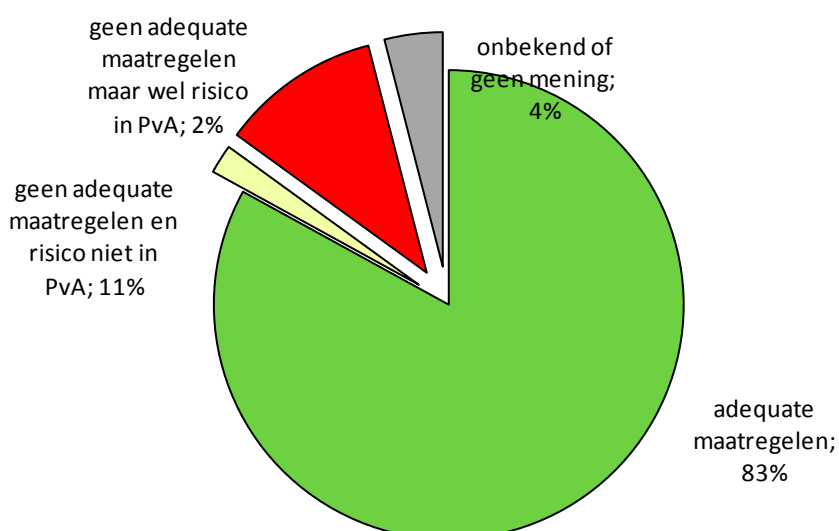
We hebben eerder vastgesteld dat 26% van de bedrijven maatregelen tegen interne ongewenste omgangsvormen neemt en zagen hierboven dat de genomen maatregelen vaak als voldoende of goed worden beoordeeld. In figuur 3.9.8 is de aanpak van het risico voor alle bedrijven in Nederland weergegeven.

Figuur 3.9.8 Aanpak risico interne ongewenste omgangsvormen (in % van alle bedrijven, n=2787)

Voor 69% van de bedrijven geldt dat deze geen of inadequate maatregelen nemen en dat er ook geen maatregelen zijn gepland in een plan van aanpak²⁸. Maar daar zitten bedrijven onder waar het risico in de praktijk niet speelt en we weten niet om welk deel van de bedrijven dat gaat. Relevanter in dit verband is dat 23% van alle bedrijven adequate maatregelen neemt. Ten opzichte van de 18% van de vorige meting in 2012 is sprake van een significante toename: met 95% betrouwbaarheid bedraagt die toename tenminste 1,7%.

Figuur 3.9.9 Aanpak risico externe ongewenste omgangsvormen (in % van bedrijven waar externe ongewenste omgangsvormen in het afgelopen jaar voorkwamen, n=139)

²⁸ Van 4% van de risicobedrijven kon de effectiviteit van de maatregelen niet worden ingeschat, of is het onbekend of er maatregelen tegen werkdruk in een plan van aanpak zijn opgenomen.

Nu is het risico interne ongewenst omgangsvormen niet bij alle typen bedrijven even prominent aanwezig. Dat is wel het geval bij bedrijven waar in het afgelopen jaar werknemers, volgens opgave van de werkgever, werden geconfronteerd met interne ongewenste omgangsvormen. In figuur 3.9.9 zien we dat bij deze bedrijven veel vaker adequate maatregelen nemen (83%) in vergelijking met alle bedrijven (23%). Maar het kan zijn dat die maatregelen zijn genomen naar aanleiding van het optreden van het risico in het afgelopen jaar.

In tabel 3.9.6 is een en ander voor sectoren en grootteklassen weergegeven. We kijken hier weer naar alle bedrijven in Nederland en dan in het bijzonder dat deel ervan dat wel adequate maatregelen heeft getroffen tegen het risico van interne ongewenste omgangsvormen. Bijna driekwart van de grote bedrijven neemt adequate maatregelen tegen nog geen 20% van de kleine bedrijven. Dat zien we terug in het percentage werknemers dat werkt bij de 23% bedrijven die landelijk gezien adequate maatregelen neemt: bij die bedrijven werkt 62% van alle werknemers.

De sector overheid scoort hoog met 86% van de bedrijven die adequate maatregelen tegen interne ongewenste omgangsvormen neemt; bij de horeca is dat nog geen 10%.

Tabel 3.9.6 Adequate maatregelen tegen stress door externe ongewenste omgangsvormen door bedrijven

	% van alle bedrijven (n=2787)	% van alle werk- nemers
Grootteklasse		
1 - 9 wrkn. w.v.	17	22
1 - 4 wrkn.	14	19
5 - 9 wrkn.	26	28
10 - 99 wrkn. w.v.	44	49
10 - 49 wrkn.	43	45
50 - 99 wrkn.	56	58
100 of meer wrkn.	73	76
Sector		
Landbouw	20	48
Industrie	28	65
Bouwnijverheid	14	53
Handel	24	52
Horeca	9	41
Vervoer en Informatie	26	67
Financiële dienstverlening	28	24
Zakelijke dienstverlening	21	53
Overheid	86	98
Onderwijs	34	84
Zorg	35	80
Overige dienstverlening	22	35
Totaal	23	62

3.10 Overige arbeidsrisico's

In Arbo in bedrijf kunnen niet in iedere onderzoek alle arbeidsrisico's in beeld worden gebracht. De set die normaliter in beeld wordt gebracht is daarom in tweeën gesplitst: de ene keer wordt de eerste

set in kaart gebracht, en bij het volgende onderzoek de tweede set. Er zijn enkele risico's die nog niet in Arbo in bedrijf werden opgenomen, maar waarvan de Inspectie dit jaar wel in beeld wil krijgen hoe vaak deze risico's spelen en waar. Het gaat om de volgende risico's:

- Hete of koude oppervlakten en vloeistoffen, of open vlammen;
- Hoge/lage omgevingstemperatuur;
- Elektrocutiegevaar;
- Verdrinkingsgevaar;
- Contact met dieren.

Voor deze arbeidsrisico's is in beeld gebracht of deze aanwezig zijn in de bedrijven en zo ja, hoeveel werknemers er aan worden blootgesteld.

Hete of koude oppervlakten en vloeistoffen, of open vlammen

Bedrijven

Uit tabel 3.10.1 blijkt dat in 16% van de bedrijven werknemers werken die in aanraking kunnen komen met hete of koude oppervlakten of hete/koude vloeistoffen, of die werken in de buurt van open vlammen.

Tabel 3.10.1 Aanwezigheid van hete of koude oppervlakten of hete/koude vloeistoffen, of open vlammen als arbeidsrisico naar grootteklasse en sector (in % van bedrijven en werknemers)

	als % van bedrijven (n=2787)	als % van werknemers	geschat populatie aantal	geschat populatie aantal
Grootteklasse	%	%	bedrijven	werknemers
1 - 9 wrkn. w.v.	15	10	39.000	134.000
1 - 4 wrkn.	13	8	12.000	72.000
5 - 9 wrkn.	20	13	11.000	62.000
10 - 99 wrkn. w.v.	22	10	12.000	198.000
10 - 49 wrkn.	22	11	11.000	161.000
50 - 99 wrkn.	21	6	1.000	37.000
100 of meer wrkn.	28	4	2.000	232.000
Sector				
Landbouw	6	2	1.000	3.000
Industrie	36	10	8.000	87.000
Bouwnijverheid	18	15	5.000	56.000
Handel	14	8	12.000	112.000
Horeca	46	38	14.000	161.000
Vervoer en Informatie	4	1	1.000	7.000
Financiële dienstverlening	2	<1	<1000	1.000
Zakelijke dienstverlening	7	2	5.000	31.000
Overheid	15	<1	<1000	2.000
Onderwijs	9	1	1.000	6.000
Zorg	20	6	5.000	86.000
Overige dienstverlening	10	3	3.000	11.000
Totaal	16	6	54.000	564.000

Het speelt bij naar schatting grofweg 54.000 bedrijven. Het komt relatief het vaakst voor bij bedrijven in de horeca en de industrie. In de sectoren horeca en handel betreft het de meeste bedrijven (14.000

en 12.000). Het speelt in allerlei takken van de industrie, bijvoorbeeld de vervaardiging van: voedingsmiddelen, textiel, chemische producten, producten van rubber en kunststof, producten van metaal, elektrische apparatuur, de reparatie en installaties van machines en apparaten, de productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht en de afvalinzameling en -behandeling; voorbereiding tot recycling (deze laatste twee worden in dit rapport bij de industrie gevoegd, omdat het om kleine sectoren gaat). In de zorg gaat het bijvoorbeeld om huisartsen, tandartsen, overige aanbieders van gezondheidszorg zonder overnachting en gezondheidsondersteunende diensten, verzorgings- en verpleeghuizen en maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting.

Werknemers

In totaal kan naar schatting 6% van de werknemers (dit komt overeen met ongeveer 564 duizend werknemers) in aanraking komen met hete of koude oppervlakten of hete/koude vloeistoffen of open vlammen. Dit percentage is verreweg het hoogst in de horeca (38%), gevolgd door de bouwnijverheid (15%). De geschatte absolute aantallen blootgestelde werknemers zijn het hoogst in de horeca en de handel (het betreft zeer grove schattingen, zeker de schattingen voor de sectoren).

Te hoge of te lage omgevingstemperatuur

Bedrijven

Werknemers kunnen blootgesteld worden aan te lage of te hoge omgevingstemperaturen. Het kan zowel om werk buiten als om werk binnen gaan. In tabel 3.10.2 staat welk percentage van de bedrijven en werknemers hieraan wordt blootgesteld.

Ook zijn er schattingen van de absolute aantallen blootgestelde werknemers in de tabel opgenomen. Het gaat bij de werknemers om zeer grove schattingen, met name bij de schattingen per sector. In totaal zijn er bij 7% van de bedrijven werknemers die worden blootgesteld aan een te hoge en/of te lage omgevingstemperatuur. Dit komt overeen met circa 25.000 bedrijven. Het risico speelt bij relatief veel bedrijven in de landbouw en in de bouwnijverheid. In de landbouw speelt het bijvoorbeeld bij de teelt van gewassen en sierplanten, bij het fokken en houden van dieren, de dienstverlening voor de landbouw, behandeling van gewassen en zaden na de oogst en bij de bosbouw. In de bouw gaat het onder andere om de algemene burgerlijke en utiliteitsbouw, wegenbouw en stratenmaken, leggen van elektriciteits- en telecommunicatiekabels, bouwinstallatie, afwerking van gebouwen en dakbouw en overige gespecialiseerde werkzaamheden in de bouw. In de landbouw gaat het met name om te hoge temperaturen, in de bouw spelen zowel te hoge als te lage temperaturen.

Werknemers

Het risico speelt bij 3% van de werknemers (naar schatting 279 duizend werknemers). 1% van de werknemers wordt alleen aan een te hoge omgevingstemperatuur blootgesteld, 1% alleen aan een te lage en 1% zowel aan een te hoge als aan een te lage temperatuur. Het risico speelt bij relatief veel werknemers in de landbouw en in de bouwnijverheid (respectievelijk 18% en 16%). De geschatte aantallen blootgestelde werknemers zijn het hoogst in de bouwnijverheid, het gaat hier wel om zeer grove schattingen.

Tabel 3.10.2 Aanwezigheid te hoge of te lage omgevingstemperatuur naar grootteklasse en sector (in % van bedrijven en werknemers)*

Grootteklasse	als % van bedrijven (n=2787) te hoog en/of te laag	geschat populatie aantal bedrijven te hoog en/of te laag	als % van werknemers				geschat populatie aantal werknemers te hoog en/of te laag
			te hoog en/of te laag	wv al- leen te hoog	wv al- leen te laag	wv te hoog en te laag	
1 - 9 wrkn. w.v.	7	18.000	5	2	1	2	71.000
1 - 4 wrkn.	7	13.000	5	3	1	2	46.000
5 - 9 wrkn.	8	5.000	5	2	1	3	25.000
10 - 99 wrkn. w.v.	10	5.000	5	2	1	2	97.000
10 - 49 wrkn.	9	4.000	4	2	1	2	62.000
50 - 99 wrkn.	16	1.000	6	2	2	2	35.000
100 of meer wrkn.	14	1.000	2	1	1	<1	111.000
Sector							
Landbouw	27	4.000	18	11	2	4	32.000
Industrie	12	3.000	5	2	2	1	45.000
Bouwnijverheid	24	6.000	16	3	2	12	59.000
Handel	5	4.000	3	<1	2	<1	44.000
Horeca	1	<1000	<1	<1	0	0	1.000
Vervoer en Informatie	3	1.000	1	<1	1	<1	8.000
Financiële dienstverlening	<1	<1000	<1	<1	<1	<1	<1000
Zakelijke dienstverlening	7	4.000	2	1	<1	1	39.000
Overheid	10	<1000	<1	<1	0	<1	1.000
Onderwijs	4	<1000	1	<1	<1	<1	3.000
Zorg	1	<1000	3	2	<1	<1	39.000
Overige dienstverlening	7	2.000	2	1	<1	<1	6.000
Totaal	7	25.000	3	1	1	1	279.000

* het totale percentage blootgestelde werknemers kan door afronding ongelijk zijn aan de som van de afgeronde deelpercentages

Elektrocutiegevaar

Bedrijven

In 6% van de bedrijven werken werknemers die blootgesteld kunnen worden aan elektrocutiegevaar. Dit komt overeen met ongeveer 20 duizend bedrijven (zie tabel 3.10.3). Het speelt het vaakst in de bouw (27% van de bedrijven). In de bouw speelt elektrocutiegevaar bijvoorbeeld bij de burgerlijke en utiliteitsbouw, wegenbouw, stratenmaken, leggen van elektriciteits- en telecommunicatiekabels, grondverzet, elektrotechnische bouwinstallatie, loodgieters-en fitterswerk, installatie van sanitair en van verwarmings-en luchtbehandelingsapparatuur en de afwerking van gebouwen. Bij de overheid speelt het bijvoorbeeld bij de brandweer en bij het openbaar bestuur.

Het risico speelt in allerlei takken van de industrie, onder andere de vervaardiging van voedingsmiddelen, producten van rubber en kunststof, overige niet-metaalhoudende minerale producten, computers en van elektronische en optische apparatuur, elektrische apparatuur, overige machines en apparaten, meubels, de reparatie en installatie van machines en apparaten, de productie en distributie van handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht (deze laatste sector is in dit rapport bij de industrie gevoegd).

Tabel 3.10.3 Aanwezigheid elektrocutiegevaar naar grootteklasse en sector (in % van bedrijven en werknemers)

	als % van bedrijven (n=2787)	als % van werknemers	geschat populatie aantal	geschat populatie aantal
Grootteklasse	%	%	bedrijven	werknemers
1 - 9 wrkn. w.v.	5	3	13.000	41.000
1 - 4 wrkn.	4	3	9.000	24.000
5 - 9 wrkn.	6	4	4.000	17.000
10 - 99 wrkn. w.v.	11	4	6.000	75.000
10 - 49 wrkn.	10	4	5.000	56.000
50 - 99 wrkn.	16	3	1.000	19.000
100 of meer wrkn.	19	2	1.000	102.000
Sector				
Landbouw	3	1	<1000	2.000
Industrie	14	5	3.000	44.000
Bouwnijverheid	27	22	7.000	79.000
Handel	4	1	4.000	21.000
Horeca	1	<1	<1000	1.000
Vervoer en Informatie	6	2	1.000	18.000
Financiële dienstverlening	0	0	0	0
Zakelijke dienstverlening	5	2	3.000	26.000
Overheid	14	<1	<1000	1.000
Onderwijs	4	4	<1000	21.000
Zorg	<1	<1	<1000	1.000
Overige dienstverlening	3	1	1.000	4.000
Totaal	6	2	20.000	219.000

Werknemers

In totaal wordt ongeveer 2% van de werknemers blootgesteld aan elektrocutiegevaar, dit komt grofweg overeen met 219 duizend werknemers. Het speelt het vaakst in de bouw (22% van de werknemers, een grove schatting van 79 duizend werknemers) en vervolgens bij de industrie.

Verdrinkingsgevaar

In tabel 3.10.4 staat welk percentage van de bedrijven en werknemers aan het risico van verdrinkingsgevaar wordt blootgesteld. Ook zijn er schattingen van de absolute aantallen blootgestelde werknemers in de tabel opgenomen. Het gaat hier om zeer grove schattingen, met name bij de schattingen per sector.

Bedrijven

In 3% van de bedrijven werken werknemers in, op of rond water of andere vloeistoffen, waarbij het risico bestaat om te verdrinken. In de bouwnijverheid en in de overheid speelt het risico relatief het vaakst, al gaat het bij de overheid in absolute zin niet om een groot aantal organisaties. In de zakelijke dienstverlening gaat het om 5% van de bedrijven, maar dat komt overeen met drie duizend bedrijven (dit is een zeer grove schatting). In de bouwnijverheid speelt het in de grond- weg en waterbouw, maar ook in de algemene burgerlijke en utiliteitsbouw en bij gespecialiseerde werkzaamheden in de

bouw. Bij de overheid gaat het bijvoorbeeld om de brandweer, waterschap en algemeen overheidsbestuur. In de zakelijke dienstverlening komt het onder andere voor bij hoveniersbedrijven.

Tabel 3.10.4 Aanwezigheid verdrinkingsgevaar naar grootteklasse en sector (in % van bedrijven en werknemers)

	als % van bedrijven (n=2787)	als % van werknemers	geschat populatie aantal	geschat populatie aantal
Grootteklasse	%	%	bedrijven	werknemers
1 - 9 wrkn. w.v.	3	3	8.000	35.000
1 - 4 wrkn.	3	3	6.000	24.000
5 - 9 wrkn.	4	2	2.000	11.000
10 - 99 wrkn. w.v.	5	1	3.000	25.000
10 - 49 wrkn.	5	2	2.000	22.000
50 - 99 wrkn.	4	1	<1000	4.000
100 of meer wrkn.	4	1	<1000	32.000
Sector				
Landbouw	6	3	1.000	6.000
Industrie	5	1	1.000	8.000
Bouwnijverheid	11	7	3.000	25.000
Handel	1	<1	1.000	3.000
Horeca	<1	<1	<1000	<1000
Vervoer en Informatie	2	<1	<1000	1.000
Financiële dienstverlening	3	<1	<1000	1.000
Zakelijke dienstverlening	5	1	3.000	13.000
Overheid	17	2	<1000	11.000
Onderwijs	<1	<1	<1000	<1000
Zorg	1	1	<1000	17.000
Overige dienstverlening	5	2	1.000	8.000
Totaal	3	1	11.000	93.000

Werknemers

Het risico van verdrinking speelt bij 1% van de werknemers. Het gaat om naar schatting 93 duizend werknemers. In de bouwnijverheid is het aandeel blootgestelde werknemers het hoogst (7%, grof geschat ongeveer 25 duizend werknemers).

Contact met dieren

Contact met dieren kan leiden tot verwonding. In tabel 3.10.4 staat welk percentage van de bedrijven en werknemers aan het risico wordt blootgesteld. Ook zijn er schattingen van de absolute aantallen blootgestelde werknemers in de tabel opgenomen. Het gaat hier om zeer grove schattingen, met name de schattingen per sector.

Bedrijven

In 7% van de bedrijven kunnen werknemers in contact komen met dieren. Dit komt ongeveer overeen met 23 duizend bedrijven. Het speelt relatief het vaakst in de landbouw, maar het komt ook relatief vaak voor bij de overige dienstverlening en de overheid. In de overige dienstverlening speelt het bijvoorbeeld bij maneges, natuurorganisaties, dierenpensions en trimsalons. Bij de overheid speelt het

bijvoorbeeld bij de brandweer, waterschappen en het openbaar bestuur. In absolute zin speelt het risico het vaakst in landbouwbedrijven (bij naar schatting 7 duizend bedrijven)

Tabel 3.10.5 Bedrijven en werknemers die werken met of bij hun werk kunnen worden blootgesteld aan contact met dieren naar grootteklasse en sector

	als % van bedrijven (n=2787)	als % van werknemers	geschat populatie aantal	geschat populatie aantal
Grootteklasse	%	%	bedrijven	werknemers
1 - 9 wrkn. w.v.	7	5	19.000	74.000
1 - 4 wrkn.	7	6	15.000	54.000
5 - 9 wrkn.	6	4	4.000	20.000
10 - 99 wrkn. w.v.	6	3	3.000	60.000
10 - 49 wrkn.	6	4	3.000	52.000
50 - 99 wrkn.	5	1	<1000	8.000
100 of meer wrkn.	9	3	1.000	155.000
Sector				
Landbouw	41	21	7.000	38.000
Industrie	3	1	1.000	5.000
Bouwnijverheid	10	7	3.000	25.000
Handel	3	1	3.000	8.000
Horeca	0	0	0	0
Vervoer en Informatie	4	2	1.000	14.000
Financiële dienstverlening	<1	<1	<1000	<1000
Zakelijke dienstverlening	7	2	4.000	32.000
Overheid	34	4	<1000	25.000
Onderwijs	3	1	<1000	6.000
Zorg	6	8	1.000	119.000
Overige dienstverlening	12	4	3.000	16.000
Totaal	7	3	23.000	289.000

Werknemers

Contact met dieren speelt bij 3% van de werknemers, dit komt ongeveer overeen met 289 duizend werknemers. In de landbouw komt het relatief gezien het vaakst voor (21% van de werknemers in de landbouw). In absolute zin speelt het het vaakst in de zorg (een grove schatting van 119 duizend werknemers in de zorg wordt eraan blootgesteld). In de zorg gaat het bijvoorbeeld om thuiszorg, ambulante zorg, maatschappelijk werk, huizen en dagverblijven en verzorgingshuizen, kinderopvang.

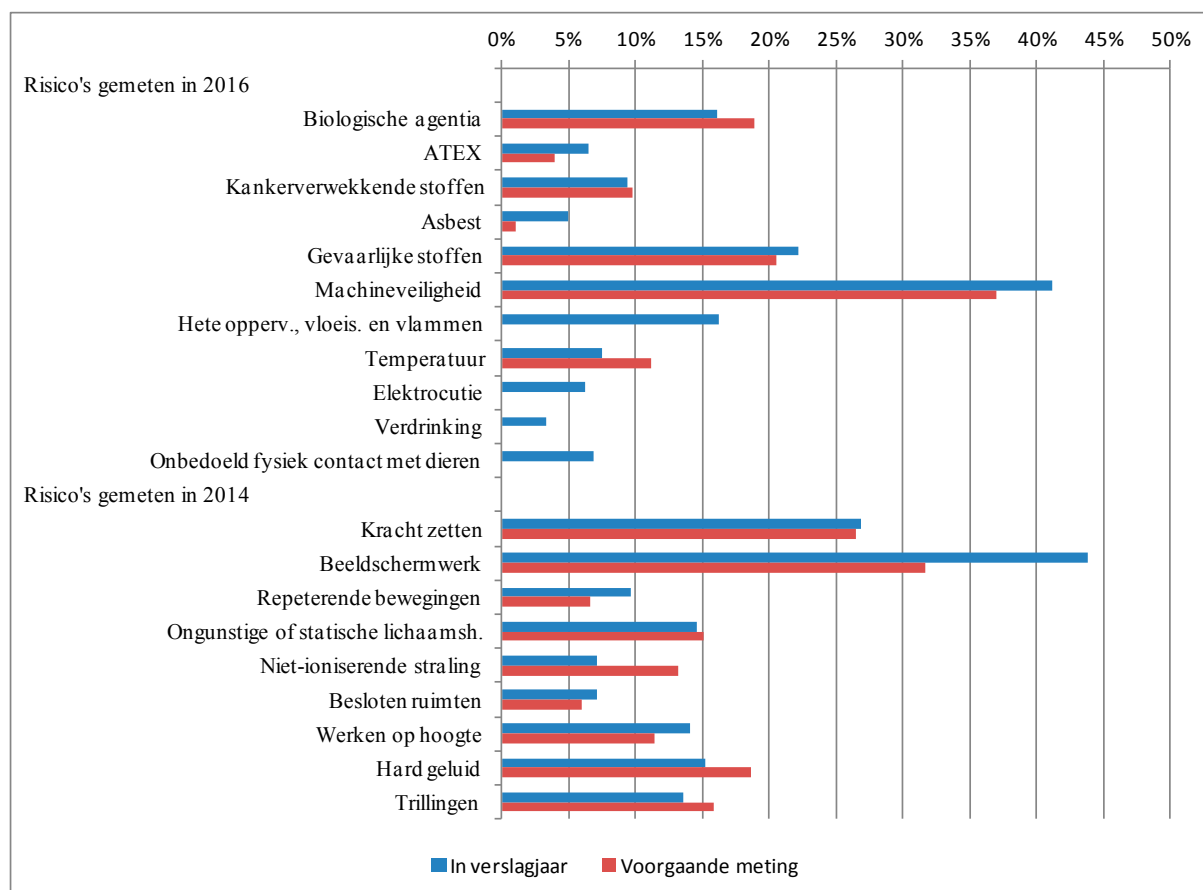
3.11 Overzicht beheersing arbeidsrisico's

Beheersing van combinaties van risico's

In figuur 3.11.1 is weergegeven bij welk percentage van de bedrijven de verschillende arbeidsrisico's spelen. De risico's op het terrein van de psychisch-sociale arbeidsbelasting (psa-risico's werkdruk en ongewenste omgangsvormen) zijn hier buiten beschouwing gelaten, omdat die in principe een risico kunnen zijn voor elk bedrijf, en de Inspectie niet heeft vast kunnen stellen bij welk deel van de bedrijven het risico in de praktijk eigenlijk niet speelt.

Bij bijna 45% van de bedrijven is beeldschermwerk (meer dan 2 uur per dag) een arbeidsrisico. Bij de voorgaande meting van dit risico was dat nog ruim 30%. Het risico machineveiligheid speelt bij ruim 40% van de bedrijven tegen ruim 35% bij de voorgaande meting. Ook kracht zetten en gevaarlijke stoffen komen relatief vaak voor als risico. Van de metingen uit 2016 is alleen bij machine veiligheid en externe ongewenste omstandigheden sprake van een significante verschil met de vorige meting: beide risico's zijn toegenomen.

Figuur 3.11.1 Aanwezigheid arbeidsrisico's in percentage van bedrijven; 2016 n=2787, 2014 n=2804

We hebben in de paragrafen hiervoor gezien welk percentage van de bedrijven (en werknemers) de afzonderlijke dit jaar gemeten arbeidsrisico's voldoende dan wel niet adequaat beheerst. Dat geldt voor alle dit jaar gemeten risico's, met uitzondering van de in paragraaf 3.10 aangegeven overige risico's (hete oppervlakken, temperatuur, elektrocutie, verdrinking en contact met dieren). Bij die risico's is alleen vastgesteld in hoeveel bedrijven het speelt en om hoeveel werknemers het gaat. Bij die risico's weten we niet of de werkgever het risico niet adequaat beheerst. Ter herinnering: een risico wordt bij een bedrijf als niet adequaat beheerst gezien als:

- het risico bij dat bedrijf bestaat; én
- het bedrijf geen of (volgens onze inspecteur) niet adequate maatregelen heeft genomen om het risico te beheersen; én
- het bedrijf in het plan van aanpak het risico niet heeft opgenomen.

Als bij een bestaand risico voldoende of goede maatregelen zijn genomen (volgens onze inspecteur), dan spreken we van een adequaat beheerst risico.

Er zijn bedrijven waar onze inspecteur de genomen maatregelen niet heeft kunnen beoordelen en bedrijven waar het plan van aanpak niet is ingezien. Ook zijn er bedrijven waar het risico wel speelt, niet adequate maatregelen zijn genomen, maar het risico wel genoemd wordt in het plan van aanpak. Van die bedrijven is dus onduidelijk of het risico (volgens deze definitie) wordt beheerst.

Niet-psa-risico's

Tabel 3.11.1 geeft van alle niet-psa-risico's gemeten in 2016 (exclusief genoemde overige risico's) en van die uit 2014 de mate van beheersing volgens deze definities. De cijfers moeten als indicatief worden gezien, omdat het gaat om aantallen die afgeleid zijn van kleine percentages ten opzichte van het grote totaal aan bedrijven en werknemers. Dan is sprake van een relatief grote onnauwkeurigheid.

Tabel 3.11.1 Risico's (niet psa) naar mate van beheersing; 2016 n=2787, 2014 n=2804

	Als % van alle bedrijven			Als % van de risicobedrijven				Als % van werknemers die blootgesteld kunnen worden	
	1 Risico niet aanwezig	2 Risico aanwezig en adequaat beheerst	3 Risico op orde (1+2)	4 Risico adequaat beheerst	5 Beheersing onduidelijk	6 Risico niet adequaat beheerst	7 Risico niet adequaat beheerst	8 Risico niet adequaat beheerst	9 Risico niet adequaat beheerst
Arbeidsrisico (niet-psa)	%	%	%	%	%	%	Aantal	%	Aantal
onderzocht in 2016									
biologische agentia	84	11	95	66	10	24	13.000	7	87.000
ATEX	94	4	97	55	16	28	6.000	10	21.000
kankerverwekkende stoffen	91	5	95	51	13	35	11.000	13	57.000
asbest	95	2	97	45	16	39	6.000	32	47.000
gevaarlijke stoffen	78	13	91	60	16	25	18.000	12	110.000
machineveiligheid	59	26	85	63	11	25	34.000	9	134.000
tenminste 1 van de gemeten risico's	48	24	71	45	19	36	62.000	13	352.000
Totaal in 2016							330.000		8,9 mln.
onderzocht in 2014									
kracht zetten	73	18	92	68	15	17	16.000	onb.	onb.
beeldschermwerk	56	29	85	65	10	25	38.000	8	230.000
repeterende bewegingen	90	6	96	61	11	28	9.000	12	77.000
ongunstige of stat. lichaamsh.	85	9	95	63	13	24	12.000	8	96.000
niet-ioniserende straling	93	5	98	73	13	14	4.000	11	31.000
besloten ruimten	93	5	98	66	13	21	5.000	14	33.000
werken op hoogte	86	10	96	68	14	17	8.000	7	36.000
hard geluid	85	12	96	76	13	11	6.000	10	69.000
trillingen	86	8	94	59	12	29	13.000	onb.	onb.
tenminste 1 van de gemeten risico's	28	28	56	39	28	33	81.000	10	498.000
Totaal in 2014							343.000		9,1 mln.

In de kolommen 1 en 2 is gegeven bij welk deel van de bedrijven het risico geen probleem geeft, ofwel doordat het niet aan de orde is (kolom 1) ofwel omdat het adequaat wordt beheerst (kolom 2).

In kolom 3 zien we bij welk percentage van de bedrijven het risico daarmee “op orde” is. Van de gemeten risico's is het percentage “op orde” bij machineveiligheid (85%) en beeldschermwerk (85%) het laagst.

In de kolommen 4 t/m 7 betreft het de risicobedrijven. Daar valt af te lezen dat hard geluid, relatief gezien, het best beheerste risico is: 76% van de bedrijven waar dat een risico is, heeft daarop voldoen-

de maatregelen genomen (kolom 4). Bij 13% van de bedrijven met hard geluid is onduidelijk of voldoende maatregelen zijn genomen (kolom 5), en bij 11% is de beheersing niet adequaat (kolom 6). Dat gaat om zo'n 6.000 bedrijven (kolom 7).

In de laatste twee kolommen gaat het om de werknemers die blootgesteld worden aan het niet adequaat beheerste risico. Daar blijkt dat zo'n 69.000 werknemers blootgesteld worden aan hard geluid, terwijl niet adequate maatregelen zijn genomen en dit ook niet in een plan van aanpak is aangekondigd. Dat is zo'n 10% van alle werknemers die te maken hebben met hard geluid.

Voor de inspectie is het uiteraard van belang inzicht te hebben in hoeveel bedrijven hun risico's niet adequaat beheersen en hoeveel werknemers daaraan blootstaan. Zoals gesteld, beperkt tot de niet-psa-risico's, gaat het bij machineveiligheid en beeldschermwerk om de hoogste aantallen bedrijven. Kijkend naar de werknemers dan blijken dat naast machineveiligheid en beeldschermwerk ook (niet kerverwekkende) gevaarlijke stoffen en ongunstige of statische lichaamshouding hoge aantallen aan niet adequaat beheerste risico's blootstaande werknemers te laten zien.

Ook is gekeken naar de combinatie van risico's, ofwel het aantal bedrijven dat tenminste één van de gemeten risico's in een verslagjaar niet adequaat beheerst. Bij zulke bedrijven lopen werknemers in principe gevaar bij tenminste één van deze risico's. In 2016 gaat dat bij de niet psa-risico's om (tenminste) 62.000 bedrijven. Dat is 36% van de bedrijven waar tenminste één van de gemeten risico's speelt (172.000 bedrijven). Het aantal werknemers dat gevaar loopt bij deze bedrijven is niet goed vast te stellen. Per risico is bepaald hoeveel werknemers er aan blootstaan. Maar als bij een bedrijf meerdere risico's spelen is niet bekend hoeveel werknemers aan meerdere risico's kunnen worden blootgesteld. Volgens de tabel worden in 2016 in totaal 352.000 werknemers blootgesteld aan een niet adequaat beheerst niet-psa-risico. Dit cijfer is verkregen door bij elk bedrijf waar meerdere risico's niet adequaat worden beheerst het aantal blootgestelde werknemers te nemen van het risico waar de meeste werknemers aan blootstaan. Dit is daarmee een ondergrens geworden, omdat, zoals gesteld, het zo zou kunnen zijn dat er bij de andere risico's nog andere werknemers blootgesteld worden. Genoemde 352.000 werknemers is 13% van alle werknemers die aan (tenminste één van) de gemeten niet-psa-risico's blootstaan.

In tabel 3.11.2 zoomen we in op de groep bedrijven die tenminste één van de psa-risico's niet adequaat beheerst, en waar werknemers zodoende in principe gevaar lopen (62.000 bedrijven). Ook kijken we naar de bedrijven die vier belangrijke systeembepalingen alle vier niet naleven (36.000 bedrijven). Het gaat dan om de RI&E, arbodienstverlening, BHV-ers en preventiemedewerker.

Vervolgens is vastgesteld hoeveel bedrijven er zijn die op tenminste één van beide aspecten slecht scoren. Dat blijken er zo'n 90.000 te zijn, waaruit afgeleid kan worden dat er $(36.000 + 62.000 - 90.000 =) 8.000$ bedrijven zijn die op beide aspecten slecht scoren. Bij die 90.000 bedrijven gaat het om 466.000 werknemers; daarvan worden er tenminste 352.000 blootgesteld aan een niet adequaat beheerst niet-psa-risico (gemeten in 2016); de overigen werken bij een bedrijf dat niet aan de vier systeembepalingen voldoet.

De tabel laat zien wat voor bedrijven dit nu betreft naar grootteklasse en sector. Ook deze cijfers moeten als indicatief worden gezien, omdat het gaat om aantallen die afgeleid zijn van kleine percentages ten opzichte van het grote totaal aan bedrijven en werknemers. Dan is sprake van een relatief grote onnauwkeurigheid.

Het betreft vooral de kleinere bedrijven (minder dan 10 werknemers), namelijk 87% van het totaal van 90.000, waar evenwel niet veel meer dan de helft van de aan niet adequaat beheerste risico's blootge-

stelde werknemers werken (54%). Het gaat vooral om bedrijven in de sectoren handel, bouwnijverheid en horeca.

Tabel 3.11.2 Bedrijven die tenminste één van de in 2016 gemeten risico's niet adequaat beheersen en aan die risico's blootgestelde werknemers; n=2787

Grootteklasse	Aantal bedrijven			Aantal werknemers
	geen van 4 systeem-bepalingen*	niet adequate beheersing tenminste 1 niet-psa-risico	tenminste één van beide	tenminste één van beide
< 10 wrkn. w.v.	35.000	51.000	79.000	253.000
1 - 4 wrkn.	33.000	39.000	65.000	183.000
5 - 9 wrkn.	2.000	12.000	14.000	70.000
10 - 99 wrkn. w.v.	1.000	10.000	11.000	131.000
10 - 49 wrkn.	1.000	9.000	10.000	105.000
50 - 99 wrkn.	0	1.000	1.000	26.000
100 of meer wrkn.	0	1.000	1.000	82.000
Sector				
Landbouw	2.000	6.000	7.000	27.000
Industrie	1.000	6.000	7.000	47.000
Bouwnijverheid	2.000	11.000	11.000	49.000
Handel	11.000	20.000	29.000	101.000
Horeca	10.000	2.000	12.000	50.000
Vervoer en Informatie	2.000	3.000	4.000	14.000
Financiële dienstverlening	1.000	<1.000	1.000	14.000
Zakelijke dienstverlening	4.000	5.000	9.000	56.000
Overheid	0	<1.000	<1.000	4.000
Onderwijs	1.000	1.000	1.000	8.000
Zorg	1.000	4.000	4.000	65.000
Overige dienstverlening	1.000	4.000	5.000	31.000
Totaal	36.000	62.000	90.000	466.000

* het betreft de RI&E, arbodienstverlening, BHV en preventiemedewerker

Het geschetste beeld wat betreft deze aantallen bedrijven (en werknemers) waar niet adequaat beheerste risico's spelen of belangrijke systeembepalingen niet worden nageleefd (de 90.000 bedrijven), wordt voor een belangrijk deel bepaald door de gemeten niet-psa-risico's in 2016. Bij een andere set arbeidsrisico's komen andere (aantallen) bedrijven boven drijven. Wanneer we een gelijksoortige berekening uitvoeren op de risico's (allen niet-psa) die in 2014 zijn gemeten (met name fysieke risico's), dan komen we uit op:

- 51.000 bedrijven waar alle vier systeembepalingen niet worden nageleefd;
- 81.000 bedrijven waar tenminste één van de negen gemeten niet-psa-risico's niet adequaat wordt beheerst;
- 119.000 bedrijven die tenminste op één van beide aspecten slecht scoren (en dus 13.000 op allebei);
- 681.000 werknemers die daaraan blootgesteld zijn (waarvan 498.000 aan niet adequaat beheerste niet-psa-risico's).

Niet valt vast te stellen bij hoeveel bedrijven nu tenminste één van alle niet-psa-risico's niet adequaat wordt beheerst. We weten niet hoeveel van de bedrijven die in 2016 boven kwamen drijven, ook al in de slechte populatie van 2014 zaten.

Psa-*risico's*

Tabel 3.11.3. biedt het overzicht van de beheersing van de psa-*risico's*. In kolom 1 zien we dat 41% van alle bedrijven adequate maatregelen neemt om het risico van stress door werkdruk te beheersen. Ten aanzien van de ongewenste omgangsvormen ligt dat percentage lager. 14% van de bedrijven neemt adequate maatregelen op alle drie gemeten psa-*risico's*. In kolom 4 zien we dat een groter percentage van de werknemers werkt bij bedrijven die adequate maatregelen nemen: bij de 14% bedrijven die alle drie risico's adequaat beheersen werkt 40% van de werknemers in Nederland. Dit komt doordat grotere bedrijven vaker de risico's adequaat beheersen.

Tabel 3.11.3 Psa-*risico's* naar mate van beheersing; 2016, n=2787

	Als % van alle bedrijven		Als % van de bedrijven waar risico optrad	Als % van alle werknemers
	1 Adequate maatregelen	2 Risico opgetreden afgelopen jaar	3 Adequate maatregelen	4 Adequate maatregelen
Arbeidsrisico (alleen psa)	%	%	%	%
werkdruk	41	10	73	65
externe ongewenste omgangsvormen	30	13	70	57
interne ongewenste omgangsvormen	23	2	83	62
op alle psa- <i>risico's</i>	14			40

In de kolommen 2 en 3 kijken we naar de bedrijven waar het risico zich het afgelopen jaar daadwerkelijk voordeed. Bij 2% van de bedrijven antwoordt de werkgever op de vraag: “Waren er in het afgelopen jaar op de arbeidsplaats werknemers die te maken hadden met *interne* ongewenste omgangsvormen?” bevestigend; de externe variant trad bij 13% van de bedrijven op. Deze bedrijven nemen vaker adequate maatregelen: zo zien we bij de interne ongewenste omgangsvormen dat landelijk gezien 23% van de bedrijven dit doet, tegen 83% van de bedrijven waar het zich het afgelopen jaar daadwerkelijk voordeed.

4 Beleid voor Duurzame inzetbaarheid van werknemers

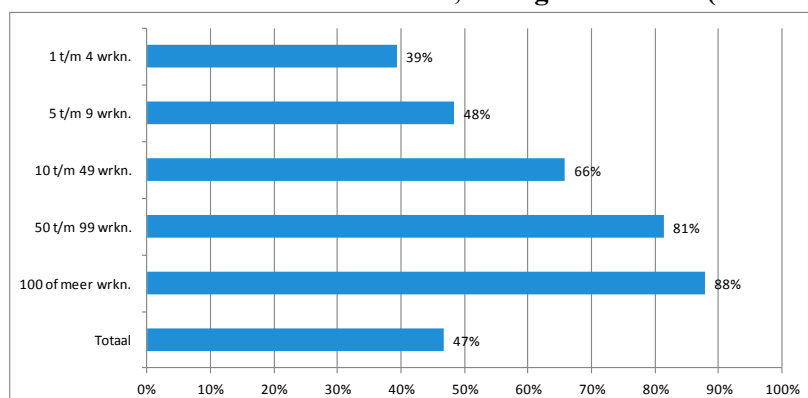
Mensen moeten nu en in de toekomst tot op hogere leeftijd werken, zoveel mogelijk zonder uitval door arbeidsongeschiktheid. Bedrijven kunnen maatregelen nemen om werknemers langer en gezond in dienst te houden. Deze maatregelen zijn niet noodzakelijkerwijs alleen op oudere werknemers gericht. In deze paragraaf worden de maatregelen beschreven die bedrijven nemen om werknemers, die bij hen in loondienst zijn, langer en gezond in dienst te houden. Eerst wordt aandacht besteed aan maatregelen voor werknemers in het algemeen. Vervolgens wordt onderscheid naar de volgende doelgroepen gemaakt:

- Werknemers die chronisch ziek zijn en daardoor beperkt worden in het uitoefenen van hun werk;
- Oudere werknemers die langdurig zwaar fysiek werk doen en/of ouderen die werken in ploegdienst of op onregelmatige tijden;
- Werknemers met een lage opleiding.

Werknemers in het algemeen

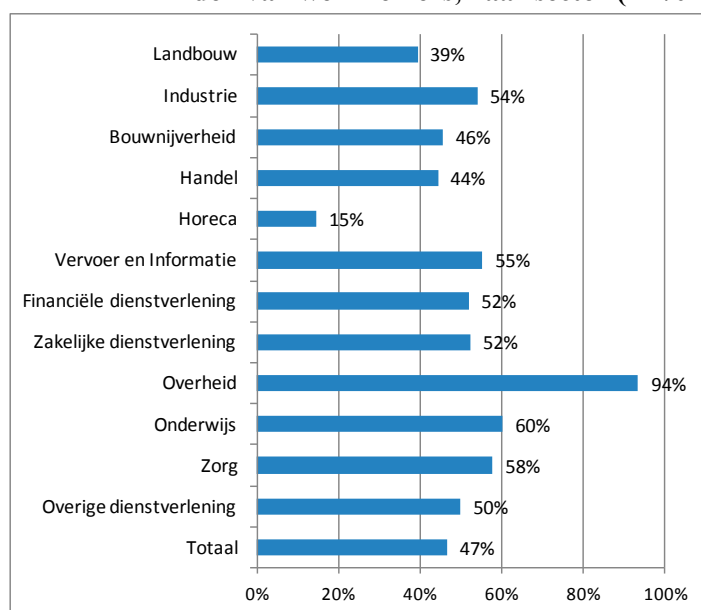
47% van alle bedrijven heeft één of meer maatregelen genomen die specifiek zijn gericht op het langer en gezond in dienst houden van werknemers (zie figuur 4.1). Daar werkt 78% van de werknemers. Naarmate bedrijven groter zijn, hebben ze vaker maatregelen genomen. 88% van de bedrijven met 100 en meer werknemers heeft maatregelen genomen.

Figuur 4.1 Nemen van maatregelen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van werknemers, naar grootteklasse (in % van bedrijven, n=2787)

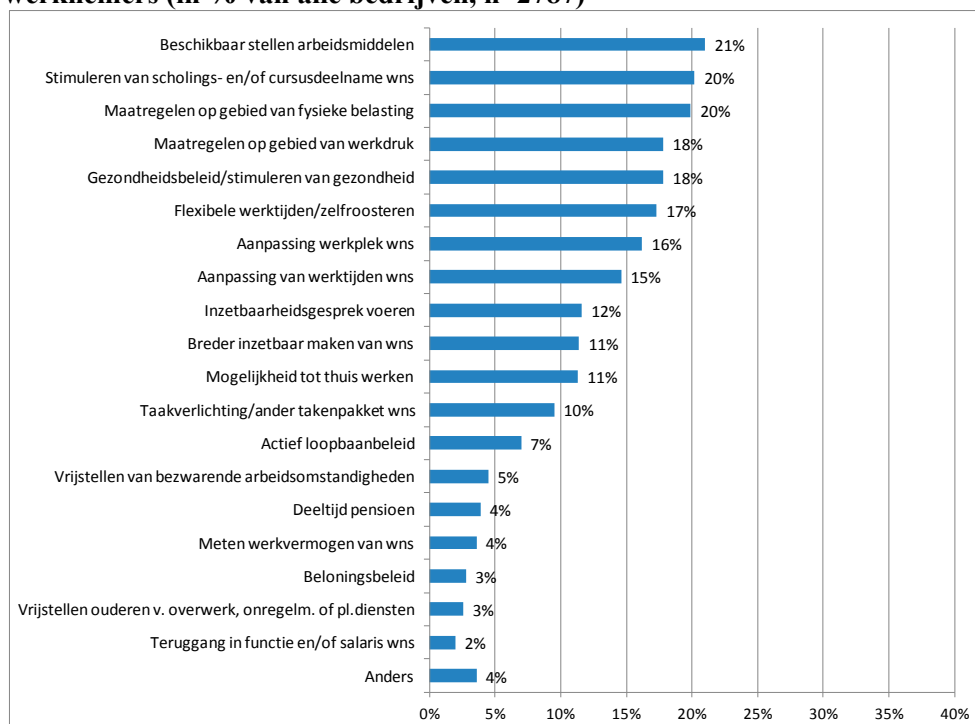
In figuur 4.2 is het nemen van maatregelen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van werknemers voor sectoren afzonderlijk weergegeven. De horeca neemt het minst vaak deze maatregelen, de overheid het vaakst. Bij de overheid speelt mee dat deze sector voor een groot deel uit organisaties met 100 en meer werknemers bestaat. Grotere organisaties nemen gemiddeld genomen veel vaker maatregelen.

Figuur 4.2 Nemen van maatregelen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van werknemers, naar sector (in % van bedrijven, n=2787)

In figuur 4.3 staat welke maatregelen bedrijven nemen.

Figuur 4.3 Maatregelen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van werknemers (in % van alle bedrijven, n=2787)*

* meerdere antwoorden mogelijk

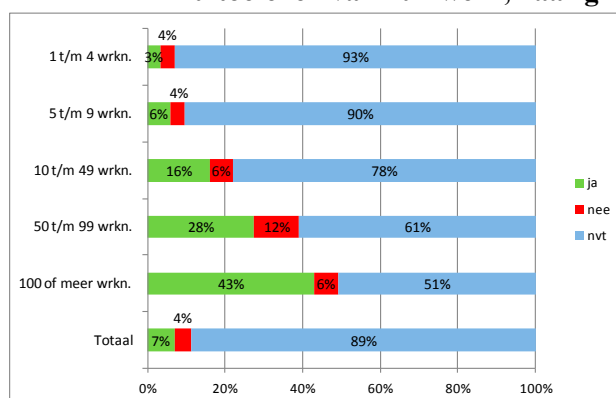
De maatregel die het vaakst wordt genomen is het beschikbaar stellen van arbeidsmiddelen (speciale stoel, lamp, beeldscherm). Het stimuleren van scholing gebeurt door 20% van alle bedrijven, net als het nemen van maatregelen op het gebied van fysieke belasting. 4% van de bedrijven noemt een andere maatregel dan de in de vragenlijst voorgestructureerde maatregelen. De hierbij genoemde maatregelen zijn divers, de vaakst genoemde worden hier opgesomd. Men noemt onder andere dat er maatregelen conform de cao worden genomen, of dat men werkplezier of een goede sfeer bevordert. Ook noemt

men dat er maatwerk geleverd wordt, of dat er met deeltijdbanen wordt gewerkt of dat men voorlichting geeft. Sommige bedrijven geven aan het te bespreken met de werknemers, bv tijdens functioneringsgesprekken of werkoverleg, of ze geven aan dat er een werkgroep duurzame inzetbaarheid is. Verschillende bedrijven noemen dat er een individueel budget beschikbaar is voor de werknemers.

Werknemers die chronisch ziek zijn en daardoor beperkt worden in het uitoefenen van hun werk

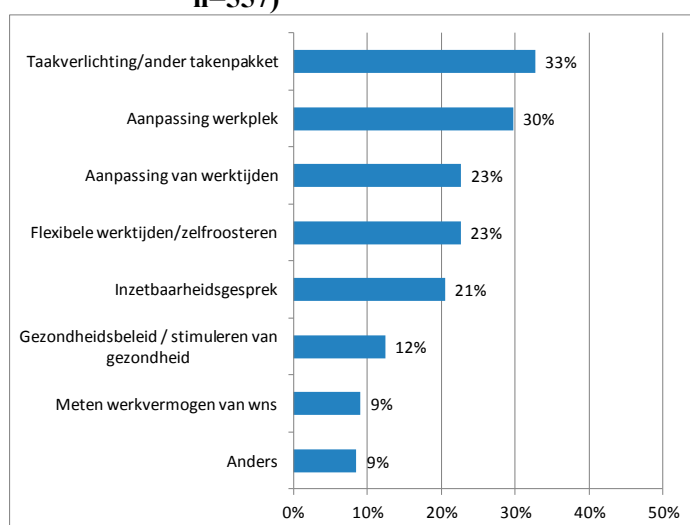
Ruim één op de tien bedrijven geeft aan chronisch zieken in dienst te hebben. Van die bedrijven neemt 62% maatregelen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van werknemers die chronisch ziek zijn en daardoor beperkt worden in het uitoefenen van hun werk. Dat is 7% van alle bedrijven (zie figuur 4.4). Naarmate bedrijven groter zijn, hebben ze deze doelgroep vaker in dienst. In de meeste grootteklassen is het aandeel bedrijven dat maatregelen neemt groter dan het aandeel bedrijven dat geen maatregelen neemt, maar de groep wel in dienst heeft.

Figuur 4.4 Nemen van maatregelen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van werknemers die chronisch ziek zijn en daardoor beperkt worden in het uitoefenen van hun werk, naar grootteklasse (in % van bedrijven, n=2787)

In figuur 4.5 staan de maatregelen die de bedrijven hebben genomen.

Figuur 4.5 Maatregelen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van werknemers die chronisch ziek zijn en daardoor beperkt worden in het uitoefenen van hun werk (in % van bedrijven met deze groep werknemers in dienst, n=557)*

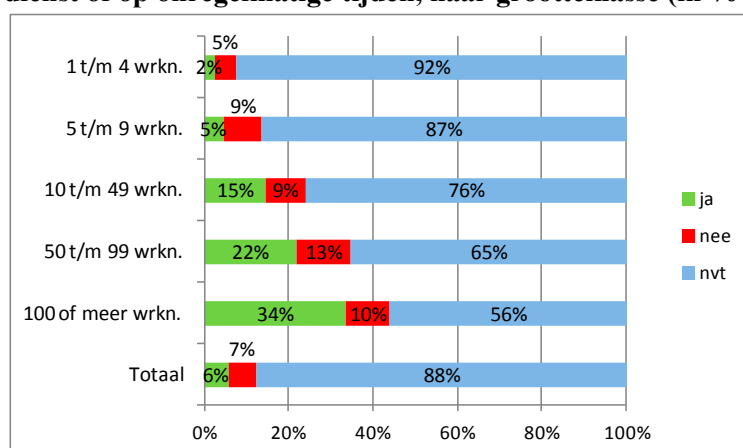
* meerdere antwoorden mogelijk

Een derde van de bedrijven met chronisch zieken in loondienst (en die daardoor beperkt worden in het uitoefenen van hun werk) biedt taakverlichting of een ander takenpakket. Drie op de tien past de werkplek aan. 9% noemt een andere maatregel dan in de figuur opgenomen. Men noemt hier onder andere thuiswerken, maatwerk, advies van de arbodienst of bedrijfsarts of arbeidsdeskundige en aangepaste auto om naar het werk te komen.

Oudere werknemers die langdurig zwaar fysiek werk doen en/of die werken in ploegendienst of op onregelmatige tijden

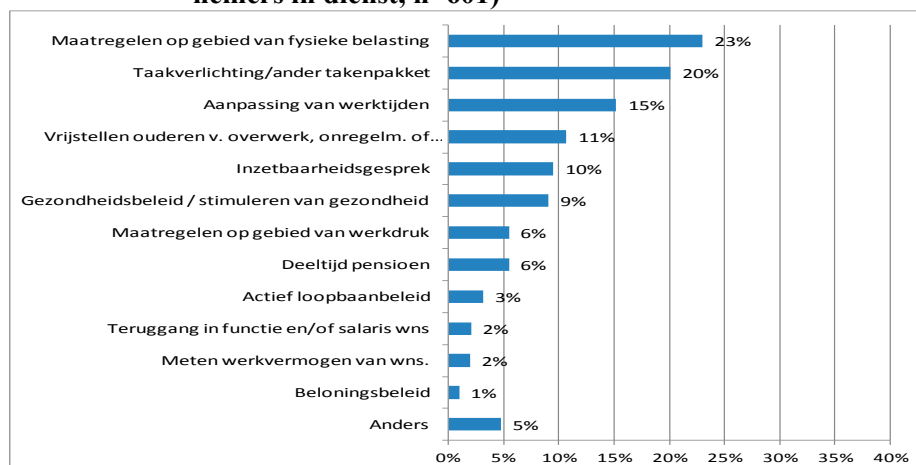
Ruim één op de tien bedrijven heeft zulke werknemers in dienst. Van die bedrijven neemt 45% maatregelen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van oudere werknemers die langdurig zwaar fysiek werk doen en/of die werken in ploegendienst of op onregelmatige tijden. Dat is 6% van alle bedrijven (zie figuur 4.6). Naarmate bedrijven groter zijn hebben ze de doelgroep vaker in dienst. Vanaf 10 werknemers nemen bedrijven, als ze de doelgroep in dienst hebben, in meerderheid van de gevallen maatregelen.

Figuur 4.6 Nemen van maatregelen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van oudere werknemers die langdurig zwaar fysiek werk doen en/of die werken in ploegendienst of op onregelmatige tijden, naar grootteklasse (in % van bedrijven, n=2787)

De maatregelen die worden genomen door bedrijven met deze doelgroep in dienst, staan in figuur 4.7.

Figuur 4.7 Maatregelen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van oudere werknemers die langdurig zwaar fysiek werk doen en/of die werken in ploegendienst of op onregelmatige tijden (in % van bedrijven met deze groep werknemers in dienst, n=601)*

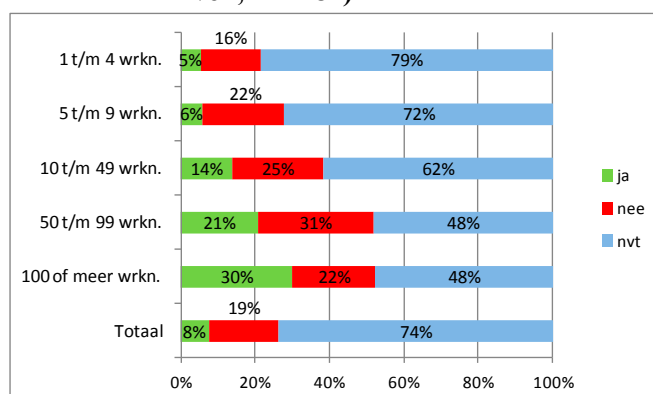
* meerdere antwoorden mogelijk

Het meest genomen worden maatregelen tegen fysieke belasting, gevolgd door taakverlichting/ander takenpakket en aanpassing van werktijden. 5% van de bedrijven noemt een andere maatregel dan de in de vragenlijst voorgestructureerde maatregelen. Hier noemt men verschillende maatregelen. Het vaakst wordt genoemd dat men de CAO volgt.

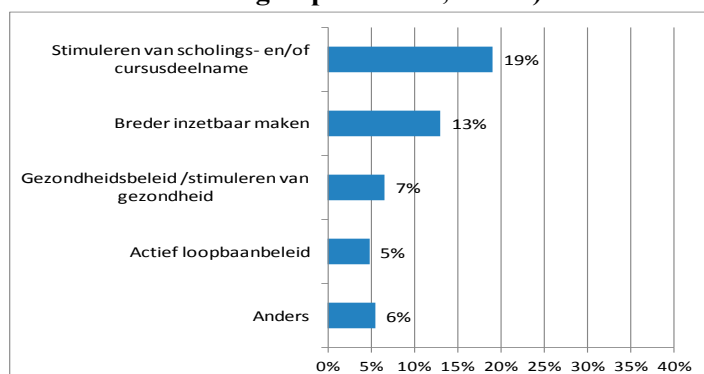
Werknemers met een lage opleiding

Figuren 4.8 en 4.9 geven zicht op maatregelen die genomen worden specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van werknemers met een lage opleiding. Onder werknemers met een lage opleiding verstaan we werknemers zonder afgeronde beroepsopleiding of werknemers met een MBO opleiding van niveau I. Een kwart van de bedrijven geeft aan werknemers met een lage opleiding in dienst te hebben. Van deze bedrijven neemt slechts één op de drie (28%) maatregelen om deze groep langer en gezond in dienst te houden. Kijkend naar grootteklassen van bedrijven, dan zien we dat alleen bij de bedrijven met meer dan 100 werknemers meer dan de helft maatregelen neemt als de doelgroep in dienst hebben (bijlage IV.21, vraag 21_4). De maatregelen die genomen worden hebben vaak betrekking op scholing of breder inzetbaar maken. 6% van de bedrijven met deze doelgroep in dienst noemt een andere maatregel dan de in figuur XX genoemde maatregelen. Het gaat dan bijvoorbeeld om werkzaamheden laten aansluiten bij mogelijkheden en persoonlijke begeleiding of toezicht.

Figuur 4.8 Nemen van maatregelen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van werknemers met een lage opleiding naar grootteklasse (in % van bedrijven, n=2787)

Figuur 4.9 Maatregelen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van werknemers met een lage opleiding naar grootteklasse (in % van bedrijven met deze groep in dienst, n=949)*

* meerdere antwoorden mogelijk

5 Relatie naleving systeembepalingen en beheersing arbeidsrisico's

In hoofdstuk 3 is nagegaan in hoeverre de verplichte systeembepalingen van de Arbowet door de Nederlandse bedrijven nageleefd worden. We zagen dat minder dan de helft van de bedrijven een RI&E heeft, dat circa driekwart een contract met een arbodienstverlener heeft en ook driekwart een ziekteverzuimbeleid heeft. Bijna 60% voert regelmatig overleg met de werknemers over het arbobeleid; tweederde heeft bedrijfshulpverlening georganiseerd en minder dan de helft heeft een preventiemedewerker. De gedachte achter de systeembepalingen van de arbowet is dat deze indirect een bijdrage leveren aan gezonder en veiliger werk. Als een bedrijf de arbeidsrisico's bijvoorbeeld niet expliciet inventariseert, kan de werkgever zich onbewust zijn van een risico en om die reden geen maatregelen nemen. Evenzo: als er geen preventiemedewerker is aangesteld, is mogelijk niet geborgd dat er iemand de dagelijkse veiligheid en gezondheid op de werkvloer in de gaten houdt en bijstuurt.

In hoofdstuk 4 werd bij veel van de onderzochte risico's vastgesteld dat bedrijven die een RI&E hebben en/of het betreffende risico ook in de RI&E hebben opgenomen significant vaker en soms ook significant betere maatregelen nemen om het risico adequaat te beheersen. Die constatering lijkt bovenstaande gedachte achter de systeembepalingen te ondersteunen, maar dit is nog beperkt tot de RI&E.

Het is voor zowel de Inspectie als voor beleidsvorming van belang een breder inzicht te krijgen in de relatie tussen het naleven van de systeembepalingen en het beheersen van arbeidsrisico's. Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van een nadere analyse naar die relatie. De eerste paragraaf beschrijft het statistische verband tussen de naleving van systeembepalingen en het beheersen van arbeidsrisico's. In de tweede paragraaf wordt gekeken welke systeembepalingen het meest voorspellend zijn voor de beheersing van arbeidsrisico's. Deze nadere analyse is gedaan door het Nederlands Forensisch Instituut.

Er moeten enkele slagen om de arm worden gemaakt. Ten eerste kunnen alleen conclusies getrokken worden over het statistische verband, niet over causale verbanden. Ten tweede is het niet mogelijk om aan te geven of de minder goed voorspellende systeembepalingen daarmee ook onbelangrijk zijn voor de beheersing van de arbeidsrisico's.

De Inspectie heeft de analyse naar het statistische verband (dus de analyse zoals in de eerste paragraaf) al in 2015 gedaan op basis van de toen meest actuele gegevens van Arbo in bedrijf (2012-2014). Een beknopte weergave van de resultaten hiervan staat in het jaarverslag 2015 van de Inspectie SZW. Met de gegevens van Arbo in bedrijf 2016 is de analyse van dit verband geactualiseerd, de resultaten hiervan staan in onderstaande paragraaf 5.1.

5.1 Aanwezigheid verband

5.1.1 Onderzoeksopzet

Vraagstelling

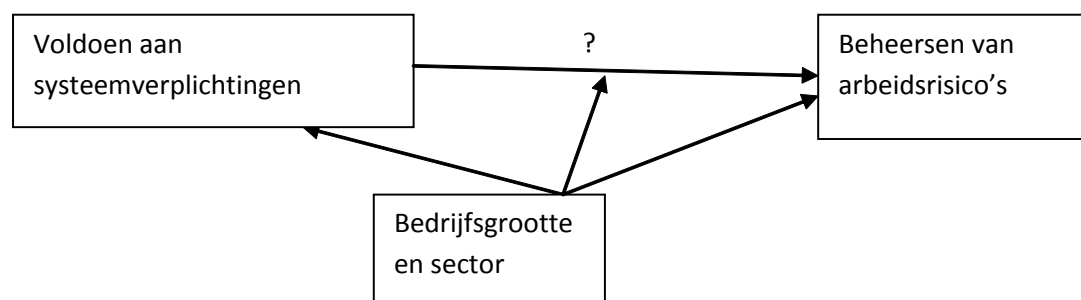
Met de analyse naar het statistische verband wil de Inspectie de volgende vraag beantwoorden:

Is er een positief verband tussen de mate waarin werkgevers de systeembepalingen van de Arbeidsomstandighedenwet naleven en de mate waarin zij de bij hun bedrijf voorkomende arbeidsrisico's beheersen en zo ja hoe sterk is dit verband?

Hierbij wordt gecorrigeerd voor verschillen in grootteklasse en voor verschillen in sectoren. Die variabelen kunnen een rol spelen bij een mogelijk schijneffect of een interactie-effect.

De centrale vraag, en de aspecten waarvoor we willen corrigeren, zijn in figuur 5.1 in een conceptueel model weergegeven.

Figuur 5.1: Schematische weergave van de vraag

Over de causaliteit van het (eventuele) verband kunnen geen conclusies worden getrokken. Het is echter op theoretische gronden zeer onwaarschijnlijk dat er sprake is van een causaal verband in de omgekeerde richting van de pijl in figuur 1. Het is waarschijnlijker dat het arbobewustzijn van werkgevers zowel van invloed is op het naleven van de systeembepalingen als op het beheersen van arbeidsrisico's. Met de beschikbare gegevens kan dit echter niet worden onderzocht. Verder is de veronderstelling dat er geen gecorreleerde meetfouten zijn. Hiermee wordt bedoeld dat er geen toevallige factoren zijn die tegelijkertijd van invloed zijn op de meting van de naleving van systeembepalingen en op de meting van de beheersing van de arbeidsrisico's (en dus voor beide een meetfout veroorzaken). Gecorreleerde meetfouten zouden ertoe leiden dat het geschatte verband wordt overschat. De gegevens zijn verzameld door inspecteurs van de Inspectie SZW, die gespecialiseerd zijn in inspecties van arbeidsomstandigheden in bedrijven. Daarnaast kan een groot deel van de meting van de systeembepalingen objectief worden gedaan. Om deze redenen is de veronderstelling dat er geen of heel weinig gecorreleerde meetfouten zijn plausibel.

Gebruikte gegevens

Voor deze analyse zijn de gegevens van Arbo in bedrijf 2013-2014 en Arbo in bedrijf 2015-2016 gebruikt. In beide steekproeven tezamen zitten 5.591 bedrijven. In beide onderzoeken tezamen komt een groot deel van de arbeidsrisico's aan bod. Alleen bedrijven waar één of meer van de onderzochte arbeidsrisico's werden geconstateerd, zijn in de analyse meegenomen. Er blijven dan 4.391 bedrijven over. Niet al deze bedrijven worden gebruikt in de analyse. Dit wordt verder toegelicht bij de operationalisatie van de het begrip 'beheersen van arbeidsrisico's'.

De systeembepalingen worden iedere keer gemeten in Arbo in bedrijf. Niet alle arbeidsrisico's kunnen in ieder Arbo in bedrijf worden meegenomen. Dan zou de vragenlijst te lang worden. In 2013-2014 zijn de volgende arbeidsrisico's meegenomen: kracht zetten (duwen, trekken, tillen of dragen), beeldschermwerk, repeterende bewegingen (exclusief beeldschermwerk), ongunstige of statische lichaamshouding, niet-ioniserende straling, besloten ruimten, werken op hoogte, geluid en trillingen. Voor

2015-2016 gaat het om de risico's biologische agentia, ATEX, kankerverwekkende stoffen, asbest, overige gevaarlijke stoffen, machineveiligheid, werkdruk en interne en externe ongewenste omgangsvormen. Bij een bedrijf met veel fysieke risico's, dat in het onderzoek van 2015-2016 werd bezocht, kan het dus zo zijn dat dit wordt gezien als een bedrijf zonder arbeidsrisico's (er werd in 2015-2016 immers vooral gekeken naar allerlei stoffen en psychosociale arbeidsbelasting). Dat bedrijf valt dan buiten deze analyse.

Operationalisatie

Het **beheersen van arbeidsrisico's** wordt via de genomen maatregelen geoperationaliseerd. Per arbeidsrisico dat speelt bij een bedrijf, is vastgesteld of de werkgever maatregelen heeft genomen. Indien er maatregelen zijn genomen, dan heeft de inspecteur beoordeeld hoe effectief deze maatregelen zijn: goed, voldoende, matig, slecht of geen mening. Als een inspecteur 'geen mening' heeft aangekruist, is dit arbeidsrisico voor het betreffende bedrijf niet meegenomen, aangezien de effectiviteit van de maatregelen voor dit risico onbekend is. Bedrijven waar voor alle aanwezige arbeidsrisico's de effectiviteit van de maatregelen onbekend is, worden zodoende niet in de analyse opgenomen (153 vallen weg, 4.238 blijven over). Per bedrijf is berekend welk percentage van de in kaart gebrachte arbeidsrisico's die spelen, zijn afgedekt met voldoende of goede maatregelen: het percentage afgedekte risico's. Kortom, de afhankelijke variabele "Beheersen van arbeidsrisico's" is geoperationaliseerd als *'het percentage arbeidsrisico's waarvoor het bedrijf adequate maatregelen heeft genomen'*.

De onafhankelijke variabele "**voldoen aan systeembepalingen**" is geoperationaliseerd in de variabele *'aantal afgedekte systeembepalingen (van 7)'* en neemt zodoende de waarden 0 t/m 7 aan. Er is daarbij gekeken aan hoeveel van de volgende zeven systeembepalingen is voldaan²⁹:

- risico-inventarisatie en -evaluatie;
- plan van aanpak;
- arbodienstverlening;
- ziekteverzuimbeleid;
- bedrijfshulpverlening;
- preventiemedewerker;
- betrokkenheid van werknemers bij arbobeleid.

Er is gekeken naar **grootteklasse** van de vestiging van een bedrijf; deze is ingedeeld in de volgende vijf categorieën: 1-4 werknemers, 5-9 wns, 10-49 wns, 50-99 wns, 100 en meer wns.

Sector is gemeten op basis van de sbi-code van de onderzochte vestiging van het bedrijf. Bedrijven zijn in de analyse ingedeeld naar de hoofdsector waartoe ze behoren. Het gaat om de volgende twaalf hoofdsectoren: landbouw, industrie, bouwnijverheid, handel, horeca, vervoer en informatie, financiële dienstverlening, zakelijke dienstverlening, overheid, onderwijs, zorg en overige dienstverlening.

Analyse

Met behulp van multivariate analyses is bepaald of sprake is van een significant positief (voor grootteklasse en sector gecorrigeerd) verband tussen het voldoen aan systeembepalingen en de beheersing van arbeidsrisico's. De invloed van de systeembepalingen is geschat met logistische regressie-analyse.

²⁹ Voorlichting, onderricht en toezicht is niet meegenomen als systeembepaling omdat het in Arbo in bedrijf zowel een systeembepaling is als een maatregel bij de arbeidsrisico's. En door hetzelfde aspect zowel in de onafhankelijke variabele als in de afhankelijke variabele mee te rekenen, zou ten onrechte van een statistisch verband kunnen worden gesproken.

Regressie-analyse is eerst overwogen, omdat de resultaten van deze techniek goed interpreteerbaar zijn en omdat de afhankelijke variabele ook beschikbaar is als numerieke variabele met veel categorieën (namelijk het percentage arbeidsrisico's dat in een bedrijf wordt beheerst). Regressie-analyse bleek echter ongeschikt omdat de gegevens niet aan de voorwaarden voor het toepassen van regressie-analyse voldoen. Voor logistische regressieanalyse gelden minder strenge voorwaarden, waardoor deze techniek in deze situatie wel geschikt is. Bij logistische regressie is er een afhankelijke variabele met twee categorieën. Er zijn onafhankelijke variabelen die zowel van interval meetniveau kunnen zijn als van nominaal meetniveau. De afhankelijke variabele in de analyse is het beheersen van de aanwezige arbeidsrisico's, die zodoende in twee waarden verdeeld moet worden. Die waarden staan voor bedrijven met een goede (1) versus een slechte (0) beheersing van de arbeidsrisico's. Het is duidelijk dat bedrijven die 100% van hun risico's beheersen in de goede klasse moeten vallen en bedrijven die 0% van hun risico's beheersen in de slechte. Voor de tussenliggende bedrijven zijn er meer mogelijkheden³⁰. Om een scherp onderscheid tussen de klassen te maken, is ervoor gekozen om bedrijven met meer dan 0%, maar minder dan 100% beheerste risico's buiten beschouwing te laten. Het betreft 966 gevallen, 3.272 blijven over.

De onafhankelijke variabelen zijn: aantal afgedekte systeembepalingen (van 7), sector en grootteklasse. Aantal afgedekte systeembepalingen heeft 8 categorieën (0 tot en met 7) en wordt opgenomen als een variabele van interval meetniveau. Daardoor zal het effect geschat worden van het voldoen aan een extra systeembepaling. Het model wordt op ongewogen data geschat. Als op gewogen data geschat zou worden, zouden de significantietoetsen niet meer correct³¹ zijn.

Gestart wordt met een model met alleen een constante, waar één voor één de volgende variabelen worden toegevoegd: aantal afgedekte systeembepalingen (van 7), grootteklasse, interactie-effect tussen grootteklasse en aantal aanwezige systeembepalingen, sector, interactie-effect tussen sector en aantal aanwezige systeembepalingen. Door één voor één nieuwe variabelen toe te voegen, is te zien welke variabelen het model verbeteren. Ook geeft het zicht op de invloed die de toegevoegde variabele heeft op het geschatte verband tussen aantal aanwezige systeembepalingen en het beheersen van arbeidsrisico's. Als er bijvoorbeeld sprake is van een schijneffect van grootteklasse, zal de coëfficiënt voor het aantal afgedekte systeembepalingen kleiner worden als grootteklasse wordt toegevoegd. Als er bijvoorbeeld sprake is van een interactie-effect tussen grootteklasse en aantal afgedekte systeembepalingen, zal het toevoegen van deze interactie-effecten tot een betere voorspelling van het beheersen van arbeidsrisico's leiden.

Het meest uitgebreide logistische regressiemodel is het volgende:

$$\ln \frac{P(X)}{1-P(X)} = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_{12} X_1 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_{13} X_1 X_3 ,$$

waarbij:

- X_1 = aantal aanwezige systeembepalingen (van zeven);
- X_2 = grootteklasse in vijf categorieën. Hiervoor worden vier dummy's opgenomen. De dummy's hebben ieder een eigen coëfficiënt (β), die omwille van de ruimte niet in bovenstaande vergelijking is opgenomen;

³⁰ Overigens kunnen niet alle percentages voorkomen, omdat er bij een bedrijf hooguit negen risico's in kaart zijn gebracht.

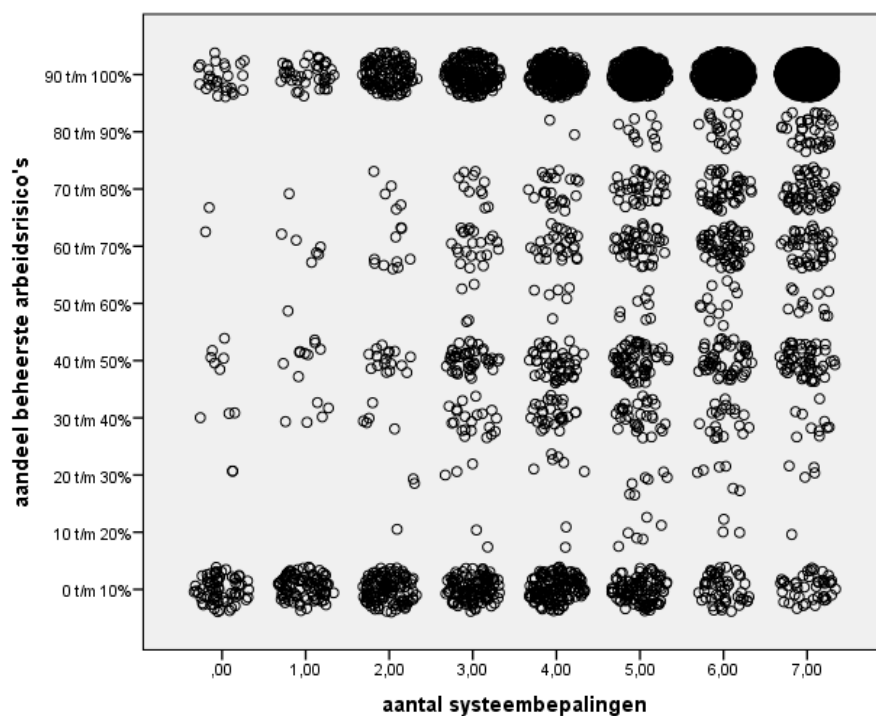
³¹ Die zijn dan gebaseerd op in de praktijk niet bestaande steekproefaantallen.

- X_3 = sector in twaalf hoofdsectoren. Hiervoor worden elf dummy's opgenomen. De dummy's hebben ieder een eigen coëfficiënt (β), die omwille van de ruimte niet in bovenstaande vergelijking is opgenomen;
- X_1X_2 = interactie-effect tussen X_1 en X_2 ;
- X_1X_3 = interactie-effect tussen X_1 en X_3 .

5.1.2 Resultaten

In figuur 5.2 zijn de bedrijven in de steekproef waar minimaal één arbeidsrisico uit het betreffende jaar van Arbo in bedrijf aan de orde is, weergegeven naar het aantal systeembepalingen waaraan ze voldoen en het aandeel arbeidsrisico's dat ze hebben beheerst. Veel bedrijven hebben eenzelfde combinatie van waarden. Om te voorkomen dat deze punten in de figuur volledig over elkaar heen vallen en de figuur nauwelijks inzicht geeft in de spreiding, zijn de punten die dezelfde waarden hebben wat uitgespreid van elkaar. Het gaat om ongewogen gegevens. Deze figuur geeft dus géén goed beeld van de naleving van systeembepalingen en de beheersing van arbeidsrisico's in alle bedrijven in Nederland. In de figuur is te zien dat een groot deel van de bedrijven in de steekproef zich in de rechterbovenhoek van de figuur bevindt. Deze bedrijven hebben zowel veel systeembepalingen afgedekt als 100% van de arbeidsrisico's beheerst. Onderin de figuur bevindt zich een kleiner, maar wel substantieel, deel van de waarnemingen, namelijk de bedrijven die géén van hun risico's beheersen. Er lijkt een positief verband tussen beide variabelen te zijn: de bedrijven bovenin de figuur bevinden zich vrijwel allemaal aan de rechterkant (vijf tot en met zeven afgedekte systeembepalingen) terwijl de bedrijven onderin de figuur zich relatief vaker in het midden of links in de figuur bevinden (en dus vijf of minder afgedekte systeembepalingen hebben).

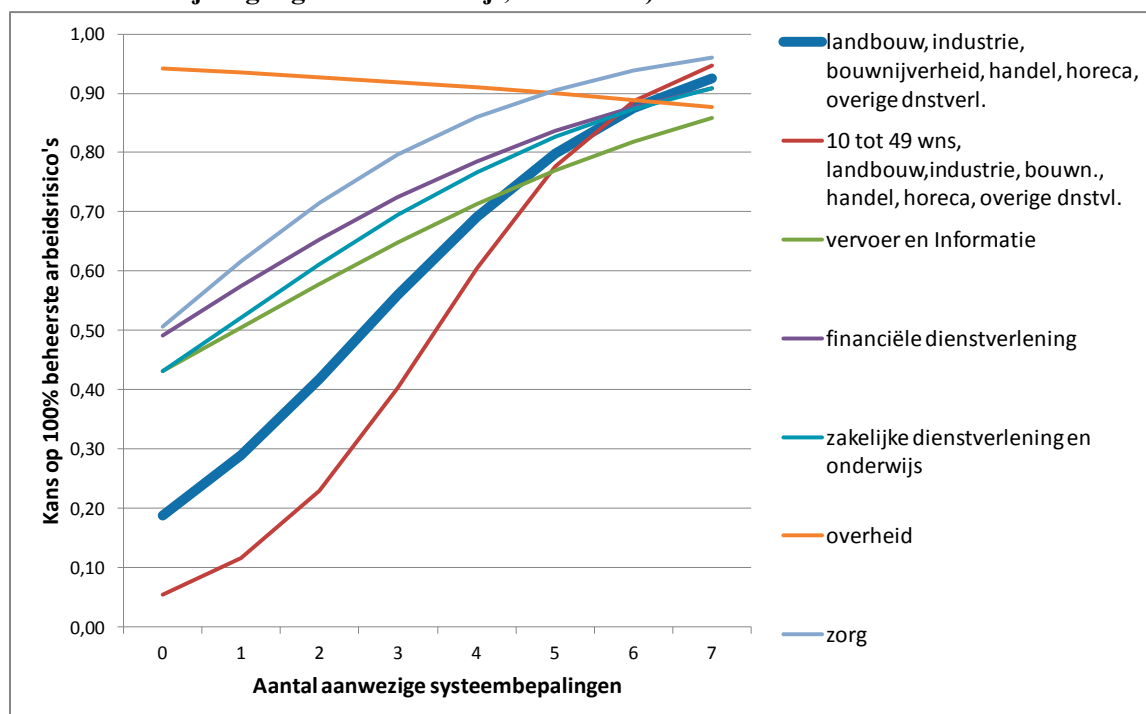
Figuur 5.2 Spreidingsdiagram van het aantal afgedekte systeembepalingen en het percentage risico's dat is beheerst (Bedrijven met één of meer arbeidsrisico's uit de betreffende jaargang Arbo in bedrijf, ongewogen, 2013-2016)

Aan een logistisch regressiemodel met alleen een constante zijn stapsgewijs variabelen en interactie-effecten toegevoegd. Het gekozen model heeft als onafhankelijke variabelen: aantal afgedekte systeembepalingen (van 7), grootteklasse (in 5 klassen), sector (12 hoofdsectoren), interactie-effecten tussen grootteklasse en aantal systeembepalingen en interactie-effecten tussen sector en aantal systeembepalingen. De voorspelkracht van het model is redelijk³², maar het model voorspelt lang niet in alle gevallen goed. Dat betekent dat er nog andere verklarende factoren zijn of dat er betrekkelijk grote en met de gebruikte gegevens niet-verklaarbare verschillen zijn tussen de bedrijven in de mate waarin zij hun arbeidsrisico's beheersen.

In figuur 5.3 is voor de verschillende sectoren het verband weergegeven tussen het aantal afgedekte systeembepalingen en de kans dat een bedrijf alle arbeidsrisico's beheerst.

Figuur 5.3: Verband tussen voldoen aan zeven systeembepalingen en beheersen van arbeidsrisico's, naar sector (bedrijven met één of meer arbeidsrisico's uit de betreffende jaargang Arbo in bedrijf, 2013-2016)*

* Lijnen voor bedrijven van 10 t/m 49 werknemers in de sectoren vervoer en informatie, financiële dienstverlening, zakelijke dienstverlening, onderwijs en overheid zijn omwille van de duidelijkheid niet opgenomen. Het verband voor deze bedrijven is sterker dan voor de andere bedrijven in de betreffende sectoren.

De sector landbouw en bedrijven met 1 t/m 4 werknemers zijn als referentiecategorie gekozen. De dikke lijn in figuur 5.3 geeft het verband weer voor de referentiecategorie en de (combinaties van) sectoren en grootteklassen die daarvan niet significant afwijken. Voor een sector is een aparte lijn in de figuur opgenomen als deze significant afwijkt van de lijn van de kleine landbouwbedrijven. Voor bedrijven met 10 t/m 49 werknemers is een aparte lijn in de figuur opgenomen omdat deze significant afwijkt van de lijn van de bedrijven met 1-4 werknemers. De lijnen van de zakelijke dienstverlening en het onderwijs lagen dermate dicht bij elkaar dat ze voor de overzichtelijkheid van de figuur zijn gecombineerd.

³² de Area under the ROC curve (AUC) heeft een waarde van 0,795. Dit is een stuk beter dan willekeurig (dan zou de AUC een waarde van 0,5 hebben) maar lang niet alles wordt goed voorspeld (als alles goed zou worden voorspeld zou de AUC waarde 1 hebben).

In figuur 5.3 is te zien dat er, op één sector na, een positief verband is tussen de mate van voldoen aan systeembepalingen en het beheersen van aanwezige arbeidsrisico's. Hierbij is gecontroleerd voor de invloed van grootteklasse. Voor bedrijven met 10 tot 49 werknemers is het verband sterker. Bijvoorbeeld bij een bedrijf in de landbouw, industrie, bouwnijverheid, handel, horeca en de overige dienstverlening, dat aan géén van de zeven systeembepalingen voldoet, is de kans 19% dat alle arbeidsrisico's zijn beheerst. Als aan alle zeven wordt voldaan is de kans 93%. Dit betekent dat met naleving van iedere extra systeembepaling (van zeven) de kans op 100% beheerste risico's ten opzichte van de kans op 0% beheerste risico's, toeneemt met een factor van bijna 1,8. Bij bedrijven met 10 tot en met 49 werknemers is het verband sterker. Bedrijven met 10 t/m 49 werknemers in dezelfde sectoren, hebben met nul systeembepalingen een lagere kans om alle arbeidsrisico's te hebben afgedekt. Met vijf of meer systeembepalingen is de kans ongeveer even groot als bij de andere bedrijven in deze sectoren. In een aantal sectoren is het verband zwakker. Het verband is het zwakst bij de overheid, de overheidsinstellingen hebben bij iedere waarde van de onafhankelijke variabele een hoge kans op het volledige beheersen van de arbeidsrisico's.

In tabel 5.1 staan de resultaten van de logistische regressieanalyses. In tabel 5.1 zijn de exponenten van de coëfficiënten weergegeven ($\exp(B)$, ofwel e^B). De waarden bij model 5 in tabel 5.1 zijn gebruikt om figuur 5.3 te maken. De $\exp(B)$ voor het aantal afgedekte systeembepalingen is 1,8. Dit betekent dat met iedere extra systeembepaling (van zeven) de kans op 100% beheerste risico's ten opzichte van de kans op 0% beheerste risico's, met een factor 1,8 toeneemt³³. Bij bedrijven met 10 tot 49 werknemers is deze factor groter (2,3).³⁴

In tabel 5.1 is te zien wat er gebeurt met de coëfficiënten wanneer er variabelen worden toegevoegd aan het model. Bij iedere toevoeging neemt de verklaringskracht van het model toe³⁵. Dit betekent dat iedere toevoeging leidt tot een betere schatting. De $\exp(B)$ van aantal systeembepalingen is in model 1 1,8. Dit verandert niet als de dummy's voor grootteklassen worden toegevoegd (model 2). Als interactie-effecten met grootteklasse zijn toegevoegd (model 3) daalt de $\exp(B)$ van aantal systeembepalingen naar 1,6, maar de $\exp(B)$ van het interactie-effect tussen aantal systeembepalingen en de grootteklasse 10 t/m 49 werknemers is significant groter dan 1. Toevoegen van dummy's voor sectoren (model 4) verandert de coëfficiënten voor het aantal systeembepalingen niet. Als interactie-effecten met sectoren worden toegevoegd (model 5) stijgt het effect van aantal systeembepalingen voor de referentiecategorie weer naar 1,8. Dit gaat gepaard met een aantal sectoren waarvoor een zwakker verband wordt geschat.

Het geschatte model laat een duidelijk positief verband zien. Het gaat hier om schattingen, die gepaard gaan met onzekerheid. Het aangetoonde verband hoeft niet causaal te zijn, al is het niet aannemelijk dat er een causaal verband in omgekeerde richting gaat. De voorspelkracht van het model is redelijk, maar het model voorspelt lang niet in alle gevallen goed. Dat betekent dat er nog andere verklarende

³³ Het gaat hier om de kansverhouding (odds: de kans op 100% beheerste risico's / de kans op 0% beheerste risico's) die met iedere extra systeembepaling met een factor 1,8 toeneemt. Deze factor, $\exp(b)$, wordt ook wel de odds ratio genoemd.

³⁴ De factor 2,3 is het product van de odds ratio voor aantal systeembepalingen (1,8) en de odds ratio voor het interactie-effect tussen aantal systeembepalingen en de dummy variabele voor bedrijven met 10-49 werknemers (1,3).

³⁵ Een Chikwadrat toets (in de SPSS output onder 'omnibus test of model coëfficiënts, onder 'block') is gebruikt om te beoordelen of een set toegevoegde variabelen het model verbetert. Sets met dummy variabelen die bij één categorische variabele horen (zoals grootteklasse) of sets met interactie-effecten zijn steeds toegevoegd in het model. Deze test heeft als nulhypothese dat het toevoegen van de set variabelen *niet* leidt tot een betere schatting van de kans op 100% beheerste arbeidsrisico's.

factoren zijn of dat er betrekkelijk grote niet-verklaarbare verschillen zijn tussen de bedrijven in de mate waarin zij hun arbeidsrisico's beheersen.

Tabel 5.1 Geschatte parameters van geschat logistisch regressiemodel voor de kans om alle versus geen van de aanwezige arbeidsrisico's te beheersen (Bedrijven met één of meer arbeidsrisico's in Arbo in bedrijf, 2014-2016)

	model 0 exp(B)	model 1 exp(B)	model 2 exp(B)	model 3 exp(B)	model 4 exp(B)	model 5 exp(B)
Aantal gedekte systeembepalingen van de 7		1,8 **	1,8 **	1,6 **	1,6 **	1,8 **
5-9 wns			0,8	0,7	0,7	0,7
10-49 wns			0,7 **	0,2 **	0,3 **	0,2 **
50-99 wns			0,9	0,4	0,4	0,3
100 en meer wns			1,6 *	0,9	0,8	0,7
Aantal gedekte systeembepalingen*5-9 wns				1,0	1,0	1,1
Aantal gedekte systeembep.*10-49 wns				1,3 **	1,3 **	1,3 **
Aantal gedekte systeembep.*50-99 wns				1,2	1,2	1,3
Aantal gedekte systeembep.*100 en meer wns				1,1	1,2	1,2
Industrie					1,2	1,2
Bouwnijverheid					1,1	0,8
Handel					1,2	1,1
Horeca					0,9	2,6
Vervoer en Informatie					1,1	3,3 *
Financiële dienstverlening					1,8	4,2 *
Zakelijke dienstverlening					1,6	3,3 *
Overheid					2,0	69,6 *
Onderwijs					1,9 *	3,5 *
Zorg					2,8 **	4,5 *
Overige dienstverlening					1,8 *	1,9
Aantal gedekte syst.bep.*Industrie						1,0
Aantal gedekte syst.bep.*Bouwnijverheid						1,1
Aantal gedekte syst.bep.*Handel						1,0
Aantal gedekte syst.bep.*Horeca						0,7
Aantal gedekte syst.bep.*Vervoer en Informatie						0,8 *
Aantal gedekte syst.bep.*Financiële dienstverlening						0,8
Aantal gedekte syst.bep.*Zakelijke dienstverlening						0,8
Aantal gedekte syst.bep.*Overheid						0,5 *
Aantal gedekte syst.bep.*Onderwijs						0,8
Aantal gedekte syst.bep.*Zorg						0,9
Aantal gedekte syst.bep.*Overige dienstverlening						1,0
Constante	3,6 **	0,3 **	0,3 **	0,4 **	0,3 **	0,2 **
% correct geclassificeerd	78,3	80,8	81,2	81,1	81,3	81,8
chi-kwadraat		662,9 **	686,7 **	699,2 **	732,1 **	756,5 **

* 0,01 < p < 0,05

** p < 0,01

5.2 Meest voorspellende systeembepalingen

Uit de voorgaande paragraaf blijkt dat systeembepalingen statistisch verband houden met het beheersen van arbeidsrisico's. Relevant is vervolgens de vraag welke systeembepalingen het belangrijkste zijn. Deze vraag is echter niet goed te beantwoorden, omdat de systeembepalingen onderling gecorreleerd zijn; de effecten van de afzonderlijke systeembepalingen zijn niet zuiver te isoleren. De volgende vraag, die met de hiervoor genoemde vraag verband houdt, is wel te beantwoorden:

Welke systeembepalingen zijn het meest voorspellend voor het beheersen van arbeidsrisico's?

Deze paragraaf richt zich dan ook op het beantwoorden van de deze vraag. Wat daarbij *niet* mogelijk is, is het benoemen van systeembepalingen die *niet* relevant zijn. Het kan namelijk zijn dat de invloed van een bepaling via andere gecorreleerde bepalingen of via andere variabelen al in de voorspelling van de beheersing van arbeidsrisico's tot uitdrukking komt. De analyses voor deze paragraaf zijn gedaan door Nederlands Forensisch Instituut (NFI) en ook de tekst van deze paragraaf is voor een belangrijk deel afkomstig van het NFI.

5.2.1 Onderzoeksopzet

De rationale achter de onderzoeksopzet is de volgende. De *beste minimale subset systeembepalingen* wordt gedefinieerd als *het kleinste aantal systeembepalingen dat samen met de achtergrondvariabelen kan bijdragen aan de beste voorspelling*. Wat de beste voorspelling is, wordt bepaald op basis van de kwaliteit van de voorspellingen op een onafhankelijke validatie set, dat betekent op gegevens die niet zijn gebruikt om de modellen te schatten. De gegevens die wel zijn gebruikt om de modellen te schatten vormen de trainingsset.

De te voorspellen variabele bestaat uit twee categorieën. De afhankelijke variabele wordt afgeleid van het percentage beheerste risico's. Indien alle risico's zijn beheerst in een bedrijf, krijgt het bedrijf de waarde '1' op de afhankelijke variabele. Deze bedrijven vormen de 'targets'. Er worden twee varianten gebruikt om te bepalen welke bedrijven waarde '0' krijgen op de afhankelijke variabele:

- alle bedrijven die de risico's *niet volledig* beheersen krijgen waarde '0' op de afhankelijke variabele;
- alleen de bedrijven die geen enkel risico beheersen, krijgen waarde '0' op de afhankelijke variabele, en de bedrijven die een deel van de risico's beheersen worden buiten de analyse gelaten.

Net als in de voorgaande paragraaf worden alleen gegevens gebruikt van de bedrijven waarbij één of meer arbeidsrisico's spelen die in het betreffende jaar van Arbo in bedrijf zijn gemeten. De trainingsset voor de voorspellingsmodellen in deze paragraaf bestaat uit de gegevens van 2009 t/m 2012. De validatieset bestaat uit de gegevens van 2014 en 2016.

Voor de analyse naar de rol van afzonderlijke systeembepalingen, heeft de Inspectie gekeken of het aantal systeembepalingen dat in de analyse wordt meegenomen op voorhand op theoretische gronden al kon worden beperkt. Om deze reden is 'bedrijfshulpverlening' buiten beschouwing gelaten, omdat het hier niet gaat om het voorkómen van een incident, maar om het beperken van de gevolgen van bijvoorbeeld een ongeval of een brand. Aangezien een plan van aanpak onderdeel uitmaakt van een RI&E, is het per definitie niet mogelijk om deze twee aspecten los van elkaar te zien, dus zijn deze

twee samengevoegd. Voor de systeembepalingen zijn in de analyse in deze paragraaf dus de volgende bepalingen gebruikt :

1. risico-inventarisatie en –evaluatie in combinatie met plan van aanpak,
2. arbodienstverlening,
3. preventiemedewerker,
4. ziekteverzuimbeleid,
5. betrokkenheid van werknemers bij arbobeleid.

Omdat het totaal aantal systeembepalingen met 5 betrekkelijk laag is, en het aantal waarnemingen niet extreem groot is, is het haalbaar om alle subsets (combinaties) van de systeembepalingen in verschillende modellen op te nemen. Er zijn 32 subsets³⁶.

De systeembepalingen zijn indicatoren die al of niet gelden, zij hebben waarde ‘1’ als eraan wordt voldaan en nul als er niet aan wordt voldaan. Voor de grootte van bedrijven is de natuurlijke logaritme van het aantal werknemers in de vestiging gebruikt. Voor sector zijn de 12 hoofdsectoren in dummy variabelen gecodeerd, dat wil zeggen dat een bedrijf waarde ‘1’ heeft op de dummy variabele die hoort bij de sector waar het bedrijf toe behoort en ‘0’ op de variabelen van de andere sectoren.

De kwaliteit van de voorspellingen wordt gemeten met de Area Under the ROC-curve (AUC). De onderzoeksvraag heeft betrekking op de invloed van de systeembepalingen op arborisico’s, ofwel, op de sterkte van de relatie tussen de voorspellers en de afhankelijke variabele over de gehele dataset. De AUC is een metriek die hier goed geschikt voor is. De AUC is ongevoelig voor klasse onbalans en drukt vooral het onderscheidend vermogen tussen targets en non-targets uit (dat zijn de bedrijven met de waarde ‘1’ respectievelijk ‘0’ op de afhankelijke variabele) .

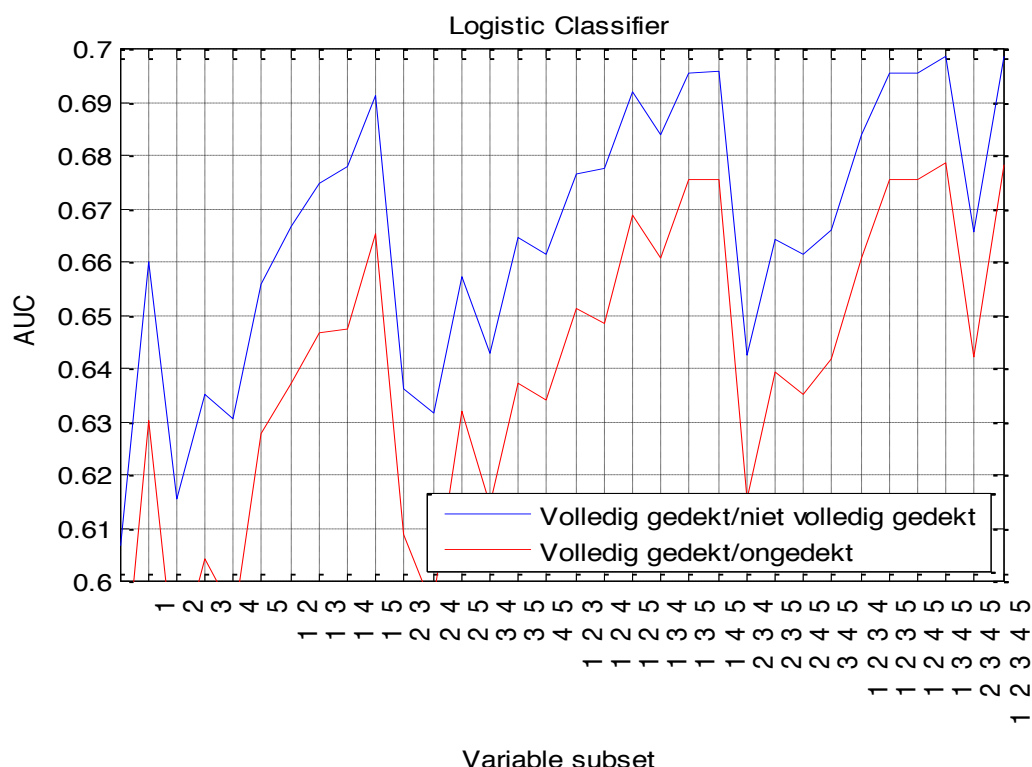
5.2.2 Resultaten

Voor het vinden van de best voorspellende modellen zijn verschillende classificatiemethoden getest, van traditionele tot meer recente als support vector machines, random forests en neural networks. Uiteindelijk bleken traditionele lineaire modellen als logistische regressie het beste. Het bepalen van de *beste minimale subset systeembepalingen* is met deze classifier uitgevoerd.

In Figuur 5.4 is het resultaat te zien van het toepassen van de modellen op data van vanaf 2013 met een model geleerd op data van voor 2013. De curve toont de AUC voor verschillende subsets van systeembepalingen voor beide varianten van de afhankelijke variabele. De blauwe lijn geeft de resultaten weer wanneer de bedrijven die hun risico’s niet volledig hebben gedekt de waarde ‘0’ krijgen, en de rode lijn geeft de resultaten weer wanneer deze groep bedrijven buiten beschouwing wordt gelaten. Op de horizontale as staan alle verschillende modellen, beginnend met een model met alleen de achtergrondvariabelen sector en aantal werknemers (de blauwe lijn heeft hierbij een AUC van 0,61) en gevolgd door een model met de achtergrondvariabelen en de variabele RI&E/PvA (het model met de blauwe lijn heeft een AUC van 0,66). Helemaal rechts in de figuur staat het meest uitgebreide model, dat naast de achtergrondvariabelen ook alle vijf systeembepalingen bevat. De blauwe lijn van dit meest uitgebreide model heeft een AUC van 0,7.

³⁶ $2^5 = 32$

Figuur 5.4 Weergave van de AUC performance van de logistic classifier op de data vanaf 2013*

* 1=RI&E/PvA, 2=arbodienstverlening, 3=preventiemedewerker, 4=verzuimbeleid, en 5=overleg met werknemers over arbobeleid.

De blauwe lijn in de figuur ligt boven de rode lijn. Dit betekent dat het weglaten van bedrijven die deels hun risico's beheerst hebben uit de groep non-targets, de prestaties van een voorspellend model negatief beïnvloedt. Dit kan worden verklaard doordat bij het toepassen van het model ook alle mogelijke situaties zich zullen voordoen.

Verder is te zien dat wanneer de bedrijven die hun risico's niet volledig hebben afgedekt waarde nul krijgen (dus als we naar de blauwe lijn kijken), de hoogste AUC behaald wordt wanneer (nagenoeg) alle variabelen gebruikt worden. Door alleen variabele 1 en 5 (RI&E/PvA en overleg met werknemers over arbobeleid) en de achtergrondvariabelen te gebruiken, hoeft nauwelijks aan voorspellend vermogen ingeboet te worden. Dit model is de meest eenvoudige van de best presterende modellen. Weglaten van variabele 1 of 5 leidt tot een verslechtering van de voorspelling, want de AUC daalt als één van beide niet in het model is opgenomen. Weglaten van beide achtergrondkenmerken (variabelen sector en (logaritme van het) aantal werknemers) leidt (slechts) tot een kleine verslechtering van de voorspelling (de AUC daalt van 0,69 naar 0,67).

Hoewel de significantie van de resultaten niet getoetst is, wordt duidelijk dat de systeembepalingen 1 en 5 (RI&E/PvA en overleg met werknemers over arbobeleid) vrijwel even goed het risicobeheersingsgedrag beschrijven als een model met alle systeembepalingen.

5.3 Conclusie

Er bestaat een positief verband tussen de mate waarin werkgevers de systeembepalingen van de Arbowet naleven en de mate waarin zij de bij hun bedrijf voorkomende arbeidsrisico's beheersen. Bijvoorbeeld bij een bedrijf in de landbouw, industrie, bouwnijverheid, handel, horeca of de overige dienstverlening, dat aan geen van zeven systeembepalingen voldoet, is de kans 19% dat alle bij dat bedrijf (in Arbo in bedrijf gemeten) arbeidsrisico's zijn beheerst. Als aan alle zeven systeembepalingen wordt voldaan is die kans 93%. Bij bedrijven met 10 tot 49 werknemers is het verband sterker. In een aantal sectoren is het verband zwakker. Of het verband causaal is of niet, kan op basis van de gegevens niet worden vastgesteld, maar het is niet aannemelijk dat als er een causaal verband is, dit in de omgekeerde richting loopt. Het is mogelijk dat een variabele arbobewustzijn, zowel het naleven van systeembepalingen beïnvloedt, als het beheersen van arbeidsrisico's, maar er is geen indicator voor arbobewustzijn beschikbaar om dit te onderzoeken.

Systeembepalingen die het meest voorspellend zijn voor het voldoende beheersen van arbeidsrisico's in een bedrijf zijn:

- de aanwezigheid van een RI&E (waarin de belangrijke arbeidsrisico's zijn opgenomen) in combinatie met de aanwezigheid van een plan van aanpak (met geplande maatregelen voor de belangrijke risico's);
- de betrokkenheid van werknemers bij arbobeleid in het bedrijf (ten minste één keer per jaar overleg met werknemers over arbobeleid in het bedrijf).

Los van elkaar gaat het in 2016 om 18% van de bedrijven dat een volledige RI&E/PvA heeft en 59% dat tenminste eenmaal per jaar overleg heeft. Aan beide verplichtingen tezamen voldoet 15% van de bedrijven. Grote bedrijven doen het beter dan kleinere en de sector Overheid doet het aanzienlijk beter dan de andere sectoren; Landbouw scoort veruit het laagst.

Aangezien de verschillende systeembepalingen onderling gecorreleerd zijn, is het niet mogelijk om aan te geven of de andere systeembepalingen daarmee onbelangrijk zijn. Het kan namelijk zijn dat de invloed van een systeembepaling via andere gecorreleerde bepalingen al in de voorspelling van de beheersing van arbeidsrisico's tot uitdrukking komt.

Bijlage I. Methodologische verantwoording

1. Onderzoekspopulatie

Er is sprake van twee onderzoekspopulaties. De eerste wordt gevormd door de in 2016 in Nederland gevestigde bedrijven, instellingen en overheidsinstanties, met uitzondering van bedrijven die zich bezig houden met delfstoffenwinning en de visserij (schepen). De tweede populatie bestaat uit de bij al die bedrijven werkzame werknemers. In tabel 1 en 2 zijn de populaties weergegeven, naar de bij de steekproef gehanteerde onderverdeling naar sectoren en grootteklassen.

De onderzoekseenheden zijn voor beide populaties vestigingen van de bedrijven. Dit uit praktisch oogpunt, enerzijds omdat een bedrijf soms vele vestigingen heeft en de inspectie die niet allemaal bezoekt om een beeld van de arbeidsomstandigheden te krijgen en anderzijds omdat er geen bruikbaar steekproefkader van bedrijven in Nederland is en wel van vestigingen van bedrijven. Zie voor verdere verantwoording hierover de paragraaf steekproef, onderdeel “bedrijven versus vestigingen”.

Tabel 1 Bedrijven in Nederland per 1 januari 2016 (bron CBS met bewerking ISZW), afgerond op honderdtallen

Bedrijfstakken	sectoren	sbi-2008	Grootteklasse (aantal werknemers)						Totaal
			1 - 4	5 - 9	10 - 19	20 - 49	50 - 99	> 100	
A Landbouw, bosbouw en visserij		0102,03	10.900	3.200	1.300	500	100	0	16.100
C Industrie	Voeding en genot	10,11,12	1.200	800	500	400	200	200	3.300
	Textiel, kleding en lederwaren	13,14,15	600	200	100	100	0	0	1.000
	Houtindustrie	16	500	200	100	100	0	0	900
	Papier, karton en drukkerijen	17,18	900	400	200	200	100	100	1.800
	ACKR	19-22	400	200	200	300	200	200	1.500
	Glas, keramische prod. en bouwsm.	23	400	200	100	100	0	0	700
	Metaalproductenindustrie	24,25	1.600	900	700	600	200	200	4.300
	Elektrotechnische industrie,	26-27	400	200	200	200	100	100	1.100
	machine/apparaten ind. en repar.	28,33	1.300	700	600	500	200	200	3.600
	Transportmiddelenindustrie	29,30	400	200	100	100	0	100	900
	Meubel	31	1.000	300	200	100	0	0	1.700
	overige industrie	32	1.000	300	200	100	0	100	1.600
D Energievoorziening		35	200	0	0	0	0	0	300
E Water, afval en afvalwaterbeheer		36-39	200	100	100	100	0	100	600
F Bouwnijverheid	Algemene bouw	41	5.200	1.300	700	400	200	100	7.800
	GWV	42	1.000	300	200	100	100	100	1.700
	Gespecialiseerde bouw	43	10.600	3.000	1.700	900	200	200	16.600
G Handel	reparatie van auto's	45	8.000	2.500	1.000	400	100	100	12.100
	groothandel	46	16.300	5.900	3.600	2.600	800	600	29.700
	detailhandel	47	28.300	7.500	2.500	1.400	400	300	40.300
H Vervoer en opslag	vervoer over land	49	3.600	1.300	900	700	300	200	7.000
	opslag, post en koeriers	52,53	2.000	700	400	400	200	100	3.700
I Horeca	Logies verstrekking	55	2.200	600	400	300	100	100	3.600
	Restaurants en cafes	56	15.800	6.200	2.700	800	100	100	25.600
J Informatie en communicatie	Uitgeverijen, radio en tv	58-61	1.900	500	200	200	100	100	2.900
	IT-dienstverlening	62-63	6.000	1.800	1.200	800	200	200	10.200
K Financiële instellingen	Bankwezen	64-65	4.100	500	300	100	0	100	5.200
	Overige financiële dienstv.	66	2.900	800	300	200	0	0	4.300
L Verhuur van en handel in onroerend goed		68	5.100	800	300	200	100	100	6.700
M Advisering, onderz. en spec. zak. dienstv.		69-75	26.600	6.500	3.200	1.800	500	400	39.100
N Verhuur van goed. en overige zak. dienstv.		77-82	9.500	2.900	1.800	1.600	700	800	17.200
O Openbaar bestuur		84	0	0	0	0	100	400	600
P Onderwijs		85	4.600	700	500	400	300	800	7.300
Q Gezondheidszorg en welzijn	Gezondheidszorg	86	12.200	4.200	1.300	400	100	300	18.600
	Verpleging en maatsch. dienstv.	87-88	2.900	1.200	900	600	300	600	6.700
R Cultuur, sport en recre., overige dienstv.		90-93	7.200	1.500	700	500	100	100	10.100
S Overige dienstverlening		94-96	10.000	2.400	800	400	100	100	13.800
Totaal			206.700	61.100	30.400	18.300	6.500	7.100	330.000

Opmerkingen over de totstandkoming van tabel 1:

- Bij het bewerken van de populatiegegevens van bedrijven wordt zo goed mogelijk rekening gehouden met de afrondingen die het CBS hanteert. Het CBS rondt af op 5 bedrijven. Subtotalen van sectoren zijn om deze reden exacter dan andere cijfers. Waar mogelijk zijn de subtotalen van sectoren gebruikt. Het totale aantal bedrijven uit de tabel in deze verantwoording komt niet exact overeen met het totaal aantal bedrijven in Nederland. De afrondingsverschillen zijn hiervoor een reden. Een tweede reden vormt de delfstoffenwinning, deze is niet meegeteld in de populatiematrix.

- De grootteklasse-indeling van de populatiematrix is gebaseerd op het aantal werkzame personen in het bedrijf. Dit is inclusief de eigenaar, meewerkende firmanten en familieleden. Bedrijven met slechts 1 werkzame persoon tellen we niet mee bij de populatiegegevens, omdat deze persoon vermoedelijk de eigenaar is en niet een werknemer. Bedrijven met 2 tot en met 4 werkzame personen gebruiken we als populatiegegevens voor de bedrijven met 1 tot en met 4 werknemers. Daarmee wordt een systematische fout in de uitkomsten gecreëerd en geaccepteerd, waarvan we mogen veronderstellen dat deze over de jaren heen constant zal zijn.
- Voor de kleine landbouwbedrijven (tot 4 werknemers) is in de basisgegevens de populatie van bedrijven groter dan de populatie van banen van werknemers. Dit wordt veroorzaakt doordat de populatie van bedrijven is ingedeeld op basis van werkzame personen en de populatie van banen van werknemers op basis van een grootteklasse-indeling in aantal banen van werknemers. Een bedrijf met nul werknemers en 2 werkzame personen (bijvoorbeeld een boer en een boerin die als echtpaar samen een boerderij bezitten en geen werknemers hebben) komt wel in de populatie van bedrijven met 2-4 werkzame personen, maar niet in de populatie van banen van werknemers. Hierdoor kan de populatie werknemers kleiner uitpakken dan de populatie bedrijven. Voor deze cel zijn de gebruikte populatiegegevens van bedrijven dus niet geschikt. Dit is als volgt opgelost: de populatie van kleine landbouwbedrijven (tot 4 werknemers) hebben we geschat door de populatie van banen van werknemers in deze cel te delen door het gemiddeld aantal werknemers in deze bedrijven in de steekproef.

Tabel 2. Banen van werknemers in Nederland per december 2015 (bron CBS met bewerking ISZW), afgerond op honderdtallen

Bedrijfstakken	sectoren	sbi-2008	Grootteklasse (aantal werknemers)						Totaal
			1 - 4	5 - 9	10 - 19	20 - 49	50 - 99	> 100	
A Landbouw, bosbouw en visserij		01,02,03	21300	14200	17700	21300	10800	15800	101100
C Industrie	Voeding en genot	10,11,12	3000	4800	9100	15200	16200	76400	124700
	Textiel, kleding en lederwaren	13,14,15	1400	1100	1600	2600	1900	5400	14000
	Houtindustrie	16	1000	1100	1600	3300	2300	2200	11500
	Papier, karton en drukkerijen	17,18	2100	2200	3500	6100	5500	17400	36800
	ACKR	19-22	1600	1600	3300	8600	12000	65100	92200
	Glas, keramische prod. en bouwm.	23	900	1100	1200	2400	2900	11400	19900
	Metaalproductenindustrie	24,25	4500	5800	10900	21400	18900	40300	101800
	Elektrotechnische industrie, machine/apparaten ind. en repar.	26-27	1500	1600	3000	5400	5700	28200	45400
	Transportmiddelenindustrie	28,33	4200	4500	8700	17000	16800	69800	121000
	Meubel	29,30	1100	1100	1800	3400	3500	26400	37300
	overige industrie	31	2000	1900	2500	3300	2100	4700	16400
		32	2200	1700	2300	2800	1600	105200	115800
		35	400	200	300	600	600	24600	26700
		36-39	800	700	1500	3200	3200	23100	32500
		41	10600	8000	10500	13200	11000	24400	77700
		42	2100	1800	2700	4400	4300	35900	51200
G Handel	Algemene bouw	43	19100	16900	23200	29600	18600	60700	168100
	reparatie van auto's	45	17500	13900	15300	15400	10100	36800	109000
	groothandel	46	45700	39300	54500	87700	63800	166500	457500
H Vervoer en opslag	detailhandel	47	59200	46900	45300	52300	52300	476100	732100
	vervoer over land	49	5700	6600	11900	23500	22600	101000	171300
	opslag, post en koeriers	52,53	4500	4300	6400	12900	11500	110900	150500
I Horeca	Logies vers trekking	55	2900	3800	6800	12900	9100	37000	72500
	Restaurants en cafes	56	35700	44600	59000	67500	25200	67100	299100
J Informatie en communicatie	Uitgeverijen, radio en tv	58-61	4000	2600	3700	6000	5600	53800	75700
	IT-dienstverlening	62-63	17700	11800	17000	26100	19300	70100	162000
K Financiële instellingen	Bankwezen	64-65	61100	4100	4400	5400	4000	151600	230600
	Overige financiële dienstv.	66	12400	5500	5500	6400	3700	17500	51000
		68	13300	5500	5800	8500	7900	22700	63700
L Verhuur van en handel in onroerend goed		69-75	91000	42600	50300	62800	40300	182500	469500
M Advisering, onderz. en spec. zak. dienstv.		77-82	22900	18900	27000	58300	62600	730700	920400
N Verhuur van goed. en overige zak. dienstv.		84	100	100	400	1500	6600	492100	500800
O Openbaar bestuur		85	7000	4700	8200	18000	22100	448500	508500
P Onderwijs		86	36000	26200	21600	16900	9500	420400	530600
Q Gezondheidszorg en welzijn	Gezondheidszorg	87-88	8000	9200	14600	28800	23200	676400	760200
	Verpleging en maatsch. dienstv.	90-93	14100	10700	15500	25700	15800	46400	128200
R Cultuur, sport en recr., overige dienstv.		94-96	29200	16700	15300	16800	13100	36900	128000
S Overige dienstverlening									
Totaal			567.800	388.300	493.800	717.200	566.200	4.982.000	7.715.300

Opmerking bij tabel 2: bij een aantal cellen in de steekproefmatrix was het aantal banen niet exact bekend; het CBS vertrekt uit privacy-overwegingen deze informatie niet. Het gaat daarbij in totaal om circa 400.000 van de 7,7 mln. banen in totaal. Op basis van de wel bekende rij- en kolomtotalen zijn deze aantallen via een iteratieproces geschat.

2. Steekproef

Een gestratificeerde steekproef met omvang 2.787 is getrokken uit een door de Inspectie SZW bewerkt bestand van de Kamer van Koophandel (KvK-bestand) met daarin alle vestigingen van bedrijven in Nederland.³⁷ Stratificatie is nodig omdat inzicht gewenst is in afzonderlijke economische sectoren en afzonderlijk grootteklassen van bedrijven. Bij een enkelvoudige aselechte steekproef zouden kleine sectoren en grotere bedrijven nauwelijks in de steekproef voorkomen. De steekproef is gestratificeerd naar 38 economische sectoren en 6 grootteklassen. De steekproefmatrix bestaat zodoende uit $38 \times 6 = 228$ cellen (of strata). Tabel 3 geeft de steekproefmatrix.

Tabel 3. Steekproef bedrijven AIB 2016

Bedrijfstakken	sectoren	sbi-2008	Grootteklasse (aantal werknemers)						Totaal
			1 - 4	5 - 9	10 - 19	20 - 49	50 - 99	> 100	
A Landbouw, bosbouw en visserij		01,02,03	77	26	13	10	3	3	132
C Industrie	Voeding en genot	10,11,12	21	10	10	5	6	8	60
	Textiel, kleding en lederwaren	13,14,15	11	8	5	9	6	3	42
	Houtindustrie	16	15	5	6	6	6	2	40
	Papier, karton en drukkerijen	17,18	18	9	4	4	6	6	47
	ACKR	19-22	15	10	9	9	4	9	56
	Glas, keramische prod. en bouwsm.	23	12	11	5	8	4	5	45
	Metaalproductenindustrie	24,25	11	8	5	8	6	4	42
	Elektrotechnische industrie,	26-27	10	8	3	7	8	5	41
	machine/apparaten ind. en repar.	28,33	8	5	10	6	5	7	41
	Transportmiddelenindustrie	29,30	12	7	4	6	6	7	42
	Meubel	31	13	9	4	9	6	4	45
	overige industrie	32	17	4	7	10	2	9	49
		35	13	8	6	8	3	8	46
D Energievoorziening		36-39	17	12	9	17	2	5	62
E Water, afval en afvalwaterbeheer									
F Bouwnijverheid	Algemene bouw	41	27	8	6	9	6	3	59
	GWV	42	28	10	14	7	9	6	74
	Gespecialiseerde bouw	43	43	16	9	11	7	3	89
G Handel	reparatie van auto's	45	26	15	8	8	7	4	68
	groothandel	46	61	32	18	27	9	15	162
	detailhandel	47	72	29	21	9	12	12	155
H Vervoer en opslag	vervoer over land	49	15	11	6	5	12	9	58
	opslag, post en koeriers	52,53	16	5	6	7	6	9	49
I Horeca	Logiesversprekking	55	27	8	11	11	8	6	71
	Restaurants en cafes	56	53	27	16	20	7	6	129
J Informatie en communicatie	Uitgeverijen, radio en tv	58-61	13	4	7	8	6	6	44
	IT-dienstverlening	62-63	26	10	9	12	3	7	67
K Financiële instellingen	Bankwezen	64-65	20	7	8	3	6	11	55
	Overige financiële dienstv.	66	31	14	8	14	1	7	75
L Verhuur van en handel in onroerend goed		68	35	7	4	4	5	8	63
M Advisering, onderz. en spec. zak. dienstv.		69-75	62	35	13	20	10	13	153
N Verhuur van goed. en overige zak. dienstv.		77-82	36	13	8	18	8	18	101
O Openbaar bestuur		84	8	4	4	6	13	16	51
P Onderwijs		85	59	18	18	12	13	14	134
Q Gezondheidszorg en welzijn	Gezondheidszorg	86	42	21	17	10	4	14	108
	Verpleging en maatsch. dienstv.	87-88	13	12	12	8	7	26	78
R Cultuur, sport en recre., overige dienstv.		90-93	26	11	15	5	7	3	67
S Overige dienstverlening		94-96	47	13	9	6	6	6	87
Totaal			1056	470	347	362	245	307	2.787

Opmerkingen bij de steekproefmatrix:

- **Steekproeftrekking:** bij sociaalwetenschappelijk onderzoek is het gebruikelijk de steekproefomvang af te stemmen op de onderwerpen die men wil onderzoeken en de empirische verdeling van bepaalde belangrijke kenmerken van de populatie die relevant zijn voor het onderzoek. De steekproefomvang wordt zo gekozen dat men met een gekozen betrouwbaarheid uitspraken kan doen. Gebruikelijk is een 95% betrouwbaarheidsinterval. Er kunnen ook andere overwegingen zijn bij het bepalen van de steekproefomvang zoals beschikbaar budget, of in dit geval de beschikbare inspectiecapaciteit. Om tot de benodigde 2.800 vestigingen te komen, is een deel van de bezoeken in (de laatste maanden van) 2015 afgelegd en een ander deel in (de eerste maanden van) 2016. Bij het bepalen van de steekproefsamenstelling is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van een proportionele verdeling en aanvullende informatie over de verdeling van het beschikken over een

³⁷ Het KvK-bestand is opgenomen in het geautomatiseerde informatiesysteem I-net van de Inspectie SZW, verder aangevuld met informatie die de Inspectie SZW tijdens inspecties en onderzoeken bij bedrijven heeft verzameld.

RI&E (als belangrijk element van de systeembepalingen uit het Arbobesluit). Van een zuiver proportionele steekproefverdeling is afgeweken bij de bedrijven met 9 werknemers en minder en bij de grootteklassen '100 werknemers en meer'. Voor de grootteklasse '100 werknemers en meer' is een groter dan proportioneel aantal bedrijven geselecteerd. In de grootteklasse '1-4' en '5-9' werknemers zijn kleiner dan proportionele aantallen bedrijven geselecteerd. Dat was nodig vanwege de opbouw van de vragenlijst. Met name bij conditionele vragen die afhankelijk zijn van de beantwoording van een voorgaande vraag, zijn meer waarnemingen in een groep bedrijven nodig om nog een betrouwbare uitspraak te kunnen doen dan bij enkelvoudige vragen. Ook is in bepaalde kleinere sectoren een meer dan proportioneel aantal bedrijven in de steekproef getrokken, opdat ook over een dergelijke sector relevante informatie kan worden opgesteld.

- **Bedrijven versus vestigingen:** de Inspectie SZW voert het onderzoek uit op het niveau van vestigingen van bedrijven en instellingen. De inspecteur spreekt met de (vertegenwoordiger van de) werkgever van de betreffende vestiging en bekijkt de situatie op de werkvloer ter plekke. De inspecteur legt de bevindingen over de betreffende vestiging vast in de vragenlijst. Een onderzoek op bedrijfsniveau is niet goed mogelijk, omdat de inspecteur dan in feite naar alle vestigingen van het bedrijf zou moeten gaan om het beeld van de arbeidsomstandigheden in het bedrijf te kunnen vormen. De invalshoek "vestiging" is zodoende een bewuste en beredeneerde keuze van de inspectie. Het steekproefkader wordt gevormd door een vestigingenbestand van de Kamer van Koophandel. Probleem is dat dit bestand danig vervuild is met (vestigingen van) bedrijven die inmiddels niet meer bestaan, dan wel een andere hoedanigheid hebben gekregen (in grootteklasse van het aantal werknemers of in bedrijfsactiviteit) dan wel gewoon met onjuiste gegevens in het bestand zijn opgenomen. Als een onjuiste vestiging in de steekproef wordt getrokken, kan deze door een andere gelijksoortige vestiging worden vervangen. Het bestand kan zodoende wel goed dienst doen als steekproefkader, maar niet als doelpopulatie waar de steekproefbevindingen naar gegeneraliseerd (opgehoogd) kunnen worden. Een goede populatie van vestigingen van bedrijven naar bedrijfsactiviteit (of sector) en grootteklasse bestaat niet. Daarom is eerder besloten de steekproefresultaten op te hogen naar de populatie van bedrijven (naar sector en grootteklasse) van het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS). Daarmee wordt een systematische fout in de uitkomsten gecreëerd en geaccepteerd. Zo valt te verwachten dat bij grote bedrijven, waar men de arbeidsomstandigheden vanuit het moederbedrijf goed geregeld heeft, ook alle vestigingen hun zaakjes relatief goed op orde zullen hebben. De inspectie treft die vestigingen in de steekproef als kleinere eenheden dan het moederbedrijf zelf. Die positieve uitkomsten bij vestigingen worden vervolgens opgehoogd naar bedrijven van dezelfde (kleinere) grootteklasse, waardoor in die grootteklasse het percentage bedrijven dat het goed doet feitelijk te hoog uitkomt. Omdat naar verwachting deze systematische fout over de jaren heen vrij constant is, geeft de monitor wel degelijk een goed beeld van de trend en de veranderingen in de stand van de arbeidsomstandigheden in Nederland. Elk feitelijk genoemd percentage is op zichzelf evenwel onderhevig (in mindere of meerdere mate) aan de systematische fout.
- **Niet bezochte Sbi-codes:** De in tabel 3 niet genoemde Sbi codes 06, 08, 09, 50 en 51 zijn niet meegenomen in de steekproef- en populatiematrix, omdat deze bedrijven niet worden bezocht voor Arbo in bedrijf. Het gaat om de delfstoffenwinning en vervoer over water en luchtvaart. Dit betekent uiteraard dat de uitkomsten van Arbo in bedrijf 2016 niet gelden voor deze sectoren.
- **Grove schattingen**
De inspecteurs hebben bij sommige (vaak grotere) bedrijven soms moeite het aantal aan een bepaald risico blootgestelde werknemers te bepalen. Ze zijn gevraagd toch altijd een schatting te maken, maar konden daarbij wel aangeven of sprake was van een grove schatting. Dat is gedefinieerd als een schatting die net zo goed de helft of het dubbele kan zijn. Een dergelijke aanduiding zorgt uiteraard voor meer onnauwkeurigheid in de schattingen van de aantallen en percentages blootgestelde werknemers. Een onnauwkeurigheid die bovenop de steekproefon nauwkeurigheid komt. In bijlage III geven we aan welke consequenties dat voor de onnauwkeurigheid van een aantal schattingen heeft.

Bij elk van de bezochte bedrijven is vastgesteld hoeveel werknemers er werkzaam zijn. Die aantallen leveren in feite de steekproef werknemers op. Tabel 4 geeft de steekproefmatrix.

Tabel 4. In de steekproef aangetroffen werknemers van bedrijven AIB 2016

Bedrijfstakken	sectoren	sbi-2008	Grootteklasse (aantal werknemers)						Totaal
			1-4	5-9	10-19	20-49	50-99	> 100	
A Landbouw, bosbouwen visserij		01,02,03	150	172	200	298	223	423	1.466
C Industrie	Voeding en genot	10,11,12	56	64	146	125	465	1.094	1.950
	Textiel, kleding en lederwaren	13,14,15	27	59	70	323	368	490	1.337
	Houtindustrie	16	33	32	80	192	384	242	963
	Papier, karton en drukkerijen	17,18	49	62	64	126	454	732	1.487
	ACKR	19-22	32	69	129	303	297	1.435	2.265
	Glas, keramische prod. en bouwm.	23	31	76	79	241	277	906	1.610
	Metaalproductenindustrie	24,25	33	59	66	266	428	589	1.441
	Elektrotechnische industrie,	26-27	17	52	37	188	595	925	1.814
	machine/apparaten ind. en repar.	28,33	18	28	140	203	345	1.713	2.447
	Transportmiddelenindustrie	29,30	31	48	60	187	418	1.264	2.008
	Meubel	31	32	56	59	278	412	729	1.566
	overige industrie	32	46	24	94	269	116	3.064	3.613
D Energievoorziening		35	36	54	88	251	223	3.217	3.869
E Water, afval en afvalwaterbeheer		36-39	34	79	119	500	120	2.290	3.142
F Bouwnijverheid	Algemene bouw	41	60	59	80	277	447	438	1.361
	GWV	42	74	69	192	196	574	3.107	4.212
	Gespecialiseerde bouw	43	109	106	109	299	498	959	2.080
G Handel	reparatie van auto's	45	59	103	111	242	405	771	1.691
	groothandel	46	141	207	247	762	622	2.799	4.778
	detailhandel	47	191	185	281	269	910	1.926	3.762
H Vervoer en opslag	vervoer over land	49	41	81	85	169	857	1.343	2.576
	opslag, post en koeriers	52,53	47	35	80	225	408	1.530	2.325
I Horeca	Logies versprekking	55	66	53	155	313	616	1.048	2.251
	Restaurants en cafes	56	125	182	219	589	439	720	2.274
J Informatie en communicatie	Uitgeverijen, radio en tv	58-61	35	25	83	230	405	737	1.515
	IT-dienstverlening	62-63	66	71	116	375	150	912	1.690
K Financiële instellingen	Bankwezen	64-65	51	48	114	90	451	2.109	2.863
	Overige financiële dienstv.	66	90	92	99	457	80	1.665	2.483
L Verhuur van en handel in onroerend goed		68	89	43	58	155	377	1.371	2.093
M Advisering, onderz. en spec. zak. dienstv.		69-75	146	210	175	583	689	2.397	4.200
N Verhuur van goed. en overige zak. dienstv.		77-82	85	89	112	569	514	4.986	6.355
O Openbaar bestuur		84	24	22	62	193	884	7.571	8.756
P Onderwijs		85	161	118	233	335	984	3.853	5.684
Q Gezondheidszorg en welzijn	Gezondheidszorg	86	113	147	234	314	309	4.888	6.005
	Verpleging en maatsch. dienstv.	87-88	34	88	172	249	435	6.526	7.504
R Cultuur, sport en recre., overige dienstv.		90-93	66	79	224	130	446	572	1.517
S Overige dienstverlening		94-96	138	87	111	205	437	1.094	2.072
Totaal			2.636	3.133	4.783	10.976	17.062	72.435	111.025

3. Dataverzameling

De geselecteerde vestigingen zijn bezocht door inspecteurs van de Inspectie SZW en in de Horeca door inspecteurs van de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA). De bezoeken hebben plaatsgevonden van november 2015 tot en met juni 2016.

De bedrijfsbezoeken zijn vooraf schriftelijk aangekondigd. Over het algemeen vinden bedrijfsinspecties van de Inspectie SZW onaangekondigd plaats, maar voor dit monitorproject wordt daarop een uitzondering gemaakt. In de aankondiging is de werkgever gevraagd om specifieke documenten gereed te houden, zoals contracten met arbodienstverleners, de RI&E, het plan van aanpak, de ongevallenregistratie en arbocatalogus. Voor de aanwezigheid van een RI&E is gekeken of deze op het peilmoment 1 oktober 2015 al in bezit van de werkgever was. Die datum ligt voor de verzending van de aankondigingsbrieven.

De dataverzameling bestaat eruit dat de inspecteur een rondgang maakt door het bedrijf en mondeling een gestructureerde vragenlijst afneemt. Zie bijlage V voor de vragenlijst. Voor de inspecteurs is een 'onderzoeksaanwijzing' opgesteld, met informatie over de onderwerpen in de vragenlijst en de manier waarop de vragen moeten worden gesteld en beantwoord. Het doel van deze onderzoeksaanwijzing is het waarborgen van de kwaliteit van de verzamelde gegevens door een uniforme aanpak.

De gesprekspartner bij het bedrijfsbezoek is de werkgever of een andere persoon die als verantwoordelijke fungeert op het gebied van arbeidsomstandigheden. In de aankondigingbrief is de werkgever gewezen op het vergezelschap van het medezeggenschapsorgaan. Dat betekent dat een lid van de ondernemingsraad of de personeelsvertegenwoordiging bij het gesprek aanwezig mag zijn. Gedurende het bedrijfsbezoek is de vragenlijst mondeling door de inspecteur afgenomen. Hoewel de inspecteur voor of na het afnemen van de monitor een rondgang door het bedrijf maakt, is geen echte inspectie uitgevoerd. Als de antwoorden van de werkgever wijzen op het niet naleven van de regelgeving, dan leidt dit niet tot het inzetten van een handhavingstraject. Alleen als bij de rondgang door het bedrijf een misstand is aangetroffen met acute, ernstige risico's voor de veiligheid of gezondheid van de werknemers, is handhavend opgetreden. De gegevens die met deze vragenlijst zijn verzameld, zijn gebaseerd op antwoorden van de werkgever, documenten van het bedrijf over de arbeidsomstandigheden en het oordeel van de inspecteur.

Een groot deel van de vragenlijst bestaat uit vragen waarbij het perspectief van de werkgever als uitgangspunt wordt genomen. Doordat de afname van de vragenlijst in principe gecombineerd is met een rondgang door het bedrijf, heeft de inspecteur de antwoorden van de werkgever kunnen verifiëren en indien daar aanleiding toe was aangevuld met zijn of haar eigen bevindingen. Er zijn situaties waarbij een (volledige) rondgang niet mogelijk was. Dit is bijvoorbeeld het geval bij een (bouw)aannemer waar de feitelijke werkzaamheden op een andere locatie plaatsvinden.

Daarnaast zijn er vragen die betrekking hebben op papieren documenten zoals contracten met arbo-dienstverleners, de risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E), het plan van aanpak en de ongeval-lenregistratie. Bij deze vragen heeft de inspecteur zelf vastgesteld wat daarin is opgenomen. Op deze manier was het voor de inspecteur mogelijk om de antwoorden van de werkgever te verifiëren. Sommige vragen gaan expliciet over het oordeel van de inspecteur over de effectiviteit van maatregelen die een bedrijf heeft genomen, ter voorkoming of vermindering van arbeidsrisico's en over de volledigheid van de RI&E. Bij het beoordelen is de inspecteur afgegaan op de mondelinge informatie die van de werkgever is verkregen tijdens het monitoronderzoek, de documenten die zijn ingezien en (voor zover mogelijk) de eigen waarneming tijdens de rondgang door het bedrijf.

In een aantal gevallen was het niet mogelijk de vragenlijst af te nemen bij het geselecteerde bedrijf of de geselecteerde instelling, bijvoorbeeld omdat het bedrijf was verhuisd, gefailleerd of opgeheven. In deze gevallen is uit een aanvullende steekproef uit hetzelfde stratum een vervangend adres getrokken. De uiteindelijke response is nagenoeg 100%.

4. Analyse

Arbo in bedrijf is een steekproefonderzoek, waarbij uitspraken worden gedaan over bedrijven in Nederland en werknemers of werkzame personen in Nederland. De steekproef is gestratificeerd naar sectoren van bedrijven en grootteklasse van bedrijven. De steekproef kan in een matrix worden weergegeven, waarbij de cellen worden onderscheiden naar grootteklasse en sector. Een deel van de cellen is oververtegenwoordigd in de steekproef en een ander deel is ondervertegenwoordigd. De reden voor deze over- en ondervertegenwoordiging is dat anders sommige categorieën bedrijven te weinig voorkomen in de steekproef zodat er geen uitspraken over gedaan zouden kunnen worden. Een voorbeeld hiervan zijn de grote bedrijven. Hiervan zijn er relatief weinig (er zijn veel meer kleine bedrijven), dus als we aselect een steekproef uit alle bedrijven in Nederland trekken, zitten er relatief weinig grote bedrijven in. Conclusies over grote bedrijven kunnen dan niet goed getrokken worden, terwijl hier wel heel veel mensen werken. Zo zijn er ook grote en kleinere sectoren in Nederland. Door sommige categorieën over te vertegenwoordigen en sommige onder te vertegenwoordigen kan dit probleem worden

opgelost. Wel moet er dan via een weging van de bedrijven in de steekproef worden gecorrigeerd om goede landelijke uitkomsten per sector, grootteklasse en voor het totaal te krijgen. Dit betekent dat de bedrijven die worden oververtegenwoordigd in de steekproef verhoudingsgewijs een lager gewicht krijgen dan bedrijven die worden ondervertegenwoordigd.

De uitkomsten in de afzonderlijke steekproefcellen zijn zodoende gewogen samengenomen om uitkomsten te genereren op het niveau van sectoren, van grootteklassen en van het totaal. De weging vindt plaats op basis van populatiegegevens over aantallen bedrijven en aantallen werknemers in Nederland uit de tabellen 1 en 2 en de steekproefgegevens uit de tabellen 3 en 4. Zo is de weegfactor voor bedrijven uit de sector Verhuur van goederen en overige zakelijke dienstverlening, grootteklasse meer dan 100 werknemers gelijk aan $795/18 = 44,2$; voor werknemers uit deze bedrijven is de weegfactor $730.700/4.986 = 146,6$.

Alle percentages die gepresenteerd worden in het rapport betreffen zodoende percentages die via weging tot stand zijn gekomen. De percentages hebben dan ook nooit direct betrekking op de vaak ook aangegeven steekproefomvang n waarop het percentage wel is gebaseerd. Met name in de figuren waar van een gegeven arbeidsrisico inzichtelijk wordt gemaakt welk aandeel van de bedrijven wel en niet een RI&E heeft en daarvan weer welk aandeel wel en niet het risico in de RI&E heeft opgenomen en al dan niet maatregelen heeft genomen, zien we dit duidelijk naar voren komen: als eerst staat dat bij 10% van de bedrijven het risico speelt bij een steekproefomvang n van 2800, dan betreft dat dus niet 280 bedrijven in de steekproef. Ergo, bij de uitsplitsing van deze bedrijven naar het al dan niet hebben van een RI&E staat dan een van 280 afwijkende steekproefomvang.

Puntschattingen voor het percentage bedrijven en werknemers met bepaalde eigenschappen zijn via de weging betrekkelijk eenvoudig te doen. Voor het bepalen van nauwkeurigheidsmarges is het benodigd ook de variantie (of de wortel daaruit, de standaardafwijking) van de puntschattingen te weten of te schatten. Daarvoor zijn, gegeven de stratificatie (en dus de weging) en het feit dat de schattingen van de percentages werknemers in wezen bepaald zijn op basis van een trosssteekproef met quotiëntschatting, vrij ingewikkelde statistische methodieken benodigd. Die zijn aangewend:

A. Schatting % bedrijven dat een eigenschap x heeft (bijvoorbeeld % bedrijven met een RI&E):

$$p = \frac{1}{N} \sum_h N_h p_h,$$

waar N het populatietotaal bedrijven is, N_h het populatietotaal in steekproefcel h en p_h het in de steekproef gevonden percentage bedrijven met eigenschap x in cel h .

Ofwel het totaalpercentage is simpelweg het gewogen gemiddelde van de celpercentages.

Dan geldt dat de variantie van p als volgt geschat moet worden:

$$\widehat{var}(p) = \frac{1}{N^2} \sum_h N_h^2 \frac{s_h^2}{n_h} \left(1 - \frac{n_h}{N_h}\right),$$

waar n_h het steekproeftotaal in cel h is en $s_h^2 = \frac{n_h p_h q_h}{(n_h - 1)}$ de geschatte populatievariantie S_h^2 is in cel h is³⁸.

³⁸ Zie Steekproeven, een inleiding tot de praktijk van Moors en Mulwijk, 1975, met name formule 4.4.4.

B. Deelschatting: % van bedrijven met eigenschap x, dat eigenschap y heeft (bijvoorbeeld % van de RI&E-bedrijven dat het risico ook in de RI&E heeft opgenomen):

$$p = \frac{1}{\hat{A}} \sum_h \hat{A}_h p_h,$$

waar $\hat{A}$ het geschatte populatietotaal is van bedrijven met eigenschap x, $\hat{A}_h$ het geschatte populatietotaal is van bedrijven met eigenschap x in cel h is en p_h het in de steekproef gevonden percentage bedrijven met y binnen de bedrijven met x in cel h .

Ook hier is weer gewoon sprake van het gewogen gemiddelde van de celpercentages, maar nu gewogen naar de geschatte omvang van de deelpopulaties. Dan geldt dat de variantie van p als volgt geschat mag worden:

$$\widehat{\text{Var}}(p) = \frac{1}{\hat{A}^2} \sum_h N_h^2 \frac{s_{qh}^2}{n_h} \left(1 - \frac{n_h}{N_h}\right)$$

$$\text{waar } s_{qh}^2 = \frac{a_h p_h q_h}{(a_h - 1)} + \frac{a_h}{(n_h - 1)} \left(1 - \frac{a_h}{n_h}\right) (p_h - p)^2.$$

Daarbij is a_h gelijk aan het aantal bedrijven in de steekproef met eigenschap x in cel h en p staat voor het geschatte totaalpercentage. Het opmerkelijke is dus dat s_{qh}^2 in cel h afhangt van het geschatte totaalpercentage. De variantie is wat groter dan bij A, door de tweede term van s_{qh}^2 die een gevolg is van het feit dat de populatietotalen nu ook geschat moeten worden en dus aan variantie onderhevig zijn³⁹.

C. Schatting % werknemers dat een eigenschap x heeft (bijvoorbeeld % werknemers dat werkt met gevaarlijke stoffen):

$$p = \frac{1}{M_0} \sum_h M_{h0} p_h,$$

waar M_0 het populatietotaal aantal werknemers is, M_{h0} het populatietotaal aantal werknemers in cel h en p_h het in de steekproef gevonden percentage werknemers met eigenschap x in cel h .

Ofwel het totaalpercentage is wederom het gewogen gemiddelde van de celpercentages. De variantie van p kent nu echter een zeer ingewikkelde formule. Het voert te ver deze hier te geven⁴⁰.

D. Toetsing van verschillen tussen de schattingen:

Voor de randtotalen en het overall-totaal geldt dat de schattingen over het algemeen normaal verdeeld zijn, met de conform hierboven beschreven methoden geschatte varianties. Dan is het verschil tussen twee schattingen ook weer normaal verdeeld, met als variantie de som van de varianties van de afzonderlijke schattingen. Daarmee is een 95%-betrouwbaarheidsinterval voor het verschil op te stellen. Als de waarde 0 niet in dat interval ligt, dan is een significant verschil aangetroffen.

³⁹ Zie Steekproeven, een inleiding tot de praktijk van Moors en Muilwijk, 1975, met name formule 4.9.12.

⁴⁰ Zie Steekproeven, een inleiding tot de praktijk van Moors en Muilwijk, 1975 formule 10.3.13 (variantie van een schatter in de situatie van een trossteekproef met quotiëntschatting) in combinatie met formule 4.4.4 (variantie van gestratificeerde schatter).

5. Reikwijdte uitspraken

Met de kanttekening in paragraaf 2 (Steekproef) ten aanzien van bedrijven versus vestigingen, zijn de resultaten van het onderzoek, na weging, te generaliseren naar het gehele Nederlandse bedrijfsleven, instellingen en overheidsinstanties. Daarbij gelden uiteraard nauwkeurigheidsmarges, maar het is ondoenlijk die overal aan te geven. De marges worden berekend via de methodieken van de voorgaande paragraaf, maar hangen voor een belangrijk deel af van het aantal bezochte bedrijven waarop de uitspraak betrekking heeft. Dat aantal n is bij alle tabellen en grafieken gegeven. Voor een inzicht in de betrouwbaarheid en de nauwkeurigheid van de schattingen verwijzen we naar de tabellen III.1 en III.2 van bijlage III.

Bijlage II. Tabellen

RI&E

Tabel II. 1 Bedrijven met een RI&E op peilmoment , periode 2009-2016, naar grootteklasse, als % van alle bedrijven

Grootteklasse	2009 (n=2857) getoetst			2010 (n=2806) getoetst			2011 (n=2805) getoetst			2012 (n=1854) getoetst			2014 (n=2804) getoetst			2016 (n=2787) getoetst		
	ja	nee	totaal	ja	nee	totaal	ja	nee	totaal	ja	nee	totaal	ja	nee	totaal	ja	nee	totaal
<= 25 wrkn.	29	14	43	27	14	41	24	14	37	36	6	42	36	7	44	35	7	42
>=26 wrkn.	75	11	86	71	15	86	68	14	82	76	10	87	78	13	90	74	15	89
< 10 wrkn. w.v.	25	14	38	24	13	38	20	13	34	34	6	39	33	7	40	31	7	38
1 - 4 wrkn.	21	12	33	21	12	33	18	12	30	31	5	36	28	6	34	28	6	33
5 - 9 wrkn.	37	20	57	37	17	54	31	19	50	42	9	51	51	10	62	44	11	55
10 - 99 wrkn. w.v.	61	13	74	53	19	72	54	15	69	63	9	72	67	11	78	61	11	72
10 - 49 wrkn.	58	15	73	49	21	70	51	15	66	62	8	70	65	11	76	59	10	70
50 - 99 wrkn.	82	4	86	79	10	89	79	15	95	71	11	82	79	13	91	75	15	90
100 of meer wrkn.	88	7	95	82	10	92	84	13	97	84	9	93	85	9	94	86	9	95
Totaal	33	14	46	31	14	45	27	14	41	39	6	45	39	8	47	38	8	45

Tabel II. 2 Werknemers die onder de werkingsfeer van de RI&E vallen op peilmoment, periode 2009-2016 naar twee grootteklassen (in % werknemers in alle bedrijven)

Grootteklasse	2009 (n=2857) getoetst			2010 (n=2806) getoetst			2011 (n=2805) getoetst			2012 (n=1854) getoetst			2014 (n=2804) getoetst			2016 (n=2787) getoetst		
	ja	nee	totaal	ja	nee	totaal	ja	nee	totaal	ja	nee	totaal	ja	nee	totaal	ja	nee	totaal
<= 25 wrkn.	43	14	57	38	17	55	37	14	51	45	7	51	48	8	56	48	8	57
>=26 wrkn.	86	7	93	80	10	90	77	13	90	86	6	93	86	9	95	82	10	91
< 10 wrkn. w.v.	31	15	46	32	14	46	24	15	39	36	7	43	38	7	46	43	8	51
1 - 4 wrkn.	25	11	36	27	11	38	18	13	31	32	6	38	30	6	36	39	7	46
5 - 9 wrkn.	38	19	57	38	17	55	31	19	50	43	8	51	50	9	59	50	10	60
10 - 99 wrkn. w.v.	66	12	77	60	17	77	62	14	75	72	8	80	73	12	85	63	16	78
10 - 49 wrkn.	59	14	74	52	20	71	54	13	66	68	8	76	69	12	81	58	16	73
50 - 99 wrkn.	81	5	85	80	9	89	79	16	95	80	8	87	82	13	94	73	16	89
100 of meer wrkn.	90	6	96	83	9	92	79	13	92	89	5	94	88	8	96	85	7	92
Totaal	76	9	84	71	11	83	66	13	80	75	6	81	75	9	84	73	9	83

Tabel II. 3 Bedrijven met een RI&E peilmoment, naar sector (n=2787, in %)

Sector	bedrijven met een RI&E die:		totaal
	is getoetst	niet is getoetst	
	%	%	%
Landbouw	49	6	55
Industrie	57	9	67
Bouwnijverheid	54	5	60
Handel	38	6	44
Horeca	12	4	16
Vervoer en Informatie	28	12	40
Financiële dienstverlening	35	11	46
Zakelijke dienstverlening	30	10	40
Overheid	90	3	94
Onderwijs	33	8	42
Zorg	50	8	57
Overige dienstverlening	37	7	45
Totaal	38	8	45

Tabel II. 4 Werknemers die onder de werksfeer van de RI&E vallen, naar sector (n=2787, in % werknemers in bedrijven)

Sector	bedrijven met een RI&E die:		totaal
	is getoetst	niet is getoetst	
	%	%	%
Landbouw	68	15	83
Industrie	87	6	93
Bouwnijverheid	83	6	89
Handel	62	10	73
Horeca	42	6	47
Vervoer en Informatie	77	9	86
Financiële dienstverlening	76	4	80
Zakelijke dienstverlening	70	15	85
Overheid	100	<1	100
Onderwijs	85	9	94
Zorg	71	11	82
Overige dienstverlening	67	9	76
Totaal	73	9	83

Tabel II.5 Redenen waarom bedrijven geen RI&E hebben, in % van de bedrijven die geen RI&E hebben

Grootteklasse	niet willen								niet weten						niet kunnen	overig	n
	totaal niet willen	te duur	kost teveel tijd	andere prioriteiten	risico's te klein	nooit iets ernstigs gebeurd	iedereen kent de risico's	niet verantwoordelijkheid wg	totaal niet weten	niet bekend met plichten	weet niet welke risico's bestaan	onderkent geen risico's	weet niet waar info over risico's te vinden	weet niet waar info over RI&E te vinden			
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
< 10 wrkn. w.v.	34	1	1	8	19	10	8	1	75	62	5	10	6	7	13	15	773
1 - 4 wrkn.	34	1	1	7	20	10	8	2	75	63	4	11	6	7	14	16	604
5 - 9 wrkn.	34	1	2	13	15	11	6	1	70	56	7	5	7	9	13	13	169
10 - 99 wrkn. w.v.	27	1	2	12	11	8	3	1	75	70	3	7	5	7	9	14	168
10 - 49 wrkn.	26	0	2	12	11	8	3	1	76	70	3	7	5	7	9	13	152
50 - 99 wrkn.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16
100 of meer wrkn.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12
Sector																	
Landbouw	26	0	0	13	7	4	2	0	76	69	5	7	5	12	24	16	44
Industrie	47	3	3	21	16	20	11	0	65	56	<1	8	6	6	9	23	150
Bouwnijverheid	43	6	4	16	12	14	14	2	72	70	2	0	7	9	15	14	57
Handel	33	2	2	6	16	13	10	1	78	67	3	9	4	9	12	13	147
Horeca	32	0	1	3	21	12	6	2	75	57	11	7	18	9	33	11	124
Vervoer en Informatie	28	0	0	11	15	8	6	2	79	72	2	11	2	3	8	10	83
Financiële dienstverlening	36	0	0	7	15	2	16	0	61	54	5	3	0	1	6	15	46
Zakelijke dienstverlening	36	1	0	9	28	6	1	4	72	52	4	19	4	5	5	20	121
Overheid	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Onderwijs	28	0	1	3	21	9	5	2	77	58	5	25	2	5	4	11	64
Zorg	31	0	1	10	14	9	8	0	71	68	5	3	2	2	9	20	49
Overige dienstverlening	28	2	0	8	16	6	11	0	77	70	5	9	4	11	10	17	64
Totaal	34	1	1	8	18	10	7	1	74	63	4	10	6	7	13	15	953

Tabel II.6 Bedrijven die aanwezige risico's ook in RI&E hebben opgenomen als % van bedrijven met RI&E

	risico's uitgevraagd in AIB 2016													
	Biologische agentia	ATEX	Kanker-verwekkende stoffen	Asbest	Overige gevaarlijke stoffen	Machine-veiligheid	Werkdruk	Externe ongewenste omgangs-vormen	Interne ongewenste omgangs-vormen	Hete/koude oppervlakten en vloeistoffen, open vlammen	Temperatuur	Elektrocutie	Verdrinking	Fysiek contact met dieren
grootteklasse	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
< 10 wrkn. w.v.	62	54	42	44	81	74	59	52	-	31	48	44	22	31
1 - 4 wrkn.	56	59	42	-	84	73	-	50	-	35	52	-	-	31
5 - 9 wrkn.	75	43	42	-	75	76	51	56	-	24	41	-	-	-
10 - 99 wrkn. w.v.	65	46	50	53	84	83	74	71	52	29	55	48	35	27
10 - 49 wrkn.	64	40	48	50	86	84	73	72	56	26	52	48	34	27
50 - 99 wrkn.	68	73	59	-	73	78	75	69	-	47	66	52	-	-
100 of meer wrkn.	67	79	49	-	82	81	76	71	77	59	46	46	-	-
sector														
Landbouw	76	-	-	-	90	88	-	-	-	-	-	-	-	-
Industrie	67	65	44	55	85	88	69	63	64	34	52	38	17	-
Bouwnijverheid	36	-	50	52	88	75	-	-	-	27	46	53	26	-
Handel	-	-	39	-	81	73	57	54	-	32	-	-	-	-
Horeca	-	-	-	-	78	-	-	-	-	41	-	-	-	-
Vervoer en Informatie	-	-	-	-	-	66	-	-	-	-	-	-	-	-
Financiële dienstverlening	-	-	-	-	-	-	51	-	-	-	-	-	-	-
Zakelijke dienstverlening	64	-	-	-	85	92	75	60	-	-	-	-	-	-
Overheid	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Onderwijs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zorg	66	-	-	-	74	45	72	73	-	37	-	-	-	-
Overige dienstverlening	-	-	-	-	-	70	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	63	53	45	49	82	77	67	60	52	32	50	46	26	30

Oordeel van de inspecteur van de RI&E en housekeeping

Tabel II. 7 Het oordeel van de inspecteurs over bedrijven naar mate van onderkenning van de belangrijke risico's in de RI&E, naar grootteklasse en jaar (in %)

Grootteklasse	als % van bedrijven met al dan niet getoetste RI&E en aanwezig op de vestiging																	
	2009 (n=1889)			2010 (n=1675)			2011 (n=1301)			2012 (n=1071)			2014 (n=1814)			2016 (n=1594)		
	Ja, alle risico's	Nee, alleen een deel van de risico's	Nee, geen van de risico's	Ja, alle risico's	Nee, alleen een deel van de risico's	Nee, geen van de risico's	Ja, alle risico's	Nee, alleen een deel van de risico's	Nee, geen van de risico's	Ja, alle risico's	Nee, alleen een deel van de risico's	Nee, geen van de risico's	Ja, alle risico's	Nee, alleen een deel van de risico's	Nee, geen van de risico's	Ja, alle risico's	Nee, alleen een deel van de risico's	Nee, geen van de risico's
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
<= 25 wrkn.	70	28	2	71	24	4	79	20	2	75	23	1	74	23	3	63	36	2
>=26 wrkn.	79	21	1	72	23	5	78	20	1	78	21	1	78	22	1	72	27	1
< 10 wrkn. w.v.	69	29	2	72	24	5	80	18	2	75	23	1	74	23	3	61	38	2
1 - 4 wrkn.	69	31	<1	72	22	5	82	16	2	75	23	2	74	22	4	63	35	2
5 - 9 wrkn.	69	26	5	71	26	3	77	21	2	76	23	1	75	24	1	56	43	1
10 - 99 wrkn. w.v.	76	23	<1	69	27	4	71	27	2	75	24	1	76	23	1	69	29	2
10 - 49 wrkn.	81	19	<1	77	20	3	85	15	<1	75	24	1	75	24	1	69	29	2
50 - 99 wrkn.	77	23	<1	70	26	4	73	25	1	78	21	1	82	18	<1	67	32	1
100 of meer wrkn.	81	19	<1	80	18	3	85	14	<1	78	21	1	84	15	1	80	20	0
Totaal	72	27	2	72	24	4	79	20	2	76	23	1	75	23	2	64	35	2

Arbeidsongevallen

Tabel II.8 Soort gevolg arbeidsongevallen in de afgelopen 3 jaar, naar grootteklasse en sector (in %)

Grootteklasse	Gevolg van het arbeidsongeval * (als % van bedrijven waar zich arbeidsongevallen hebben voorgedaan; n=451)							Totaal arbeidsongevallen als % van alle bedrijven (n=2787)
	Dood %	Blijvend letsel %	Ziekenhuis-opname %	Polikl. behandeling %	Verzuim > 3 dagen %	Verzuim <= 3 dagen %	Onbekend %	
< 10 wrkn. w.v.	0	1	8	32	29	32	24	3
1 - 4 wrkn.	0	0	10	25	36	21	23	2
5 - 9 wrkn.	0	3	6	37	22	43	25	7
10 - 99 wrkn.	1	2	11	42	44	50	18	19
10 - 49 wrkn.	2	1	10	41	41	48	21	16
50 - 99 wrkn.	0	3	14	45	54	58	7	38
100 of meer wrkn.	0	4	18	63	64	63	16	49
Sector								
Landbouw	0	0	8	30	38	30	29	14
Industrie	0	5	7	59	48	61	14	17
Bouwnijverheid	0	1	16	28	45	53	29	16
Handel	0	0	11	33	30	34	29	4
Horeca	0	0	1	85	32	38	0	3
Vervoer en Informatie	8	1	15	52	33	44	13	8
Financiële dienstverlening	0	0	47	53	100	42	0	1
Zakelijke dienstverlening	0	5	12	52	49	39	9	4
Overheid	0	10	6	62	49	61	22	43
Onderwijs	0	6	23	6	54	30	17	4
Zorg	0	0	1	22	54	51	4	6
Overige dienstverlening	0	0	25	17	12	49	49	2
Totaal	1	2	11	42	42	46	20	7

* meerdere ongevallen per bedrijf mogelijk, dus onderverdeling telt niet op tot 100%

Arbodienstverlening

Tabel II. 9 Bedrijven met een contract met een arbodienst en/of andere arbodienstverlener, naar grootteklasse en sector

	Uitsluitend een contract met één of meer arbodiensten	Uitsluitend een contract met een andersoortige dienstenverlener(s)	Contracten met zowel arbo-dienst(en) als met andere dienstverlener(s)	Totaal contracten	Totaal contracten met andere dienstverlener(s) incl. arbodiensten	Totaal contracten met arbodiensten incl. andere dienstverlener(s)
	(n=1153)	(n=520)	(n=683)	(n=2356)	(n=1203)	(n=1836)
	(a)	(b)	(c)	(a+b+c=d)	(b+c=e)	(a+c=f)
Grootteklasse	%	%	%	%	%	%
< 10 wrkn. w.v.	37	22	12	71	34	49
1 - 4 wrkn.	35	22	10	67	32	45
5 - 9 wrkn.	47	20	18	85	38	65
10 - 99 wrkn. w.v.	47	18	29	94	47	76
10 - 49 wrkn.	48	19	27	93	46	75
50 - 99 wrkn.	39	14	46	99	60	85
100 of meer wrkn.	40	16	44	100	60	84
Sector						
Landbouw	31	25	15	71	40	46
Industrie	45	20	23	89	43	68
Bouwnijverheid	39	25	18	82	43	57
Handel	43	20	13	77	33	56
Horeca	12	21	6	38	27	18
Vervoer en Informatie	46	19	13	78	32	59
Financiële dienstverlening	44	16	19	78	35	63
Zakelijke dienstverlening	37	22	19	78	41	56
Overheid	39	10	51	100	61	90
Onderwijs	50	8	12	71	20	62
Zorg	45	25	19	89	44	64
Overige dienstverlening	45	18	12	75	30	57
Totaal	39	21	15	75	36	54

Tabel II. 10 Bedrijven met een contract met een arbodienst al dan niet in combinatie met een andere arbodienstverlener (n=1836), naar type arbodienst

Contract met:				
	als % van bedrijven met contract met arbodienst			
	gecertificeerde interne arbodienst	niet-gecertificeerde interne arbodienst	gecertificeerde externe arbodienst	niet-gecertificeerde externe arbodienst
Grootteklasse	%	%	%	%
< 10 wrkn. w.v.	<1	0	88	11
1 - 4 wrkn.	1	0	89	10
5 - 9 wrkn.	0	0	86	14
10 - 99 wrkn. w.v.	<1	<1	91	8
10 - 49 wrkn.	<1	0	91	8
50 - 99 wrkn.	1	<1	91	8
100 of meer wrkn.	1	1	93	5
Sector				
Landbouw	0	0	96	4
Industrie	1	0	87	13
Bouwnijverheid	0	<1	91	9
Handel	<1	0	84	15
Horeca	0	0	93	7
Vervoer en Informatie	0	0	86	14
Financiële dienstverlening	8	0	90	2
Zakelijke dienstverlening	0	0	91	9
Overheid	5	0	89	6
Onderwijs	0	<1	86	13
Zorg	0	<1	93	6
Overige dienstverlening	0	0	95	5
Totaal	<1	<1	89	10

Tabel II. 11a Bedrijven naar soort dienst in het contract met een arbodienst en/of andere arbodienstverlener, in de periode 2010-2016 (in %)

	als % van bedrijven met contract met alle typen arbodienstverleners					als % van alle bedrijven				
	2010	2011	2012	2014	2016	2010	2011	2012	2014	2016
	(n=2428)	(n=2246)	(n=1535)	(n=2356)	(n=2356)	(n=2806)	(n=2805)	(n=1854)	(n=2804)	(n=2787)
Diensten in contract	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
ziekteverzuimbegeleiding	96	99	99	99	98	73	79	72	72	74
toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige	31	25	27	28	26	24	25	19	20	20
periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO)	24	18	20	21	28	18	20	15	15	21
advies over aanstellingskeuringen	8	5	7	7	10	6	6	5	5	7
arbeidsomstandighedensprekuur*				27	56				20	42
andere dienst**	4	4	9	20	27	3	6	7	14	20

Tabel II. 11b Bedrijven naar soort dienst in het contract met een arbodienst, in de periode 2010-2016 (in %)

	als % van bedrijven met contract met alle typen arbodienstverleners					als % van alle bedrijven				
	2010	2011	2012	2014	2016	2010	2011	2012	2014	2016
	(n=2223)	(n=2025)	(n=1365)	(n=1891)	(n=1836)	(n=2806)	(n=2805)	(n=1854)	(n=2804)	(n=2787)
Diensten in contract	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
ziekteverzuimbegeleiding	98	98	99	98	97	67	64	60	53	53
toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige	31	23	29	28	25	21	15	18	15	13
periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO)	25	19	22	24	31	17	12	13	13	17
advies over aanstellingskeuringen	8	6	8	9	11	5	4	5	5	6
arbeidsomstandighedensprekuur*	29	26	29	30	58	19	17	18	16	32
andere dienst**	3	3	8	18	25	2	2	5	10	14

* vanaf 2016 vrije toegang tot (spreekuur van) de bedrijfsarts

** vanaf 2014 advisering bij inventarisatie en aanpak arbeidsrisico's

Tabel II. 11c Bedrijven naar soort dienst in het contract met een andere arbodienstverlener, in de periode 2010-2016 (in %)

	als % van bedrijven met contract met alle typen arbodienstverleners					als % van alle bedrijven				
	2010 (n=205)	2011 (n=221)	2012 (n=170)	2014 (n=465)	2016 (n=520)	2010 (n=2806)	2011 (n=2805)	2012 (n=1854)	2014 (n=2804)	2016 (n=2787)
Diensten in contract	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
ziekteverzuimbegeleiding	98	100	95	95	98	9	10	14	25	30
toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige	15	9	7	9	11	3	3	2	6	8
periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO)	16	8	8	7	14	2	1	1	4	7
advies over aanstellingskeuringen	9	2	1	1	3	1	<1	<1	1	2
arbeidsomstandighedensprekuur*	26	25	19	17	46	2	2	2	5	15
andere dienst**	2	1	6	10	14	1	1	2	7	9

* vanaf 2016 vrije toegang tot (spreekuur van) de bedrijfsarts

** vanaf 2014 advisering bij inventarisatie en aanpak arbeidsrisico's

Ziekteverzuimbeleid en –begeleiding

Tabel II. 12 Bedrijven uitgesplitst naar aard van afspraken over ziekteverzuimbeleid in de periode 2009-2016 (in%), naar grootteklasse

Grootteklasse	als % van alle bedrijven*																							
	ziekteverzuimbeleid, volledig schriftelijk vastgelegd						ziekteverzuimbeleid, deels schriftelijk vastgelegd						ziekteverzuimbeleid, mondeling afgesproken						geen ziekteverzuimbeleid					
	2009	2010	2011	2012	2014	2016	2009	2010	2011	2012	2014	2016	2009	2010	2011	2012	2014	2016	2009	2010	2011	2012	2014	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
< 10 wrkn. w.v.	26	30	25	26	28	29	8	9	13	13	13	13	33	26	27	30	24	28	32	35	35	31	34	31
1 - 4 wrkn.	22	28	21	23	24	26	7	8	12	13	12	12	34	24	28	31	26	29	38	40	39	33	38	33
5 - 9 wrkn.	43	38	39	39	45	39	12	13	15	14	18	15	31	31	25	27	18	25	13	18	22	21	19	22
10 - 99 wrkn. w.v.	62	61	59	68	67	66	15	20	19	16	15	16	15	14	13	12	9	11	9	5	8	4	9	8
10 - 49 wrkn.	59	60	56	67	65	63	16	20	20	16	15	17	16	15	15	13	10	12	10	5	9	4	9	8
50 - 99 wrkn.	84	75	81	79	85	87	9	18	18	16	10	9	5	7	<1	<1	<1	1	2	<1	1	4	2	3
100 of meer wrkn.	89	78	77	94	94	92	9	17	17	5	4	6	2	5	5	1	1	2	<1	<1	1	0	0	<1
Totaal	34	37	31	34	36	36	9	11	14	13	13	13	29	23	25	27	21	24	28	29	30	26	29	26

* Steekproefomvang: n=2857 (2009), n=2806 (2010), n=2805 (2011), n=1854 (2012), n=2804 (2014), n=2787 (2016).

Bedrijfshulpverlening

Tabel II. 13 Bedrijven die bedrijfshulpverleners (BHV'ers) hebben aangesteld als percentage van alle bedrijven, naar grootteklasse in de periode 2009-2016 (in %)

Grootteklasse	2009 (n=2857) %	2010 (n=2806) %	2011 (n=2805) %	2012 (n=1854) %	2014 (n=2804) %	2016 (n=2787) %
< 10 wrkn. w.v.	58	63	56	59	56	62
1 - 4 wrkn.	53	59	53	56	49	57
5 - 9 wrkn.	78	77	71	70	78	79
10 - 99 wrkn. w.v.	90	92	91	92	90	92
10 - 49 wrkn.	90	91	90	91	89	91
50 - 99 wrkn.	94	99	99	97	96	97
100 of meer wrkn.	99	99	100	99	99	97
Totaal	65	69	63	65	62	68

Tabel II. 14 Type BHV'ers als % van bedrijven met BHV'ers naar grootteklasse en sector (in %; n = 2217)

Grootteklasse	Taken BHV'er uitgevoerd door:						
	alleen werkge- ver	alleen interne	alleen externe	werkgever en intern	werkgever en extern	intern en extern	werkgever en intern en extern
	%	%	%	%	%	%	%
< 10 wrkn. w.v.	33	36	9	15	2	4	2
1 - 4 wrkn.	39	30	10	12	3	4	2
5 - 9 wrkn.	20	50	4	20	1	4	1
10 - 99 wrkn. w.v.	6	68	2	16	<1	7	1
10 - 49 wrkn.	6	67	2	18	<1	6	1
50 - 99 wrkn.	3	77	1	8	0	11	<1
100 of meer wrkn.	1	85	2	3	0	9	1
Sector							
Landbouw	51	22	1	23	0	1	1
Industrie	18	61	4	13	<1	4	<1
Bouwnijverheid	38	38	2	16	3	2	2
Handel	18	60	5	10	2	4	1
Horeca	45	17	0	31	2	3	2
Vervoer en Informatie	23	54	11	4	0	6	1
Financiële dienstverlening	30	47	15	3	0	5	<1
Zakelijke dienstverlening	29	38	14	10	1	6	1
Overheid	2	86	3	0	0	9	1
Onderwijs	12	50	13	14	0	6	5
Zorg	19	36	6	26	4	6	3
Overige dienstverlening	18	44	6	21	3	7	2
Totaal	26	45	7	15	2	5	1

Preventiemedewerker

Tabel II.15 Bedrijven met een preventiemedewerker als percentage van alle bedrijven, naar grootteklasse in de periode 2009-2016 (in %)

	2009 (n=2857)	2010 (n=2806)	2011 (n=2805)	2012 (n=1854)	2014 (n=2804)	2016 (n=2787)
Grootteklasse	%	%	%	%	%	%
< 10 wrkn. w.v.	41	36	39	40	37	40
1 - 4 wrkn.	38	33	36	38	32	38
5 - 9 wrkn.	50	48	49	47	53	48
10 - 99 wrkn. w.v.	66	66	65	63	67	73
10 - 49 wrkn.	65	64	62	60	65	71
50 - 99 wrkn.	80	82	92	87	83	84
100 of meer wrkn.	88	93	90	89	91	87
Totaal	46	43	44	44	43	47

Betrokkenheid werknemers

Tabel II.16 Bedrijven met een medezeggenschapsorgaan als percentage van alle bedrijven, naar grootteklasse in de periode 2009-2016 (in %)

	2009 (n=2857)	2010 (n=2806)	2011 (n=2805)	2012 (n=1854)	2014 (n=2804)	2016 (n=2787)
Grootteklasse	%	%	%	%	%	%
< 10 wrkn. w.v.	5	6	4	4	6	3
1 - 4 wrkn.	5	4	3	4	5	2
5 - 9 wrkn.	7	10	8	4	11	7
10 - 99 wrkn. w.v.	23	27	23	24	25	23
10 - 49 wrkn.	18	22	18	20	20	18
50 - 99 wrkn.	59	65	61	57	64	60
100 of meer wrkn.	86	89	80	84	82	80
Totaal	10	11	8	9	11	8

Tabel II.17 Nalevingniveau van elementen van het arbobeleid in 2016, naar grootteklasse en sector (in % van alle bedrijven; n=2787)

Grootteklasse	RI&E op peil- moment	RI&E getoetst	plan van aanpak	schrif- telijke arbeids- ongevallen- registratie*	contract arbodienst/ andere arbodienst- verl.	ziektever- zuimbeleid	BHV	preventie- medewerke r	overleg met OR of wrkn.	voor- lichting en toezicht	gebruik op- lossingen arbo- catalogus*	voldoen aan alle 9 systeem- bepalingen	voldoen aan 4 systeem- bepalingen ***	voldoen aan geen van de 4 systeem- bepalingen ***
< 10 wrkn. w.v.	38	31	30	61	71	69	62	40	55	66	13	11	19	13
1 - 4 wrkn.	33	28	26	48	67	67	57	38	53	64	12	9	16	16
5 - 9 wrkn.	55	44	43	76	85	78	79	48	62	74	17	19	31	4
10 - 99 wrkn. w.v.	72	61	60	91	94	92	92	73	75	82	26	38	57	1
10 - 49 wrkn.	70	59	58	90	93	92	91	71	73	81	24	36	54	2
50 - 99 wrkn.	90	75	75	94	99	97	97	84	84	86	42	54	78	0
100 of meer wrkn.	95	86	83	100	100	100	97	87	93	95	50	67	83	0
Sector														
Landbouw	55	49	39	48	71	62	77	51	55	80	30	18	35	12
Industrie	67	57	54	93	89	82	83	62	67	84	26	34	46	4
Bouwnijverheid	60	54	45	79	82	77	71	58	68	83	31	26	34	8
Handel	44	38	35	99	77	70	61	46	61	67	13	16	27	14
Horeca	16	12	12	53	38	58	55	6	31	70	4	2	3	33
Vervoer en Informatie	40	28	39	81	78	80	69	56	57	61	12	20	29	8
Financiële dienstverlening	46	35	43	100	78	72	61	53	50	44	9	19	29	14
Zakelijke dienstverlening	40	30	34	83	78	77	66	47	58	61	12	12	21	6
Overheid	94	90	80	100	100	99	98	86	99	95	67	64	83	0
Onderwijs	42	33	30	100	71	71	69	49	59	59	15	16	26	7
Zorg	57	50	48	100	89	86	79	56	80	76	20	24	34	2
Overige dienstverlening	45	37	31	100	75	73	74	45	61	74	17	15	26	6
Totaal	45	38	36	83	75	74	68	47	59	69	16	17	27	11

* van de bedrijven die een registratieplichtig ongeval hadden in de laatste 3 jaar

** dit betreft geen wettelijke verplichting

*** dit betreft de bepalingen: aanwezigheid RI&E, contract met arbodienst of –dienstverlener, aanwezigheid BHV en aanwezigheid preventiemedewerker

Tabel II.18 Nalevingniveau van elementen van het arbobeleid in 2016, naar grootteklasse en sector (in% van werknemers in bedrijven; n=2787)

Grootteklasse	RI&E op peil- moment %	RI&E getoetst %	plan van aanpak %	schrif- telijke arbeids- ongevallen- registratie* %	contract arbodienst/ andere arbodienst- verl. %	ziektever- zuimbeleid %	BHV %	preventie- medewerke r %	overleg met OR of wrkn. %	voor- lichting en toezicht %	gebruik op- lossingen arbo- catalogus* %	voldoen aan alle 9 systeem- bepalingen %	voldoen aan 4 systeem- bepalingen *** %	voldoen aan geen van de 4 systeem- bepalingen* ** %
< 10 wrkn. w.v.	51	43	44	71	79	73	71	47	62	73	17	19	28	9
1 - 4 wrkn.	46	39	41	66	74	68	66	46	60	70	17	18	26	12
5 - 9 wrkn.	60	50	48	78	87	81	82	48	65	77	18	21	33	3
10 - 99 wrkn. w.v.	78	63	67	89	96	94	94	77	77	86	29	44	66	1
10 - 49 wrkn.	73	58	63	86	95	93	94	74	75	85	24	40	60	1
50 - 99 wrkn.	89	73	74	92	99	97	96	83	82	88	40	53	78	0
100 of meer wrkn.	92	85	84	100	99	100	97	91	95	96	55	69	83	0
Sector														
Landbouw	83	68	66	82	87	80	92	80	78	93	46	45	69	3
Industrie	93	87	89	98	99	97	98	87	90	95	52	74	84	<1
Bouwnijverheid	89	83	83	95	96	93	92	85	89	94	61	70	77	1
Handel	73	62	68	100	93	93	93	76	79	87	15	39	57	2
Horeca	47	42	41	48	78	77	85	42	62	88	15	16	25	8
Vervoer en Informatie	86	77	82	97	98	95	95	87	83	87	23	64	78	<1
Financiële dienstverlening	80	76	70	100	94	88	83	83	75	71	8	51	73	4
Zakelijke dienstverlening	85	70	73	100	96	95	93	84	88	87	46	58	76	1
Overheid	100	100	80	100	100	100	100	96	100	100	78	76	96	0
Onderwijs	94	85	75	100	99	97	74	86	81	94	48	36	64	<1
Zorg	82	71	76	100	99	99	94	84	97	95	72	67	72	<1
Overige dienstverlening	76	67	64	100	91	87	90	70	74	89	39	44	61	4
Totaal	83	73	74	98	96	94	92	81	86	90	43	56	71	2

* van de bedrijven die een registratieplichtig ongeval hadden in de laatste 3 jaar

** dit betreft geen wettelijke verplichting

*** dit betreft de bepalingen: aanwezigheid RI&E, contract met arbodienst of –dienstverlener, aanwezigheid BHV en aanwezigheid preventiemedewerker

Tabel II.19 Arbeidsrisico naar grootteklasse en sector (in % van bedrijven; n=2787)

grootteklasse	risico's uitgevraagd in AIB 2016													
	Biologische agentia	ATEX	Kanker-verwekkende stoffen	Asbest	Overige gevaarlijke stoffen	Machine-veiligheid	Werkdruk	Externe ongewenste omgangs-vormen	Interne ongewenste omgangs-vormen	Hete/koude oppervlakten en vloeistoffen en open vlammen	Tempe-ratuur	Elektrocutie	Verdrinking	Contact met dieren
grootteklasse	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
< 10 wrkn. w.v.	15	6	9	4	20	38	8	11	1	15	7	5	3	7
1 - 4 wrkn.	15	5	8	4	18	36	6	11	1	13	7	4	3	7
5 - 9 wrkn.	16	6	13	6	26	43	12	14	3	20	8	6	4	6
10 - 99 wrkn. w.v.	20	10	11	8	32	56	17	18	6	22	10	11	5	6
10 - 49 wrkn.	18	9	10	8	32	56	14	17	6	22	9	10	5	6
50 - 99 wrkn.	29	15	15	8	34	57	35	25	9	21	16	16	4	5
100 of meer wrkn.	33	15	24	10	39	62	55	40	18	28	14	19	4	9
sector														
Landbouw	51	6	13	6	53	84	4	5	4	6	27	3	6	41
Industrie	13	21	14	4	51	87	8	3	3	36	12	14	5	3
Bouwnijverheid	15	13	45	30	40	93	8	9	2	18	24	27	11	10
Handel	9	9	10	1	18	53	5	16	2	14	5	4	1	3
Horeca	3	<1	0	0	11	14	2	13	2	46	1	1	<1	0
Vervoer en Informatie	6	2	4	3	7	21	15	5	1	4	3	6	2	4
Financiële dienstverlening	<1	<1	<1	1	1	4	17	14	6	2	<1	0	3	<1
Zakelijke dienstverlening	12	4	4	5	14	20	14	11	2	7	7	5	5	7
Overheid	57	10	20	17	28	42	63	48	17	15	10	14	17	34
Onderwijs	10	7	6	5	10	16	24	13	4	9	4	4	<1	3
Zorg	63	1	6	<1	30	15	20	33	4	20	1	<1	1	6
Overige dienstverlening	20	4	1	3	25	29	12	16	1	10	7	3	5	12
Totaal	16	6	9	5	22	41	10	13	2	16	7	6	3	7

Tabel II.20 Aandeel van de risicobedrijven dat het risico niet adequaat beheerst en het risico ook niet heeft opgenomen in het plan van aanpak

grootteklasse	risico's uitgevraagd in AIB 2016					
	Biologische agentia	ATEX	Kanker-verwekkende stoffen	Asbest	Overige gevaarlijke stoffen	Machine-veiligheid
	%	%	%	%	%	%
< 10 wrkn. w.v.	29	30	39	41	28	29
1 - 4 wrkn.	27	32	39	43	28	31
5 - 9 wrkn.	33	22	40	-	27	23
10 - 99 wrkn. w.v.	11	30	30	36	17	15
10 - 49 wrkn.	12	32	33	40	18	16
50 - 99 wrkn.	9	17	16	-	15	7
100 of meer wrkn.	4	6	4	-	11	5
sector						
Landbouw	41	-	-	-	25	22
Industrie	16	30	34	26	18	19
Bouwnijverheid	42	17	29	34	29	21
Handel	38	31	40	-	30	31
Horeca	-	-	-	-	37	32
Vervoer en Informatie	-	-	-	-	-	39
Financiële dienstverlening	-	-	-	-	-	-
Zakelijke dienstverlening	19	-	-	37	16	21
Overheid	-	-	-	-	-	-
Onderwijs	-	-	-	-	-	-
Zorg	9	-	-	-	21	10
Overige dienstverlening	16	-	-	-	29	32
Totaal	24	28	35	39	25	25
Steekproefomvang	556	286	404	209	837	1440

Bijlage III. Onnauwkeurigheid van de schattingen

Tabel III.1 Bedrijven met een RI&E op peilmoment, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen, naar grootteklasse en sector (in % bedrijven, n=2787)

Grootteklasse	% van alle bedrijven		
	Ondergrens	Puntschatting	Bovengrens
	%	%	%
< 10 wrkn. w.v.	35	38	41
1 - 4 wrkn.	30	33	36
5 - 9 wrkn.	50	55	60
10 - 99 wrkn. w.v.	68	72	76
10 - 49 wrkn.	65	70	74
50 - 99 wrkn.	82	90	97
100 of meer wrkn.	90	95	100
Sector			
Landbouw	47	55	64
Industrie	62	67	72
Bouwnijverheid	51	60	68
Handel	39	44	50
Horeca	10	16	22
Vervoer en Informatie	33	40	47
Financiële dienstverlening	35	46	57
Zakelijke dienstverlening	34	40	46
Overheid	81	94	100
Onderwijs	34	42	50
Zorg	48	57	66
Overige dienstverlening	36	45	53
Totaal	43	45	47

**Tabel III.2 Bedrijven met een RI&E op peilmoment, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen,
naar grootteklasse en sector (in % werknemers bij n=2787 bedrijven)**

Grootteklasse	% van alle werknemers		
	Ondergrens	Puntschatting	Bovengrens
	%	%	%
< 10 wrkn. w.v.	47	51	55
1 - 4 wrkn.	41	46	51
5 - 9 wrkn.	54	60	65
10 - 99 wrkn. w.v.	75	78	81
10 - 49 wrkn.	70	73	77
50 - 99 wrkn.	83	89	95
100 of meer wrkn.	91	92	93
Sector			
Landbouw	74	83	92
Industrie	90	93	97
Bouwnijverheid	83	89	95
Handel	70	73	75
Horeca	40	48	55
Vervoer en Informatie	83	86	90
Financiële dienstverlening	78	80	82
Zakelijke dienstverlening	83	85	88
Overheid	98	100	100
Onderwijs	90	94	98
Zorg	79	82	85
Overige dienstverlening	70	76	83
Totaal	82	83	84

Bijlage IV. Onderzoeksresultaten uitgesplitst naar grootteklasse en sector

Tabel IV. 1 RI&E en PvA

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren												
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening		
(1_1) Heeft de vestiging een RI&E op peilmoment 1-10-2015?	Ja, voor het laatst getoetst in	22%	15%	49%	86%	12%	24%	45%	75%	86%	24%	38%	35%	23%	7%	17%	23%	21%	90%	25%	16%	18%		
	Ja, RI&E is vrijgesteld van toetsing	15%	16%	13%	0%	15%	21%	14%	0%	0%	26%	19%	19%	15%	5%	11%	12%	10%	0%	8%	33%	19%		
	Ja, maar (nog) niet getoetst door de arbodienst/gecertificeerde kerndeskundige	8%	7%	11%	9%	6%	11%	10%	15%	9%	6%	9%	5%	6%	4%	12%	11%	10%	3%	8%	8%	7%		
	Nee, maar wel op moment van het bedrijfsbezoek	7%	7%	5%	1%	8%	6%	5%	3%	1%	8%	3%	4%	5%	6%	8%	8%	12%	2%	4%	7%	3%		
	Nee, geen RI&E	48%	55%	23%	4%	59%	39%	25%	8%	4%	37%	31%	37%	50%	78%	52%	46%	48%	4%	55%	36%	52%		
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154		
Wanneer is de RI&E voor het laatst getoetst?	2016	11%	15%	7%	8%	13%	18%	8%	6%	8%	10%	9%	6%	10%	5%	9%	7%	19%	17%	14%	17%	16%		
	2015	24%	24%	23%	25%	23%	26%	23%	19%	25%	29%	19%	28%	20%	10%	24%	49%	23%	20%	19%	29%	25%		
	2014	13%	12%	13%	14%	15%	8%	13%	14%	14%	26%	13%	19%	12%	4%	14%	5%	10%	10%	2%	12%	9%		
	2013	9%	6%	12%	13%	5%	8%	12%	13%	13%	2%	18%	18%	7%	4%	14%	11%	3%	5%	13%	5%	8%		
	2012 of eerder	37%	35%	42%	36%	37%	31%	41%	44%	36%	26%	37%	26%	42%	57%	31%	28%	41%	46%	47%	33%	39%		
	Onbekend	6%	8%	3%	4%	8%	8%	3%	4%	4%	7%	4%	3%	9%	20%	7%	0%	4%	2%	6%	4%	4%		
totaal	1105	281	556	268	153	128	365	191	268	39	345	115	136	42	75	52	110	36	43	65	47			
(01_02_1_1) Het te duur is	Ja	1%	1%	1%	0%	1%	1%	0%	18%	0%	0%	3%	6%	2%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	2%		
	totaal	953	773	168	12	604	169	152	16	12	44	150	57	147	124	83	44	121	6	64	49	64		
(01_02_1_2) Te veel tijd kost	Ja	1%	1%	2%	10%	1%	2%	2%	0%	10%	0%	3%	4%	2%	1%	0%	0%	0%	0%	1%	1%	0%		
	totaal	953	773	168	12	604	169	152	16	12	44	150	57	147	124	83	44	121	6	64	49	64		
(01_02_1_3) Andere prioriteiten	Ja	8%	8%	12%	46%	7%	13%	12%	15%	46%	13%	21%	16%	6%	3%	11%	7%	9%	48%	3%	10%	8%		
	totaal	953	773	168	12	604	169	152	16	12	44	150	57	147	124	83	44	121	6	64	49	64		
(01_02_1_4) De risico's te klein zijn (naar oordeel wg)	Ja	18%	19%	11%	5%	20%	15%	11%	11%	5%	7%	16%	12%	16%	21%	15%	15%	28%	19%	21%	14%	16%		
	totaal	953	773	168	12	604	169	152	16	12	44	150	57	147	124	83	44	121	6	64	49	64		
(01_02_1_5) Omdat er nooit iets (ernstigs) is gebeurd	Ja	10%	10%	8%	5%	10%	11%	8%	5%	5%	4%	20%	14%	13%	12%	8%	2%	6%	0%	9%	9%	6%		
	totaal	953	773	168	12	604	169	152	16	12	44	150	57	147	124	83	44	121	6	64	49	64		

Vraag	Antwoordcategorie	totaal	Grootteklasse 3			Grootteklasse 5					Sectoren											
			1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(01_02_1_6) Omdat iedereen in het bedrijf alle risico's al kent	Ja	7%	8%	3%	0%	8%	6%	3%	3%	0%	2%	11%	14%	10%	6%	6%	16%	1%	0%	5%	8%	11%
	totaal	953	773	168	12	604	169	152	16	12	44	150	57	147	124	83	44	121	6	64	49	64
(01_02_1_7) Omdat risico's niet de verantwoordelijkheid zijn van wg (volgens wg)	Ja	1%	1%	1%	0%	2%	1%	1%	0%	0%	0%	0%	2%	1%	2%	2%	0%	4%	0%	2%	0%	0%
	totaal	953	773	168	12	604	169	152	16	12	44	150	57	147	124	83	44	121	6	64	49	64
(01_02_2_1) Niet bekend is met arbowetgeving en kent verplichting niet om over een RI&E te beschikken	Ja	63%	62%	70%	10%	63%	56%	70%	52%	10%	69%	56%	70%	67%	57%	72%	54%	52%	29%	58%	68%	70%
	totaal	953	773	168	12	604	169	152	16	12	44	150	57	147	124	83	44	121	6	64	49	64
(01_02_2_2) Niet weet welke risico's er bestaan	Ja	4%	5%	3%	0%	4%	7%	3%	0%	0%	5%	0%	2%	3%	11%	2%	5%	4%	5%	5%	5%	5%
	totaal	953	773	168	12	604	169	152	16	12	44	150	57	147	124	83	44	121	6	64	49	64
(01_02_2_3) Geen risico('s) onderkent	Ja	10%	10%	7%	0%	11%	5%	7%	20%	0%	7%	8%	0%	9%	7%	11%	3%	19%	10%	25%	3%	9%
	totaal	953	773	168	12	604	169	152	16	12	44	150	57	147	124	83	44	121	6	64	49	64
(01_02_2_4) Niet weet waar geschikte informatie is te vinden over risico's	Ja	6%	6%	5%	0%	6%	7%	5%	3%	0%	5%	6%	7%	4%	18%	2%	0%	4%	0%	2%	2%	4%
	totaal	953	773	168	12	604	169	152	16	12	44	150	57	147	124	83	44	121	6	64	49	64
(01_02_2_5) Niet weet waar geschikte informatie is te vinden hoe een RI&E moet worden opgesteld.	Ja	7%	7%	7%	0%	7%	9%	7%	6%	0%	12%	6%	9%	9%	9%	3%	1%	5%	0%	5%	2%	11%
	totaal	953	773	168	12	604	169	152	16	12	44	150	57	147	124	83	44	121	6	64	49	64
(01_02_3_1) Wg weet niet hoe een RI&E moet worden uitgevoerd/opgesteld	Ja	13%	13%	9%	0%	14%	13%	9%	0%	0%	24%	9%	15%	12%	33%	8%	6%	5%	0%	4%	9%	10%
	totaal	953	773	168	12	604	169	152	16	12	44	150	57	147	124	83	44	121	6	64	49	64
(01_02_4_1) Ander motief	Ja	15%	15%	14%	38%	16%	13%	13%	18%	38%	16%	23%	14%	13%	11%	10%	15%	20%	33%	11%	20%	17%
	totaal	953	773	168	12	604	169	152	16	12	44	150	57	147	124	83	44	121	6	64	49	64

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren												
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening		
(01_3) Heb jij, als inspecteur, de RI&E ingezien?	Ja	93%	91%	95%	95%	91%	92%	96%	90%	95%	93%	92%	94%	90%	87%	95%	96%	93%	98%	95%	94%	94%		
	totaal	1698	656	751	291	382	274	526	225	291	79	488	157	223	62	124	77	167	41	65	128	87		
(01_4) Risico's en risicogroepen onderkend in de RI&E	Ja	90%	88%	93%	97%	87%	91%	92%	96%	97%	93%	95%	95%	87%	93%	89%	70%	89%	98%	80%	89%	92%		
	totaal	1572	591	706	275	338	253	497	209	275	72	456	149	200	54	113	74	155	37	61	120	81		
(01_9) Maatregelen in PvA, betrekking hebbend op onderstaande risico's/risicogroepen?	Nvt, er is geen PvA/heb het PvA niet kunnen inzien	1%	1%	2%	1%	1%	1%	2%	0%	1%	0%	0%	2%	2%	0%	2%	1%	0%	0%	0%	4%	3%		
	Geen van de genoemde risico's /groepen in de PvA opgenomen	20%	23%	16%	12%	23%	21%	16%	15%	12%	15%	9%	13%	26%	35%	29%	43%	15%	0%	20%	16%	23%		
	Eén of meer van de volgende risico's/groepen in de PvA opgenomen	78%	76%	83%	87%	75%	78%	82%	85%	87%	85%	90%	85%	72%	65%	69%	56%	85%	100%	80%	80%	74%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_01) RI&E: Asbest	Ja	9%	7%	13%	18%	6%	9%	13%	14%	18%	8%	9%	26%	5%	1%	7%	4%	11%	26%	14%	3%	6%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		
(v01_09_01) PvA: As best	Ja	5%	4%	6%	10%	4%	5%	5%	7%	10%	11%	5%	18%	3%	0%	3%	2%	4%	17%	0%	2%	5%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_02) RI&E: Kwarts	Ja	8%	8%	9%	8%	9%	7%	9%	8%	8%	3%	8%	45%	2%	1%	3%	5%	7%	14%	5%	0%	3%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		
(v01_09_02) PvA: Kwarts	Ja	5%	4%	6%	5%	4%	6%	6%	6%	5%	4%	3%	30%	2%	0%	0%	5%	3%	3%	3%	0%	0%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_03) RI&E:Overige kankerwekkende stoffen	Ja	12%	11%	12%	18%	10%	13%	12%	15%	18%	18%	18%	18%	11%	1%	11%	9%	11%	13%	9%	8%	5%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		
(v01_09_03) PvA: Overige kankerwekkende stoffen	Ja	7%	6%	7%	13%	6%	6%	6%	11%	13%	11%	8%	8%	5%	0%	9%	6%	8%	10%	4%	8%	0%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_04) RI&E: ATEX	Ja	9%	8%	12%	16%	8%	8%	10%	21%	16%	4%	24%	17%	11%	4%	6%	5%	7%	14%	8%	1%	0%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		
(v01_09_04) PvA: ATEX	Ja	5%	4%	6%	11%	4%	6%	5%	10%	11%	0%	11%	12%	6%	0%	1%	0%	4%	3%	2%	0%	4%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren												
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening		
(v01_04_05) RI&E: Biologische agentia	Ja	23%	21%	25%	36%	21%	23%	24%	33%	36%	40%	24%	17%	13%	7%	15%	7%	22%	59%	16%	52%	32%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		
(v01_09_05) PvA: Biologische agentia	Ja	12%	10%	15%	23%	11%	8%	15%	17%	23%	31%	12%	8%	5%	1%	4%	2%	14%	37%	9%	32%	8%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_06) RI&E: Machineveiligheid	Ja	51%	46%	62%	58%	45%	48%	62%	58%	58%	87%	90%	77%	55%	32%	39%	18%	40%	51%	22%	12%	34%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		
(v01_09_06) PvA: Machineveiligheid	Ja	36%	31%	45%	43%	31%	32%	45%	44%	43%	80%	75%	55%	38%	16%	25%	5%	23%	34%	7%	7%	21%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_07) RI&E: Overige gevaarlijke stoffen	Ja	48%	45%	53%	55%	44%	47%	54%	51%	55%	76%	75%	65%	44%	41%	33%	9%	39%	37%	26%	38%	47%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		
(v01_09_07) PvA: Overige gevaarlijke stoffen	Ja	32%	28%	41%	36%	29%	26%	42%	37%	36%	62%	55%	52%	27%	19%	13%	0%	26%	32%	15%	29%	27%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_08) RI&E: Werkdruk	Ja	54%	50%	61%	70%	50%	51%	60%	69%	70%	33%	53%	41%	55%	38%	66%	47%	63%	76%	61%	60%	60%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		
(v01_09_08) PvA: Werkdruk	Ja	34%	32%	37%	53%	31%	34%	36%	42%	53%	21%	28%	28%	27%	11%	40%	36%	51%	61%	47%	43%	30%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_09) RI&E: Seksuele intimidatie RI&E: (intern)	Ja	39%	34%	48%	67%	29%	43%	46%	56%	67%	25%	39%	27%	33%	38%	44%	38%	49%	74%	58%	45%	50%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		
(v01_09_09) PvA: Seksuele intimidatie (intern)	Ja	23%	21%	25%	38%	18%	26%	24%	32%	38%	15%	22%	12%	20%	19%	27%	24%	28%	58%	28%	29%	27%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_10) RI&E: Agressie en geweld RI&E: (intern)	Ja	42%	37%	50%	68%	32%	48%	49%	62%	68%	25%	44%	33%	38%	33%	43%	39%	46%	81%	60%	52%	57%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		
(v01_09_10) PvA: Agressie en geweld (intern)	Ja	27%	24%	29%	39%	21%	31%	28%	37%	39%	18%	24%	15%	27%	32%	29%	23%	32%	59%	30%	30%	27%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_11) RI&E: Pesten RI&E: (intern)	Ja	36%	30%	44%	65%	25%	40%	42%	53%	65%	23%	39%	20%	33%	17%	36%	37%	44%	71%	51%	41%	45%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren												
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening		
(v01_09_11) PvA: Pesten (intern)	Ja	21%	18%	24%	36%	14%	26%	24%	29%	36%	15%	21%	12%	19%	2%	25%	22%	26%	55%	23%	26%	25%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_12) RI&E: Discriminatie RI&E: (intern)	Ja	35%	31%	40%	59%	27%	41%	39%	48%	59%	21%	37%	22%	32%	25%	37%	37%	43%	68%	48%	42%	41%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		
(v01_09_12) PvA: Discriminatie (intern)	Ja	20%	18%	22%	34%	15%	24%	22%	27%	34%	12%	19%	10%	16%	10%	22%	22%	27%	56%	25%	25%	24%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_13) RI&E: Seksuele intimidatie RI&E: (extern)	Ja	33%	30%	37%	52%	29%	34%	36%	42%	52%	16%	24%	25%	29%	42%	39%	34%	37%	67%	51%	48%	39%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		
(v01_09_13) PvA: Seksuele intimidatie (extern)	Ja	20%	19%	18%	32%	18%	23%	18%	19%	32%	7%	14%	9%	16%	20%	23%	17%	27%	51%	28%	33%	25%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_14) RI&E: Agressie en geweld RI&E: (extern)	Ja	45%	43%	48%	58%	43%	43%	47%	55%	58%	15%	31%	32%	50%	43%	49%	38%	42%	80%	56%	67%	62%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		
(v01_09_14) PvA: Agressie en geweld (extern)	Ja	27%	27%	27%	38%	25%	29%	27%	28%	38%	8%	16%	12%	29%	26%	28%	18%	32%	59%	29%	44%	42%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_15) RI&E: Pesten RI&E: (extern)	Ja	29%	26%	32%	47%	24%	31%	31%	38%	47%	15%	22%	17%	26%	17%	32%	32%	32%	60%	43%	44%	38%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		
(v01_09_15) PvA: Pesten (extern)	Ja	17%	17%	18%	26%	15%	20%	18%	16%	26%	7%	13%	8%	15%	2%	21%	15%	24%	42%	25%	29%	22%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_16) RI&E: Discriminatie RI&E: (extern)	Ja	29%	27%	32%	46%	25%	32%	31%	36%	46%	13%	22%	19%	28%	28%	32%	35%	32%	57%	43%	45%	37%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		
(v01_09_16) PvA: Discriminatie (extern)	Ja	16%	16%	15%	29%	15%	19%	15%	13%	29%	5%	12%	6%	13%	11%	19%	18%	22%	44%	25%	28%	21%		
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64		
(v01_04_17) RI&E: Hete/koude oppervlakten/vloeistoffen/open vlammen	Ja	9%	8%	10%	19%	8%	8%	9%	17%	19%	3%	18%	9%	8%	40%	0%	0%	7%	15%	8%	11%	7%		
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83		

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren										
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(v01_09_17) PvA: Hete/koude oppervlakten/vloeistoffen/ open vlammen	Ja	5%	6%	4%	7%	6%	4%	3%	10%	7%	2%	9%	7%	4%	3%	0%	0%	7%	7%	1%	7%	7%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64
(v01_04_18) RI&E: Temperatuur	Ja	16%	14%	18%	26%	14%	15%	17%	26%	26%	29%	24%	21%	15%	9%	15%	3%	12%	18%	8%	10%	17%
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83
(v01_09_18) PvA: Temperatuur	Ja	10%	9%	11%	19%	9%	10%	10%	17%	19%	15%	13%	13%	8%	3%	8%	2%	15%	18%	5%	11%	4%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64
(v01_04_19) RI&E: Electrocutiegevaar	Ja	12%	10%	15%	21%	9%	11%	14%	19%	21%	9%	16%	32%	7%	4%	7%	0%	14%	26%	10%	3%	11%
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83
(v01_09_19) PvA: Electrocutiegevaar	Ja	7%	6%	8%	14%	6%	5%	6%	14%	14%	4%	10%	17%	2%	7%	1%	0%	11%	18%	5%	4%	9%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64
(v01_04_20) RI&E: Verdrinking	Ja	2%	2%	4%	3%	2%	1%	4%	2%	3%	1%	3%	6%	0%	1%	3%	0%	5%	6%	1%	1%	0%
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83
(v01_09_20) PvA: Verdrinking	Ja	1%	1%	2%	1%	1%	0%	2%	1%	1%	1%	1%	3%	0%	0%	0%	0%	1%	6%	1%	3%	1%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64
(v01_04_21) RI&E: Fysiek contact met dier	Ja	3%	3%	2%	3%	3%	3%	2%	2%	3%	9%	1%	1%	1%	0%	0%	0%	6%	14%	0%	4%	9%
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83
(v01_09_21) PvA: Fysiek contact met dier	Ja	2%	2%	1%	2%	3%	1%	1%	2%	2%	8%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	4%	8%	0%	6%	4%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64
(v01_04_22) RI&E: Ouderen (vanaf 55)	Ja	16%	10%	27%	37%	9%	11%	27%	31%	37%	17%	25%	17%	14%	17%	19%	16%	12%	45%	12%	12%	19%
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83
(v01_09_22) PvA: Ouderen (vanaf 55)	Ja	7%	4%	10%	19%	3%	7%	9%	18%	19%	8%	11%	6%	5%	10%	7%	7%	4%	21%	2%	9%	5%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64
(v01_04_23) RI&E: Wns met lage opleiding	Ja	5%	4%	8%	10%	3%	4%	8%	9%	10%	7%	6%	5%	5%	5%	8%	0%	7%	11%	1%	2%	2%
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83
(v01_09_23) PvA: Wns met lage opleiding	Ja	2%	1%	3%	7%	1%	2%	3%	4%	7%	5%	4%	0%	1%	0%	1%	0%	3%	16%	1%	2%	2%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(v01_04_24) RI&E: Wns met chronische aandoeningen	Ja	5%	4%	8%	13%	4%	3%	8%	8%	13%	4%	3%	3%	9%	0%	6%	7%	4%	19%	7%	4%	4%	
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83	
(v01_09_24) PvA: Wns met chronische aandoeningen	Ja	1%	1%	3%	8%	0%	1%	3%	3%	8%	0%	1%	0%	2%	0%	0%	3%	2%	17%	2%	3%	0%	
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64	
(v01_04_25) RI&E: Ploegendiensten	Ja	3%	1%	6%	17%	0%	3%	5%	13%	17%	1%	8%	1%	5%	0%	8%	0%	2%	1%	0%	2%	1%	
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83	
(v01_09_25) PvA: Ploegendiensten	Ja	1%	0%	2%	10%	0%	0%	2%	5%	10%	1%	4%	0%	2%	0%	2%	0%	0%	1%	0%	2%	0%	
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64	
(v01_04_26) RI&E: Nachtdiensten	Ja	3%	1%	4%	13%	1%	2%	3%	10%	13%	0%	7%	1%	2%	4%	5%	0%	1%	7%	0%	3%	4%	
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83	
(v01_09_28) PvA: Nachtdiensten	Ja	1%	1%	2%	8%	0%	1%	2%	6%	8%	0%	4%	1%	0%	2%	2%	0%	0%	7%	0%	5%	0%	
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64	
(v01_04_27) RI&E: Aanwezigheidsdiensten	Ja	1%	0%	2%	5%	0%	1%	2%	4%	5%	0%	2%	1%	0%	2%	1%	0%	1%	8%	1%	2%	0%	
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83	
(v01_09_27) PvA Aanwezigheidsdiensten	Ja	0%	0%	1%	4%	0%	0%	1%	2%	4%	0%	1%	1%	0%	0%	1%	0%	0%	3%	0%	1%	0%	
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64	
(v01_04_28) RI&E: Consignatie-/bereikbaarheidsdiensten	Ja	4%	2%	7%	20%	1%	5%	6%	14%	20%	1%	6%	5%	4%	0%	5%	1%	3%	38%	3%	8%	2%	
	totaal	1594	598	717	279	343	255	505	212	279	74	460	151	203	55	116	74	157	39	62	120	83	
(v01_09_28) PvA Consignatie-/bereikbaarheidsdiensten	Ja	2%	1%	3%	8%	0%	3%	3%	4%	8%	1%	4%	0%	2%	0%	1%	0%	0%	21%	0%	5%	1%	
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64	
(01_5) Heeft de vestiging een actueel op schrift gesteld plan van aanpak?	Ja	36%	30%	60%	83%	26%	43%	58%	75%	83%	39%	54%	45%	35%	12%	39%	43%	34%	79%	30%	48%	31%	
	Ja, er is wel een PvA, maar niet in kunnen zien	5%	4%	6%	8%	4%	5%	6%	10%	8%	4%	7%	6%	6%	4%	2%	6%	4%	14%	6%	5%	1%	
	Nee, er is geen PvA	59%	66%	33%	9%	70%	52%	36%	15%	9%	57%	39%	49%	59%	85%	60%	51%	63%	6%	64%	47%	68%	
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren										
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(01_6) Is in PvA aangegeven wanneer de maatregelen moeten zijn doorgevoerd	Dat is voor alle belangrijke risico's en groepen aangegeven	65%	60%	74%	83%	59%	62%	74%	74%	83%	56%	72%	77%	61%	55%	68%	67%	68%	87%	67%	62%	58%
	Dat is voor een deel van belangrijke risico's en groepen aangegeven	17%	19%	13%	13%	18%	21%	13%	13%	13%	15%	12%	16%	25%	13%	8%	12%	21%	11%	19%	14%	13%
	Nee, dat wordt nergens aangegeven	17%	20%	12%	4%	22%	17%	12%	12%	4%	28%	16%	7%	14%	32%	24%	21%	12%	2%	14%	24%	29%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64
(01_7) Wordt het PvA in de praktijk ook uitgevoerd	Ja, alle belangrijke risico's (zullen) worden opgepakt/uitgevoerd	77%	73%	83%	90%	76%	67%	84%	82%	90%	57%	80%	74%	77%	65%	83%	82%	77%	87%	87%	85%	69%
	Deels, niet alle belangrijke risico's (zullen) worden opgepakt/uitgevoerd	20%	24%	14%	10%	21%	28%	14%	17%	10%	42%	15%	26%	19%	35%	14%	13%	20%	13%	13%	15%	24%
	Nee, geen van de belangrijke risico's worden opgepakt/uitgevoerd	3%	3%	3%	0%	3%	4%	3%	1%	0%	2%	5%	0%	4%	1%	3%	5%	3%	0%	0%	0%	7%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64
(01_8) Wordt de RI&E/PvA geëvalueerd/bijgesteld als dat nodig is?	Ja	78%	74%	86%	93%	72%	79%	85%	87%	93%	76%	80%	78%	74%	64%	88%	73%	83%	100%	81%	80%	75%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64
(01_10_1) Doorwerking van risico's /maatregelen in werkinstructies	Ja	52%	45%	65%	81%	41%	55%	63%	73%	81%	43%	68%	62%	44%	50%	45%	51%	47%	93%	54%	69%	49%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64
(01_10_2) Besprekingen van risico's /maatregelen met wns	Ja	69%	66%	73%	82%	65%	68%	72%	76%	82%	61%	70%	73%	71%	46%	62%	59%	69%	99%	71%	79%	60%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64
(01_10_3) Rapporteren over risico's op verschillende organisatieniveaus	Ja	21%	11%	35%	68%	8%	17%	31%	58%	68%	12%	28%	17%	18%	3%	18%	35%	22%	77%	20%	31%	10%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren										
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(01_10_4) Expliciet beleggen van verantwoordelijkheden op management (/lijn)-niveau	Ja	26%	18%	37%	65%	16%	22%	35%	49%	65%	21%	30%	26%	24%	18%	19%	37%	29%	79%	37%	25%	17%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64
(01_10_5) Expliciet beleggen van verantwoordelijkheden op medewerkersniveau	Ja	23%	16%	34%	50%	15%	19%	34%	39%	50%	26%	29%	30%	19%	14%	16%	19%	22%	63%	29%	32%	14%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64
(01_10_6) Anders	Ja	6%	6%	7%	6%	6%	6%	7%	7%	6%	11%	5%	10%	5%	20%	11%	1%	3%	8%	5%	8%	2%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64
(01_10_7) Werkt niet door	Ja	8%	10%	4%	2%	10%	10%	4%	3%	2%	10%	6%	7%	10%	10%	5%	13%	9%	0%	4%	1%	12%
	totaal	1406	504	638	264	287	217	446	192	264	56	412	134	180	45	114	66	141	36	51	107	64

Tabel IV. 2 Arbodienstverlening

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(2_1A) Heeft de wg een externe arbodienst ingehuurd?	Ja, een gecertificeerde arbodienst	49%	43%	69%	78%	40%	56%	68%	78%	78%	44%	59%	52%	48%	16%	50%	56%	51%	80%	54%	59%	55%	
	Ja, een niet-gecertificeerde arbodienst	6%	6%	6%	4%	5%	9%	6%	7%	4%	2%	9%	5%	9%	1%	9%	1%	5%	5%	8%	4%	3%	
	Nee	46%	51%	25%	18%	56%	35%	26%	15%	18%	55%	32%	43%	44%	83%	41%	42%	44%	14%	38%	37%	43%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(v02_1b_1) Toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige	Ja	24%	20%	34%	53%	19%	23%	32%	46%	53%	27%	30%	21%	27%	7%	17%	30%	25%	59%	25%	22%	19%	
	Totaal	1816	813	755	248	489	324	549	206	248	65	474	149	250	71	149	80	207	45	89	134	103	
(v02_1b_2) Advies over aanstellingskeuringen	Ja	11%	10%	14%	21%	10%	10%	14%	14%	21%	4%	10%	15%	13%	0%	12%	14%	10%	36%	15%	13%	8%	
	Totaal	1816	813	755	248	489	324	549	206	248	65	474	149	250	71	149	80	207	45	89	134	103	
(v02_1b_3) PAGO	Ja	31%	25%	45%	55%	23%	30%	44%	52%	55%	24%	37%	47%	31%	5%	32%	44%	32%	68%	35%	23%	17%	
	Totaal	1816	813	755	248	489	324	549	206	248	65	474	149	250	71	149	80	207	45	89	134	103	
(v02_1b_4) Ziekteverzuimbegeleiding	Ja	97%	98%	95%	94%	98%	98%	94%	97%	94%	97%	95%	98%	95%	99%	99%	97%	99%	91%	99%	98%	100%	
	Totaal	1816	813	755	248	489	324	549	206	248	65	474	149	250	71	149	80	207	45	89	134	103	
(v02_1b_5) Vrije toegang tot (spreekuur) bedrijfsarts	Ja	58%	54%	67%	81%	53%	56%	66%	75%	81%	56%	56%	58%	55%	21%	62%	68%	62%	89%	67%	67%	55%	
	Totaal	1816	813	755	248	489	324	549	206	248	65	474	149	250	71	149	80	207	45	89	134	103	
(v02_1b_6) Advisering/ondersteuning bij inventarisatie/aanpak arbeidsrisico's	Ja	13%	11%	22%	42%	9%	16%	20%	32%	42%	12%	18%	12%	16%	1%	13%	16%	11%	48%	17%	20%	10%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(2_2A) Heeft de wg externe arbodeskundigen ingehuurd?	Ja	14%	10%	28%	50%	9%	15%	26%	48%	50%	13%	23%	22%	11%	6%	12%	14%	16%	42%	14%	18%	8%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(v02_2a_1) Geregistreerde bedrijfsarts	Ja	43%	44%	40%	48%	45%	43%	40%	40%	48%	34%	40%	30%	51%	60%	59%	30%	38%	37%	45%	47%	46%	
	Totaal	672	185	335	152	99	86	209	126	152	20	210	77	67	29	51	29	72	20	27	47	23	
(v02_2a_2) Gecertificeerde veiligheidskundige	Ja	39%	37%	41%	46%	36%	38%	38%	52%	46%	37%	58%	62%	33%	19%	24%	34%	42%	42%	38%	20%	18%	
	Totaal	672	185	335	152	99	86	209	126	152	20	210	77	67	29	51	29	72	20	27	47	23	
(v02_2a_3) Gecertificeerde arbeidshygiënist	Ja	9%	7%	10%	23%	6%	7%	7%	18%	23%	13%	15%	4%	7%	0%	10%	4%	10%	47%	11%	9%	5%	
	Totaal	672	185	335	152	99	86	209	126	152	20	210	77	67	29	51	29	72	20	27	47	23	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(v02_2a_4) Gecertificeerde arbeids- en organisatiedeskundige	Ja	13%	5%	22%	26%	4%	8%	22%	23%	26%	7%	13%	4%	15%	25%	8%	6%	13%	49%	22%	18%	6%	
	Totaal	672	185	335	152	99	86	209	126	152	20	210	77	67	29	51	29	72	20	27	47	23	
(v02_2a_5) Niet-gecertificeerde deskundige(n)	Ja	19%	21%	17%	15%	21%	20%	18%	10%	15%	14%	12%	21%	18%	1%	17%	36%	16%	3%	25%	29%	38%	
	Totaal	672	185	335	152	99	86	209	126	152	20	210	77	67	29	51	29	72	20	27	47	23	
(v02_2b_1) Een CAO-afpraak	Ja	14%	15%	13%	9%	16%	13%	13%	12%	9%	22%	11%	21%	4%	4%	16%	21%	14%	1%	24%	15%	26%	
	Totaal	672	185	335	152	99	86	209	126	152	20	210	77	67	29	51	29	72	20	27	47	23	
(v02_2b_2) Schriftelijk vastgelegde overeenstemming met OR/PVT	Ja	18%	8%	29%	53%	5%	14%	26%	39%	53%	1%	19%	7%	24%	0%	19%	21%	24%	67%	31%	21%	7%	
	Totaal	672	185	335	152	99	86	209	126	152	20	210	77	67	29	51	29	72	20	27	47	23	
(v02_2b_3) Anders	Ja	29%	33%	24%	23%	31%	36%	22%	30%	23%	24%	37%	25%	24%	65%	18%	30%	28%	17%	26%	32%	31%	
	Totaal	672	185	335	152	99	86	209	126	152	20	210	77	67	29	51	29	72	20	27	47	23	
(02_2c_1) Toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige	Ja	46%	43%	51%	52%	36%	55%	49%	60%	52%	44%	56%	56%	62%	16%	37%	40%	42%	53%	43%	29%	29%	
	Totaal	672	185	335	152	99	86	209	126	152	20	210	77	67	29	51	29	72	20	27	47	23	
(02_2c_2) Advies over aanstellingskeuringen	Ja	6%	5%	5%	11%	1%	13%	4%	9%	11%	0%	6%	10%	8%	0%	9%	6%	4%	40%	8%	0%	2%	
	Totaal	672	185	335	152	99	86	209	126	152	20	210	77	67	29	51	29	72	20	27	47	23	
(02_2c_3) PAGO	Ja	26%	23%	27%	40%	21%	26%	24%	41%	40%	1%	34%	32%	42%	1%	31%	14%	21%	53%	31%	9%	15%	
	Totaal	672	185	335	152	99	86	209	126	152	20	210	77	67	29	51	29	72	20	27	47	23	
(02_2c_3) Ziekteverzuimbegeleiding	Ja	56%	56%	55%	52%	63%	43%	54%	61%	52%	38%	52%	46%	62%	87%	53%	35%	63%	59%	51%	44%	59%	
	Totaal	672	185	335	152	99	86	209	126	152	20	210	77	67	29	51	29	72	20	27	47	23	
(02_2c_5) Vrije toegang tot (spreekuur) bedrijfsarts	Ja	35%	30%	40%	53%	29%	30%	37%	48%	53%	30%	39%	32%	35%	7%	41%	28%	39%	50%	54%	25%	45%	
	Totaal	672	185	335	152	99	86	209	126	152	20	210	77	67	29	51	29	72	20	27	47	23	
(02_2c_6) Advisering/ondersteuning bij de inventarisatie en aanpak arbeidsrisico's	Ja	44%	37%	54%	56%	32%	46%	53%	57%	56%	47%	52%	53%	32%	4%	52%	49%	51%	81%	45%	44%	32%	
	Totaal	672	185	335	152	99	86	209	126	152	20	210	77	67	29	51	29	72	20	27	47	23	

		Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(2_3A) Heeft de wg zelf arbodeskundigen in dienst, of beschikt hij over een interne arbodienst ?	Ja, interne arbodienst wel in de lijst van gecert. arbodiensten	0%	0%	0%	2%	0%	0%	0%	1%	2%	0%	1%	0%	0%	1%	0%	5%	0%	6%	0%	0%	0%
	Ja, interne arbodienst niet in de lijst van gecert. arbodiensten	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
	Ja, één of meer deskundigen'	2%	1%	6%	13%	1%	2%	5%	10%	13%	1%	3%	3%	2%	1%	3%	1%	2%	14%	0%	3%	0%
	Nee	97%	99%	94%	84%	99%	97%	94%	89%	84%	99%	96%	97%	97%	98%	97%	94%	98%	81%	99%	96%	100%
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154
(02_3a_1) Geregistreerde bedrijfsarts	Ja	21%	19%	24%	15%	24%	14%	26%	16%	15%	0%	8%	0%	44%	100%	4%	9%	0%	0%	0%	26%	0%
	Totaal	121	23	61	37	9	14	34	27	37	2	40	15	19	3	9	3	10	6	1	10	3
(02_3a_2) Gecertificeerde veiligheidskundige	Ja	50%	54%	44%	55%	55%	54%	46%	39%	55%	0%	68%	51%	35%	0%	58%	0%	88%	40%	100%	29%	27%
	Totaal	121	23	61	37	9	14	34	27	37	2	40	15	19	3	9	3	10	6	1	10	3
(02_3a_3) Gecertificeerde arbeidshygiënist	Ja	9%	1%	14%	17%	1%	1%	17%	5%	17%	0%	16%	0%	23%	0%	2%	9%	2%	0%	0%	5%	0%
	Totaal	121	23	61	37	9	14	34	27	37	2	40	15	19	3	9	3	10	6	1	10	3
(02_3a_4) Gecertificeerde arbeids- en organisatiedeskundige	Ja	10%	1%	19%	10%	1%	2%	22%	6%	10%	0%	26%	8%	18%	0%	0%	7%	7%	10%	0%	5%	16%
	Totaal	121	23	61	37	9	14	34	27	37	2	40	15	19	3	9	3	10	6	1	10	3
(02_3a_5) Niet-gecertificeerde deskundige(n)	Ja	46%	51%	44%	38%	23%	76%	46%	38%	38%	100%	22%	52%	53%	0%	38%	93%	23%	50%	100%	94%	57%
	Totaal	121	23	61	37	9	14	34	27	37	2	40	15	19	3	9	3	10	6	1	10	3
(02_3b_1) Toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige	Ja	42%	46%	35%	50%	33%	63%	33%	44%	50%	0%	55%	53%	35%	0%	56%	98%	32%	51%	59%	40%	84%
	Totaal	154	28	73	53	13	15	40	33	53	2	46	16	23	6	9	17	10	8	2	12	3
(02_3b_2) Advies over aanstellingskeuringen	Ja	13%	5%	21%	16%	0%	12%	19%	29%	16%	0%	19%	1%	29%	0%	4%	0%	0%	44%	41%	23%	0%
	Totaal	154	28	73	53	13	15	40	33	53	2	46	16	23	6	9	17	10	8	2	12	3
(02_3b_3) PAGO	Ja	26%	24%	29%	26%	41%	2%	25%	44%	26%	0%	32%	18%	28%	9%	4%	85%	33%	44%	41%	3%	57%
	Totaal	154	28	73	53	13	15	40	33	53	2	46	16	23	6	9	17	10	8	2	12	3
(02_3b_4) Ziekteverzuimbegeleiding	Ja	49%	68%	31%	37%	74%	61%	29%	40%	37%	0%	56%	42%	46%	100%	4%	87%	36%	51%	41%	51%	57%
	Totaal	154	28	73	53	13	15	40	33	53	2	46	16	23	6	9	17	10	8	2	12	3

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(02_3b_5) Vrije toegang tot (spreekuur) bedrijfsarts	Ja	18%	12%	19%	32%	20%	2%	16%	30%	32%	0%	19%	17%	21%	5%	4%	85%	0%	44%	41%	3%	57%	
	Totaal	154	28	73	53	13	15	40	33	53	2	46	16	23	6	9	17	10	8	2	12	3	
(02_3b_6) Advisering/ondersteuning bij de inventarisatie en aanpak van arbeidsrisico's	Ja	60%	37%	82%	74%	32%	45%	80%	89%	74%	100%	52%	63%	66%	0%	46%	99%	62%	86%	100%	72%	100%	
	Totaal	154	28	73	53	13	15	40	33	53	2	46	16	23	6	9	17	10	8	2	12	3	
(2_4A) Heeft de wg arbodeskundigheid ingeschakeld via indirecte contractering?	Ja	25%	26%	23%	15%	26%	26%	25%	12%	15%	31%	27%	27%	25%	23%	20%	23%	27%	26%	11%	28%	22%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(02_4a_1) Re-integratiebedrijf	Ja	6%	3%	15%	31%	1%	11%	14%	24%	31%	3%	15%	10%	5%	2%	0%	9%	4%	30%	21%	7%	2%	
	Totaal	633	378	208	47	262	116	174	34	47	39	154	56	89	47	39	30	76	10	18	45	30	
(02_4a_2) Verzuimbureau	Ja	19%	16%	31%	38%	14%	23%	31%	26%	38%	17%	18%	19%	18%	21%	16%	12%	16%	16%	16%	21%	28%	
	Totaal	633	378	208	47	262	116	174	34	47	39	154	56	89	47	39	30	76	10	18	45	30	
(02_4a_3) Verzekeringsbedrijf	Ja	72%	77%	56%	14%	78%	71%	58%	24%	14%	66%	65%	74%	75%	70%	85%	54%	77%	17%	65%	67%	70%	
	Totaal	633	378	208	47	262	116	174	34	47	39	154	56	89	47	39	30	76	10	18	45	30	
(02_4a_4) Anders	Ja	10%	9%	15%	31%	8%	10%	14%	28%	31%	17%	11%	13%	9%	15%	2%	26%	6%	53%	7%	8%	8%	
	Totaal	633	378	208	47	262	116	174	34	47	39	154	56	89	47	39	30	76	10	18	45	30	
(02_4b_1) Toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige	Ja	8%	7%	13%	28%	6%	8%	13%	24%	28%	20%	14%	7%	7%	1%	7%	3%	8%	43%	10%	4%	11%	
	Totaal	633	378	208	47	262	116	174	34	47	39	154	56	89	47	39	30	76	10	18	45	30	
(02_4b_2) Advies over aanstellingskeuringen	Ja	3%	3%	3%	6%	3%	2%	2%	7%	6%	0%	5%	7%	3%	0%	3%	0%	2%	16%	3%	10%	0%	
	Totaal	633	378	208	47	262	116	174	34	47	39	154	56	89	47	39	30	76	10	18	45	30	
(02_4b_3) PAGO	Ja	15%	13%	20%	30%	13%	16%	18%	44%	30%	16%	26%	25%	14%	1%	15%	8%	15%	32%	5%	12%	12%	
	Totaal	633	378	208	47	262	116	174	34	47	39	154	56	89	47	39	30	76	10	18	45	30	
(02_4b_4) Ziekteverzuimbegeleiding	Ja	94%	95%	89%	69%	95%	96%	88%	91%	69%	94%	88%	96%	96%	100%	99%	78%	94%	57%	89%	89%	92%	
	Totaal	633	378	208	47	262	116	174	34	47	39	154	56	89	47	39	30	76	10	18	45	30	
(02_4b_5) Vrije toegang tot (spreekuur) bedrijfsarts	Ja	43%	43%	43%	42%	44%	40%	43%	47%	42%	50%	47%	40%	46%	16%	39%	42%	47%	32%	22%	55%	36%	
	Totaal	633	378	208	47	262	116	174	34	47	39	154	56	89	47	39	30	76	10	18	45	30	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(02_4b_6) Advisering/ondersteuning bij inventarisatie/aanpak van arbeidsrisico's	Ja	12%	10%	21%	44%	9%	13%	20%	29%	44%	17%	16%	8%	15%	8%	13%	26%	10%	70%	3%	7%	12%	
	Totaal	633	378	208	47	262	116	174	34	47	39	154	56	89	47	39	30	76	10	18	45	30	
(02_5) Zijn er diensten voor wns de 12 maanden voor peildatum 1-10-2015 daadwerkelijk afgenomen van de arbodienst en/of andere dienstverleners?	Ja	37%	28%	73%	96%	23%	46%	70%	93%	96%	30%	53%	47%	36%	11%	37%	34%	39%	94%	34%	52%	33%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(02_5_1) Toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige	Ja	17%	15%	19%	30%	15%	16%	19%	20%	30%	25%	21%	20%	20%	5%	14%	26%	14%	27%	17%	11%	16%	
	Totaal	1530	477	757	296	249	228	529	228	296	46	422	140	189	54	126	68	174	44	59	133	75	
(02_5_2) Advies over aanstellingskeuringen	Ja	1%	1%	2%	5%	1%	1%	2%	2%	5%	0%	2%	4%	1%	0%	4%	2%	0%	7%	1%	0%	4%	
	Totaal	1530	477	757	296	249	228	529	228	296	46	422	140	189	54	126	68	174	44	59	133	75	
(02_5_3) PAGO	Ja	13%	8%	20%	29%	8%	10%	18%	30%	29%	9%	16%	34%	11%	1%	17%	17%	9%	40%	10%	8%	9%	
	Totaal	1530	477	757	296	249	228	529	228	296	46	422	140	189	54	126	68	174	44	59	133	75	
(02_5_4) Ziekteverzuimbegeleiding	Ja	90%	87%	94%	97%	85%	91%	93%	98%	97%	76%	95%	83%	90%	100%	89%	99%	92%	92%	94%	89%	92%	
	Totaal	1530	477	757	296	249	228	529	228	296	46	422	140	189	54	126	68	174	44	59	133	75	
(02_5_5) Vrije toegang tot (spreekuur) bedrijfsarts	Ja	37%	29%	46%	76%	26%	34%	44%	59%	76%	28%	44%	33%	36%	12%	38%	61%	40%	76%	44%	35%	37%	
	Totaal	1530	477	757	296	249	228	529	228	296	46	422	140	189	54	126	68	174	44	59	133	75	
(02_5_6) Advisering/ondersteuning bij inventarisatie/aanpak van arbeidsrisico's	Ja	18%	14%	21%	38%	13%	15%	21%	23%	38%	21%	22%	14%	19%	8%	19%	40%	15%	43%	12%	14%	15%	
	Totaal	1530	477	757	296	249	228	529	228	296	46	422	140	189	54	126	68	174	44	59	133	75	

Tabel IV. 3 Arbeidstijdenwet

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(03_1) Zijn onderstaande groepen werknemers in de vestiging aanwezig?	Ja	24%	17%	50%	81%	13%	31%	47%	70%	81%	23%	29%	17%	18%	47%	24%	10%	17%	84%	27%	38%	27%	
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(03_1_1) wns die werken in ploegendiensten	Ja	11%	5%	15%	41%	3%	7%	13%	29%	41%	7%	34%	1%	14%	1%	24%	2%	8%	30%	6%	7%	10%	
	totaal	1038	271	515	252	137	134	343	172	252	36	257	61	124	112	78	24	102	34	43	109	58	
(03_1_2) wns die werken in nachtdiensten	Ja	12%	9%	14%	29%	11%	6%	12%	24%	29%	2%	29%	12%	3%	6%	36%	1%	17%	26%	0%	12%	10%	
	totaal	1038	271	515	252	137	134	343	172	252	36	257	61	124	112	78	24	102	34	43	109	58	
(03_1_3) wns die aanwezigheidsdiensten	Ja	8%	9%	6%	11%	11%	6%	5%	7%	11%	1%	5%	4%	3%	20%	4%	4%	3%	26%	3%	11%	11%	
	totaal	1038	271	515	252	137	134	343	172	252	36	257	61	124	112	78	24	102	34	43	109	58	
(03_1_4) wns met consignatie- / bereikbaarheidsdiensten	Ja	24%	19%	27%	44%	17%	23%	25%	37%	44%	8%	29%	49%	17%	4%	41%	14%	25%	70%	12%	43%	24%	
	totaal	1038	271	515	252	137	134	343	172	252	36	257	61	124	112	78	24	102	34	43	109	58	
(03_1_5) zwangeren/wns in de periode tot 6 mnd na bevalling	Ja	37%	28%	43%	78%	26%	30%	40%	57%	78%	12%	30%	11%	40%	6%	22%	75%	62%	88%	67%	69%	36%	
	totaal	1038	271	515	252	137	134	343	172	252	36	257	61	124	112	78	24	102	34	43	109	58	
(03_1_6) wns die borstvoeding geven	Ja	24%	18%	26%	55%	15%	22%	25%	32%	55%	5%	15%	5%	25%	2%	20%	22%	46%	82%	36%	47%	24%	
	totaal	1038	271	515	252	137	134	343	172	252	36	257	61	124	112	78	24	102	34	43	109	58	
(03_1_7) wns jonger dan 18 jaar	Ja	43%	45%	41%	35%	45%	45%	44%	25%	35%	93%	40%	53%	53%	73%	17%	17%	14%	18%	31%	19%	37%	
	totaal	1038	271	515	252	137	134	343	172	252	36	257	61	124	112	78	24	102	34	43	109	58	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(03_2) Heeft wg regels m.b.t. arbeids- en rusttijden opgesteld?	Ja en regels m.b.t. ATW opgenomen in de RI&E/PvA	7%	5%	15%	20%	5%	8%	15%	21%	20%	7%	12%	8%	8%	1%	10%	4%	7%	24%	4%	9%	7%	
	Ja schriftelijk vastgelegd maar regels m.b.t. ATW niet opgenomen in RI&E/PvA	35%	31%	55%	65%	28%	40%	55%	59%	65%	22%	45%	39%	35%	6%	46%	44%	38%	54%	40%	52%	30%	
	Ja, maar regels m.b.t. ATW niet schriftelijk vastgelegd	27%	30%	16%	10%	30%	29%	16%	11%	10%	34%	24%	34%	25%	47%	21%	13%	23%	10%	21%	18%	34%	
	Nee	30%	34%	14%	5%	37%	23%	15%	10%	5%	36%	19%	19%	32%	47%	24%	39%	32%	12%	36%	20%	29%	
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(03_3_1) werknemers die werken in ploegdiensten	Ja	11%	3%	16%	36%	5%	2%	13%	28%	36%	14%	34%	2%	10%	0%	31%	2%	8%	28%	8%	8%	4%	
(03_3_2) werknemers die werken in nachtdiensten	Ja	11%	9%	11%	25%	12%	5%	10%	19%	25%	0%	32%	18%	3%	6%	42%	1%	18%	25%	0%	5%	1%	
(03_3_3) werknemers die aanwezigheidsdiensten	Ja	7%	8%	5%	9%	12%	4%	5%	5%	9%	0%	5%	3%	3%	23%	5%	1%	4%	30%	3%	9%	8%	
(03_3_4) werknemers die consignatie- / bereikbaarheidsdiensten	Ja	18%	14%	20%	37%	11%	17%	17%	32%	37%	6%	25%	70%	10%	0%	28%	5%	18%	73%	6%	26%	26%	
(03_3_5) zwangeren/wns in de periode tot 6 mnd na bevalling	Ja	50%	46%	50%	70%	43%	51%	49%	53%	70%	19%	43%	11%	55%	8%	30%	91%	71%	95%	73%	76%	52%	
(03_3_6) vrouwen die borstvoeding geven	Ja	44%	43%	42%	54%	44%	42%	43%	38%	54%	11%	29%	16%	47%	2%	31%	78%	59%	91%	54%	74%	55%	
(03_3_7) werknemers jonger dan 18 jaar	Ja	31%	28%	37%	30%	26%	29%	40%	22%	30%	84%	27%	17%	42%	67%	18%	4%	13%	26%	23%	11%	22%	

Tabel IV. 4 Arbeidsongevallen

			Grootteklasse 3			Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(04_1) Hebben zich op de arbeidsplaats de afgelopen 3 jaar onder wns arbeidsongevallen voorgedaan?	Ja	7%	3%	19%	49%	2%	7%	16%	38%	49%	14%	17%	16%	4%	3%	8%	1%	4%	43%	4%	6%	2%
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154
(04_1_1) Met de dood tot gevolg	Ja	1%	0%	1%	0%	0%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	8%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
	totaal	451	62	235	154	26	36	134	101	154	22	183	64	33	20	38	4	32	13	8	26	8
(04_1_2) Met blijvend letsel tot gevolg	Ja	2%	1%	2%	4%	0%	3%	1%	3%	4%	0%	5%	1%	0%	0%	1%	0%	5%	10%	7%	0%	0%
	totaal	451	62	235	154	26	36	134	101	154	22	183	64	33	20	38	4	32	13	8	26	8
(04_1_3) Met ziekenhuisopname tot gevolg	Ja	11%	8%	11%	18%	10%	6%	10%	14%	18%	8%	7%	16%	11%	1%	15%	47%	12%	6%	23%	1%	25%
	totaal	451	62	235	154	26	36	134	101	154	22	183	64	33	20	38	4	32	13	8	26	8
(04_1_4) Met poliklinische behandeling tot gevolg	Ja	42%	32%	42%	63%	25%	37%	41%	45%	63%	30%	59%	28%	33%	85%	52%	53%	52%	62%	7%	22%	17%
	totaal	451	62	235	154	26	36	134	101	154	22	183	64	33	20	38	4	32	13	8	26	8
(04_1_5) Met verzuim van meer dan 3 dagen tot gevolg	Ja	42%	29%	44%	64%	36%	22%	41%	54%	64%	38%	48%	45%	30%	32%	33%	100%	49%	49%	53%	54%	12%
	totaal	451	62	235	154	26	36	134	101	154	22	183	64	33	20	38	4	32	13	8	26	8
(04_1_6) Met verzuim van 3 dagen of minder tot gevolg	Ja	46%	32%	50%	63%	21%	43%	48%	58%	63%	30%	60%	53%	34%	38%	44%	41%	39%	61%	30%	51%	49%
	totaal	451	62	235	154	26	36	134	101	154	22	183	64	33	20	38	4	32	13	8	26	8
(04_1_7) Arbeidsongeval(len) met onbekend gevolg	Ja	20%	24%	18%	16%	23%	25%	21%	7%	16%	29%	15%	29%	29%	0%	13%	0%	9%	22%	17%	4%	49%
	totaal	451	62	235	154	26	36	134	101	154	22	183	64	33	20	38	4	32	13	8	26	8

		Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(04_2) Zijn de meldingsplichtige arbeidsongevallen van de afgelopen 3 jaar gemeld bij de inspectie SZW?	Ja, alle meldingsplichtige arbeidsongevallen	10%	5%	11%	18%	4%	6%	9%	16%	18%	6%	12%	10%	12%	1%	12%	0%	14%	16%	7%	1%	0%
	Ja, een deel van de meldingsplichtige arb.ongevallen	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	20%	0%	0%	0%
	Nee, geen van de meldingsplichtige arb.ongevallen	9%	8%	9%	9%	6%	10%	9%	9%	9%	0%	10%	13%	13%	0%	4%	47%	6%	0%	0%	17%	0%
	Nee, wg niet bekend met meldingsplicht van ernstige	5%	5%	5%	3%	7%	3%	6%	2%	3%	7%	1%	6%	0%	13%	12%	0%	0%	0%	23%	0%	31%
	De afgelopen 3 jaar geen meldingsplichtige arb.ongevallen	76%	82%	74%	66%	83%	81%	75%	71%	66%	87%	75%	70%	75%	81%	70%	53%	80%	65%	70%	82%	69%
	Onbekend	1%	0%	1%	2%	0%	0%	0%	2%	2%	0%	2%	0%	0%	4%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
	totaal	451	62	235	154	26	36	134	101	154	22	183	64	33	20	38	4	32	13	8	26	8
(04_3) Heeft het bedrijf een schriftelijke en/of digitale arbeidsongevallenregistratie of een mogelijkheid om ongevallen schriftelijk/digitaal te registreren?	Ja, en ook op de vestiging aanwezig	28%	21%	52%	83%	17%	35%	49%	71%	83%	25%	44%	42%	24%	11%	32%	20%	24%	90%	29%	39%	22%
	Ja, maar niet op de vestiging aanwezig	5%	5%	6%	4%	4%	6%	7%	2%	4%	3%	5%	3%	6%	7%	4%	12%	2%	3%	5%	5%	7%
	nee	68%	74%	42%	12%	79%	60%	44%	26%	12%	72%	51%	55%	70%	82%	64%	68%	74%	7%	66%	56%	71%
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154

Tabel IV. 5 Ziekteverzuimbeleid en –begeleiding en 6 BHV

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(05_1) Heeft de vestiging een ziekteverzuimbeleid?	Ja, volledig schriftelijk vastgelegd.	36%	29%	66%	92%	26%	39%	63%	87%	92%	23%	46%	32%	36%	10%	46%	41%	38%	87%	39%	52%	41%	
	Ja, deels schriftelijk vastgelegd en deels mondeling afgesproken	13%	13%	16%	6%	12%	15%	17%	9%	6%	10%	15%	15%	11%	7%	15%	9%	16%	12%	14%	18%	10%	
	Ja, mondeling afgesproken	24%	28%	11%	2%	29%	25%	12%	1%	2%	29%	22%	30%	22%	41%	19%	22%	23%	0%	18%	16%	23%	
	Nee	26%	31%	8%	0%	33%	22%	8%	3%	0%	38%	18%	23%	30%	42%	20%	28%	23%	1%	29%	14%	27%	
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(05_2) Is er in de afgelopen drie jaar door de wns wel eens verzuimd mede als het gevolg van werk?	Ja, regelmatig/meerdere keren	2%	0%	5%	23%	0%	1%	4%	8%	23%	0%	3%	2%	1%	0%	1%	1%	2%	21%	5%	2%	0%	
	Ja, een enkele keer	10%	6%	25%	52%	5%	10%	22%	47%	52%	13%	17%	15%	8%	3%	13%	5%	10%	55%	15%	12%	8%	
	Nee	84%	90%	64%	21%	92%	85%	67%	36%	21%	81%	76%	82%	88%	86%	82%	89%	85%	19%	77%	83%	90%	
	Onbekend	4%	3%	7%	5%	3%	4%	7%	9%	5%	6%	4%	2%	4%	10%	4%	5%	3%	4%	3%	3%	2%	
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(05_3) Zijn er naar aanleiding van deze werkgerelateerde verzuimgevallen preventiemaatregelen getroffen?	Ja	59%	48%	63%	84%	43%	55%	59%	78%	84%	36%	71%	49%	74%	14%	70%	64%	50%	87%	70%	62%	47%	
	Nee	36%	46%	33%	13%	50%	39%	36%	20%	13%	64%	25%	46%	20%	75%	30%	26%	45%	11%	20%	28%	53%	
	Onbekend	5%	6%	4%	3%	7%	6%	4%	2%	3%	0%	3%	5%	6%	11%	0%	10%	5%	2%	9%	10%	0%	
	totaal	681	114	347	220	57	57	209	138	220	20	190	68	66	23	66	22	76	29	34	61	26	
(05_4) Is naar aanleiding van deze werkgerelateerde verzuimgevallen de RI&E aangepast?	Ja	11%	3%	14%	26%	2%	4%	13%	18%	26%	1%	12%	17%	15%	0%	14%	20%	7%	24%	7%	10%	2%	
	Nee	66%	62%	70%	66%	55%	73%	70%	72%	66%	66%	80%	66%	61%	32%	68%	65%	62%	72%	69%	78%	61%	
	Nvt, bedrijf heeft geen RI&E/ RI&E niet in kunnen zien	20%	33%	12%	5%	40%	23%	13%	8%	5%	33%	5%	16%	23%	66%	17%	14%	24%	2%	21%	9%	36%	
	Onbekend	3%	2%	4%	4%	3%	0%	4%	2%	4%	0%	3%	1%	2%	2%	0%	1%	7%	2%	4%	3%	0%	
	totaal	681	114	347	220	57	57	209	138	220	20	190	68	66	23	66	22	76	29	34	61	26	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(05_5) Als een werknemer ziek is, binnen hoeveel dagen/weken wordt er gewoonlijk contact opgenomen met deze werknemer door (of namens) de vestiging?	Uiterlijk binnen 2 dagen na de 1e ziektedag	62%	61%	66%	77%	59%	67%	66%	69%	77%	54%	62%	60%	63%	41%	73%	48%	64%	73%	60%	76%	66%	
	Uiterlijk binnen 1 week na de 1e ziektedag	12%	10%	20%	16%	9%	14%	19%	21%	16%	12%	16%	16%	10%	5%	11%	19%	14%	16%	10%	14%	7%	
	Langer dan 1 week na de 1e ziektedag	1%	1%	1%	0%	1%	0%	1%	0%	0%	1%	1%	1%	1%	1%	0%	1%	0%	0%	1%	1%	0%	
	Hier bestaan geen algemene richtlijnen voor	24%	27%	11%	8%	29%	17%	12%	8%	8%	27%	18%	21%	24%	49%	15%	29%	21%	11%	27%	8%	26%	
	Onbekend	2%	2%	2%	0%	2%	1%	1%	2%	0%	6%	2%	2%	1%	5%	1%	3%	1%	0%	1%	1%	1%	
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(05_6) Na hoeveel weken vraagt de werkgever gewoonlijk de Arbodienst of bedrijfsarts om een oordeel over het betreffende ziektegeval?	Uiterlijk binnen1 week na de 1e ziektedag	18%	17%	23%	18%	15%	23%	22%	29%	18%	15%	22%	16%	19%	13%	27%	22%	16%	19%	14%	18%	15%	
	Uiterlijk binnen 2 weken na de 1e ziektedag	14%	13%	19%	24%	11%	18%	19%	17%	24%	14%	18%	17%	15%	9%	12%	18%	12%	18%	16%	12%	14%	
	Uiterlijk binnen 4 weken na de 1e ziektedag	8%	7%	12%	26%	7%	7%	11%	15%	26%	5%	8%	8%	5%	2%	9%	12%	12%	41%	11%	15%	5%	
	Langer dan 4 weken na de 1e ziektedag	3%	2%	5%	6%	2%	2%	5%	5%	6%	2%	2%	4%	2%	3%	4%	3%	2%	6%	3%	4%	3%	
	Hier bestaan geen algemene richtlijnen voor	58%	62%	41%	26%	65%	50%	42%	34%	26%	64%	49%	55%	58%	73%	49%	46%	59%	16%	56%	50%	63%	
(06_1) Zijn er op de vestiging BHV-ers aangesteld?	Nee	32%	38%	8%	3%	43%	21%	9%	3%	3%	23%	17%	29%	39%	45%	31%	39%	34%	2%	31%	21%	26%	
	Ja	68%	62%	92%	97%	57%	79%	91%	97%	97%	77%	83%	71%	61%	55%	69%	61%	66%	98%	69%	79%	74%	

Tabel IV. 7 Preventiemedewerker

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(07_1) Zijn er op de vestiging één of meer wns als preventiemedewerker aangewezen?	Ja, één werknemer	14%	7%	40%	57%	5%	13%	38%	61%	57%	12%	24%	15%	13%	2%	18%	22%	14%	48%	17%	13%	10%	
	Ja, meerdere werknemers	2%	1%	7%	23%	0%	2%	6%	13%	23%	1%	5%	2%	3%	0%	2%	1%	2%	28%	4%	5%	1%	
	De wg vervult zelf de taken van de preventiemedewerker	27%	29%	19%	1%	30%	26%	21%	5%	1%	39%	28%	39%	24%	3%	34%	18%	27%	2%	25%	34%	33%	
	Nee, alleen op een andere vestiging /hoofdvestiging	4%	3%	7%	5%	2%	7%	7%	4%	5%	0%	5%	2%	7%	0%	2%	11%	4%	9%	2%	4%	0%	
	Nee, geen preventiemedewerker(s) aangesteld	53%	60%	27%	13%	62%	52%	29%	16%	13%	49%	38%	42%	54%	94%	44%	47%	53%	14%	51%	44%	55%	
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(07_2) Is/zijn de preventiemedewerker(s) in overleg met medezeggenschap of wns gekozen?	Ja, in overleg met de OR/PVT	4%	1%	8%	40%	0%	3%	6%	18%	40%	1%	7%	2%	4%	1%	4%	3%	3%	48%	8%	7%	3%	
	Ja, in overleg met werknemers	9%	8%	10%	5%	7%	12%	10%	7%	5%	4%	10%	7%	7%	12%	8%	5%	12%	4%	12%	12%	4%	
	Nee	85%	89%	81%	49%	91%	83%	83%	71%	49%	95%	82%	88%	87%	83%	86%	83%	83%	43%	74%	78%	90%	
	Onbekend	2%	2%	2%	6%	2%	2%	1%	4%	6%	1%	1%	2%	1%	4%	2%	9%	2%	5%	6%	2%	3%	
	totaal	1512	609	653	250	392	217	460	193	250	73	407	141	186	37	135	73	159	34	68	116	83	
(07_3_1) Verlenen van medewerking aan het verrichten/opstellen van RI&E	Ja	68%	62%	79%	90%	58%	75%	79%	83%	90%	69%	77%	70%	64%	63%	60%	61%	70%	94%	54%	76%	63%	
	totaal	1512	609	653	250	392	217	460	193	250	73	407	141	186	37	135	73	159	34	68	116	83	
(07_3_2) Adviseren en samenwerken met OR /PVT/wns over genomen/te nemen maatregelen	Ja	39%	31%	51%	80%	30%	37%	49%	67%	80%	29%	45%	41%	33%	13%	30%	33%	42%	97%	53%	55%	30%	
	totaal	1512	609	653	250	392	217	460	193	250	73	407	141	186	37	135	73	159	34	68	116	83	
(07_3_3) De maatregelen uitvoeren en/of daaraan meewerken	Ja	82%	78%	89%	91%	76%	84%	89%	89%	91%	91%	90%	85%	77%	95%	85%	68%	76%	95%	86%	77%	89%	
	totaal	1512	609	653	250	392	217	460	193	250	73	407	141	186	37	135	73	159	34	68	116	83	
(07_3_4) Anders	Ja	19%	20%	18%	24%	20%	19%	16%	25%	24%	15%	15%	16%	29%	31%	13%	21%	23%	11%	16%	10%	11%	
	totaal	1512	609	653	250	392	217	460	193	250	73	407	141	186	37	135	73	159	34	68	116	83	

			Grootteklasse 3			Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(07_4_1) Opleiding	Ja	23%	16%	36%	58%	13%	22%	33%	55%	58%	8%	29%	32%	21%	9%	22%	25%	19%	70%	33%	35%	9%
	totaal	1512	609	653	250	392	217	460	193	250	73	407	141	186	37	135	73	159	34	68	116	83
(07_4_2) Instructies ontvangen	Ja	14%	11%	19%	29%	9%	17%	19%	22%	29%	8%	15%	19%	18%	8%	9%	16%	10%	25%	14%	16%	8%
	totaal	1512	609	653	250	392	217	460	193	250	73	407	141	186	37	135	73	159	34	68	116	83
(07_4_3) Deelname aan cursus(sen)	Ja	30%	23%	44%	62%	23%	24%	43%	49%	62%	19%	33%	33%	31%	69%	31%	12%	30%	61%	24%	28%	27%
	totaal	1512	609	653	250	392	217	460	193	250	73	407	141	186	37	135	73	159	34	68	116	83
(07_4_4) Ervaring	Ja	85%	88%	79%	76%	88%	88%	80%	76%	76%	94%	83%	86%	81%	88%	81%	79%	89%	89%	85%	85%	91%
	totaal	1512	609	653	250	392	217	460	193	250	73	407	141	186	37	135	73	159	34	68	116	83
(07_4_5) Anders	Ja	8%	8%	7%	4%	8%	8%	7%	7%	4%	2%	7%	4%	9%	2%	3%	10%	9%	2%	9%	13%	10%
	totaal	1512	609	653	250	392	217	460	193	250	73	407	141	186	37	135	73	159	34	68	116	83
(07_4_6) Zelfinformatie verzamelen	Ja	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	2%	0%	0%	2%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
	totaal	1512	609	653	250	392	217	460	193	250	73	407	141	186	37	135	73	159	34	68	116	83
(07_5) Wat is er ten aanzien van de preventiemedewerker(s) in de RI&E vastgelegd?	Het aantal en het deskundigheidsniveau	8%	6%	12%	27%	6%	7%	11%	21%	27%	11%	12%	11%	5%	1%	9%	10%	10%	13%	6%	11%	4%
	Alleen het aantal	16%	14%	20%	16%	12%	21%	20%	18%	16%	17%	23%	17%	21%	4%	13%	13%	12%	29%	14%	12%	8%
	Alleen het deskundigheidsniveau	3%	3%	4%	6%	3%	3%	3%	6%	6%	8%	2%	7%	2%	0%	4%	4%	2%	0%	4%	2%	6%
	Geen van bovenstaande	42%	40%	48%	46%	39%	45%	49%	42%	46%	43%	43%	37%	37%	64%	34%	53%	47%	56%	38%	51%	47%
	Er is geen RI&E/RI&E niet in kunnen zien	30%	37%	16%	5%	41%	25%	17%	13%	5%	22%	20%	27%	35%	31%	41%	21%	30%	2%	39%	25%	35%
	totaal	1513	610	653	250	393	217	460	193	250	73	407	141	186	37	135	73	159	34	68	116	84

Tabel IV. 8 Betrokkenheid werknemers bij uitvoering arbeidsomstandighedenbeleid

		Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(08_1) Is er in het bedrijf, waarvan de vestiging deel uitmaakt, een OR/(PVT aanwezig?	Ja	8%	3%	23%	80%	2%	7%	18%	60%	80%	3%	14%	6%	10%	1%	8%	16%	7%	93%	15%	11%	3%
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154
(08_2) Overlegt de wg met de wns over het te voeren arbobeleid in het bedrijf?	2 of meer keer per jaar	46%	44%	54%	62%	43%	48%	54%	63%	62%	45%	53%	56%	45%	23%	41%	29%	47%	50%	41%	64%	53%
	1 keer per jaar	10%	9%	14%	20%	9%	11%	15%	6%	20%	9%	10%	10%	12%	7%	13%	12%	8%	35%	12%	14%	8%
	Minder dan 1 keer per jaar	7%	7%	6%	5%	7%	9%	6%	10%	5%	8%	8%	3%	7%	11%	9%	6%	8%	16%	5%	4%	7%
	Nooit	37%	39%	26%	13%	41%	32%	26%	22%	13%	38%	30%	31%	36%	59%	38%	53%	37%	0%	42%	18%	33%
	totaal	2170	1467	645	58	1032	435	560	85	58	123	475	181	314	188	167	92	254	13	105	124	134
(08_3) Hoe vaak voert de wg met de OR/PVT overleg over arbeidsomstandighedenbeleid?	2 of meer keer per jaar	87%	86%	86%	90%	90%	80%	86%	86%	90%	68%	91%	100%	85%	74%	94%	96%	80%	91%	70%	90%	87%
	1 keer per jaar	10%	10%	11%	6%	4%	17%	12%	8%	6%	32%	5%	0%	11%	0%	3%	1%	18%	9%	21%	4%	11%
	Minder dan 1 keer per jaar	2%	1%	2%	2%	0%	2%	2%	3%	2%	0%	3%	0%	0%	15%	2%	0%	2%	0%	8%	5%	0%
	Nooit	2%	3%	1%	1%	6%	0%	0%	3%	1%	0%	1%	0%	5%	11%	1%	3%	0%	0%	0%	0%	2%
	totaal	622	59	310	253	24	35	149	161	253	9	183	41	73	12	51	39	63	38	29	63	21
(08_4) Is er een vertegenwoordiger van de OR / PVT aanwezig bij afname van het onderzoek?	Ja	41%	22%	45%	62%	18%	26%	38%	59%	62%	26%	62%	35%	23%	38%	49%	35%	42%	68%	40%	71%	30%
	totaal	622	59	310	253	24	35	149	161	253	9	183	41	73	12	51	39	63	38	29	63	21
(08_5) Hoe beoordeelt de OR/PVT de samenwerking met wg op m.b.t. arbobeleid van het bedrijf?	Goed	94%	100%	96%	89%	100%	100%	99%	93%	89%	75%	94%	90%	97%	100%	93%	99%	100%	93%	70%	96%	83%
	Redelijk	4%	0%	3%	7%	0%	0%	1%	7%	7%	25%	6%	10%	0%	0%	6%	1%	0%	7%	18%	4%	0%
	Matig/slecht	1%	0%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	2%	0%	0%	0%	12%	0%	0%
	Geen samenwerking	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
	Weet niet/geen mening	1%	0%	0%	2%	0%	0%	0%	1%	2%	0%	0%	0%	3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	17%
	totaal	328	18	149	161	7	11	63	86	161	5	109	14	22	5	27	20	37	22	12	46	9

Tabel IV. 9 Arbocatalogus

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(09_1) Is er een arbocatalogus beschikbaar voor de (hoofd-)branche waartoe vestiging behoort?	Ja, positief getoetst	48%	46%	58%	64%	43%	54%	57%	65%	64%	81%	70%	86%	47%	58%	36%	32%	26%	73%	32%	42%	45%	
	Ja, (nog) niet positief getoetst	3%	4%	2%	1%	4%	4%	2%	2%	1%	3%	2%	2%	1%	17%	2%	2%	2%	1%	1%	0%	9%	
	Nee	48%	50%	40%	35%	53%	42%	41%	33%	35%	16%	27%	12%	52%	25%	62%	66%	72%	25%	67%	58%	46%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(09_2) Heeft volgens de wg de branche waartoe vestiging behoort, een arbocatalogus opgesteld?	Ja, een arbocatalogus van toepassing	19%	16%	30%	51%	15%	22%	29%	43%	51%	39%	31%	34%	17%	6%	15%	12%	14%	58%	15%	22%	21%	
	Ja, meerdere arbocatalogi van toepassing	1%	1%	3%	5%	0%	2%	3%	4%	5%	1%	2%	4%	0%	0%	1%	1%	2%	11%	2%	0%	0%	
	Nee	16%	15%	21%	22%	14%	15%	21%	16%	22%	6%	14%	4%	11%	3%	23%	25%	23%	16%	30%	27%	21%	
	Wg weet het niet, maar kent begrip wel	9%	8%	10%	10%	8%	9%	10%	11%	10%	4%	10%	8%	9%	4%	9%	11%	10%	13%	9%	8%	10%	
	Wg is niet bekend met het begrip arbocatalogus	55%	60%	36%	12%	62%	53%	38%	27%	12%	50%	44%	49%	63%	86%	52%	52%	51%	2%	43%	43%	48%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(09_3) Is de wg op de hoogte van de risico's die in de branche-arbocatalogus zijn beschreven?	Ja, geheel op de hoogte van beschreven risico's	57%	54%	61%	77%	53%	57%	58%	76%	77%	51%	57%	68%	55%	32%	31%	60%	57%	90%	79%	69%	60%	
	Ja, gedeeltelijk op de hoogte van beschreven risico's	32%	35%	28%	21%	36%	31%	30%	18%	21%	32%	28%	29%	32%	57%	50%	37%	34%	8%	15%	27%	30%	
	Nee	11%	11%	11%	2%	11%	12%	12%	6%	2%	17%	15%	4%	12%	10%	19%	3%	9%	2%	6%	4%	11%	
	Totaal	844	300	369	175	180	120	243	126	175	56	252	109	80	24	52	19	73	32	30	76	41	
(09_4) Maakt wg gebruik van de oplossing(en) uit de toegepaste branche-arbocatalogus/catalogi?	Ja, voor alle in de arbocatalogus/catalogi vermelde	45%	44%	47%	47%	43%	46%	45%	55%	47%	47%	51%	46%	50%	28%	36%	33%	35%	62%	42%	47%	53%	
	Ja, voor een deel van de in de arbocatalogus/catalogi vermelde risico's	42%	42%	42%	44%	44%	37%	42%	42%	44%	42%	43%	38%	38%	37%	56%	37%	46%	37%	53%	47%	37%	
	Nee	13%	14%	11%	9%	13%	17%	13%	3%	9%	11%	7%	16%	12%	35%	8%	30%	19%	1%	5%	5%	10%	
	Totaal	773	264	337	172	155	109	217	120	172	47	231	105	70	20	45	18	68	30	28	74	37	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(09_5_1)De risico's beschreven in de catalogi zijn niet van toepassing op deze vestiging	Ja	23%	23%	24%	15%	24%	21%	22%	33%	15%	28%	26%	9%	33%	39%	16%	45%	30%	20%	0%	7%	13%	
	Totaal	406	147	172	87	88	59	115	57	87	23	119	58	36	15	27	14	39	11	14	35	15	
(09_5_2)De oplossingen uit de arbocatalogus niet bruikbaar voor vestiging	Ja	19%	20%	14%	25%	19%	22%	13%	21%	25%	13%	16%	13%	30%	24%	18%	11%	12%	16%	18%	7%	47%	
	Totaal	406	147	172	87	88	59	115	57	87	23	119	58	36	15	27	14	39	11	14	35	15	
(09_5_3)De wg heeft (deels) eigen oplossingen bedacht	Ja	46%	39%	56%	75%	39%	39%	54%	65%	75%	63%	42%	59%	46%	52%	49%	12%	26%	81%	89%	51%	33%	
	Totaal	406	147	172	87	88	59	115	57	87	23	119	58	36	15	27	14	39	11	14	35	15	
(09_5_4)De wg maakt gebruik van andere oplossingen door derden bedacht	Ja	29%	26%	37%	41%	23%	32%	34%	48%	41%	36%	36%	36%	23%	1%	33%	17%	41%	38%	16%	14%	22%	
	Totaal	406	147	172	87	88	59	115	57	87	23	119	58	36	15	27	14	39	11	14	35	15	
(09_5_5)Anders	Ja	22%	25%	17%	12%	25%	26%	18%	11%	12%	19%	14%	22%	13%	43%	25%	38%	18%	16%	5%	32%	48%	
	Totaal	406	147	172	87	88	59	115	57	87	23	119	58	36	15	27	14	39	11	14	35	15	

Tabel IV. 10 Voorlichting, onderricht en toezicht

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(10_1) Wordt er voorlichting /onderricht over veilig en gezond werken aan de wns gegeven?	Ja, alleen algemene voorlichting/onderricht	14%	15%	13%	10%	14%	16%	14%	11%	10%	10%	14%	10%	16%	14%	15%	12%	16%	12%	18%	10%	16%	
	Ja, alleen specifieke voorlichting/onderricht	20%	20%	20%	17%	20%	23%	20%	18%	17%	25%	22%	25%	22%	3%	22%	20%	21%	15%	18%	16%	24%	
	Ja, algemene en specifieke voorlichting/onderricht	41%	37%	54%	69%	36%	42%	52%	63%	69%	49%	51%	53%	35%	56%	33%	21%	33%	72%	31%	54%	38%	
	Nee, helemaal geen voorlichting/onderricht	25%	28%	13%	3%	30%	20%	14%	8%	3%	15%	12%	13%	27%	27%	30%	47%	30%	1%	33%	20%	22%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(10_2_1)Bij indiensttreding van een nieuwe werknemer	Ja	77%	73%	86%	97%	71%	80%	86%	86%	97%	76%	80%	72%	81%	79%	81%	67%	69%	94%	78%	81%	73%	
	Totaal	2293	1132	863	298	749	383	634	229	298	114	592	203	299	158	171	87	236	49	94	162	128	
(10_2_2)Bij wisseling van functie of werk	Ja	18%	13%	33%	54%	12%	15%	33%	40%	54%	19%	26%	20%	17%	13%	13%	27%	18%	62%	8%	20%	18%	
	Totaal	2293	1132	863	298	749	383	634	229	298	114	592	203	299	158	171	87	236	49	94	162	128	
(10_2_3)Bij veranderingen in het productieproces	Ja	32%	29%	41%	59%	28%	31%	40%	50%	59%	39%	53%	45%	29%	7%	25%	28%	32%	59%	16%	41%	27%	
	Totaal	2293	1132	863	298	749	383	634	229	298	114	592	203	299	158	171	87	236	49	94	162	128	
(10_2_4)Tijdens regulier werkoverleg, werkpauses of andere	Ja	58%	55%	69%	72%	53%	62%	69%	69%	72%	54%	66%	66%	55%	42%	60%	51%	58%	66%	61%	75%	54%	
	Totaal	2293	1132	863	298	749	383	634	229	298	114	592	203	299	158	171	87	236	49	94	162	128	
(10_2_5)Anders	Ja	21%	22%	18%	18%	23%	22%	18%	18%	18%	21%	15%	28%	21%	20%	23%	30%	25%	14%	15%	14%	21%	
	Totaal	2293	1132	863	298	749	383	634	229	298	114	592	203	299	158	171	87	236	49	94	162	128	
(10_3)Ziet de wger op toe dat wns werken conform de instructies/voorschriften m.b.t. gezond en veilig werken?	Ja, meestal of altijd	69%	67%	74%	82%	67%	65%	74%	75%	82%	72%	73%	65%	66%	94%	57%	58%	62%	77%	64%	75%	67%	
	Ja, soms	24%	25%	20%	16%	24%	26%	20%	19%	16%	22%	23%	30%	26%	3%	30%	25%	26%	19%	23%	20%	27%	
	Nee	2%	2%	1%	1%	2%	2%	1%	2%	1%	1%	1%	0%	2%	0%	5%	1%	4%	2%	6%	3%	1%	
	Niet bekend	6%	6%	5%	1%	6%	6%	5%	4%	1%	5%	3%	4%	7%	3%	7%	16%	8%	2%	7%	2%	5%	
	Totaal	2293	1132	863	298	749	383	634	229	298	114	592	203	299	158	171	87	236	49	94	162	128	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(10_4) Heeft de wg n.a.v. de resultaten van het toezicht acties ondernomen?	Ja,	43%	38%	60%	71%	35%	45%	58%	75%	71%	44%	52%	56%	42%	22%	41%	48%	42%	62%	42%	46%	45%	
	Nee, maar eigenlijk wel acties nodig	2%	2%	3%	1%	1%	2%	3%	3%	1%	4%	3%	4%	2%	0%	3%	0%	1%	1%	0%	2%	0%	
	Nee, geen acties nodig; wns houden zich goed aan instructies	55%	60%	37%	27%	63%	53%	39%	22%	27%	52%	44%	41%	56%	78%	56%	52%	57%	36%	58%	52%	55%	
	Totaal	2140	1036	814	290	683	353	597	217	290	108	569	197	282	146	151	74	210	44	82	155	122	
(10_4_1) Aanpassen van de aard of wijze van de voorlichting	Ja	19%	14%	26%	46%	15%	13%	24%	38%	46%	11%	20%	16%	18%	13%	21%	38%	22%	16%	12%	28%	14%	
	Totaal	1150	423	515	212	260	163	354	161	212	51	348	128	143	53	75	40	101	23	38	89	61	
(10_4_1_2) Aanpassen van de werkplek of werkwijzen (procedures)	Ja	38%	33%	45%	61%	32%	34%	43%	59%	61%	28%	38%	35%	38%	17%	46%	60%	42%	54%	63%	54%	15%	
	Totaal	1150	423	515	212	260	163	354	161	212	51	348	128	143	53	75	40	101	23	38	89	61	
(10_4_3) Aanspreken van de wns, toepassen sanctiebeleid, ter sprake brengen in functioneringsgesprek e.d.	Ja	88%	87%	90%	91%	85%	91%	90%	91%	91%	84%	93%	87%	91%	85%	87%	79%	89%	72%	72%	85%	92%	
	Totaal	1150	423	515	212	260	163	354	161	212	51	348	128	143	53	75	40	101	23	38	89	61	
(10_4_4) Anders	Ja	15%	18%	9%	4%	18%	16%	10%	6%	4%	12%	8%	10%	15%	23%	26%	32%	19%	4%	19%	7%	12%	
	Totaal	1262	491	553	218	305	186	384	169	218	56	366	134	157	64	87	51	117	26	46	92	66	
(10_5) Hoe beoordeel je als inspecteur de voorlichting, onderricht m.b.t. veilig en gezond werken en het toezicht op de naleving van de instructies en voorschriften?	Geen mening	14%	15%	11%	5%	16%	14%	10%	12%	5%	17%	9%	13%	13%	28%	13%	19%	17%	2%	10%	7%	10%	
	Slecht	1%	2%	1%	0%	1%	2%	1%	1%	0%	2%	2%	2%	2%	0%	2%	2%	1%	0%	2%	0%	0%	
	Matig	15%	16%	13%	6%	15%	17%	13%	11%	6%	23%	21%	15%	18%	2%	18%	9%	12%	6%	12%	10%	19%	
	Voldoende	49%	50%	45%	45%	49%	51%	47%	35%	45%	45%	46%	49%	54%	45%	44%	44%	48%	38%	62%	45%	47%	
	Goed	21%	18%	31%	44%	18%	16%	29%	41%	44%	13%	22%	21%	13%	25%	23%	27%	22%	54%	13%	38%	24%	
	Totaal	2293	1132	863	298	749	383	634	229	298	114	592	203	299	158	171	87	236	49	94	162	128	

Tabel IV. 11 Biologische agentia

			Grootteklasse 3			Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(11_1) Komen er werkzaamheden/situaties met mogelijke blootstelling aan biologische agentia voor op de arbeidsplaats?	Ja	16%	15%	20%	33%	15%	16%	18%	29%	33%	51%	13%	15%	9%	3%	6%	0%	12%	57%	10%	63%	20%
	Nee/niet meer	84%	85%	80%	67%	85%	84%	82%	71%	67%	49%	87%	85%	91%	97%	94%	100%	88%	43%	90%	37%	80%
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154
(11_1_1) Werken in laboratoria met bacteriën/virussen/schimmels/parasieten	Ja	9%	8%	11%	16%	9%	5%	10%	15%	16%	0%	9%	2%	9%	0%	0%	0%	16%	18%	8%	14%	7%
	Totaal	556	237	218	101	162	75	146	72	101	65	125	58	40	9	16	1	46	25	14	125	32
(11_1_2) Werken met, of in de nabijheid van, mogelijk besmette mensen	Ja	35%	36%	30%	48%	35%	40%	31%	25%	48%	0%	12%	2%	2%	0%	8%	0%	16%	43%	43%	90%	46%
	Totaal	557	237	219	101	162	75	147	72	101	65	125	58	40	9	16	1	46	25	14	125	33
(11_1_3) Werken met, of in de nabijheid van, mogelijk besmette dieren	Ja	21%	23%	15%	11%	25%	16%	16%	8%	11%	60%	5%	4%	18%	0%	28%	0%	21%	52%	11%	6%	29%
	Totaal	556	237	218	101	162	75	146	72	101	65	125	58	40	9	16	1	46	25	14	125	32
(11_1_4) Werken met, of in de nabijheid van afval, (bedorven) voedsel	Ja	17%	15%	27%	16%	16%	10%	27%	28%	16%	25%	20%	0%	48%	19%	4%	0%	22%	45%	0%	3%	13%
	Totaal	556	237	218	101	162	75	146	72	101	65	125	58	40	9	16	1	46	25	14	125	32
(11_1_5) Werken met, of in de nabijheid van, watervernevelende installaties/apparaten/vervuild water/luchtbehandelingsinstallaties	Ja	28%	26%	35%	44%	26%	25%	33%	42%	44%	28%	52%	49%	31%	81%	33%	100%	31%	61%	21%	14%	28%
	Totaal	557	237	219	101	162	75	147	72	101	65	125	58	41	9	16	1	46	25	14	125	32
(11_1_6) Werken met onaangepast gedrag	Ja	13%	11%	17%	28%	11%	13%	16%	21%	28%	2%	7%	0%	3%	0%	2%	0%	6%	34%	0%	35%	5%
	Totaal	556	237	218	101	162	75	146	72	101	65	125	58	40	9	16	1	46	25	14	125	32

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(11_1_7)Werken in struikgewas	Ja	15%	15%	16%	15%	16%	14%	17%	7%	15%	30%	3%	18%	3%	60%	0%	0%	34%	65%	0%	5%	16%	
	Totaal	556	237	218	101	162	75	146	72	101	65	125	58	40	9	16	1	46	25	14	125	32	
(11_1_8)Werken in het buitenland	Ja	1%	1%	1%	6%	1%	0%	0%	4%	6%	0%	5%	0%	0%	0%	1%	100%	4%	7%	0%	0%	0%	
	Totaal	556	237	218	101	162	75	146	72	101	65	125	58	40	9	16	1	46	25	14	125	32	
(11_1_9)Andere werkzaamheden	Ja	15%	14%	19%	22%	12%	20%	19%	21%	22%	16%	29%	50%	13%	0%	48%	0%	17%	10%	17%	6%	5%	
	Totaal	556	237	218	101	162	75	146	72	101	65	125	58	40	9	16	1	46	25	14	125	32	
(11_3)Heeft de wg in beeld of de wns extra vatbaar zijn voor bepaalde infecties?	Ja	34%	35%	32%	34%	37%	29%	31%	38%	34%	19%	26%	26%	32%	0%	30%	100%	27%	44%	7%	55%	29%	
	Totaal	556	237	218	101	162	75	146	72	101	65	125	58	40	9	16	1	46	25	14	125	32	
(11_4_1)Via de bedrijfsarts	Ja	13%	6%	34%	38%	3%	14%	31%	46%	38%	0%	14%	30%	32%	0%	0%	100%	10%	66%	41%	9%	0%	
	Totaal	171	76	62	33	57	19	41	21	33	12	27	14	13	0	4	1	13	11	2	64	10	
(11_4_2)Via werknemers	Ja	66%	70%	50%	65%	70%	73%	49%	51%	65%	63%	77%	66%	44%	0%	100%	0%	53%	65%	100%	67%	99%	
	Totaal	171	76	62	33	57	19	41	21	33	12	27	14	13	0	4	1	13	11	2	64	10	
(11_4_3)Anders	Ja	29%	28%	31%	29%	32%	14%	28%	41%	29%	46%	31%	7%	28%	0%	0%	0%	42%	6%	0%	31%	3%	
	Totaal	171	76	62	33	57	19	41	21	33	12	27	14	13	0	4	1	13	11	2	64	10	
(11_5)Blijft de wg op de hoogte van de gevolgen van actuele ontwikkelingen?	Ja	86%	85%	87%	92%	84%	89%	87%	90%	92%	90%	85%	78%	63%	100%	80%	100%	87%	100%	81%	98%	79%	
	Totaal	556	237	218	101	162	75	146	72	101	65	125	58	40	9	16	1	46	25	14	125	32	
(11_5_1)Brancheorganisatie	Ja	61%	63%	54%	51%	62%	66%	56%	46%	51%	71%	55%	35%	58%	71%	65%	0%	44%	23%	43%	69%	64%	
	Totaal	492	202	196	94	137	65	129	67	94	59	109	46	30	9	14	1	40	24	12	120	28	
(11_5_2)Deskundig intern adviseur	Ja	7%	3%	16%	29%	2%	5%	16%	19%	29%	0%	16%	6%	16%	0%	5%	100%	9%	26%	0%	6%	1%	
	Totaal	492	202	196	94	137	65	129	67	94	59	109	46	30	9	14	1	40	24	12	120	28	
(11_5_3)Arbodienstverlener	Ja	18%	12%	31%	49%	12%	13%	29%	41%	49%	6%	30%	18%	20%	12%	22%	100%	19%	49%	19%	22%	6%	
	Totaal	492	202	196	94	137	65	129	67	94	59	109	46	30	9	14	1	40	24	12	120	28	
(11_5_4)Contacten met vergelijkbare organisaties/bedrijven	Ja	27%	26%	31%	22%	28%	21%	34%	20%	22%	26%	16%	21%	19%	45%	28%	0%	26%	21%	14%	29%	45%	
	Totaal	492	202	196	94	137	65	129	67	94	59	109	46	30	9	14	1	40	24	12	120	28	

		Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(11_5_5)Literatuur	Ja	36%	40%	24%	33%	40%	41%	24%	26%	33%	31%	20%	21%	27%	62%	15%	0%	40%	28%	33%	46%	38%
	Totaal	492	202	196	94	137	65	129	67	94	59	109	46	30	9	14	1	40	24	12	120	28
(11_5_6)Website van RIVM	Ja	21%	21%	18%	39%	21%	20%	16%	25%	39%	13%	11%	7%	8%	0%	4%	0%	23%	64%	4%	37%	8%
	Totaal	492	202	196	94	137	65	129	67	94	59	109	46	30	9	14	1	40	24	12	120	28
(11_5_7)Media	Ja	56%	57%	55%	54%	62%	42%	58%	42%	54%	58%	57%	85%	59%	52%	24%	100%	67%	41%	68%	51%	39%
	Totaal	492	202	196	94	137	65	129	67	94	59	109	46	30	9	14	1	40	24	12	120	28
(11_5_8)Anders	Ja	23%	22%	21%	31%	23%	19%	19%	34%	31%	19%	9%	7%	24%	0%	40%	0%	31%	36%	27%	29%	9%
	Totaal	492	202	196	94	137	65	129	67	94	59	109	46	30	9	14	1	40	24	12	120	28
(11_6) Hoe beoordeel je als inspecteur het risicobesef van de wg t.a.v. biologische agentia?	Geen mening (kan risicobesef niet bepalen)	7%	8%	6%	1%	7%	11%	7%	2%	1%	17%	2%	3%	13%	81%	0%	0%	6%	0%	0%	2%	0%
	Slecht	5%	6%	2%	3%	5%	7%	1%	6%	3%	3%	3%	6%	11%	0%	18%	0%	8%	2%	8%	1%	6%
	Matig	15%	16%	11%	6%	16%	19%	10%	14%	6%	25%	16%	13%	21%	0%	9%	0%	18%	5%	4%	8%	17%
	Voldoende	43%	41%	49%	50%	42%	40%	53%	34%	50%	42%	46%	67%	35%	10%	56%	0%	39%	61%	66%	41%	49%
	Goed	29%	28%	31%	39%	30%	24%	29%	44%	39%	13%	34%	11%	21%	10%	17%	100%	29%	31%	22%	48%	28%
	Totaal	556	237	218	101	162	75	146	72	101	65	125	58	40	9	16	1	46	25	14	125	32
(11_7) Heeft de wg maatregelen genomen met betrekking tot het risico van biologische agentia?	Ja	81%	78%	90%	91%	77%	82%	91%	86%	91%	71%	86%	74%	66%	55%	60%	100%	84%	93%	87%	94%	87%
	Totaal	556	237	218	101	162	75	146	72	101	65	125	58	40	9	16	1	46	25	14	125	32
(v11_7_01) Aanpassen proces	Ja	5%	4%	7%	14%	4%	4%	5%	18%	14%	7%	10%	3%	7%	0%	0%	0%	1%	8%	0%	6%	6%
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29
(11_7_02) Gebruik van een vervangend, minder schadelijk, biologisch agens	Ja	3%	3%	4%	10%	3%	2%	4%	0%	10%	9%	4%	2%	4%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	8%
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(11_7_03) Technische maatregelen aan de bron om blootstelling te voorkomen / beperken	Ja	22%	22%	20%	30%	18%	37%	20%	22%	30%	16%	18%	10%	9%	0%	15%	0%	16%	17%	0%	38%	17%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_04) Technische maatregelen overig	Ja	29%	27%	33%	39%	25%	36%	33%	36%	39%	13%	26%	13%	40%	17%	6%	0%	24%	20%	9%	40%	30%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_05)Organisatorische maatregelen om blootstelling te voorkomen/beperken	Ja	21%	19%	26%	43%	16%	27%	22%	43%	43%	25%	28%	16%	21%	17%	34%	0%	22%	38%	33%	16%	30%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_06) Beschikbaar stellen van PBM's	Ja	58%	58%	59%	62%	59%	55%	58%	65%	62%	63%	50%	63%	38%	17%	82%	0%	56%	78%	47%	64%	63%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_07)Vaccinatie tegen hepatitis A	Ja	11%	11%	10%	25%	11%	10%	9%	13%	25%	2%	10%	5%	4%	0%	20%	100%	12%	46%	0%	21%	1%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_08)Vaccinatie tegen hepatitis B	Ja	31%	33%	24%	38%	33%	33%	25%	24%	38%	1%	16%	4%	6%	0%	20%	100%	25%	41%	5%	69%	8%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_09)Vaccinatie tegen tetanus	Ja	14%	15%	9%	28%	15%	14%	9%	11%	28%	8%	7%	7%	8%	0%	20%	100%	31%	48%	13%	16%	6%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_10)Andere vaccinatie	Ja	5%	5%	7%	11%	6%	0%	6%	9%	11%	0%	6%	1%	4%	0%	35%	100%	0%	21%	0%	10%	0%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_11)Hygiëne ondersteunende maatregelen	Ja	56%	59%	48%	61%	52%	78%	46%	58%	61%	64%	39%	55%	41%	17%	78%	0%	45%	39%	16%	69%	52%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_12)Beheersplan voor bestrijding van legionella	Ja	24%	19%	35%	43%	15%	31%	34%	39%	43%	17%	29%	34%	35%	78%	19%	100%	8%	50%	26%	23%	26%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_13)Beheer luchtbehandelinginstallaties	Ja	11%	9%	10%	29%	7%	17%	10%	14%	29%	4%	13%	5%	7%	0%	3%	100%	1%	33%	13%	19%	12%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(11_7_14)Noodplan voorhanden in geval van ongeval/incident	Ja	24%	23%	20%	44%	21%	32%	21%	18%	44%	7%	11%	10%	10%	0%	6%	100%	21%	20%	5%	45%	13%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_15)Toezicht houden op verantwoord gedrag wns /naleven van beheersmaatregelen	Ja	32%	29%	36%	45%	28%	34%	35%	37%	45%	26%	28%	27%	37%	0%	23%	0%	33%	39%	24%	34%	31%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_16) PAGO	Ja	9%	6%	14%	23%	4%	11%	13%	22%	23%	4%	14%	20%	9%	0%	6%	0%	17%	13%	0%	5%	5%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_17) Bij ziekte achterhalen van mogelijke werkgerelateerde oorzaak	Ja	17%	14%	21%	32%	12%	21%	21%	22%	32%	8%	4%	11%	24%	0%	5%	0%	5%	13%	0%	28%	17%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_18)Voorlichting/ onderricht over de risico's van biologische agentia	Ja	39%	36%	42%	61%	35%	39%	42%	42%	61%	29%	39%	19%	19%	22%	41%	100%	35%	79%	21%	54%	38%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_19)Voorlichting /onderricht over het hanteren van biologische agentia (werkwijze).	Ja	35%	32%	42%	49%	31%	36%	42%	40%	49%	17%	44%	32%	22%	5%	53%	0%	32%	47%	34%	48%	35%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_20)Voorlichting/ onderricht over genomen en te nemen beheersmaatregelen	Ja	35%	34%	33%	53%	31%	45%	33%	34%	53%	19%	42%	38%	10%	0%	56%	100%	38%	55%	21%	45%	40%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	
(11_7_21)Anders	Ja	4%	4%	6%	5%	4%	3%	4%	14%	5%	7%	8%	0%	5%	13%	3%	0%	8%	5%	31%	1%	0%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(11_8) Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen m.b.t. biologische agentia zijn genomen?	Geen mening	7%	9%	2%	5%	10%	6%	2%	3%	5%	17%	5%	11%	9%	83%	0%	0%	3%	0%	0%	4%	5%	
	Slecht	1%	1%	0%	0%	1%	2%	0%	2%	0%	2%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	3%	
	Matig	11%	11%	9%	5%	9%	19%	10%	6%	5%	20%	9%	26%	15%	0%	0%	0%	16%	11%	11%	5%	1%	
	Voldoende	46%	45%	47%	45%	46%	43%	47%	46%	45%	50%	50%	49%	39%	17%	75%	0%	36%	42%	63%	46%	50%	
	Goed	36%	33%	42%	45%	34%	30%	41%	43%	45%	11%	34%	14%	38%	0%	25%	100%	45%	47%	25%	45%	41%	
	Totaal	479	187	198	94	125	62	133	65	94	48	113	48	30	7	12	1	39	22	12	118	29	

Tabel IV. 12 ATEX

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(12_1) Wordt er op de arbeidsplaats gewerkt met stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar?	Ja	6%	6%	10%	15%	5%	6%	9%	15%	15%	6%	21%	13%	9%	0%	2%	0%	4%	9%	7%	1%	4%	
	Nee, inmiddels niet meer, maar was in de afgelopen 2 jaar wel aan de orde	1%	1%	1%	1%	1%	0%	1%	1%	1%	1%	2%	0%	2%	0%	1%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	
	Nee, al langer dan 2 jaar niet aan de orde	93%	94%	89%	84%	94%	93%	90%	85%	84%	93%	77%	87%	89%	100%	97%	100%	96%	91%	93%	99%	96%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(12_3) Heeft de wg een explosieveiligheidsdocument?	Ja	15%	13%	16%	41%	12%	16%	10%	44%	41%	0%	26%	6%	18%	0%	0%	75%	19%	44%	4%	0%	0%	
	Nee	71%	75%	62%	54%	74%	79%	63%	54%	54%	100%	67%	85%	67%	66%	100%	25%	42%	56%	80%	39%	100%	
	Onbekend	14%	11%	22%	5%	13%	5%	26%	2%	5%	0%	8%	9%	15%	34%	0%	0%	39%	0%	16%	61%	0%	
	Totaal	286	114	121	51	75	39	73	48	51	9	157	36	38	4	4	2	12	6	8	5	5	
(12_4) Heeft de wg maatregelen genomen m.b.t. tot het risico van explosiegevaar?	Ja	77%	73%	83%	90%	69%	86%	83%	86%	90%	75%	80%	89%	71%	84%	47%	25%	72%	72%	73%	100%	97%	
	Totaal	310	126	129	55	85	41	80	49	55	10	166	38	44	4	7	2	14	6	8	5	6	
(12_4_01) Vervanging door minder explosiegevaarlijke stof	Ja	9%	10%	8%	8%	9%	12%	9%	4%	8%	0%	13%	9%	13%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5	
(12_4_02) Bij het ontwerp van de installaties/arbeitsplaats/procedures is hier rekening mee gehouden	Ja	42%	45%	33%	51%	47%	40%	31%	47%	51%	58%	42%	39%	52%	0%	0%	0%	13%	0%	42%	28%	57%	
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5	
(12_4_03) Afzuiging op plaatsen waar brandbare stoffen kunnen vrijkomen	Ja	54%	55%	54%	53%	50%	67%	54%	54%	53%	23%	60%	24%	78%	0%	8%	100%	47%	0%	6%	13%	62%	
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5	
(12_4_04) Schoon huishouden	Ja	45%	38%	60%	53%	36%	43%	61%	54%	53%	23%	45%	17%	65%	0%	0%	100%	47%	0%	21%	26%	43%	
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(12_4_05) Lucht is vervangen door een inert gas in het proces	Ja	2%	0%	6%	0%	0%	0%	6%	6%	0%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	13%	0%	0%	0%	0%	
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5	
(12_4_06) Gebruik maken van explosie veilig materieel	Ja	37%	35%	38%	59%	33%	39%	34%	56%	59%	0%	37%	25%	42%	0%	8%	100%	69%	100%	21%	72%	15%	
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5	
(12_4_07) Niet-explosie veilige apparatuur is beoordeeld en eventueel aangepast zodat deze geen ontstekingsbron kan vormen	Ja	9%	10%	5%	20%	8%	16%	4%	10%	20%	0%	12%	2%	16%	0%	8%	0%	2%	73%	0%	0%	0%	
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5	
(12_4_08) Aarding van installaties	Ja	39%	36%	41%	60%	38%	33%	39%	48%	60%	23%	54%	20%	39%	0%	0%	0%	48%	12%	42%	39%	43%	
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5	
(12_4_09) Geschikte werkkleding/schoeisel	Ja	24%	23%	27%	31%	19%	34%	25%	37%	31%	6%	24%	31%	15%	0%	0%	0%	56%	100%	21%	13%	23%	
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5	
(12_4_10) Verbod om gsm's en andere draagbare apparatuur mee te nemen	Ja	10%	11%	7%	18%	12%	8%	5%	17%	18%	0%	14%	3%	12%	0%	0%	0%	22%	39%	0%	13%	0%	
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5	
(12_4_11) Broeidetectiesysteem	Ja	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	12%	0%	0%	0%	
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5	
(12_4_12) Explosiedruk vaste of explosiedruk stoot vaste apparatuur	Ja	5%	4%	8%	6%	4%	2%	4%	28%	6%	0%	9%	0%	7%	0%	0%	0%	0%	0%	15%	0%	0%	
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5	
(12_4_13) Signalering drukgolf in combinatie met automatische actie	Ja	1%	0%	1%	4%	0%	0%	1%	3%	4%	0%	3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5	
(12_4_14) Explosiedruk ontlasting	Ja	9%	2%	22%	26%	1%	3%	21%	26%	26%	0%	17%	1%	12%	0%	0%	0%	0%	0%	15%	26%	0%	
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren												
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening		
(12_4_15) Afscherming gevaarlijke apparatuur	Ja	19%	19%	18%	9%	19%	20%	16%	29%	9%	18%	12%	17%	17%	0%	0%	0%	46%	0%	15%	0%	15%		
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5		
(12_4_16) Compartimentering proces	Ja	12%	9%	16%	15%	9%	10%	12%	35%	15%	6%	17%	0%	17%	0%	0%	0%	0%	0%	21%	13%	20%		
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5		
(12_4_17) Indeling in gevarenczones opgesteld	Ja	14%	11%	19%	20%	9%	17%	18%	26%	20%	0%	15%	1%	18%	0%	0%	0%	34%	18%	0%	13%	0%		
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5		
(12_4_18) Toezicht houden op verantwoord gedrag wns /naleven van maatregelen	Ja	41%	42%	39%	47%	42%	41%	39%	38%	47%	37%	34%	46%	49%	81%	44%	0%	55%	21%	0%	28%	0%		
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5		
(12_4_19) Voorlichtingen en onderricht over risico's	Ja	43%	42%	47%	49%	41%	43%	48%	41%	49%	37%	35%	56%	34%	100%	92%	0%	84%	39%	0%	26%	20%		
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5		
(12_4_20) Voorlichting en onderricht over het hanteren	Ja	31%	29%	35%	38%	33%	19%	36%	30%	38%	25%	24%	41%	17%	60%	92%	0%	81%	21%	21%	13%	20%		
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5		
(12_4_21) Voorlichting en onderricht over genomen/te nemen maatregelen	Ja	32%	32%	30%	35%	36%	21%	30%	28%	35%	30%	21%	46%	19%	0%	92%	0%	81%	21%	0%	13%	20%		
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5		
(12_4_22) LEL-detectieapparatuur en	Ja	10%	8%	14%	10%	11%	1%	15%	8%	10%	0%	6%	11%	6%	0%	48%	0%	34%	39%	0%	0%	0%		
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5		
(12_4_23) Werkvergunningensysteem	Ja	9%	5%	17%	23%	4%	10%	14%	32%	23%	6%	13%	2%	8%	0%	44%	0%	13%	0%	0%	13%	20%		
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5		
(12_4_24)Anders	Ja	16%	19%	12%	11%	24%	3%	10%	22%	11%	23%	8%	27%	11%	60%	0%	0%	43%	61%	0%	0%	0%		
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5		

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(12_5)Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen die m.b.t. ATEX zijn genomen?	Geen mening	15%	16%	13%	14%	17%	13%	14%	9%	14%	17%	13%	9%	17%	60%	0%	0%	31%	0%	0%	28%	0%	
	Slecht	2%	1%	3%	0%	1%	3%	3%	4%	0%	0%	4%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	
	Matig	17%	15%	22%	5%	14%	19%	26%	4%	5%	58%	20%	7%	19%	0%	0%	100%	4%	0%	0%	0%	23%	
	Voldoende	47%	47%	43%	61%	52%	35%	41%	53%	61%	18%	44%	64%	44%	40%	56%	0%	28%	61%	100%	59%	57%	
	Goed	20%	20%	19%	20%	17%	30%	16%	31%	20%	6%	19%	20%	17%	0%	44%	0%	36%	39%	0%	13%	20%	
	Totaal	264	101	111	52	64	37	69	42	52	8	151	34	34	3	3	1	10	4	6	5	5	

Tabel IV. 13 Kankerverwekkende stoffen (exclusief asbest)

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren										
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(13_1) Zijn er op de arbeidsplaats wns die werken met of bij hun werk kunnen worden blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen (excl. asbest)?	Ja	9%	9%	11%	24%	8%	13%	10%	15%	24%	13%	14%	45%	10%	0%	4%	0%	4%	20%	6%	6%	1%
	Nee, inmiddels niet meer, maar was in de afgelopen 2 jaar wel aan de orde	1%	1%	1%	0%	1%	2%	1%	1%	0%	2%	2%	3%	2%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	1%	1%
	Nee, al langer dan 2 jaar niet aan de orde	89%	90%	89%	76%	91%	85%	89%	84%	76%	86%	84%	52%	89%	100%	96%	100%	95%	80%	94%	93%	98%
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154
(13_3_1) Cytostatica	Ja	2%	1%	3%	15%	2%	0%	3%	0%	15%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	37%	26%
	Totaal	404	178	150	76	107	71	96	54	76	17	147	120	43	0	18	1	18	10	8	20	2
(13_3_2) Kwarts	Ja	44%	46%	41%	24%	47%	45%	41%	42%	24%	7%	27%	84%	13%	0%	13%	0%	54%	7%	56%	0%	0%
	Totaal	404	178	150	76	107	71	96	54	76	17	147	120	43	0	18	1	18	10	8	20	2
(13_3_3) Dieselmotorenemissie	Ja	41%	41%	42%	43%	40%	43%	41%	44%	43%	93%	34%	12%	69%	0%	87%	0%	60%	67%	50%	0%	0%
	Totaal	404	178	150	76	107	71	96	54	76	17	147	120	43	0	18	1	18	10	8	20	2
(13_3_4) Hardhoutstof	Ja	21%	21%	24%	11%	24%	14%	24%	23%	11%	0%	27%	30%	12%	0%	0%	0%	38%	16%	31%	0%	0%
	Totaal	404	178	150	76	107	71	96	54	76	17	147	120	43	0	18	1	18	10	8	20	2
(13_3_5) Chroom 6	Ja	0%	0%	1%	1%	0%	0%	0%	5%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	16%	0%	0%	0%
	Totaal	404	178	150	76	107	71	96	54	76	17	147	120	43	0	18	1	18	10	8	20	2
(13_3_6) Ethanol	Ja	5%	3%	8%	17%	0%	8%	7%	15%	17%	0%	17%	0%	0%	0%	0%	0%	11%	37%	13%	31%	0%
	Totaal	404	178	150	76	107	71	96	54	76	17	147	120	43	0	18	1	18	10	8	20	2
(13_3_7) Anders	Ja	16%	14%	22%	27%	12%	17%	23%	16%	27%	7%	31%	9%	10%	0%	2%	100%	34%	41%	0%	49%	74%
	Totaal	404	178	150	76	107	71	96	54	76	17	147	120	43	0	18	1	18	10	8	20	2
(13_4) Is er op de vestiging een registratie van kankerverwekkende/ wns die kunnen worden blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen	Ja	15%	12%	22%	34%	10%	18%	20%	32%	34%	7%	29%	12%	2%	0%	36%	0%	40%	38%	13%	28%	74%
	Totaal	404	178	150	76	107	71	96	54	76	17	147	120	43	0	18	1	18	10	8	20	2

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(13_4_1)Registratie van stoffen	Ja	93%	97%	81%	100%	95%	99%	91%	53%	100%	100%	93%	94%	40%	0%	100%	0%	100%	100%	100%	81%	100%	
	Totaal	98	32	37	29	16	16	23	14	29	1	50	18	4	0	4	0	6	5	1	8	1	
(13_4_2)Registratie van personele	Ja	33%	23%	49%	46%	11%	35%	37%	87%	46%	0%	46%	32%	82%	0%	31%	0%	21%	100%	0%	36%	0%	
	Totaal	98	32	37	29	16	16	23	14	29	1	50	18	4	0	4	0	6	5	1	8	1	
(13_5_1))Heeft de wg de aard van de blootstelling aan kankerverwekkende stoffen beoordeeld/ laten beoordelen?	Ja, voor alle stoffen	9%	7%	13%	25%	5%	12%	9%	29%	25%	0%	19%	7%	5%	0%	23%	0%	19%	33%	0%	12%	0%	
	Ja, voor een groot deel van de stoffen	2%	0%	6%	7%	0%	0%	7%	1%	7%	0%	4%	1%	0%	0%	0%	0%	10%	0%	0%	0%	0%	
	Ja, voor sommige stoffen	1%	0%	2%	9%	0%	0%	1%	6%	9%	0%	3%	1%	0%	0%	2%	0%	1%	0%	0%	1%	0%	
	Nee	88%	92%	80%	59%	95%	87%	83%	64%	59%	100%	73%	91%	95%	0%	75%	100%	70%	67%	100%	87%	100%	
	Totaal	404	178	150	76	107	71	96	54	76	17	147	120	43	0	18	1	18	10	8	20	2	
(13_5_2)Heeft de wg mate van de blootstelling aan kankerverwekkende stoffen beoordeeld/ laten beoordelen?	Ja, voor alle stoffen	8%	6%	11%	25%	3%	10%	8%	29%	25%	0%	20%	3%	5%	0%	23%	0%	19%	33%	0%	12%	0%	
	Ja, voor een groot deel van de stoffen	2%	0%	6%	7%	0%	0%	7%	1%	7%	0%	4%	1%	0%	0%	0%	0%	10%	0%	0%	0%	0%	
	Ja, voor sommige stoffen	1%	0%	2%	9%	0%	0%	1%	6%	9%	0%	2%	1%	0%	0%	2%	0%	1%	0%	0%	1%	0%	
	Nee	90%	94%	81%	59%	97%	89%	85%	64%	59%	100%	73%	95%	95%	0%	75%	100%	70%	67%	100%	87%	100%	
	Totaal	404	178	150	76	107	71	96	54	76	17	147	120	43	0	18	1	18	10	8	20	2	
(13_5_3))Heeft de wg de duur van de blootstelling aan kankerverwekkende stoffen beoordeeld/ laten beoordelen?	Ja, voor alle stoffen	7%	5%	11%	25%	2%	10%	7%	29%	25%	0%	20%	3%	5%	0%	23%	0%	9%	33%	0%	12%	0%	
	Ja, voor een groot deel van de stoffen	1%	0%	5%	7%	0%	0%	6%	1%	7%	0%	4%	1%	0%	0%	0%	0%	10%	0%	0%	0%	0%	
	Ja, voor sommige stoffen	1%	0%	2%	9%	0%	0%	1%	6%	9%	0%	2%	1%	0%	0%	2%	0%	1%	0%	0%	1%	0%	
	Nee	91%	95%	82%	59%	98%	89%	86%	64%	59%	100%	73%	96%	95%	0%	75%	100%	80%	67%	100%	87%	100%	
	Totaal	404	178	150	76	107	71	96	54	76	17	147	120	43	0	18	1	18	10	8	20	2	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(13_6) Heeft de wg de blootstelling via inademing aan kankerverwekkende stoffen getoetst aan grenswaarde(n)?	Ja, voor alle aanwezige stoffen die ingeademd kunnen worden	7%	5%	15%	16%	3%	8%	12%	32%	16%	0%	22%	7%	4%	0%	25%	0%	2%	3%	0%	7%	0%	
	Ja, voor een groot deel van de aanwezige stoffen die ingeademd kunnen worden	1%	0%	6%	4%	0%	0%	6%	6%	4%	0%	5%	0%	0%	0%	0%	0%	10%	0%	0%	0%	0%	
	Ja, voor sommige van de aanwezige stoffen die ingeademd kunnen worden	1%	0%	2%	11%	0%	0%	1%	7%	11%	0%	2%	1%	0%	0%	2%	0%	1%	0%	0%	1%	0%	
	Nee, de aanwezige stoffen kunnen niet worden ingeademd	8%	8%	1%	22%	9%	7%	2%	1%	22%	0%	2%	8%	8%	0%	5%	0%	7%	30%	13%	29%	0%	
	Nee, voor geen enkele van de aanwezige stoffen die ingeademd kunnen worden	83%	87%	75%	47%	88%	84%	80%	54%	47%	100%	69%	84%	87%	0%	68%	100%	80%	67%	87%	63%	100%	
	Totaal	404	178	150	76	107	71	96	54	76	17	147	120	43	0	18	1	18	10	8	20	2	
(13_7) Heeft de wg maatregelen genomen m.b.t. het risico van kankerverwekkende stoffen?	Ja	82%	79%	88%	94%	81%	77%	89%	84%	94%	34%	90%	90%	79%	0%	57%	0%	88%	94%	100%	74%	100%	
	Totaal	429	193	158	78	117	76	102	56	78	19	155	125	47	0	18	1	20	10	8	22	4	
(13_7_01)Aanpassen proces	Ja	12%	10%	16%	20%	8%	15%	16%	16%	20%	0%	21%	9%	5%	0%	4%	0%	24%	0%	0%	24%	48%	
	Totaal	368	157	139	72	95	62	92	47	72	7	139	113	41	0	12	0	17	9	8	18	4	
(13_7_02)Technische maatregelen aan de bron om blootstelling te voorkomen / beperken	Ja	31%	27%	40%	46%	31%	21%	38%	51%	46%	20%	35%	32%	15%	0%	71%	0%	50%	27%	50%	28%	52%	
	Totaal	368	157	139	72	95	62	92	47	72	7	139	113	41	0	12	0	17	9	8	18	4	
(13_7_03)Technische maatregelen overig	Ja	62%	60%	68%	70%	55%	70%	68%	67%	70%	31%	73%	63%	76%	0%	52%	0%	36%	82%	87%	22%	52%	
	Totaal	368	157	139	72	95	62	92	47	72	7	139	113	41	0	12	0	17	9	8	18	4	

		Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(13_7_04)Organisatorische maatregelen om blootstelling te voorkomen /beperken	Ja	21%	20%	23%	32%	20%	20%	19%	41%	32%	68%	19%	15%	27%	0%	21%	0%	24%	34%	0%	25%	13%
	Totaal	368	157	139	72	95	62	92	47	72	7	139	113	41	0	12	0	17	9	8	18	4
(13_7_05)Beschikbaar stellen van pPBM's	Ja	65%	63%	70%	73%	60%	69%	70%	66%	73%	38%	72%	77%	42%	0%	23%	0%	83%	52%	82%	64%	52%
	Totaal	368	157	139	72	95	62	92	47	72	7	139	113	41	0	12	0	17	9	8	18	4
(13_7_06)Voldoende mogelijkheden voor persoonlijke hygiëne	Ja	14%	11%	18%	38%	12%	9%	16%	30%	38%	0%	19%	10%	7%	0%	0%	0%	40%	59%	0%	30%	13%
	Totaal	368	157	139	72	95	62	92	47	72	7	139	113	41	0	12	0	17	9	8	18	4
(13_7_07)Toezicht houden op verantwoord gedrag wns / naleven beheersmaatregelen	Ja	45%	41%	53%	67%	42%	38%	54%	49%	67%	31%	42%	46%	37%	0%	4%	0%	82%	63%	63%	25%	13%
	Totaal	368	157	139	72	95	62	92	47	72	7	139	113	41	0	12	0	17	9	8	18	4
(13_7_08)Voorlichting en onderricht over de risico's van kankerverwekkende stoffen	Ja	39%	33%	51%	69%	32%	36%	52%	43%	69%	20%	42%	38%	32%	0%	8%	0%	65%	93%	31%	38%	13%
	Totaal	368	157	139	72	95	62	92	47	72	7	139	113	41	0	12	0	17	9	8	18	4
(13_7_09)Voorlichting en onderricht over het hanteren van kankerverwekkende stoffen (werkwijze).	Ja	29%	25%	41%	53%	22%	30%	41%	45%	53%	20%	29%	29%	22%	0%	0%	0%	56%	41%	31%	38%	13%
	Totaal	368	157	139	72	95	62	92	47	72	7	139	113	41	0	12	0	17	9	8	18	4
(13_7_10)Voorlichting en onderricht over genomen /te nemen beheersmaatregelen	Ja	31%	26%	46%	52%	26%	26%	45%	51%	52%	20%	39%	29%	24%	0%	0%	0%	62%	41%	31%	31%	13%
	Totaal	368	157	139	72	95	62	92	47	72	7	139	113	41	0	12	0	17	9	8	18	4
(13_7_11)Anders	Ja	9%	9%	8%	7%	11%	6%	9%	5%	7%	31%	4%	10%	10%	0%	4%	0%	4%	4%	5%	17%	0%
	Totaal	368	157	139	72	95	62	92	47	72	7	139	113	41	0	12	0	17	9	8	18	4

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(13_8) Borgt de wg goed gebruik van de PBM's?	Ja	64%	61%	68%	88%	61%	61%	66%	79%	88%	49%	66%	71%	41%	0%	75%	0%	79%	67%	68%	92%	62%	
	Nee	10%	9%	15%	2%	8%	12%	17%	5%	2%	7%	15%	9%	12%	0%	4%	0%	3%	7%	19%	2%	38%	
	Onbekend	16%	20%	6%	4%	22%	14%	6%	9%	4%	0%	9%	13%	32%	0%	0%	0%	17%	0%	13%	0%	0%	
	N.v.t. geen pbm's	10%	10%	10%	6%	8%	13%	11%	8%	6%	44%	10%	7%	14%	0%	21%	0%	1%	26%	0%	6%	0%	
	Totaal	368	157	139	72	95	62	92	47	72	7	139	113	41	0	12	0	17	9	8	18	4	
(13_9) Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen die m.b.t. kankerverwekkende stoffen zijn genomen?	Geen mening	9%	12%	2%	5%	14%	6%	2%	2%	5%	18%	5%	16%	2%	0%	0%	0%	14%	0%	0%	2%	0%	
	Slecht	4%	4%	5%	0%	4%	5%	5%	0%	0%	13%	10%	4%	0%	0%	0%	0%	7%	0%	0%	0%	0%	
	Matig	21%	22%	22%	4%	22%	23%	25%	9%	4%	43%	18%	20%	31%	0%	4%	0%	15%	7%	37%	0%	0%	
	Voldoende	47%	45%	47%	71%	49%	38%	48%	45%	71%	26%	41%	41%	65%	0%	40%	0%	34%	52%	44%	49%	62%	
	Goed	18%	17%	24%	20%	12%	27%	20%	44%	20%	0%	26%	19%	1%	0%	56%	0%	29%	40%	18%	49%	38%	
	Totaal	368	157	139	72	95	62	92	47	72	7	139	113	41	0	12	0	17	9	8	18	4	

Tabel IV. 14 Asbest

			Grootteklasse 3			Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(14_1) Zijn er op de arbeidsplaats wns die werken met of bij hun werk kunnen worden blootgesteld aan asbest?	Ja	3%	3%	4%	6%	2%	4%	4%	5%	6%	4%	3%	23%	1%	0%	1%	1%	3%	15%	3%	0%	0%
	Onbekend, maar niet uitgesloten	2%	2%	4%	4%	2%	1%	4%	3%	4%	2%	1%	8%	1%	0%	1%	0%	3%	1%	2%	0%	3%
	Nee, inmiddels niet meer, maar was in de afgelopen 2 jaar wel aan de orde	1%	1%	0%	4%	1%	1%	0%	1%	4%	3%	1%	2%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	2%	1%	0%
	Nee, al langer dan 2 jaar niet aan de orde	94%	95%	92%	86%	96%	94%	92%	91%	86%	91%	94%	68%	99%	100%	97%	99%	94%	83%	94%	99%	97%
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154
(14_3_1) Heeft wg de aard van de blootstelling aan asbest beoordeeld/laten beoordelen?	Ja	5%	0%	14%	27%	0%	1%	11%	39%	27%	10%	11%	3%	9%	0%	4%	8%	5%	36%	12%	0%	0%
	totaal	209	85	87	37	52	33	62	25	37	8	58	75	6	0	8	3	31	10	6	1	3
(14_3_2) Heeft wg de mate van de blootstelling aan asbest beoordeeld/laten beoordelen?	Ja	4%	0%	11%	27%	0%	1%	10%	17%	27%	10%	9%	3%	0%	0%	4%	8%	5%	36%	12%	0%	0%
	totaal	209	85	87	37	52	33	62	25	37	8	58	75	6	0	8	3	31	10	6	1	3
(14_3_3) Heeft wg de duur van de blootstelling aan asbest beoordeeld/laten beoordelen?	Ja	4%	0%	8%	27%	0%	1%	8%	13%	27%	10%	9%	2%	0%	0%	4%	8%	4%	36%	12%	0%	0%
	totaal	209	85	87	37	52	33	62	25	37	8	58	75	6	0	8	3	31	10	6	1	3
(14_4) Heeft wg de blootstelling aan asbest via inademing getoetst aan de grenswaarde(n)?	Ja	3%	0%	10%	16%	0%	0%	11%	0%	16%	10%	6%	3%	0%	0%	0%	47%	4%	7%	0%	0%	0%
	totaal	209	85	87	37	52	33	62	25	37	8	58	75	6	0	8	3	31	10	6	1	3
(14_5) Heeft de wg maatregelen genomen m.b.t. het risico asbest	Ja	75%	72%	80%	80%	70%	77%	78%	99%	80%	54%	81%	87%	30%	100%	47%	43%	75%	59%	76%	66%	62%
	totaal	239	96	95	48	59	37	67	28	48	11	69	79	7	2	8	4	34	10	9	2	4

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(14_5_1)Het asbest is verwijderd	Ja	31%	33%	25%	35%	30%	38%	24%	34%	35%	82%	32%	32%	12%	100%	8%	0%	13%	0%	56%	100%	7%	
	totaal	190	68	82	40	40	28	55	27	40	6	58	70	3	2	4	2	27	7	7	1	3	
(14_5_2)Technische maatregelen om blootstelling te voorkomen/ beperken	Ja	10%	11%	7%	14%	12%	8%	7%	8%	14%	13%	14%	7%	0%	0%	0%	0%	21%	43%	0%	0%	0%	
	totaal	190	68	82	40	40	28	55	27	40	6	58	70	3	2	4	2	27	7	7	1	3	
(14_5_3)Collectieve maatregelen om blootstelling te voorkomen / beperken	Ja	52%	47%	67%	49%	48%	46%	69%	57%	49%	13%	47%	59%	61%	0%	53%	16%	56%	43%	6%	59%	31%	
	totaal	191	69	82	40	41	28	55	27	40	6	58	70	3	2	4	2	27	7	7	2	3	
(14_5_4)Toezicht houden op verantwoord gedrag wns/naleven van maatregelen	Ja	29%	29%	30%	36%	35%	16%	30%	29%	36%	26%	25%	31%	0%	0%	8%	0%	32%	55%	12%	0%	62%	
	totaal	190	68	82	40	40	28	55	27	40	6	58	70	3	2	4	2	27	7	7	1	3	
(14_5_5)Beschikbaar stellen van persoonlijke beschermingsmiddelen	Ja	25%	28%	15%	28%	31%	23%	14%	17%	28%	13%	18%	24%	0%	0%	8%	84%	43%	98%	12%	0%	0%	
	totaal	190	68	82	40	40	28	55	27	40	6	58	70	3	2	4	2	27	7	7	1	3	
(14_5_6)Voorlichting en onderricht over de risico's van asbest	Ja	47%	41%	59%	57%	41%	41%	58%	70%	57%	13%	38%	45%	28%	0%	55%	100%	75%	100%	44%	0%	0%	
	totaal	190	68	82	40	40	28	55	27	40	6	58	70	3	2	4	2	27	7	7	1	3	
(14_5_7)Voorlichting en onderricht over hoe om te gaan met asbest	Ja	39%	33%	52%	57%	30%	41%	49%	68%	57%	13%	35%	39%	88%	0%	8%	100%	56%	85%	35%	0%	0%	
	totaal	190	68	82	40	40	28	55	27	40	6	58	70	3	2	4	2	27	7	7	1	3	
(14_5_8)Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen maatregelen	Ja	34%	30%	42%	52%	22%	46%	38%	64%	52%	13%	25%	34%	28%	0%	8%	84%	55%	85%	21%	0%	0%	
	totaal	190	68	82	40	40	28	55	27	40	6	58	70	3	2	4	2	27	7	7	1	3	
(14_5_9)Anders	Ja	4%	4%	3%	7%	5%	2%	1%	15%	7%	18%	16%	3%	0%	0%	0%	0%	0%	16%	0%	0%	0%	
	totaal	190	68	82	40	40	28	55	27	40	6	58	70	3	2	4	2	27	7	7	1	3	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5				Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(14_6) Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen die m.b.t. asbest zijn genomen?	Geen mening	14%	16%	9%	6%	18%	13%	9%	9%	6%	0%	5%	16%	61%	0%	0%	0%	15%	0%	23%	0%	0%
	Slecht	5%	7%	0%	0%	7%	7%	0%	0%	0%	0%	3%	9%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
	Matig	15%	14%	20%	1%	18%	7%	22%	10%	1%	0%	14%	17%	0%	0%	47%	0%	18%	0%	0%	0%	0%
	Voldoende	43%	43%	44%	46%	48%	30%	40%	63%	46%	45%	55%	42%	28%	14%	53%	0%	38%	71%	32%	0%	93%
	Goed	23%	20%	27%	48%	9%	43%	28%	19%	48%	55%	24%	16%	12%	86%	0%	100%	29%	29%	45%	100%	7%
	totaal	190	68	82	40	40	28	55	27	40	6	58	70	3	2	4	2	27	7	7	1	3

Tabel IV. 15 Overige gevaarlijke stoffen

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren										
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(15_1) Zijn er op de arbeidsplaats wns die kunnen worden blootgesteld aan gevaarlijk stoffen niet(kankerverwekkend, explosiegevaarlijk radioactief)?	Ja	22%	20%	32%	39%	18%	26%	32%	34%	39%	53%	51%	40%	18%	11%	7%	1%	14%	28%	10%	30%	25%
	Nee, inmiddels niet meer, maar was in de afgelopen 2 jaar wel aan de orde	0%	1%	0%	1%	0%	1%	0%	0%	1%	1%	0%	3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
	Nee, al langer dan 2 jaar niet aan de orde	77%	80%	68%	59%	82%	73%	68%	66%	59%	46%	49%	57%	82%	89%	93%	99%	86%	72%	90%	70%	75%
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154
(v15_3_01) lasrook	Ja	25%	23%	30%	39%	23%	23%	29%	35%	39%	21%	41%	22%	38%	0%	51%	0%	24%	41%	32%	0%	9%
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40
(15_3_02)vluchtige organische oplosmiddelen (VOS)	Ja	34%	33%	37%	36%	35%	29%	37%	34%	36%	6%	47%	49%	45%	0%	42%	65%	37%	71%	30%	21%	24%
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40
(15_3_03)graan- of meelstof	Ja	3%	2%	3%	8%	2%	3%	3%	4%	8%	5%	9%	0%	0%	0%	7%	13%	2%	12%	7%	0%	2%
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40
(15_3_04)bestrijdingsmiddelen, gewasbescherming	Ja	12%	13%	10%	9%	13%	14%	11%	3%	9%	66%	1%	0%	4%	6%	0%	0%	23%	91%	7%	1%	4%
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40
(15_3_05)bestrijdingsmiddelen, biocide	Ja	6%	6%	7%	9%	6%	6%	7%	2%	9%	26%	1%	0%	0%	0%	1%	0%	22%	71%	7%	1%	2%
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40
(15_3_06)andere bijtende/corrosieve stoffen	Ja	38%	33%	49%	59%	34%	32%	48%	51%	59%	33%	29%	26%	47%	91%	35%	0%	37%	75%	53%	38%	34%
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40
(15_3_07)reproductietoxische stoffen	Ja	5%	4%	4%	13%	5%	4%	4%	4%	13%	0%	6%	5%	1%	0%	4%	65%	17%	35%	20%	5%	0%
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40
(15_3_08)overige toxische stoffen	Ja	15%	15%	13%	26%	17%	9%	13%	16%	26%	7%	16%	12%	12%	0%	10%	0%	16%	40%	46%	30%	18%
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40
(15_3_09)houtstof van zachthout (niet kankerverwekkend)	Ja	10%	10%	11%	19%	10%	8%	11%	12%	19%	2%	11%	29%	9%	0%	1%	22%	14%	27%	29%	0%	5%
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40

		Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(15_3_10)allergene stoffen	Ja	14%	16%	8%	13%	18%	13%	8%	12%	13%	0%	12%	37%	5%	0%	1%	0%	29%	31%	15%	7%	22%
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40
(15_3_11)Anders	Ja	19%	22%	13%	16%	22%	20%	14%	7%	16%	17%	8%	21%	17%	9%	24%	100%	16%	4%	18%	39%	37%
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40
(15_4) Is er op de vestiging een registratie van de reproductietoxische stoffen ?	Ja	8%	7%	12%	17%	6%	10%	11%	15%	17%	14%	11%	2%	1%	0%	9%	0%	24%	34%	28%	11%	1%
	Nvt, er zijn geen reproductietoxische stoffen	64%	63%	69%	61%	65%	57%	69%	66%	61%	60%	64%	58%	74%	83%	78%	13%	47%	37%	41%	70%	63%
	Nee	27%	30%	19%	22%	29%	33%	19%	19%	22%	25%	25%	41%	25%	17%	13%	87%	29%	29%	31%	19%	36%
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40
(15_5_1) Heeft de wg de aard, mate en duur van de blootstelling aan gevaarlijke stoffen beoordeeld (laten beoordelen)?	Ja, voor alle stoffen	12%	10%	16%	24%	9%	11%	16%	15%	24%	15%	18%	11%	7%	2%	3%	0%	11%	27%	18%	21%	4%
	Ja, voor een groot deel van de stoffen	2%	1%	4%	5%	0%	1%	3%	9%	5%	2%	3%	0%	0%	0%	4%	0%	5%	15%	0%	1%	0%
	Ja, voor sommige stoffen	3%	2%	3%	10%	3%	0%	2%	7%	10%	0%	6%	3%	3%	0%	0%	0%	3%	15%	0%	0%	0%
	Nee	84%	88%	77%	61%	88%	87%	79%	69%	61%	82%	73%	86%	90%	98%	93%	100%	80%	44%	82%	78%	96%
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40
(15_5_2) Heeft de wg de mate van de blootstelling aan gevaarlijke stoffen beoordeeld (laten beoordelen)?	Ja, voor alle stoffen	9%	6%	15%	24%	6%	8%	15%	15%	24%	15%	16%	3%	7%	2%	3%	0%	8%	27%	18%	15%	2%
	Ja, voor een groot deel van de stoffen	1%	0%	4%	4%	0%	0%	3%	8%	4%	2%	3%	0%	0%	0%	4%	0%	3%	15%	0%	0%	0%
	Ja, voor sommige stoffen	2%	1%	4%	11%	2%	0%	3%	7%	11%	0%	6%	3%	1%	0%	0%	0%	3%	30%	0%	0%	0%
	Nee	88%	92%	78%	61%	92%	92%	79%	69%	61%	82%	76%	94%	92%	98%	93%	100%	85%	29%	82%	85%	98%
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40
(15_5_3) Heeft de wg de duur aan de blootstelling aan gevaarlijke stoffen beoordeeld (laten beoordelen)?	Ja, voor alle stoffen	9%	6%	15%	24%	6%	8%	15%	15%	24%	14%	16%	2%	7%	2%	3%	0%	8%	27%	18%	16%	4%
	Ja, voor een groot deel van de stoffen	1%	0%	4%	4%	0%	0%	3%	8%	4%	2%	3%	0%	0%	0%	4%	0%	3%	15%	0%	0%	0%
	Ja, voor sommige stoffen	2%	1%	4%	11%	2%	0%	3%	7%	11%	0%	6%	3%	1%	0%	0%	0%	3%	30%	0%	0%	0%
	Nee	87%	92%	78%	61%	92%	92%	79%	69%	61%	84%	75%	94%	92%	98%	93%	100%	85%	29%	82%	84%	96%
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(15_6) Heeft wg de blootstelling in inademing aan gevaarlijke stoffen getoetst aan grenswaarde(n)?	Ja, voor alle stoffen , die ingeademd kunnen worden	6%	4%	10%	18%	3%	7%	9%	15%	18%	9%	15%	2%	1%	0%	2%	0%	8%	0%	18%	11%	0%	
	Ja, voor een groot deel van de stoffen, die ingeademd kunnen worden	1%	0%	4%	6%	1%	0%	4%	5%	6%	1%	5%	0%	1%	0%	4%	0%	3%	15%	0%	0%	0%	
	Ja, voor sommige stoffen ,die ingeademd kunnen worden	2%	1%	3%	8%	2%	0%	2%	6%	8%	2%	3%	3%	1%	0%	1%	0%	0%	15%	0%	4%	0%	
	Nee, de aanwezige stoffen kunnen niet worden ingeademd	15%	15%	15%	24%	15%	15%	14%	17%	24%	13%	12%	4%	17%	16%	26%	0%	7%	41%	20%	32%	24%	
	Nee, voor geen enkele van de aanwezige stoffen, die ingeademd kunnen worden	75%	79%	68%	44%	79%	78%	70%	56%	44%	76%	64%	90%	80%	84%	67%	100%	81%	29%	62%	54%	76%	
	totaal	837	355	354	128	220	135	241	113	128	72	333	90	84	57	23	3	50	13	18	54	40	
(15_7) Heeft wg maatregelen genomen om de blootstelling aan gevaarlijke stoffen terug te brengen?	Ja	87%	86%	89%	95%	88%	83%	89%	90%	95%	94%	89%	93%	84%	73%	77%	100%	89%	86%	87%	79%	91%	
(15_7_01)Aanpassen proces	Ja	29%	30%	27%	34%	25%	42%	26%	31%	34%	28%	23%	41%	24%	21%	9%	32%	28%	35%	35%	28%	45%	
	totaal	754	311	317	126	196	115	219	98	126	68	307	84	72	44	21	4	47	10	15	45	37	
(15_7_02)Technische maatregelen aan de bron om blootstelling te voorkomen of te beperken	Ja	30%	29%	30%	43%	27%	31%	30%	32%	43%	25%	42%	15%	41%	2%	29%	0%	26%	58%	32%	46%	14%	
	totaal	755	311	317	127	196	115	219	98	127	68	308	84	72	44	21	4	47	10	15	45	37	
(15_7_03)Technische maatregelen overig	Ja	54%	53%	59%	57%	53%	51%	57%	66%	57%	25%	76%	50%	75%	13%	58%	19%	51%	48%	65%	40%	51%	
	totaal	754	311	317	126	196	115	219	98	126	68	307	84	72	44	21	4	47	10	15	45	37	
(15_7_04)Organisatorische maatregelen om blootstelling te voorkomen of te beperken	Ja	21%	20%	23%	29%	18%	25%	23%	26%	29%	43%	18%	8%	20%	0%	7%	57%	24%	77%	12%	21%	30%	
	totaal	754	311	317	126	196	115	219	98	126	68	307	84	72	44	21	4	47	10	15	45	37	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(15_7_05)Beschikbaar stellen van persoonlijke beschermingsmiddelen	Ja	80%	80%	82%	80%	78%	84%	82%	83%	80%	75%	78%	82%	84%	83%	63%	87%	83%	100%	76%	86%	76%	
	totaal	754	311	317	126	196	115	219	98	126	68	307	84	72	44	21	4	47	10	15	45	37	
(15_7_06)Voldoende mogelijkheden voor persoonlijke hygiëne	Ja	30%	27%	36%	49%	23%	38%	36%	37%	49%	38%	30%	10%	38%	4%	14%	57%	40%	42%	29%	45%	26%	
	totaal	754	311	317	126	196	115	219	98	126	68	307	84	72	44	21	4	47	10	15	45	37	
(15_7_07)Voorlichting en onderricht over de risico's van gevaarlijke stoffen	Ja	51%	49%	55%	59%	47%	54%	54%	58%	59%	44%	48%	41%	58%	34%	48%	57%	59%	77%	39%	75%	44%	
	totaal	754	311	317	126	196	115	219	98	126	68	307	84	72	44	21	4	47	10	15	45	37	
(15_7_08)Voorlichting en onderricht over het hanteren van gevaarlijke stoffen (werkwijze).	Ja	44%	41%	52%	54%	39%	44%	53%	49%	54%	43%	41%	34%	41%	28%	30%	57%	61%	49%	27%	62%	46%	
	totaal	754	311	317	126	196	115	219	98	126	68	307	84	72	44	21	4	47	10	15	45	37	
(15_7_09)Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen beheersmaatregelen	Ja	38%	36%	42%	40%	35%	41%	42%	45%	40%	36%	37%	27%	34%	1%	30%	57%	61%	49%	27%	54%	43%	
	totaal	754	311	317	126	196	115	219	98	126	68	307	84	72	44	21	4	47	10	15	45	37	
(15_7_10)Toezicht houden op verantwoord gedrag wns / naleven van de beheersmaatregelen	Ja	43%	41%	49%	47%	41%	41%	50%	43%	47%	37%	43%	41%	47%	24%	44%	0%	55%	49%	12%	50%	37%	
	totaal	754	311	317	126	196	115	219	98	126	68	307	84	72	44	21	4	47	10	15	45	37	
(15_7_11)Anders	Ja	7%	8%	4%	5%	8%	6%	4%	5%	5%	16%	2%	5%	4%	22%	11%	19%	9%	0%	8%	3%	5%	
	totaal	754	311	317	126	196	115	219	98	126	68	307	84	72	44	21	4	47	10	15	45	37	
(15_8) Borgt de wg goed gebruik van de PBM's?	Ja	69%	69%	67%	75%	68%	72%	66%	76%	75%	73%	68%	65%	64%	48%	64%	57%	76%	100%	54%	91%	64%	
	Nee	9%	7%	15%	7%	6%	8%	16%	7%	7%	7%	13%	9%	8%	33%	0%	30%	4%	0%	12%	3%	9%	
	Onbekend	16%	17%	13%	13%	17%	16%	13%	14%	13%	14%	12%	23%	22%	0%	4%	0%	20%	0%	29%	0%	14%	
	N.v.t. geen pbm's	6%	7%	5%	5%	8%	4%	5%	3%	5%	7%	7%	2%	6%	19%	32%	13%	0%	0%	6%	5%	13%	
	totaal	755	311	318	126	196	115	220	98	126	68	307	84	72	44	21	4	47	10	15	45	38	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5				Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(15_9) Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen die m.b.t. overige gevaarlijke stoffen zijn genomen?	Geen mening	7%	8%	5%	8%	11%	2%	4%	7%	8%	8%	7%	18%	4%	3%	0%	0%	10%	0%	8%	2%	0%
	Slecht	3%	3%	4%	2%	4%	1%	4%	5%	2%	2%	6%	2%	6%	18%	0%	19%	0%	0%	0%	0%	0%
	Matig	20%	20%	22%	14%	21%	16%	23%	20%	14%	27%	22%	26%	23%	21%	13%	11%	13%	17%	18%	1%	22%
	Voldoende	52%	53%	47%	51%	52%	56%	48%	35%	51%	48%	40%	42%	57%	57%	56%	13%	61%	57%	46%	60%	58%
	Goed	18%	16%	22%	24%	12%	25%	21%	33%	24%	15%	26%	11%	10%	1%	31%	57%	16%	25%	27%	37%	19%
	totaal	755	311	318	126	196	115	220	98	126	68	307	84	72	44	21	4	47	10	15	45	38

Tabel IV. 16 Machineveiligheid

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(16_01) Wordt er op de arbeidsplaats gewerkt met machines uit één of meer van de volgende categorieën?	Ja	41%	38%	56%	62%	36%	43%	56%	57%	62%	84%	87%	93%	53%	14%	21%	4%	20%	42%	16%	15%	29%	
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(16_03) Heeft de werkgever van alle machines van na 1995 een Nederlandstalige gebruiksaanwijzing?	Ja, van alle machines	62%	60%	70%	78%	62%	52%	69%	76%	78%	58%	61%	66%	62%	39%	57%	39%	70%	77%	76%	75%	59%	
	Ja, van een deel van de machines	15%	16%	15%	13%	14%	20%	15%	16%	13%	19%	17%	16%	14%	17%	10%	52%	10%	23%	5%	6%	22%	
	Nee	11%	13%	6%	2%	14%	10%	6%	1%	2%	12%	13%	9%	8%	34%	16%	8%	12%	0%	6%	0%	9%	
	Onbekend	11%	12%	10%	7%	10%	18%	10%	7%	7%	11%	9%	8%	15%	11%	17%	2%	8%	0%	13%	19%	10%	
	totaal	1440	676	567	197	450	226	414	153	197	111	555	205	237	47	73	9	74	19	24	39	47	
(16_04) Zorgt de werkgever ervoor dat machines conform de gebruiksaanwijzing worden gebruikt?	Ja	88%	87%	90%	96%	87%	86%	89%	97%	96%	93%	88%	82%	87%	99%	88%	91%	95%	100%	90%	92%	85%	
	totaal	1185	517	489	179	342	175	348	141	179	87	465	175	189	32	56	7	62	19	20	35	38	
(16_04_1) Door instructie en opleiding door eigen wns/wg	Ja	78%	76%	82%	90%	76%	78%	82%	84%	90%	80%	84%	75%	77%	92%	78%	40%	82%	100%	69%	83%	69%	
	totaal	1065	444	448	173	291	153	312	136	173	82	422	148	169	31	48	6	56	19	18	33	33	
(16_04_2) Door instructie en opleiding door leverancier/fabrikant	Ja	44%	39%	54%	59%	36%	50%	53%	66%	59%	41%	53%	34%	38%	55%	35%	75%	75%	23%	40%	62%	26%	
	totaal	1065	444	448	173	291	153	312	136	173	82	422	148	169	31	48	6	56	19	18	33	33	
(16_04_3) Wns hebben (vrijwillig) een certificaat behaald	Ja	28%	24%	37%	44%	21%	33%	36%	46%	44%	29%	31%	32%	24%	0%	54%	14%	31%	33%	26%	31%	19%	
	totaal	1065	444	448	173	291	153	312	136	173	82	422	148	169	31	48	6	56	19	18	33	33	
(16_04_4) Anders	Ja	12%	14%	8%	9%	15%	11%	8%	9%	9%	11%	11%	17%	12%	14%	0%	60%	7%	0%	4%	15%	13%	
	totaal	1065	444	448	173	291	153	312	136	173	82	422	148	169	31	48	6	56	19	18	33	33	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren												
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening		
(16_05) Hoe vaak worden wns geïnstrueerd over het veilig gebruiken van de machines	Meerdere malen per jaar	26%	24%	31%	38%	24%	23%	31%	31%	38%	27%	28%	33%	18%	18%	26%	59%	42%	41%	29%	24%	16%		
	Jaarlijks	8%	7%	9%	22%	6%	12%	9%	9%	22%	10%	11%	7%	7%	0%	12%	0%	15%	10%	6%	10%	1%		
	Gemiddeld eens in de ..	2%	1%	3%	6%	1%	4%	3%	5%	6%	1%	2%	2%	2%	0%	7%	0%	1%	3%	6%	2%	6%		
	Alleen als wns machines voor het eerst gebruiken	52%	53%	50%	31%	55%	49%	49%	53%	31%	55%	50%	42%	62%	79%	28%	41%	36%	46%	43%	40%	61%		
	Nooit	12%	14%	7%	2%	15%	12%	8%	3%	2%	7%	8%	16%	12%	3%	28%	0%	7%	0%	15%	25%	16%		
	totaal	1440	676	567	197	450	226	414	153	197	111	555	205	237	47	73	9	74	19	24	39	47		
(16_06) Wordt er op de arbeidsplaats gewerkt met oudere machines geleverd tot medio 1995 die niet CE gemarkeerd zijn? ?	Ja	29%	28%	34%	37%	27%	30%	33%	40%	37%	47%	57%	15%	27%	6%	23%	60%	21%	13%	8%	12%	26%		
	totaal	1440	676	567	197	450	226	414	153	197	111	555	205	237	47	73	9	74	19	24	39	47		
(16_06_1) Gewerkt met oudere machines, geleverd tot medio 1995 die niet CE gemarkeerd zijn	Minder dan een kwart van de machines	63%	59%	72%	72%	60%	57%	73%	70%	72%	66%	51%	72%	64%	83%	72%	100%	71%	100%	78%	28%	87%		
	Een kwart tot de helft van de machines	15%	17%	12%	9%	15%	20%	13%	7%	9%	12%	20%	14%	14%	0%	23%	0%	20%	0%	22%	0%	0%		
	De helft tot driekwart van de machines	7%	7%	9%	8%	6%	8%	9%	12%	8%	8%	16%	5%	1%	0%	2%	0%	7%	0%	0%	0%	8%		
	Driekwart tot en met alle machines	11%	14%	4%	4%	15%	13%	5%	4%	4%	14%	12%	3%	17%	17%	0%	0%	2%	0%	0%	0%	5%		
	Geen grove schatting te geven	3%	4%	2%	7%	4%	2%	1%	6%	7%	0%	2%	6%	5%	0%	3%	0%	0%	0%	0%	72%	0%		
	totaal	524	229	221	74	148	81	155	66	74	50	311	36	61	4	16	3	18	2	3	4	16		
(16_07_1) Voornamelijk volgens een onderhoudsplan /periodiek	Ja	71%	65%	88%	96%	62%	73%	87%	94%	96%	77%	72%	71%	68%	40%	79%	43%	82%	97%	82%	79%	60%		
	totaal	1440	676	567	197	450	226	414	153	197	111	555	205	237	47	73	9	74	19	24	39	47		
(16_07_2) Voornamelijk als er tijd voor is (onregelmatig onderhoud)	Ja	10%	12%	4%	6%	13%	11%	4%	1%	6%	20%	12%	7%	9%	7%	5%	0%	14%	0%	0%	1%	7%		
	totaal	1440	676	567	197	450	226	414	153	197	111	555	205	237	47	73	9	74	19	24	39	47		

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren												
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening		
(16_07_3)Bij (reparatie van) een mankement of storing	Ja	53%	56%	45%	37%	58%	50%	45%	44%	37%	55%	47%	49%	55%	94%	37%	68%	53%	38%	23%	47%	58%		
	totaal	1440	676	567	197	450	226	414	153	197	111	555	205	237	47	73	9	74	19	24	39	47		
(16_07_4)Anders	Ja	2%	3%	2%	1%	3%	2%	1%	3%	1%	0%	2%	1%	3%	6%	5%	0%	4%	0%	11%	0%	4%		
	totaal	1440	676	567	197	450	226	414	153	197	111	555	205	237	47	73	9	74	19	24	39	47		
(16_08) Wordt er op de arbeidsplaats gewerkt met heftrucks?	Ja	43%	38%	59%	62%	34%	49%	58%	68%	62%	61%	65%	33%	43%	3%	67%	71%	41%	22%	22%	2%	15%		
	totaal	1440	676	567	197	450	226	414	153	197	111	555	205	237	47	73	9	74	19	24	39	47		
(16_09_1)Middels een externe opleiding bij een deskundige instelling	Ja	68%	57%	86%	98%	54%	64%	84%	97%	98%	51%	77%	65%	70%	0%	72%	86%	63%	100%	100%	100%	84%		
	totaal	776	287	358	131	165	122	253	105	131	73	393	90	116	2	48	5	27	3	5	3	11		
(16_09_2)Door een ervaren medewerker	Ja	28%	30%	25%	15%	32%	28%	26%	18%	15%	36%	29%	23%	27%	100%	33%	14%	24%	0%	30%	0%	19%		
	totaal	776	287	358	131	165	122	253	105	131	73	393	90	116	2	48	5	27	3	5	3	11		
(16_09_3)Door zelf een handleiding/boek/internet te raadplegen	Ja	4%	4%	2%	6%	4%	4%	2%	3%	6%	6%	2%	6%	4%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%		
	totaal	776	287	358	131	165	122	253	105	131	73	393	90	116	2	48	5	27	3	5	3	11		
(16_09_4)Door zelf, in de praktijk, aan de slag te gaan	Ja	18%	24%	8%	4%	27%	19%	9%	3%	4%	37%	13%	25%	14%	68%	14%	14%	12%	0%	0%	0%	11%		
	totaal	776	287	358	131	165	122	253	105	131	73	393	90	116	2	48	5	27	3	5	3	11		
(16_09_5)Anders,	Ja	4%	5%	3%	2%	6%	3%	3%	3%	2%	4%	3%	4%	4%	0%	0%	0%	13%	0%	0%	0%	2%		
	totaal	776	287	358	131	165	122	253	105	131	73	393	90	116	2	48	5	27	3	5	3	11		
(16_10_01)Machines zijn gekozen op basis van zijn kenmerken waarbij de gevaren niet aanwezig zijn	Ja	57%	56%	58%	69%	56%	56%	57%	70%	69%	54%	57%	64%	57%	22%	57%	86%	57%	83%	60%	74%	49%		
	totaal	1220	535	506	179	346	189	362	144	179	99	494	175	186	34	54	9	61	17	21	33	37		
(16_10_02)Machines zijn dusdanig uitgerust/aangepast dat de rest gevaren zijn	Ja	48%	44%	58%	63%	43%	47%	59%	57%	63%	58%	66%	43%	42%	0%	47%	67%	55%	58%	40%	50%	41%		
	totaal	1220	535	506	179	346	189	362	144	179	99	494	175	186	34	54	9	61	17	21	33	37		

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(16_10_03)Maatregelen m.b.t. de inrichting van de arbeidsplaats	Ja	28%	25%	32%	48%	24%	28%	31%	40%	48%	24%	41%	18%	34%	0%	19%	12%	21%	18%	32%	39%	18%	
	totaal	1220	535	506	179	346	189	362	144	179	99	494	175	186	34	54	9	61	17	21	33	37	
(16_10_04)Maatregelen m.b.t. aanpassing van de machine aan de wns	Ja	10%	8%	12%	22%	9%	7%	12%	9%	22%	6%	14%	7%	6%	0%	6%	0%	19%	0%	19%	19%	20%	
	totaal	1220	535	506	179	346	189	362	144	179	99	494	175	186	34	54	9	61	17	21	33	37	
(16_10_05)Organisatorische maatregelen, specifiek afgestemd op de wns	Ja	14%	13%	12%	27%	14%	13%	13%	9%	27%	11%	15%	4%	14%	0%	4%	0%	32%	16%	20%	21%	20%	
	totaal	1220	535	506	179	346	189	362	144	179	99	494	175	186	34	54	9	61	17	21	33	37	
(16_10_06)Maatregelen gericht op de bescherming	Ja	54%	54%	54%	61%	55%	52%	54%	58%	61%	45%	58%	68%	51%	9%	38%	64%	57%	97%	62%	50%	54%	
	totaal	1220	535	506	179	346	189	362	144	179	99	494	175	186	34	54	9	61	17	21	33	37	
(16_10_07)Voorlichting en onderricht over de risico's van machines	Ja	58%	55%	66%	84%	54%	56%	65%	70%	84%	53%	66%	51%	62%	39%	64%	28%	67%	97%	56%	62%	46%	
	totaal	1220	535	506	179	346	189	362	144	179	99	494	175	186	34	54	9	61	17	21	33	37	
(16_10_08)Voorlichting en onderricht over het hanteren	Ja	49%	46%	53%	67%	44%	51%	51%	64%	67%	45%	52%	41%	47%	44%	39%	28%	63%	93%	45%	77%	48%	
	totaal	1220	535	506	179	346	189	362	144	179	99	494	175	186	34	54	9	61	17	21	33	37	
(16_10_09)Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen maatregelen	Ja	30%	27%	36%	60%	25%	32%	35%	40%	60%	30%	39%	28%	24%	6%	33%	28%	48%	86%	35%	41%	16%	
	totaal	1220	535	506	179	346	189	362	144	179	99	494	175	186	34	54	9	61	17	21	33	37	
(16_10_10)Toezicht houden op verantwoord gedrag wns / naleven van maatregelen	Ja	54%	50%	62%	73%	49%	53%	61%	72%	73%	52%	61%	53%	49%	52%	60%	37%	67%	82%	46%	42%	46%	
	totaal	1220	535	506	179	346	189	362	144	179	99	494	175	186	34	54	9	61	17	21	33	37	
(16_10_11)Trainingen instructie (werkwijze)	Ja	37%	32%	44%	66%	28%	42%	43%	51%	66%	36%	38%	30%	30%	44%	54%	29%	62%	48%	37%	52%	22%	
	totaal	1220	535	506	179	346	189	362	144	179	99	494	175	186	34	54	9	61	17	21	33	37	
(16_10_12)(Vrijwillige) certificering van wns	Ja	15%	12%	21%	31%	9%	19%	20%	26%	31%	15%	15%	15%	13%	0%	22%	10%	23%	25%	23%	12%	14%	
	totaal	1220	535	506	179	346	189	362	144	179	99	494	175	186	34	54	9	61	17	21	33	37	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(16_10_13)Anders	Ja	2%	2%	3%	2%	2%	4%	2%	7%	2%	0%	3%	3%	2%	14%	1%	2%	3%	11%	0%	3%	0%	
	totaal	1220	535	506	179	346	189	362	144	179	99	494	175	186	34	54	9	61	17	21	33	37	
(16_11) Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van het geheel van de maatregelen die m.b.t. machineveiligheid zijn genomen?	Geen mening	5%	6%	3%	2%	6%	5%	4%	1%	2%	8%	3%	11%	4%	16%	3%	0%	0%	4%	5%	0%	0%	
	Slecht	1%	2%	1%	0%	2%	1%	1%	1%	0%	2%	2%	1%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	
	Matig	13%	15%	8%	4%	15%	14%	8%	8%	4%	19%	13%	14%	11%	6%	11%	12%	16%	3%	17%	0%	13%	
	Voldoende	59%	61%	55%	54%	61%	59%	58%	38%	54%	58%	53%	52%	66%	78%	58%	70%	51%	76%	52%	61%	72%	
	Goed	22%	17%	32%	39%	16%	20%	29%	52%	39%	13%	29%	23%	17%	0%	28%	18%	33%	17%	26%	39%	13%	
	totaal	1220	535	506	179	346	189	362	144	179	99	494	175	186	34	54	9	61	17	21	33	37	

Tabel IV. 17 Werkdruk

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren										
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(17_1) Waren er in het afgelopen jaar op de arbeidsplaats wns die meer dan incidenteel te maken hadden met stress als gevolg van (te hoge of te lage) werkdruk?	Ja,	10%	8%	17%	55%	6%	12%	14%	35%	55%	4%	8%	8%	5%	2%	15%	17%	14%	63%	24%	20%	12%
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154
(17_4)) Heeft wg maatregelen genomen m.b.t. het risico van stress door werkdruk?	Ja	47%	42%	62%	82%	40%	51%	61%	74%	82%	37%	45%	39%	38%	19%	58%	59%	58%	90%	62%	71%	48%
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154
(17_4_01)De wg heeft een verdiepend onderzoek uitgevoerd om te beoordelen welke werkdrukbronnen er aan de werkdruk ten grondslag liggen	Ja	9%	6%	15%	40%	6%	8%	13%	26%	40%	3%	9%	3%	8%	4%	14%	27%	9%	43%	15%	9%	8%
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84
(17_4_02)Verandering in werkprocessen of taakinhoud	Ja	27%	23%	38%	48%	22%	25%	37%	46%	48%	31%	26%	28%	26%	6%	28%	36%	30%	36%	28%	30%	22%
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84
(17_4_03)Aanpassen werk- en rusttijden	Ja	32%	30%	39%	36%	30%	32%	40%	36%	36%	32%	24%	29%	37%	15%	40%	17%	27%	36%	39%	43%	39%
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84
(17_4_04)Aanpassen van de hoeveelheid werk	Ja	42%	39%	49%	53%	39%	40%	49%	47%	53%	31%	42%	35%	38%	16%	49%	49%	45%	45%	47%	49%	42%
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84
(17_4_05)Verbeteren afstemming werk en privé	Ja	34%	32%	39%	48%	32%	32%	39%	37%	48%	27%	34%	25%	33%	6%	45%	18%	40%	62%	41%	30%	37%
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84
(17_4_06)Werknemers meer autonomie / regelmogelijkheden geven over de inrichting van hun werk	Ja	31%	31%	29%	31%	32%	31%	29%	30%	31%	18%	29%	23%	35%	9%	39%	29%	31%	47%	39%	33%	29%
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(17_4_07)Aannemen van extra personeel of inzet van tijdelijke krachten in piekperiodes	Ja	46%	44%	52%	56%	40%	52%	53%	46%	56%	75%	47%	50%	49%	50%	42%	41%	39%	53%	44%	39%	54%	
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84	
(17_4_08)Maatregelen ter verbetering van de ICT mogelijkheden/verhelpen van frequente ICT storingen	Ja	18%	17%	20%	22%	15%	23%	20%	14%	22%	11%	9%	7%	13%	0%	37%	29%	26%	24%	14%	15%	17%	
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84	
(17_4_09)Verbeteren van de sociale cohesie / contacten tussen collega's onderling	Ja	33%	33%	32%	36%	31%	39%	33%	27%	36%	24%	33%	40%	29%	7%	37%	30%	33%	37%	25%	45%	36%	
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84	
(17_4_10)Maatregelen om ongewenst gedrag onderling tegen te gaan	Ja	13%	11%	19%	33%	9%	14%	20%	17%	33%	13%	14%	14%	17%	0%	16%	11%	7%	23%	15%	17%	21%	
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84	
(17_4_11)Werkafspraken maken	Ja	23%	20%	28%	34%	18%	25%	28%	29%	34%	12%	15%	11%	21%	2%	25%	25%	23%	37%	34%	30%	37%	
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84	
(17_4_12)Training werknemers	Ja	16%	12%	24%	48%	10%	15%	23%	32%	48%	7%	13%	4%	13%	1%	21%	17%	16%	34%	32%	27%	16%	
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84	
(17_4_13)Training van leidinggevenden	Ja	13%	9%	23%	46%	7%	13%	23%	25%	46%	9%	14%	4%	14%	2%	11%	21%	14%	33%	17%	19%	14%	
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84	
(17_4_14)De wg geeft voorlichting en onderricht over de risico's	Ja	18%	16%	22%	34%	15%	19%	22%	21%	34%	25%	18%	15%	18%	4%	19%	22%	14%	27%	18%	22%	24%	
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84	
(17_4_15)De wg geeft voorlichting en onderricht over de genomen maatregelen	Ja	14%	13%	16%	30%	12%	16%	15%	18%	30%	16%	11%	9%	14%	7%	15%	22%	11%	17%	15%	22%	18%	
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren										
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(17_4_16)Toezicht houden op verantwoord gedrag/naleven van maatregelen	Ja	25%	23%	29%	36%	21%	26%	29%	29%	36%	27%	20%	23%	30%	12%	29%	29%	19%	27%	19%	28%	30%
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84
(17_4_17)Dewg evalueert de genomen maatregelen en stelt het beleid zo nodig bij	Ja	16%	12%	23%	36%	11%	17%	23%	23%	36%	8%	15%	7%	15%	7%	24%	8%	13%	40%	20%	23%	17%
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84
(17_4_18)Anders	Ja	11%	11%	10%	9%	11%	12%	11%	9%	9%	10%	6%	14%	12%	35%	6%	11%	12%	17%	7%	9%	7%
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84
(17_5)Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen die m.b.t. werkdruk zijn genomen?	Geen mening	7%	7%	7%	6%	7%	7%	6%	13%	6%	13%	10%	14%	7%	8%	6%	10%	7%	2%	2%	3%	4%
	Slecht	0%	0%	1%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
	Matig	5%	4%	7%	4%	5%	4%	7%	9%	4%	5%	6%	1%	6%	8%	8%	4%	5%	2%	4%	4%	3%
	Voldoende	59%	62%	51%	53%	62%	60%	52%	46%	53%	57%	57%	61%	61%	71%	55%	53%	58%	51%	71%	56%	60%
	Goed	29%	27%	34%	36%	26%	29%	35%	31%	36%	26%	27%	24%	27%	13%	29%	32%	30%	45%	23%	37%	33%
	totaal	1518	658	608	252	425	233	429	179	252	55	336	95	177	67	140	90	202	40	87	145	84

Tabel IV. 18 Externe ongewenste omgangsvormen

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(18_1) Waren er in het afgelopen jaar op de arbeidsplaats wns die bij hun werk te maken hadden met externe ongewenste omgangsvormen?	Ja	13%	11%	18%	40%	11%	14%	17%	25%	40%	5%	3%	9%	16%	13%	5%	14%	11%	48%	13%	33%	16%	
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(18_1_1) Seksuele intimidatie (extern)	Ja	14%	12%	20%	19%	9%	18%	18%	33%	19%	16%	12%	1%	4%	47%	19%	11%	5%	11%	24%	19%	24%	
	totaal	460	158	180	122	98	60	112	68	122	6	48	31	69	37	23	30	58	23	19	80	36	
(18_1_2) Agressie en geweld (extern)	Ja	91%	92%	86%	91%	93%	89%	88%	79%	91%	84%	86%	97%	100%	65%	84%	90%	90%	100%	92%	91%	85%	
	totaal	460	158	180	122	98	60	112	68	122	6	48	31	69	37	23	30	58	23	19	80	36	
(18_1_3) Pesten (extern)	Ja	6%	5%	7%	11%	5%	5%	5%	17%	11%	0%	11%	0%	3%	9%	7%	8%	5%	23%	8%	5%	15%	
	totaal	460	158	180	122	98	60	112	68	122	6	48	31	69	37	23	30	58	23	19	80	36	
(18_1_4) Discriminatie (extern)	Ja	6%	4%	13%	11%	4%	3%	12%	15%	11%	0%	2%	2%	3%	15%	9%	13%	9%	20%	8%	8%	1%	
	totaal	460	158	180	122	98	60	112	68	122	6	48	31	69	37	23	30	58	23	19	80	36	
(18_2) Heeft de wg maatregelen genomen m.b.t. het risico van EXTERNE ongewenste omgangsvormen?	Ja	37%	34%	47%	71%	31%	41%	45%	60%	71%	14%	27%	23%	38%	36%	31%	40%	33%	85%	44%	68%	48%	
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(18_2_01) In kaart brengen van de risico's	Ja	17%	14%	23%	38%	13%	18%	23%	20%	38%	1%	11%	11%	17%	5%	16%	22%	23%	43%	19%	24%	16%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_2_02) De OR/PVT is betrokken bij de aanpak van externe ongewenste omgangsvormen	Ja	7%	3%	14%	32%	2%	6%	14%	18%	32%	6%	6%	4%	7%	0%	5%	20%	10%	67%	8%	6%	2%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_2_03) Huisregels waaraan bezoekers en cliënten zich moeten houden	Ja	30%	27%	37%	49%	25%	33%	37%	38%	49%	24%	31%	15%	21%	26%	28%	31%	28%	54%	43%	43%	52%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(18_2_04)Afspraken over minimale personeelsbezetting bij risicovolle taken	Ja	25%	24%	28%	25%	23%	25%	29%	24%	25%	5%	19%	5%	33%	12%	10%	36%	17%	36%	11%	35%	38%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_2_05)Protocol voor agressie en geweld	Ja	38%	33%	52%	66%	31%	39%	52%	53%	66%	9%	34%	29%	38%	26%	45%	41%	39%	78%	41%	50%	38%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_2_06)Procedure om incidenten te melden, registreren en / of analyseren	Ja	32%	28%	42%	59%	26%	32%	41%	52%	59%	18%	30%	27%	26%	7%	34%	36%	36%	77%	37%	56%	32%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_2_07)Fysieke beveiliging	Ja	18%	16%	20%	29%	17%	15%	20%	21%	29%	22%	14%	4%	20%	4%	13%	42%	19%	51%	16%	21%	18%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_2_08)Alarmsysteem en / of alarmprocedure	Ja	29%	29%	28%	35%	32%	22%	28%	29%	35%	6%	27%	4%	47%	15%	12%	43%	21%	48%	13%	30%	33%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_2_09)Het onderwerp ongewenste omgangsvormen staat regelmatig op de agenda van het werkoverleg	Ja	19%	16%	26%	34%	15%	18%	27%	21%	34%	0%	7%	11%	21%	9%	10%	16%	14%	38%	21%	38%	25%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_2_10)Opvang/nazorg na incidenten met agressie en geweld	Ja	25%	22%	31%	53%	19%	28%	31%	32%	53%	3%	19%	13%	28%	6%	20%	39%	28%	76%	28%	39%	17%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_2_11)Reactie naar de dader	Ja	27%	26%	30%	40%	24%	28%	30%	27%	40%	23%	20%	19%	24%	28%	20%	33%	20%	58%	20%	46%	30%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_2_12)Wg doet aangifte bij bedreiging of fysiek geweld	Ja	25%	24%	25%	43%	22%	29%	25%	27%	43%	7%	15%	18%	35%	6%	19%	39%	24%	64%	22%	27%	28%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_2_13)Schade wordt zoveel mogelijk verhaald op dader	Ja	12%	10%	14%	23%	9%	13%	13%	17%	23%	1%	4%	5%	14%	3%	16%	9%	12%	44%	11%	14%	13%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(18_2_14)Toezicht houden op verantwoord gedrag/ naleving van maatregelen	Ja	21%	18%	29%	34%	16%	22%	30%	22%	34%	18%	17%	20%	24%	15%	12%	23%	15%	57%	10%	21%	37%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_2_15)Training in omgang met agressie en geweld	Ja	20%	17%	26%	44%	16%	19%	26%	26%	44%	0%	12%	9%	28%	10%	14%	30%	17%	65%	20%	21%	21%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_2_16)Voorlichting en onderricht over de risico's	Ja	25%	23%	27%	43%	23%	23%	27%	27%	43%	22%	16%	17%	37%	5%	19%	24%	25%	54%	24%	25%	23%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_2_17)Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen maatregelen	Ja	21%	19%	23%	34%	18%	22%	24%	20%	34%	11%	15%	15%	25%	10%	13%	31%	18%	45%	14%	24%	28%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_2_18)Anders	Ja	17%	19%	14%	8%	20%	16%	13%	19%	8%	12%	18%	16%	16%	35%	20%	13%	24%	3%	18%	4%	13%	
	totaal	1179	480	480	219	304	176	326	154	219	23	200	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_3)Heeft wg een idee welke maatregelen daadwerkelijk bijdragen aan het verminderen van het risico van EXTERNE ongewenste omgangsvormen	Ja	70%	71%	66%	76%	74%	62%	65%	69%	76%	75%	71%	86%	67%	58%	62%	81%	65%	95%	65%	74%	83%	
	totaal	1180	480	481	219	304	176	327	154	219	23	201	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	
(18_3_01)In kaart brengen an de risico's	Ja	17%	16%	18%	30%	14%	23%	18%	19%	30%	4%	15%	9%	15%	2%	19%	9%	23%	23%	26%	25%	21%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_3_02)De OR/PVTis betrokken bij de aanpak van externe ongewenste omgangsvormen	Ja	4%	2%	9%	21%	2%	4%	8%	13%	21%	8%	5%	3%	6%	0%	10%	4%	3%	24%	9%	5%	2%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_3_03)Huisregels waaraan bezoekers en cliënten zich moeten houden	Ja	26%	24%	32%	33%	24%	27%	33%	30%	33%	25%	27%	16%	20%	8%	26%	17%	21%	39%	24%	44%	45%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(18_3_04)Afspraken over minimale personeelsbezetting bij risicovolle taken	Ja	19%	18%	21%	15%	17%	23%	22%	17%	15%	0%	18%	1%	31%	1%	9%	16%	11%	21%	14%	25%	27%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_3_05)Protocol voor agressie en geweld	Ja	32%	30%	36%	49%	29%	35%	35%	44%	49%	11%	33%	25%	40%	8%	38%	28%	26%	46%	41%	45%	27%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_3_06)Procedure om incidenten te melden/registreren/analyseren	Ja	22%	20%	25%	41%	20%	22%	23%	36%	41%	16%	22%	24%	20%	3%	28%	12%	13%	37%	32%	41%	24%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_3_07)Fysieke beveiliging	Ja	18%	18%	18%	20%	17%	21%	18%	18%	20%	11%	14%	1%	23%	4%	13%	20%	20%	31%	16%	21%	19%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_3_08)Alarmsysteem en / of alarmprocedure	Ja	23%	24%	19%	22%	25%	22%	19%	22%	22%	0%	25%	5%	35%	13%	20%	22%	17%	21%	8%	24%	28%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_3_09)Het onderwerp ongewenste omgangsvormen staat regelmatig op de agenda van het werkoverleg	Ja	18%	16%	20%	31%	17%	12%	22%	13%	31%	3%	10%	9%	22%	8%	18%	14%	9%	19%	26%	38%	8%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_3_10)Opvang/nazorg na incidenten met agressie en geweld	Ja	18%	17%	21%	32%	16%	17%	22%	12%	32%	3%	14%	18%	21%	6%	28%	27%	10%	29%	22%	30%	11%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_3_11)Reactie naar de dader	Ja	27%	26%	27%	35%	24%	30%	29%	19%	35%	39%	23%	25%	23%	28%	27%	20%	18%	33%	30%	42%	27%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_3_12)Werkgever doet aangifte bij bedreiging of fysiek geweld	Ja	18%	16%	22%	27%	15%	18%	23%	18%	27%	13%	18%	19%	20%	3%	30%	10%	9%	35%	18%	25%	20%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_3_13)Schade wordt zoveel mogelijk verhaald op dader	Ja	7%	6%	11%	17%	5%	7%	11%	12%	17%	3%	6%	4%	6%	0%	17%	2%	6%	16%	16%	10%	11%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(18_3_14)Toezicht houden op verantwoord gedrag/ naleving van maatregelen	Ja	19%	18%	21%	24%	16%	22%	22%	20%	24%	28%	19%	30%	17%	12%	14%	4%	10%	25%	14%	24%	29%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_3_15)Training in omgang met agressie en geweld	Ja	23%	19%	32%	39%	19%	21%	32%	29%	39%	0%	15%	7%	34%	15%	17%	20%	18%	44%	28%	25%	25%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_3_16)Voorlichting en onderricht oer de risico's	Ja	22%	22%	21%	30%	22%	23%	22%	18%	30%	27%	20%	13%	33%	10%	24%	13%	12%	27%	25%	26%	23%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_3_17)Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen maatregelen	Ja	16%	15%	17%	25%	15%	16%	18%	14%	25%	22%	19%	15%	19%	5%	13%	17%	11%	21%	10%	23%	16%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_3_18)Anders	Ja	21%	23%	17%	12%	23%	24%	16%	24%	12%	23%	18%	17%	18%	38%	22%	24%	32%	14%	19%	10%	19%	
	totaal	850	342	335	173	230	112	222	113	173	17	143	52	112	66	57	56	88	35	42	112	70	
(18_4) Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen die m.b.t. externe ongewenste omgangsvormen zijn genomen?	Geen mening	8%	8%	8%	8%	8%	9%	7%	11%	8%	12%	5%	18%	7%	18%	7%	4%	6%	0%	2%	7%	7%	
	Slecht	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	3%	0%	0%	
	Matig	10%	10%	11%	6%	9%	14%	11%	9%	6%	30%	13%	4%	13%	12%	15%	3%	4%	2%	13%	10%	7%	
	Voldoende	59%	62%	51%	50%	63%	58%	51%	50%	50%	46%	64%	70%	63%	53%	50%	69%	66%	44%	60%	48%	53%	
	Goed	23%	20%	30%	36%	20%	20%	31%	29%	36%	11%	16%	9%	17%	18%	28%	24%	24%	54%	22%	35%	32%	
	totaal	1180	480	481	219	304	176	327	154	219	23	201	72	163	102	83	68	132	41	65	147	83	

Tabel IV. 19 Interne ongewenste omgangsvormen

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren										
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(19_1)) Waren er in het afgelopen jaar op de arbeidsplaats wns e te maken hadden met INTERNE ongewenste omgangsvormen?	Ja	2%	1%	6%	18%	1%	3%	6%	9%	18%	4%	3%	2%	2%	2%	1%	6%	2%	17%	4%	4%	1%
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154
(19_1_1) Seksuele intimidatie (intern)	Ja	46%	50%	49%	29%	45%	53%	51%	41%	29%	55%	29%	55%	42%	65%	17%	100%	36%	48%	21%	41%	55%
	totaal	143	28	60	55	10	18	37	23	55	6	42	3	18	9	7	5	16	7	6	17	7
(19_1_2) Agressie en geweld (intern)	Ja	35%	39%	30%	40%	52%	31%	27%	43%	40%	20%	38%	55%	43%	37%	13%	79%	35%	39%	41%	11%	13%
	totaal	143	28	60	55	10	18	37	23	55	6	42	3	18	9	7	5	16	7	6	17	7
(19_1_3) Pesten (intern)	Ja	50%	52%	43%	63%	55%	50%	44%	41%	63%	25%	66%	44%	34%	5%	87%	100%	44%	53%	100%	69%	47%
	totaal	143	28	60	55	10	18	37	23	55	6	42	3	18	9	7	5	16	7	6	17	7
(19_1_4) Discriminatie (intern)	Ja	21%	24%	11%	38%	49%	9%	10%	15%	38%	0%	34%	100%	3%	2%	13%	79%	3%	32%	41%	21%	13%
	totaal	143	28	60	55	10	18	37	23	55	6	42	3	18	9	7	5	16	7	6	17	7
(19_2) Heeft wg maatregelen genomen m.b.t. het risico van interne ongewenste omgangsvormen?	Ja	26%	20%	51%	84%	16%	31%	49%	63%	84%	27%	32%	21%	27%	11%	29%	30%	23%	87%	36%	40%	25%
	totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154
(19_2_01) In kaart brengen van de risico's	Ja	18%	16%	18%	29%	15%	19%	18%	19%	29%	9%	18%	3%	20%	1%	16%	16%	24%	42%	18%	20%	20%
	totaal	1113	324	526	263	173	151	361	165	263	45	277	67	148	52	93	61	114	39	59	105	53
(19_2_02) Inzichtelijk maken van omvang en/of aard van interne ongewenste omgangsvormen	Ja	9%	7%	12%	19%	6%	8%	13%	8%	19%	10%	10%	6%	9%	8%	11%	8%	8%	29%	11%	12%	10%
	totaal	1113	324	526	263	173	151	361	165	263	45	277	67	148	52	93	61	114	39	59	105	53
(19_2_03) De ondernemingsraad/pvt is betrokken bij de aanpak van interne ongewenste omgangsvormen	Ja	10%	4%	15%	37%	3%	7%	13%	27%	37%	9%	15%	6%	8%	1%	7%	19%	15%	51%	18%	8%	7%
	totaal	1113	324	526	263	173	151	361	165	263	45	277	67	148	52	93	61	114	39	59	105	53

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren										
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(19_2_04) Het onderwerp interne ongewenste omgangsvormen staat regelmatig op agenda	Ja	16%	14%	18%	26%	14%	14%	19%	14%	26%	15%	16%	6%	16%	6%	4%	8%	19%	30%	32%	27%	19%
	totaal	1113	324	526	263	173	151	361	165	263	45	277	67	148	52	93	61	114	39	59	105	53
(19_2_05) Gedragscode voor onderlinge omgangsvormen	Ja	56%	54%	59%	65%	54%	54%	60%	58%	65%	62%	59%	57%	58%	29%	69%	69%	52%	58%	56%	51%	57%
	totaal	1113	324	526	263	173	151	361	165	263	45	277	67	148	52	93	61	114	39	59	105	53
(19_2_06) Onafhankelijke vertrouwenspersoon	Ja	48%	38%	60%	77%	33%	47%	58%	71%	77%	40%	55%	27%	41%	23%	47%	72%	63%	89%	56%	57%	34%
	totaal	1113	324	526	263	173	151	361	165	263	45	277	67	148	52	93	61	114	39	59	105	53
(19_2_07) Klachtenprocedure opgesteld en bekendgemaakt	Ja	28%	21%	36%	58%	18%	27%	34%	46%	58%	20%	35%	15%	31%	1%	30%	41%	32%	75%	39%	28%	20%
	totaal	1113	324	526	263	173	151	361	165	263	45	277	67	148	52	93	61	114	39	59	105	53
(19_2_08) Onafhankelijke klachtencommissie aangesteld	Ja	11%	6%	16%	32%	3%	10%	15%	22%	32%	1%	10%	5%	12%	0%	10%	31%	12%	45%	22%	11%	2%
	totaal	1113	324	526	263	173	151	361	165	263	45	277	67	148	52	93	61	114	39	59	105	53
(19_2_09) Toezicht houden op verantwoord gedrag/ naleving van maatregelen	Ja	42%	44%	39%	46%	41%	48%	37%	49%	46%	55%	39%	40%	41%	47%	35%	67%	35%	47%	45%	42%	54%
	totaal	1113	324	526	263	173	151	361	165	263	45	277	67	148	52	93	61	114	39	59	105	53
(19_2_10) Voorlichtingen onderricht over de risico's	Ja	21%	21%	18%	33%	21%	22%	18%	22%	33%	12%	20%	11%	20%	2%	15%	26%	26%	47%	22%	30%	28%
	totaal	1113	324	526	263	173	151	361	165	263	45	277	67	148	52	93	61	114	39	59	105	53
(19_2_11) Voorlichtingen onderricht over genomen/te nemen maatregelen	Ja	15%	14%	17%	22%	12%	17%	17%	17%	22%	11%	15%	4%	16%	0%	9%	20%	21%	37%	13%	20%	16%
	totaal	1113	324	526	263	173	151	361	165	263	45	277	67	148	52	93	61	114	39	59	105	53
(19_2_12) Anders	Ja	15%	16%	15%	12%	15%	16%	16%	11%	12%	15%	18%	10%	20%	50%	14%	11%	7%	5%	14%	15%	7%
	totaal	1113	324	526	263	173	151	361	165	263	45	277	67	148	52	93	61	114	39	59	105	53

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(19_3) Heeft wg een idee welke maatregelen daadwerkelijk bijdragen aan het verminderen van het risico van INTERNE ongewenste omgangsvormen ?	Ja	71%	71%	69%	74%	74%	66%	69%	67%	74%	69%	67%	81%	72%	75%	74%	54%	62%	84%	74%	71%	80%	
	totaal	1113	324	526	263	173	151	361	165	263	45	277	67	148	52	93	61	114	39	59	105	53	
(19_3_01) In kaart brengen van de risico's	Ja	18%	18%	15%	25%	17%	21%	15%	18%	25%	15%	17%	2%	20%	1%	20%	17%	16%	36%	18%	24%	25%	
	totaal	802	228	375	199	126	102	259	116	199	31	201	46	106	40	66	43	77	28	42	79	43	
(19_3_02) Inzichtelijk maken van omvang/aard van interne ongewenste omgangsvormen	Ja	9%	7%	12%	17%	5%	12%	12%	8%	17%	14%	12%	1%	9%	0%	13%	16%	5%	26%	9%	19%	1%	
	totaal	802	228	375	199	126	102	259	116	199	31	201	46	106	40	66	43	77	28	42	79	43	
(19_3_03) De OR/PVT is betrokken bij de aanpak van interne ongewenste	Ja	7%	4%	8%	25%	2%	7%	6%	17%	25%	5%	10%	3%	3%	0%	9%	12%	6%	26%	15%	13%	1%	
	totaal	802	228	375	199	126	102	259	116	199	31	201	46	106	40	66	43	77	28	42	79	43	
(19_3_04) Het onderwerp interne ongewenste omgangsvormen staat regelmatig op agenda	Ja	17%	16%	16%	28%	17%	14%	17%	9%	28%	9%	18%	7%	20%	0%	15%	7%	16%	25%	25%	25%	17%	
	totaal	802	228	375	199	126	102	259	116	199	31	201	46	106	40	66	43	77	28	42	79	43	
(19_3_05) Gedragscode voor onderlinge omgangsvormen	Ja	47%	45%	48%	56%	43%	49%	49%	45%	56%	49%	51%	49%	47%	10%	52%	51%	49%	40%	41%	45%	50%	
	totaal	802	228	375	199	126	102	259	116	199	31	201	46	106	40	66	43	77	28	42	79	43	
(19_3_06) Onafhankelijke vertrouwenspersoon	Ja	34%	27%	44%	56%	22%	35%	44%	43%	56%	30%	42%	15%	30%	22%	31%	64%	39%	71%	48%	45%	26%	
	totaal	802	228	375	199	126	102	259	116	199	31	201	46	106	40	66	43	77	28	42	79	43	
(19_3_07) Klachtenprocedure opgesteld en bekendgemaakt	Ja	20%	14%	29%	36%	12%	18%	28%	33%	36%	20%	24%	10%	20%	1%	24%	14%	26%	43%	23%	25%	16%	
	totaal	802	228	375	199	126	102	259	116	199	31	201	46	106	40	66	43	77	28	42	79	43	
(19_3_08) Onafhankelijke klachtencommissie aangesteld	Ja	11%	7%	16%	21%	5%	10%	15%	20%	21%	1%	7%	1%	14%	0%	12%	14%	17%	40%	17%	12%	2%	
	totaal	802	228	375	199	126	102	259	116	199	31	201	46	106	40	66	43	77	28	42	79	43	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(19_3_09)Toezicht houden op verantwoord gedrag/ naleving van maatregelen	Ja	43%	44%	40%	42%	46%	41%	39%	47%	42%	50%	42%	41%	47%	53%	39%	27%	29%	40%	41%	47%	53%	
	totaal	802	228	375	199	126	102	259	116	199	31	201	46	106	40	66	43	77	28	42	79	43	
(19_3_10)Voorlichting en onderricht over de risico's	Ja	19%	20%	18%	24%	20%	18%	18%	16%	24%	5%	18%	12%	17%	0%	20%	18%	30%	25%	17%	34%	15%	
	totaal	802	228	375	199	126	102	259	116	199	31	201	46	106	40	66	43	77	28	42	79	43	
(19_3_11)Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen maatregelen	Ja	13%	12%	13%	19%	12%	13%	13%	15%	19%	5%	15%	7%	10%	0%	15%	12%	22%	25%	13%	21%	7%	
	totaal	802	228	375	199	126	102	259	116	199	31	201	46	106	40	66	43	77	28	42	79	43	
(19_3_12)Anders	Ja	22%	22%	23%	12%	20%	27%	23%	23%	12%	26%	18%	32%	22%	44%	11%	24%	21%	20%	13%	21%	17%	
	totaal	802	228	375	199	126	102	259	116	199	31	201	46	106	40	66	43	77	28	42	79	43	
(19_4)Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen die m.b.t. interne ongewenste omgangsvormen zijn genomen	Geen mening	6%	6%	5%	6%	8%	3%	5%	8%	6%	3%	3%	24%	7%	10%	4%	5%	4%	0%	4%	5%	4%	
	Slecht	0%	0%	1%	0%	0%	0%	1%	1%	0%	2%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	
	Matig	7%	7%	7%	7%	5%	11%	8%	3%	7%	19%	9%	7%	7%	6%	5%	2%	4%	1%	2%	8%	6%	
	Voldoende	61%	65%	55%	56%	64%	67%	55%	56%	56%	59%	59%	65%	63%	72%	59%	70%	61%	56%	76%	56%	48%	
	Goed	26%	22%	32%	31%	24%	19%	32%	32%	31%	16%	28%	4%	23%	12%	32%	23%	31%	43%	17%	31%	41%	
	totaal	1113	324	526	263	173	151	361	165	263	45	277	67	148	52	93	61	114	39	59	105	53	

Tabel IV. 20 Enkele overige arbeidsrisico's

			Grootteklasse 3			Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening
(20_1) Zijn er op de arbeidsplaats wns die in aanraking kunnen komen met hete of koude oppervlakten of hete/koude vloeistoffen of die werken in de buurt van open vlammen?	Ja	16%	15%	22%	28%	13%	20%	22%	21%	28%	6%	36%	18%	14%	46%	4%	2%	7%	15%	9%	20%	10%
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154
(20_2) Zijn er op de arbeidsplaats wns die bij hun werk blootgesteld kunnen worden aan te hoge of te lage omgevingstemperaturen?	Ja	7%	7%	10%	14%	7%	8%	9%	16%	14%	27%	12%	24%	5%	1%	3%	0%	7%	10%	4%	1%	7%
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154
(20_3) Zijn er op de arbeidsplaats wns die bij hun werk blootgesteld kunnen worden aan electrocutiegevaar?	Ja	6%	5%	11%	19%	4%	6%	10%	16%	19%	3%	14%	27%	4%	1%	6%	0%	5%	14%	4%	0%	3%
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154
(20_4)Zijn er op de arbeidsplaats wns die in, op of rond water of andere vloeistoffen werken, waarbij het risico bestaat om te verdrinken ?	Ja	3%	3%	5%	4%	3%	4%	5%	4%	4%	6%	5%	11%	1%	0%	2%	3%	5%	17%	0%	1%	5%
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154
(20_5) Zijn er op de arbeidsplaats wns ie bij hun werk in contact kunnen komen met dieren?	Ja	7%	7%	6%	9%	7%	6%	6%	5%	9%	41%	3%	10%	3%	0%	4%	0%	7%	34%	3%	6%	12%
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154

Tabel IV. 21 Duurzame inzetbaarheid

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(21_1)Heeft wg maatregelen genomen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van wns?	Ja	47%	41%	68%	88%	39%	48%	66%	81%	88%	39%	54%	46%	44%	15%	55%	52%	52%	94%	60%	58%	50%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(v21_1_01) Meten werkvermogen van wns	Ja	8%	6%	11%	16%	5%	9%	10%	15%	16%	4%	8%	5%	11%	8%	9%	8%	4%	25%	4%	13%	6%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_02)Inzetbaarheidsgesprek voeren	Ja	25%	22%	29%	53%	20%	27%	26%	43%	53%	13%	23%	21%	28%	7%	21%	34%	20%	65%	31%	40%	25%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_03)Gezondheidsbeleid/stimuleren van gezondheid	Ja	38%	34%	44%	66%	33%	39%	43%	54%	66%	15%	39%	27%	40%	7%	40%	48%	43%	68%	37%	41%	43%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_04)Maatregelen op gebied van fysieke belasting	Ja	42%	40%	46%	56%	38%	46%	46%	48%	56%	63%	51%	60%	53%	22%	37%	19%	27%	39%	12%	41%	52%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_05)Maatregelen op gebied van werkdruk	Ja	38%	37%	40%	56%	36%	38%	40%	39%	56%	32%	30%	21%	37%	30%	37%	47%	42%	52%	48%	52%	42%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_06)Stimuleren van scholings- en/of cursusdeelname wns	Ja	43%	42%	45%	55%	39%	50%	44%	54%	55%	26%	45%	40%	39%	10%	50%	65%	39%	75%	59%	66%	39%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_07)Beschikbaar stellen arbeidsmiddelen	Ja	45%	42%	50%	62%	42%	44%	50%	56%	62%	32%	44%	37%	38%	7%	56%	63%	51%	73%	48%	55%	47%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_08)Aanpassing werkplek wns	Ja	35%	32%	40%	53%	31%	35%	40%	45%	53%	35%	33%	24%	26%	9%	39%	48%	43%	54%	37%	51%	29%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_09)Flexibele werktijden/zelfroosteren	Ja	37%	37%	35%	46%	37%	36%	34%	44%	46%	18%	27%	15%	31%	6%	48%	43%	50%	73%	58%	42%	44%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_10)Mogelijkheid tot thuis werken	Ja	24%	21%	30%	41%	22%	21%	29%	38%	41%	3%	14%	9%	13%	1%	44%	52%	44%	67%	44%	15%	17%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_11)Actiefloopbaanbeleid	Ja	15%	10%	24%	43%	8%	16%	22%	39%	43%	5%	12%	6%	11%	5%	13%	30%	20%	66%	18%	27%	11%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(21_1_12)Breder inzetbaar maken van wns	Ja	24%	21%	33%	41%	17%	31%	32%	36%	41%	18%	30%	22%	25%	11%	28%	38%	19%	39%	24%	29%	24%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_13)Vrijstellen van bezwarende arbeidsomstandigheden	Ja	10%	8%	13%	15%	7%	11%	12%	16%	15%	13%	13%	22%	8%	4%	4%	5%	7%	16%	5%	12%	9%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_14)Vrijstellen oudere wns van overwerk, onregelmatige diensten en ploegendiensten	Ja	6%	2%	12%	27%	2%	4%	11%	20%	27%	5%	12%	8%	7%	6%	5%	5%	2%	33%	3%	5%	4%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_15)Taakverlichting/ander takenpakket wns	Ja	20%	17%	28%	40%	14%	25%	26%	41%	40%	21%	20%	27%	25%	26%	14%	20%	15%	49%	22%	22%	14%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_16)Deeltijd pensioen (deeltijd vut)	Ja	8%	6%	12%	33%	5%	9%	11%	18%	33%	5%	11%	15%	9%	1%	8%	23%	5%	49%	11%	7%	3%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_17)Aanpassing van werktijden wns	Ja	31%	26%	43%	53%	22%	36%	43%	41%	53%	20%	33%	21%	28%	18%	33%	33%	35%	43%	35%	47%	24%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_18)Beloningsbeleid	Ja	6%	5%	9%	8%	4%	8%	9%	10%	8%	1%	5%	2%	8%	5%	8%	1%	7%	19%	10%	6%	4%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_19)Teruggang in functie en/of salaris wns	Ja	4%	2%	7%	22%	1%	5%	6%	11%	22%	3%	4%	0%	7%	0%	3%	16%	3%	29%	9%	4%	4%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_1_20)Anders	Ja	8%	9%	3%	5%	10%	9%	3%	4%	5%	9%	6%	11%	5%	17%	11%	4%	8%	5%	2%	10%	7%	
	Totaal	1607	668	672	267	427	241	470	202	267	58	413	132	206	48	139	87	183	45	87	122	87	
(21_2)Heeft wg maatregelen genomen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van chronische zieke wns ?	N.v.t. deze groep is niet in loondienst van wg	89%	92%	76%	51%	93%	90%	78%	61%	51%	91%	85%	86%	87%	94%	85%	85%	94%	21%	89%	88%	88%	
	Nee	4%	4%	6%	6%	4%	4%	6%	12%	6%	5%	5%	7%	6%	4%	5%	2%	2%	3%	2%	1%	4%	
	Ja	7%	4%	18%	43%	3%	6%	16%	27%	43%	4%	9%	7%	7%	2%	10%	13%	4%	76%	10%	10%	8%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(21_2_01)Meten werkvermogen van wns.	Ja	14%	10%	15%	27%	10%	11%	15%	15%	27%	2%	23%	17%	13%	0%	13%	16%	18%	24%	22%	18%	1%	
	Totaal	409	75	195	139	43	32	117	78	139	10	93	25	48	10	40	30	39	28	18	44	24	
(21_2_02)Inzetbaarheidsgesprek voeren	Ja	33%	21%	39%	56%	20%	23%	38%	43%	56%	22%	36%	25%	21%	7%	35%	59%	46%	47%	68%	45%	16%	
	Totaal	409	75	195	139	43	32	117	78	139	10	93	25	48	10	40	30	39	28	18	44	24	
(21_2_03)Gezondheidsbeleid / stimuleren van gezondheid	Ja	20%	15%	23%	28%	19%	8%	21%	33%	28%	10%	27%	3%	7%	14%	25%	41%	39%	32%	27%	34%	2%	
	Totaal	409	75	195	139	43	32	117	78	139	10	93	25	48	10	40	30	39	28	18	44	24	
(21_2_04)Aanpassing werkplek wns	Ja	48%	40%	49%	69%	48%	26%	48%	55%	69%	51%	40%	33%	47%	17%	39%	95%	63%	85%	59%	52%	22%	
	Totaal	409	75	195	139	43	32	117	78	139	10	93	25	48	10	40	30	39	28	18	44	24	
(21_2_05)Flexibele werktijden/zelfroosteren	Ja	36%	30%	40%	47%	29%	32%	37%	51%	47%	40%	42%	23%	28%	4%	38%	63%	39%	58%	64%	57%	10%	
	Totaal	409	75	195	139	43	32	117	78	139	10	93	25	48	10	40	30	39	28	18	44	24	
(21_2_06)Taakverlichting/ander takenpakket wns	Ja	53%	46%	58%	60%	40%	57%	59%	51%	60%	52%	54%	63%	56%	26%	45%	26%	55%	66%	36%	81%	26%	
	Totaal	409	75	195	139	43	32	117	78	139	10	93	25	48	10	40	30	39	28	18	44	24	
(21_2_07)Aanpassing van werktijden wns	Ja	37%	34%	37%	44%	33%	36%	34%	54%	44%	54%	37%	35%	38%	64%	22%	23%	34%	47%	55%	36%	40%	
	Totaal	409	75	195	139	43	32	117	78	139	10	93	25	48	10	40	30	39	28	18	44	24	
(21_2_08)Anders	Ja	14%	17%	11%	10%	21%	10%	11%	10%	10%	16%	7%	0%	21%	0%	15%	3%	11%	17%	7%	11%	28%	
	Totaal	409	75	195	139	43	32	117	78	139	10	93	25	48	10	40	30	39	28	18	44	24	
(21_3)Heeft wg maatregelen genomen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van oudere wns met zwaar fysiek werk, die werken in ploegendiensten/onregelmatig werken?	N.v.t., deze groep is niet in loondienst van wg	88%	91%	75%	56%	92%	87%	76%	65%	56%	82%	73%	74%	87%	94%	88%	93%	94%	71%	98%	88%	90%	
	Nee	7%	6%	10%	10%	5%	9%	9%	13%	10%	11%	13%	11%	7%	3%	7%	6%	4%	7%	1%	8%	7%	
	Ja	6%	3%	16%	34%	2%	5%	15%	22%	34%	6%	13%	16%	6%	3%	5%	1%	2%	22%	1%	4%	4%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(21_3_10)Meten werkvermogen van wns.	Ja	0%	0%	0%	4%	0%	0%	0%	1%	4%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	5%	0%	0%	1%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(21_3_02)Inzetbaarheidsgesprek voeren	Ja	1%	1%	3%	14%	0%	1%	2%	7%	14%	1%	2%	3%	1%	0%	1%	0%	1%	6%	1%	1%	0%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren												
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening		
(21_3_03)Gezondheidsbeleid / stimuleren van gezondheid	Ja	1%	1%	3%	11%	1%	0%	3%	6%	11%	1%	2%	3%	1%	0%	1%	1%	1%	5%	0%	1%	1%		
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154		
(21_3_04)Maatregelen op gebied van fysieke belasting	Ja	3%	2%	7%	19%	1%	3%	6%	11%	19%	3%	6%	10%	3%	1%	2%	0%	1%	12%	0%	2%	2%		
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154		
(21_3_05)Maatregelen op gebied van werkdruk	Ja	1%	0%	2%	11%	0%	0%	2%	3%	11%	0%	1%	1%	1%	0%	1%	1%	0%	8%	1%	1%	0%		
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154		
(21_3_06)Actiefloopbaanbeleid	Ja	0%	0%	1%	7%	0%	0%	1%	3%	7%	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	10%	1%	0%	0%		
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154		
(21_3_07)Vrijstellen oudere werknemers van overwerk, onregelmatige diensten en ploegendiensten	Ja	1%	0%	4%	17%	0%	0%	4%	7%	17%	1%	5%	1%	1%	1%	1%	0%	0%	14%	1%	1%	2%		
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154		
(21_3_08)Taakverlichting/ander takenpakket wns	Ja	3%	1%	7%	17%	1%	3%	6%	15%	17%	2%	6%	6%	3%	2%	1%	0%	2%	8%	1%	2%	0%		
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154		
(21_3_09)Deeltijd pensioen (deeltijd vut) tekst	Ja	1%	0%	2%	11%	0%	0%	2%	1%	11%	0%	2%	3%	0%	0%	1%	0%	1%	3%	1%	0%	0%		
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154		
(21_3_10)Aanpassing van werktijden wns	Ja	2%	0%	7%	15%	0%	1%	7%	8%	15%	2%	7%	4%	1%	2%	2%	0%	1%	3%	1%	1%	1%		
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154		
(21_3_11)Beloningsbeleid	Ja	0%	0%	1%	2%	0%	0%	1%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154		
(21_3_12)Teruggang in functie en/of salaris wns	Ja	0%	0%	1%	4%	0%	0%	1%	1%	4%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%		
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154		
(21_3_13)Anders	Ja	1%	0%	1%	2%	0%	1%	1%	1%	2%	1%	1%	2%	1%	0%	0%	0%	0%	6%	0%	1%	0%		
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154		

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren												
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening		
(21_4))Heeft wg maatregelen genomen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van wns met lage opleiding?	N.v.t. deze groep is niet in loondienst van wg	74%	77%	60%	48%	79%	72%	62%	48%	48%	52%	60%	55%	68%	80%	79%	93%	84%	61%	94%	91%	69%		
	Nee	19%	17%	25%	22%	16%	22%	25%	31%	22%	36%	26%	31%	24%	13%	17%	3%	10%	8%	5%	7%	23%		
	Ja	7%	5%	15%	30%	5%	6%	14%	21%	30%	11%	13%	13%	8%	7%	3%	5%	6%	31%	1%	1%	7%		
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154		
(v21_4_1) Gezondheidsbeleid / stimuleren van gezondheid	Ja	23%	23%	23%	28%	23%	25%	20%	38%	28%	29%	24%	14%	10%	6%	54%	89%	25%	27%	0%	61%	61%		
	Totaal	344	87	165	92	55	32	105	60	92	20	116	42	46	28	17	4	31	11	3	12	14		
(21_4_2)Stimuleren van scholings- en/of cursusdeelname wns	Ja	67%	63%	70%	76%	60%	74%	72%	62%	76%	57%	60%	70%	74%	28%	79%	89%	68%	73%	100%	86%	80%		
	Totaal	344	87	165	92	55	32	105	60	92	20	116	42	46	28	17	4	31	11	3	12	14		
(21_4_3)Actief loopbaanbeleid	Ja	17%	10%	23%	37%	6%	25%	23%	25%	37%	14%	21%	8%	16%	15%	6%	98%	10%	58%	22%	93%	14%		
	Totaal	344	87	165	92	55	32	105	60	92	20	116	42	46	28	17	4	31	11	3	12	14		
(21_4_4)Breder inzetbaar maken van wns	Ja	46%	37%	60%	54%	32%	50%	62%	50%	54%	91%	48%	30%	50%	30%	70%	11%	35%	58%	22%	70%	44%		
	Totaal	344	87	165	92	55	32	105	60	92	20	116	42	46	28	17	4	31	11	3	12	14		
(21_4_5)Anders	Ja	19%	24%	13%	10%	28%	11%	15%	8%	10%	23%	15%	20%	13%	47%	6%	0%	25%	35%	0%	13%	14%		
	Totaal	344	87	165	92	55	32	105	60	92	20	116	42	46	28	17	4	31	11	3	12	14		

Tabel IV. 22 Oordeel inspecteur

			Grootteklasse 3				Grootteklasse 5					Sectoren											
Vraag	Antwoordcategorie	totaal	1 t/m 9 wns	10 t/m 99 wns	100 of meer wns	1-4 wns	5-9 wns	10-49 wns	50-99 wns	100 of meer wns	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en Informatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijs	Zorg	Overige dienstverlening	
(22_1) Ben je, als inspecteur, van mening dat alle belangrijke risico's in de RI&E zijn onderkend?	Ja, alle belangrijke risico's	30%	25%	49%	73%	23%	31%	48%	56%	73%	32%	39%	35%	27%	10%	27%	36%	34%	74%	25%	43%	26%	
	Alleen een deel van de belangrijke risico's	17%	16%	22%	19%	13%	23%	22%	26%	19%	22%	22%	24%	17%	8%	16%	14%	15%	18%	17%	17%	17%	
	Nee	1%	1%	1%	0%	1%	1%	2%	1%	0%	3%	2%	1%	1%	2%	2%	1%	0%	1%	0%	1%	1%	
	Geen RI&E/ RI&E niet kunnen inzien	52%	58%	27%	8%	62%	44%	29%	18%	8%	43%	36%	40%	55%	80%	55%	49%	51%	6%	57%	39%	56%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	
(22_2) Hoe beoordeel je, als inspecteur, de housekeeping op de werkvloer?	Geen mening	6%	7%	4%	4%	7%	6%	4%	4%	4%	5%	1%	15%	1%	22%	8%	6%	5%	6%	3%	4%	5%	
	Slecht	1%	2%	1%	0%	2%	1%	1%	0%	0%	2%	2%	0%	3%	0%	3%	0%	1%	0%	1%	0%	2%	
	Matig	7%	8%	5%	2%	8%	6%	5%	4%	2%	16%	15%	14%	8%	2%	6%	4%	6%	3%	3%	3%	3%	
	Voldoende	46%	47%	45%	32%	46%	49%	47%	31%	32%	56%	44%	45%	57%	54%	40%	25%	39%	15%	49%	33%	45%	
	Goed	39%	37%	44%	62%	37%	37%	42%	61%	62%	20%	38%	26%	31%	22%	43%	64%	50%	77%	45%	61%	45%	
	Totaal	2787	1526	954	307	1056	470	709	245	307	132	658	222	385	200	218	130	317	51	134	186	154	

Bijlage V. Vragenlijst Arbo in bedrijf 2016

Arbo in bedrijf 2015-2016

Projectnummer: A1318

Naam inspecteur: _____

Naam gesprekspartner: _____

OR/PIT-vertegenwoordiging: Ja / Nee

Introductie

Deze vragenlijst wordt op vestigings/locatie-niveau afgenomen. Met het begrip vestiging of locatie wordt bedoeld de vestiging of locatie van het bedrijf waar je op dat moment aanwezig bent en waar je de monitor afneemt. Sommige vragen hebben betrekking op het bedrijf waar de vestiging of locatie eventueel deel van uitmaakt. In die gevallen wordt dit specifiek aangegeven met het begrip bedrijf. Bestaat het bedrijf uit één vestiging of locatie, dan is er geen onderscheid tussen het begrip bedrijf en vestiging of locatie. Uit praktische overwegingen spreken we verder in de vragenlijst van “vestiging” en laten we de toevoeging “of locatie” vervallen. Als het gaat om de risico's die werknemers lopen, dan spreken we van arbeidsplaats, omdat werknemers werkzaam kunnen zijn op een andere plek dan de vestiging of locatie die jij bezoekt (bijvoorbeeld bij een aannemer).

Het medezeggenschapsorgaan (OR of PVT) heeft het recht om bij het bedrijfsbezoek aanwezig te zijn. Ga daarom als eerste na of een vertegenwoordiger van de OR of PVT (indien aanwezig) van deze mogelijkheid gebruik wenst te maken.

Bij een aantal vragen is in de vragenlijst een korte toelichting gegeven. Een uitgebreidere toelichting op de vragen is te vinden in de onderzoeksaanwijzing. Als een vraag uitgebreider wordt toegelicht in de onderzoeksaanwijzing dan is dat in de betreffende vraag aangegeven met een “*” teken. In DIWI staat aanvullende documentatie (dossier 2363 – gegevensverzameling – map voor de inspecteurs).

Let op: beantwoord zelf vooraf alvast vraag 9_1 over de arbocatalogus en wanneer je de RI&E/PvA van te voren hebt laten mailen ook deels module 1.

0. ALGEMENE VRAGEN

Toelichting vraag 0_0a:

Hier vul je de naam van de vestiging van het bedrijf in waar je de monitor afneemt. Dit is een controlevraag omdat soms een verkeerd zaaknummer of SBI-2008 nummer in Enquido wordt ingevuld. Wanneer een verkeerd zaaknummer of SBI-2008 nummer wordt ingevuld, kunnen wij niet achterhalen over welke vestiging/ bedrijf het gaat.

0_0a Naam van de vestiging

Naam: _____

0_0b Zaaknummer:

0_0c Datum van het bedrijfsbezoek

D	D	M	M	J	J

Toelichting vraag 0_1:

Hier dien je de eerste vijf posities van de SBI-2008 in te vullen. Het gaat om de SBI-2008 code (Standaard bedrijfsindeling van het Centraal Bureau voor de Statistiek, juli 2008). In diwi (dossier 2363, map gegevensverzameling, dan ‘map voor inspecteurs’ vind je een overzicht van de verschillende SBICodes.

Als de activiteiten niet passen bij de SBI-2008 code op de vestigingskaart, zoek je in het overzicht van sbi codes de juiste code en noteer je deze bij vraag 0_1.

- Eventuele voorlooppullen moeten ook worden ingevuld. Dat laatste is belangrijk, omdat de vestiging anders achteraf mogelijk verkeerd ingedeeld wordt. Bijvoorbeeld: Fokken en houden van dieren (SBI=‘014’) wordt ‘01400’. Zonder voorlooppul zou dit bedrijf gezien worden als behorend tot ‘Vervaardiging van kleding (‘14’). Indien de vijfcijferige SBI-2008 code niet te achterhalen is, dan vul je de beschikbare cijfers aan met nullen. Bijvoorbeeld: ‘152’ wordt dan ‘15200’ en ‘20’ wordt ‘20000’.

0_1. SBI-2008 code: 5 posities

----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

Toelichting vraag 0_2:

- Bij vraag 0_2 gaat het uitsluitend om het aantal werknemers in (loon)dienst van de bezochte vestiging. Met de werknemers in (loon)dienst wordt bedoeld: alle werknemers die op de loonlijst staan incl. payroll-werknemers, werknemers met een parttime of een nuluren-contract, etc.

Dus daarbij dien je mee te tellen:

- werknemers die op het moment van bedrijfsbezoek niet aanwezig zijn, bijvoorbeeld wegens ziekte of verlof.
- werknemers die op een andere locatie werken (bv. bij installatiebedrijven).
- bij uitzend-/detacheringbureaus de verhuurde uitzend-/detacheringkrachten meertellen bij vraag 0_2. Dit zijn werknemers in loondienst die elders werkzaamheden verrichten. Zij tellen wel mee als werknemers in loondienst van het uitzend-/detacheringsbureau bij vraag 0_2, maar worden bij vraag 0_3 meegeteld bij de bedrijven waar zij werken/ingeleend zijn (en niet bij het uitzend-/detacheringsbureau). Bijvoorbeeld: een uitzendbureau met 3 intercedenten op kantoor en 100 uitzendkrachten in dienst, telt 103 werknemers bij vraag 0_2 en 3 bij vraag 0_3.

- Voor Arbo in Bedrijf worden vestigingen geselecteerd met ten minste 2 werknemers. Het kan voorkomen dat een vestiging bij bezoek geen werknemer in loondienst blijkt te hebben. De vestiging heeft bv. alleen een werkgever en tijdelijke werknemers (niet in loondienst). Vul in dat geval 0 werknemers in en geef aan het einde van de vragenlijst in het

tekstvak "Algemene opmerkingen" een korte toelichting van de werksituatie.

0_2. Hoeveel werknemers zijn in loondienst bij de vestiging op de peildatum 1-10-2015?*

Aantal: _____

Toelichting vraag 0_3:

Het aantal werknemers dat je bij vraag 0_3 moet vermelden is:

Het aantal werknemers van vraag 0_2 plus:

- ingehuurde uitzendkrachten, freelancers of ZZP'ers (bij vraag 0_3 worden uitzendkrachten dus bij het inlenende bedrijf meegeteld).
- oproep-/vakantiekrachten, stagiaires en meewerkende gezinsleden die niet op de loonlijst staan.
- proefplaatsingskandidaten, uitvoerders van een taakstraf, gevangenen en tbs'ers.
- werknemers met een WIA/WAO uitkering zonder loon.

Daarvan moet je aftrekken:

- de verhuurde werknemers, in het geval van uitzend-/detacheringbureaus.

De volgende categorieën werknemers tel je niet mee:

- eventuele vrijwilligers, tenzij het om vrijwillige brandweerlieden gaat.
- de werknemers van andere bedrijven die voor een tijdelijke opdracht in de vestiging aanwezig zijn, zoals onderhoudsmonteurs. Dergelijke bedrijven worden in het kader van Arbo in bedrijf ook bezocht. Wanneer wij de werknemers van ingeschakelde bedrijven zouden meetellen zou dat tot dubbeltellingen kunnen leiden.

0_3. Wat is het totale aantal werknemers van de vestiging op de peildatum 1-10-2015?*

Aantal: _____

Toelichting vraag 0_4:

Het gaat alleen om vestigingen in Nederland. Eventuele vestigingen in het buitenland blijven buiten beschouwing.

0_4. Bestaat uw bedrijf alleen uit deze vestiging?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, het bedrijf bestaat uit meerdere vestigingen

0_5. Is de afname van de vragenlijst gecombineerd met een volledige rondgang door de vestiging?

- ☐ Ja, met een volledige rondgang op de vestiging
- ☐ Nee, alleen met een gedeeltelijke rondgang
- ☐ Nee, helemaal geen rondgang

1. RISICO-INVENTARISATIE EN -EVALUATIE (RI&E) EN PLAN VAN AANPAK (PvA)

Voor een goede uitvoering van het monitoronderzoek is het noodzakelijk dat je de RI&E/PvA, als deze er is, inziet. Het is handig als je de RI&E/PvA al van te voren laat mailen, dan kun je deze module en enkele vragen van andere modules (nl v3_2, v7_5) alvast invullen voor het bezoek en alleen nog even doornemen/checken met de werkgever. Lukt dat niet dan ligt de RI&E/PvA als het goed is klaar voor je.

Indien de RI&E/PvA volgens de werkgever alleen digitaal beschikbaar is, sta er dan op deze toch in te mogen zien. Lukt dat niet ter plekke, laat de RI&E/PvA dan nasturen en vul alsnog de vragen in.

Een RI&E is getoetst als deze is opgesteld of goedgekeurd door de gecertificeerde arbodienst of een gecertificeerde kerndeskundige (= bedrijfsarts, veiligheidskundige, arbeidshygiënist of arbeids- en organisatie deskundige).

Er hoeft geen toetsing van de RI&E plaats te vinden wanneer alle werknemers in het bedrijf samen per week 40 uur of minder werken. Ook bedrijven met maximaal 25 werknemers in dienst, die gebruik maken van een erkend RI&E-instrument (groen geduid op www.rie.nl), hoeven de RI&E niet te laten toetsen.

Toelichting vraag 1_1:

Wanneer de werkgever zegt dat er een RI&E is opgesteld, maar dat de RI&E niet aanwezig is of kan worden ingezien, dan moet worden doorgevraagd naar de inhoud van de RI&E om vast te stellen of er echt een RI&E is opgesteld. Bij twijfel over het bestaan van een RI&E het antwoord "Nee, geen RI&E" aankruisen.

Wijs de werkgever er op dat de RI&E ook voor de werknemers beschikbaar moet zijn.

1_1. Heeft de vestiging een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) op het peilmoment 1-10-2015?*

- ☐ Ja, en voor het laatst getoetst in: _____ (jaartal invullen) ☐ Jaartal onbekend ▶ Ga naar vraag 1_3
- ☐ Ja, en de RI&E is vrijgesteld van toetsing omdat het een erkend en getoetst branche / CAO instrument is en de vestiging heeft ten hoogste 25 werknemers of men werkt gezamenlijk minder dan 40 uur per week ▶ Ga naar vraag 1_3
- ☐ Ja, maar (nog) niet getoetst door de arbodienst / een gecertificeerde kerndeskundige ▶ Ga naar vraag 1_3
- ☐ Nee, maar wel op het moment van het bedrijfsbezoek ▶ Ga naar vraag 1_5
- ☐ Nee, geen RI&E

Toelichting vraag 1_2:

In vraag 1_2 gaat het om de motieven waarom een werkgever geen RI&E heeft. Een werkgever kan meerdere motieven hebben om geen RI&E te hebben. Het is dus zaak om door te vragen. Motieven kunnen worden ingedeeld in drie groepen, namelijk motieven die te maken hebben met niet willen, niet weten (maar in principe wel kunnen weten) en niet kunnen.

Kruis bij vraag 1_2 zoveel mogelijk de belangrijkste motieven aan die toepasselijk zijn voor de motieven van de werkgever.

1_2. Wat is de reden dat er geen risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) is? (meerdere antwoorden mogelijk)

Motieven die te maken hebben met niet willen

De werkgever vindt het (laten) opstellen van een RI&E niet nodig omdat:

- ☐ Het te duur is
- ☐ Te veel tijd kost
- ☐ Andere prioriteiten
- ☐ De risico's te klein zijn (naar oordeel van de werkgever)
- ☐ Omdat er nooit iets (ernstigs) is gebeurd
- ☐ Omdat iedereen in het bedrijf alle risico's al kent
- ☐ Omdat de risico's niet de verantwoordelijkheid zijn de werkgever (volgens de werkgever), maar van anderen (toeleveranciers, onderaannemers, ZZP'ers, enz.)

Motieven die te maken hebben met niet weten (maar in principe wel kunnen weten) omdat de werkgever:

- ☐ Niet bekend is met arbowetgeving en niet weet dat het verplicht is over een (erkende) RI&E te beschikken
- ☐ Niet weet welke risico's er bestaan
- ☐ Geen risico('s) onderkent (de arbeidssituatie of werkwijze wordt niet als een risico gezien)
- ☐ Niet weet waar geschikte informatie is te vinden over risico's
- ☐ Niet weet waar geschikte informatie is te vinden hoe een RI&E moet worden opgesteld of hoe hij deze moet laten opstellen.

Motieven die te maken hebben met niet kunnen

- ☐ De werkgever weet niet hoe een RI&E moet worden uitgevoerd en opgesteld

Overige motieven

- ☐ Ander motief namelijk:

► Ga naar vraag 1_5

1_3. Heb jij, als inspecteur, de RI&E ingezien?*

- ☐ Ja
- ☐ Nee ► Ga naar vraag 1_5

Toelichting vraag 1_4:

Bij vraag 1_4 dien je op het volgende te letten:

- Je dient zelf na te gaan of de hieronder genoemde risicofactoren in de RI&E worden onderkend.
- Ook wanneer de risico's naar jouw inzicht niet (meer) spelen, maar wel genoemd worden, gewoon aanvinken.
- Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling om deze vragen uitsluitend te beantwoorden op basis van de antwoorden van de werkgever. In de RI&E kunnen andere termen worden gebruikt dan hieronder genoemd. Het is de bedoeling dat je dan naar eigen inzicht beslist of de begrippen feitelijk ongeveer hetzelfde betekenen als een risico uit de onderstaande lijst.

1_4. Welke van onderstaande risico's en risicogroepen worden onderkend in de RI&E? (meerdere antwoorden mogelijk)

Risico's:

- ☐ Kankerverwekkende stoffen:
 - ☐ Asbest
 - ☐ Kwarts
 - ☐ Overig
- ☐ ATEX (explosieve atmosfeer)
- ☐ Biologische agentia
- ☐ Machineveiligheid
- ☐ Overige gevaarlijke stoffen
- ☐ Werkdruk
- ☐ Ongewenste omgangsvormen intern:
 - ☐ Seksuele intimidatie
 - ☐ Agressie en geweld
 - ☐ Pesten
 - ☐ Discriminatie
- ☐ Ongewenste omgangsvormen extern:
 - ☐ Seksuele intimidatie
 - ☐ Agressie en geweld
 - ☐ Pesten
 - ☐ Discriminatie
- ☐ Hete/koude oppervlakten en vloeistoffen en open vlammen
- ☐ Temperatuur
- ☐ Electrocutiegevaar
- ☐ Verdrinking
- ☐ Fysiek contact met een dier

Risicogroepen:

- ☐ Ouderen (vanaf 55)
- ☐ Werknemers met een lage opleiding
- ☐ Werknemers met chronische aandoeningen
- ☐ Ploegendiensten
- ☐ Nachtdiensten
- ☐ Aanwezigheidsdiensten
- ☐ Consignatie- of bereikbaarheidsdiensten

Toelichting vraag 1_5 t/m 1_8:

Vraag 1_5 ook beantwoorden als er geen RI&E is. Is er wel een soort plan van aanpak (of lijst van maatregelen), beschouw die dan voor de verdere vragen als combinatie RI&E/PvA.

1_5. Heeft de vestiging een op schrift gesteld plan van aanpak?*

- ☐ Ja
- ☐ Ja, er is wel een PvA, maar niet in kunnen zien ▶ Ga naar vraag 2.1
- ☐ Nee, er is geen PvA ▶ Ga naar vraag 2.1

1_6. Is in dat plan van aanpak aangegeven wanneer de maatregelen moeten zijn doorgevoerd?

- ☐ Dat is voor alle belangrijke risico's en groepen aangegeven
- ☐ Dat is voor een deel van belangrijke risico's en groepen aangegeven
- ☐ Nee, dat wordt nergens aangegeven

Toelichting vraag 1_7:

Om te bepalen of het plan van aanpak in de praktijk wordt uitgevoerd kun je de werkgever vragen om concrete maatregelen uit het PvA te noemen die worden opgepakt, cq onlangs zijn uitgevoerd.

1_7. Wordt het plan van aanpak in de praktijk ook uitgevoerd?

- ☐ Ja, alle belangrijke risico's (zullen) worden opgepakt/uitgevoerd
- ☐ Deels, niet alle belangrijke risico's (zullen) worden opgepakt/uitgevoerd
- ☐ Nee, geen van de belangrijke risico's worden opgepakt/uitgevoerd

Toelichting vraag 1_8:

Als er nieuwe risico's ontstaan of veranderingen komen in bestaande risico's, maar ook wanneer zich nieuwe (bv. technische) ontwikkelingen aandienen die de risico's beter beheersbaar maken, dienen de RI&E en het PvA geactualiseerd te worden. Probeer te achterhalen of de werkgever zich dit bewust is en er naar handelt. Enige zekerheid is er alleen als je naar het verleden toe kunt vaststellen dat de RI&E/PvA zichtbaar aangepast is.

1_8. Wordt de RI&E/PvA geëvalueerd en bijgesteld als dat nodig is?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

1_9. Op welke risico's of onderwerpen hebben de maatregelen in het PvA betrekking?

- ☐ Nvt, er is geen PvA of ik heb het PvA niet kunnen inzien
- ☐ Eén of meer van de volgende risico's/groepen in de PvA opgenomen: (meerdere antwoorden mogelijk)

Risico's:☐ Kankerverwekkende stoffen:

- ☐ Asbest
- ☐ Kwarts
- ☐ Overig

☐ ATEX (explosieve atmosfeer)☐ Biologische agentia☐ Machineveiligheid☐ Overige gevaarlijke stoffen☐ Werkdruk☐ Ongewenste omgangsvormen intern:

- ☐ Seksuele intimidatie
- ☐ Agressie en geweld
- ☐ Pesten
- ☐ Discriminatie

☐ Ongewenste omgangsvormen extern:

- ☐ Seksuele intimidatie
- ☐ Agressie en geweld
- ☐ Pesten
- ☐ Discriminatie

☐ Hete/koude oppervlakten en vloeistoffen en open vlammen☐ Temperatuur☐ Electrocutiegevaar☐ Verdrinking☐ Fysiek contact met een dier**Risicogroepen:**

- ☐ Ouderen (vanaf 55)
- ☐ Werknemers met een lage opleiding
- ☐ Werknemers met chronische aandoeningen
- ☐ Ploegendiensten
- ☐ Nachtdiensten
- ☐ Aanwezigheidsdiensten
- ☐ Consignatie- of bereikbaarheidsdiensten

Toelichting vraag 1_10:

We willen weten of sprake is van een zogenaamd dynamische toepassing van de RI&E/PvA: dat houdt in dat RI&E en PvA onderdeel zijn geworden van de bedrijfsvoering en in allerlei aspecten daarvan zijn terug te vinden.

Laat zoveel mogelijk de werkgever vertellen over de manier waarop RI&E/PvA doorwerkt in de bedrijfsvoering; vraag daarbij steeds om concrete voorbeelden.

1_10. In hoeverre werkt het RI&E/PvA door in de bedrijfsvoering? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Doorwerking van risico's en maatregelen in werkinstructies
- ☐ Besprekingen van risico's en maatregelen met werknemers, bv in werkoverleggen
- ☐ Rapporteren over risico's op verschillende organisatieniveaus (managementrapportages)
- ☐ Expliciet beleggen van verantwoordelijkheden op management (lijn)-niveau
- ☐ Expliciet beleggen van verantwoordelijkheden op medewerkersniveau
- ☐ Anders, nl.....

2. ARBODIENSTVERLENING

De werkgever kan voor de wettelijk verplichte arbodienstverlening kiezen voor een overeenkomst met een gecertificeerde arbodienst, of voor het inzetten van een of meerdere gecertificeerde/geregistreerde arbodeskundige(n). Dit kan hij doen door de arbodienst of -deskundige zelf in dienst te nemen (intern), zelf in te huren (extern) of in te huren via een andere organisatie (indirecte contractering).

De samenwerking tussen interne en externe deskundigen en arbodiensten, en de te leveren/geleverde diensten moeten worden vastgelegd in een schriftelijke overeenkomst.

De werkgever is vooraf gevraagd om zijn contracten/schriftelijke overeenkomsten met de (arbo)dienstverlener(s) gereed te houden om in te kunnen zien.

Externe arbodienst (vraag 2_1)

De werkgever heeft een arbodienst ingehuurd. Op basis van de volgende lijst bepaal je of de externe arbodienst is gecertificeerd:

<http://www.sbca.nl/Portals/0/Documenten/lijst%20gecertificeerde%20externe%20arbodiensten.pdf>

Externe arbodeskundigen (vraag 2_2)

De werkgever heeft (eventueel naast het inhuren arbodienst) andere arbodeskundigen ingehuurd.

Interne arbodienst of -deskundigen (vraag 2_3)

Als de vestiging een interne arbodienst heeft, of een arbo-deskundige in dienst heeft, vraag dan naar het document waarin de arbodienstverlening door de interne arbodienst(verlener) is vastgelegd. Dit document beschouw je dan als het contract/overeenkomst met de arbodienst. Op basis van het contract/overeenkomst bepaal je welke van de diensten de werkgever volgens het contract kan afnemen. Op basis van de volgende lijst bepaal je of de interne arbodienst is gecertificeerd (er zijn er ongeveer 15 in heel Nederland):

<http://www.sbca.nl/Portals/0/Documenten/lijst%20gecertificeerde%20interne%20arbodiensten.pdf>

Indirecte contractering (vraag 2_4)

De werkgever kan de arbodeskundigheid (bedrijfsarts, veiligheidskundige, arbeidshygiënist of gecertificeerde arbeids- en organisatiedeskundige) ook inschakelen via een andere organisatie.

2_1. A) Heeft de werkgever een externe arbodienst ingehuurd?

- ☐ Ja, een gecertificeerde arbodienst
- ☐ Ja, een niet-gecertificeerde arbodienst
- ☐ Nee

► Ga naar vraag 2_2

B) Welke van onderstaande (wettelijk voorgeschreven) diensten kan de werkgever binnen de overeenkomst of overeenkomsten met de externe arbodienst afnemen?*

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige
- ☐ Advies over aanstellingskeuringen
- ☐ Periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO/PMO)
- ☐ Ziekteverzuimbegeleiding
- ☐ Vrije toegang tot (spreekuur van) de bedrijfsarts
- ☐ Advisering/ondersteuning bij de inventarisatie en aanpak van arbeidsrisico's

2_2. A) Heeft de werkgever externe arbodeskundigen ingehuurd?

☐ Ja, één of meer deskundigen, namelijk: (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Geregistreerde bedrijfsarts
- ☐ Gecertificeerde veiligheidskundige
- ☐ Gecertificeerde arbeidshygiënist
- ☐ Gecertificeerde arbeids- en organisatiedeskundige
- ☐ Niet-gecertificeerde deskundige(n)

☐ Nee

► Ga naar vraag 2_3

B) Is de externe overeenkomst/zijn de externe overeenkomsten met de afzonderlijke deskundigen gebaseerd op:

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ een CAO-afpraak
- ☐ schriftelijk vastgelegde overeenstemming met OR of PVT
- ☐ Anders namelijk:

C) Welke van onderstaande (wettelijk voorgeschreven) diensten kan de werkgever binnen de overeenkomst of overeenkomsten met externe arbodienstverleners afnemen?*

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige
- ☐ Advies over aanstellingskeuringen
- ☐ Periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO/PMO)
- ☐ Ziekteverzuimbegeleiding
- ☐ Vrije toegang tot (spreekuur van) de bedrijfsarts
- ☐ Advisering/ondersteuning bij de inventarisatie en aanpak van arbeidsrisico's

2_3. A) Heeft de werkgever zelf arbodeskundigen in dienst, of beschikt hij over een interne arbodienst?

- ☐ Ja, en de interne arbodienst staat wel in de lijst van gecertificeerde arbodiensten
- ☐ Ja, en de interne arbodienst staat niet in de lijst van gecertificeerde arbodiensten
- ☐ Ja, één of meer deskundigen, namelijk: (meerdere antwoorden mogelijk)
 - ☐ Geregistreerde bedrijfsarts
 - ☐ Gecertificeerde veiligheidskundige
 - ☐ Gecertificeerde arbeidshygiënist
 - ☐ Gecertificeerde arbeids- en organisatiedeskundige
 - ☐ Niet-gecertificeerde deskundige(n)
- ☐ Nee

► Ga naar vraag 2_4

B) Welke van onderstaande (wettelijk voorgeschreven) diensten kan de werkgever binnen de overeenkomst of overeenkomsten met de interne arbodienstverleners afnemen?*

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige
- ☐ Advies over aanstellingskeuringen
- ☐ Periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO/PMO)
- ☐ Ziekteverzuimbegeleiding
- ☐ Vrije toegang tot (spreekuur van) de bedrijfsarts
- ☐ Advisering/ondersteuning bij de inventarisatie en aanpak van arbeidsrisico's

2_4. A) Heeft de werkgever arbodeskundigheid (bedrijfsgeneeskunde, veiligheidskunde, arbeidshygiëne, of arbeids- en organisatiedeskundigheid) ingeschakeld via indirecte contractering?*

☐ Ja, namelijk:

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Re-integratiebedrijf
- ☐ Verzuimbureau
- ☐ Verzekeringsbedrijf
- ☐ Anders, nl.....

☐ Nee

► Ga naar vraag 2_5

B) Welke van onderstaande (wettelijk voorgeschreven) diensten kan de werkgever binnen de overeenkomst of overeenkomsten met de onder A genoemde bedrijven afnemen?*

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige
- ☐ Advies over aanstellingskeuringen
- ☐ Periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO/PMO)
- ☐ Ziekteverzuimbegeleiding
- ☐ Vrije toegang tot (spreekuur van) de bedrijfsarts
- ☐ Advisering/ondersteuning bij de inventarisatie en aanpak van arbeidsrisico's

Inkoop van diensten

Toelichting vraag 2_5:

- Het gaat bij deze vraag om **alle** diensten die in de 12 maanden voorafgaande aan de peildatum 1-10-2015 zijn afgenomen.
- Wanneer er geen enkele dienst is afgenomen in de afgelopen 12 maanden dan de antwoordcategorie 'Geen' aankruisen. De andere antwoordcategorieën blijven dan leeg.

2_5. Welke van onderstaande (wettelijk voorgeschreven) diensten zijn voor werknemers van de vestiging de 12 maanden voorafgaande aan de peildatum 1-10-2015 daadwerkelijk afgenomen van de arbodienst en/of andere dienstverleners?*

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Toetsing RI&E door gecertificeerde deskundige
- ☐ Advies over aanstellingskeuringen
- ☐ Periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO/PMO)
- ☐ Ziekteverzuimbegeleiding
- ☐ Vrije toegang tot (spreekuur van) de bedrijfsarts
- ☐ Advisering/ondersteuning bij de inventarisatie en aanpak van arbeidsrisico's

☐ Geen

3. ARBEIDSTIJDENWET (ATW)

De Arbeidstijdenwet (ATW) geeft regels voor de arbeids- en rusttijden van werknemers in bedrijven. In de ATW wordt speciale aandacht besteed aan specifieke groepen werknemers, zoals zwangere vrouwen en jongere werknemers onder de 18 jaar. Omdat er verschillende varianten bestaan, wordt bij deze module een brede definitie gehanteerd van 'regels m.b.t. ATW', namelijk: de afspraken die schriftelijk of mondeling zijn gemaakt tussen de werkgevers en werknemers over de arbeids- en rusttijden van de werknemers. Met arbeids- en rusttijdenbeleid wordt bedoeld de regels en / of maatregelen betreffende de arbeids- en rusttijden.

3_1 Welke van de volgende groepen werknemers werken in de vestiging?

- ☐ werknemers die werken in ploegdiensten
- ☐ werknemers die werken in nachtdiensten
- ☐ werknemers die aanwezigheidsdiensten draaien
- ☐ werknemers die consignatie- / bereikbaarheidsdiensten hebben
- ☐ zwangere en werknemers in de periode tot 6 maanden na de bevalling
- ☐ vrouwen die borstvoeding geven
- ☐ werknemers jonger dan 18 jaar

3_2 Heeft de werkgever regels m.b.t. arbeids- en rusttijden opgesteld?*

- ☐ Ja en regels m.b.t. arbeids- en rusttijden zijn opgenomen in de RI&E
- ☐ Ja en schriftelijk vastgelegd maar regels m.b.t. arbeids- en rusttijden zijn niet opgenomen in de RI&E/PvA
- ☐ Ja, maar regels m.b.t. arbeids- en rusttijden zijn niet schriftelijk vastgelegd
- ☐ Nee ► Ga naar vraag 4_1

3_3 Voor welke van de volgende groepen werknemers neemt de werkgever in zijn arbeids- en rusttijdenbeleid speciale maatregelen of past de werkgever speciale regels toe?*

- ☐ werknemers die werken in ploegdiensten
- ☐ werknemers die werken in nachtdiensten
- ☐ werknemers die aanwezigheidsdiensten draaien
- ☐ werknemers die consignatie- / bereikbaarheidsdiensten hebben
- ☐ zwangere en werknemers in de periode tot 6 maanden na de bevalling
- ☐ vrouwen die borstvoeding geven
- ☐ werknemers jonger dan 18 jaar

4. ARBEIDSONGEVALLEN

4_1. Hebben zich op de arbeidsplaats in de afgelopen 3 jaar onder werknemers arbeidsongevallen voorgedaan?

- ☐ Ja, namelijk:
(meerdere antwoorden mogelijk)
- ☐ Met de dood tot gevolg
 - ☐ Met blijvend letsel tot gevolg
 - ☐ Met ziekenhuisopname tot gevolg
 - ☐ Met poliklinische behandeling tot gevolg
 - ☐ Met verzuim van meer dan 3 dagen tot gevolg
 - ☐ Met verzuim van 3 dagen of minder tot gevolg
 - ☐ Arbeidsongeval(len) met onbekend gevolg
- ☐ Nee

► Ga naar vraag 4_3

Meldingsplichtige ongevallen

Toelichting vraag 4_2:

Meldingsplichtige ongevallen zijn arbeidsongevallen die hebben geleid tot:

- de dood
- blijvend letsel
- ziekenhuisopname

Onder 'ziekenhuisopname' wordt verstaan dat een slachtoffer in een ziekenhuis wordt opgenomen. Poliklinische behandeling wordt dus niet als ziekenhuisopname beschouwd. De Arboret (Art. 9) verplicht de werkgever om deze ernstige ongevallen te melden aan de ISZW.

4_2. Zijn de meldingsplichtige arbeidsongevallen van de afgelopen 3 jaar door de werkgever gemeld bij de Inspectie SZW?

- ☐ Ja, alle meldingsplichtige arbeidsongevallen
- ☐ Ja, een deel van de meldingsplichtige arbeidsongevallen
- ☐ Nee, geen van de meldingsplichtige arbeidsongevallen
- ☐ Nee, de werkgever is niet bekend met de meldingsplicht van ernstige arbeidsongevallen
- ☐ Er hebben zich de afgelopen 3 jaar geen meldingsplichtige ongevallen voorgedaan
- ☐ Onbekend

4_3. Heeft het bedrijf een schriftelijke en/of digitale arbeidsongevallenregistratie of een mogelijkheid om ongevallen schriftelijk / digitaal te registreren?*

- ☐ Ja, en ook op de vestiging aanwezig
- ☐ Ja, maar niet op de vestiging aanwezig
- ☐ Nee

5. ZIEKTEVERZUIMBELEID EN -BEGELEIDING

- Een ziekteverzuimbeleid bestaat niet alleen uit een beschrijving van de procedures rondom ziekmeldingen, ('meldingsprotocol') maar bevat idealiter ook elementen van preventie en re-integratie in het kader van de Wet verbetering poortwachter. Om de vragen over ziekteverzuimbeleid goed te kunnen beantwoorden is het belangrijk door te vragen naar wat het ziekteverzuimbeleid concreet inhoudt.

- Wanneer het ziekteverzuimbeleid wordt vastgesteld op het hoofdkantoor, dan heeft de vestiging ook een ziekteverzuimbeleid.
- Van een ziekteverzuimbeleid is ook sprake wanneer gebruik wordt gemaakt van verzuimbegeleiding door verzuimreductiebedrijven, anders dan gecertificeerde arbodiensten/arbodienstverleners.

5_1. Heeft de vestiging een ziekteverzuimbeleid?

- ☐ Ja, dit is volledig schriftelijk vastgelegd
- ☐ Ja, dit is deels schriftelijk vastgelegd en deels mondeling afgesproken
- ☐ Ja, dit is mondeling afgesproken
- ☐ Nee

Toelichting vraag 5_2:

Bij (mede) werkgerelateerd verzuim kan men denken aan verzuim dat, geheel of gedeeltelijk, het gevolg is van arbeidsongevallen, werkdruk, andere vormen van psychosociale arbeidsbelasting, KANS, rugklachten en andere werkgerelateerde oorzaken.

5_2. Is er in de afgelopen drie jaar door de werknemers van de vestiging wel eens verzuimd mede als het gevolg van werk?

- ☐ Ja, regelmatig/meerdere keren
- ☐ Ja, een enkele keer
- ☐ Nee
- ☐ Onbekend

► Ga naar vraag 5_5

► Ga naar vraag 5_5

5_3. Zijn er naar aanleiding van deze werkgerelateerde verzuimgevallen preventie-maatregelen getroffen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Onbekend

5_4. Is naar aanleiding van deze werkgerelateerde verzuimgevallen de RI&E aangepast?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Nvt, bedrijf heeft geen RI&E, of RI&E niet in kunnen zien
- ☐ Onbekend

Toelichting vraag 5_5:

De ziekmelding van de werknemers zelf telt niet mee. Het gaat om het contact dat de werkgever daarna zelf opneemt met de werknemer, dat kan ook op dezelfde dag van de ziekmelding zijn. Als de werkgever aangeeft dat het afhangt van de ziektehistorie van de werknemer, dan kies je voor 'hier bestaan geen algemene richtlijnen voor'.

5_5. Als een werknemer zich ziek gemeld heeft, binnen hoeveel dagen/ weken wordt er gewoonlijk contact opgenomen met deze werknemer door (of namens) de werkgever?

- ☐ Uiterlijk binnen 2 dagen na de 1e ziektedag
- ☐ Uiterlijk binnen 1 week na de 1e ziektedag
- ☐ Langer dan 1 week na de 1e ziektedag
- ☐ Hier bestaan geen algemene richtlijnen voor
- ☐ Onbekend omdat de afhandeling van ziekmeldingen is uitbesteed aan bijv. een arbodienst

5_6. Na hoeveel weken vraagt de werkgever gewoonlijk de Arbodienst of bedrijfsarts om een oordeel over het betreffende ziektegeval?

- ☐ Uiterlijk binnen 1 week na de 1e ziektedag
- ☐ Uiterlijk binnen 2 weken na de 1e ziektedag
- ☐ Uiterlijk binnen 4 weken na de 1e ziektedag
- ☐ Langer dan 4 weken na de 1e ziektedag
- ☐ Hier bestaan geen algemene richtlijnen voor

6. BEDRIJFSHULPVERLENING (BHV)

De werkgever is verplicht om maatregelen te treffen op het gebied van de eerste hulp bij ongevallen, brandbestrijding, evacuatie van werknemers en andere personen, en verbindingen te onderhouden met externe hulpverleners. Volgens de Arbowet (Art. 15) dient hij zich hierin te laten bijstaan door één of meer werknemers, die hij heeft aangewezen als bedrijfshulpverleners (BHV-ers). Daarnaast kan hij externe BHV-ers aanstellen. De werkgever dient te zorgen voor een voldoende aantal BHV-ers op de vestiging.

- Interne BHV-ers zijn werknemers van het bedrijf zelf die door de werkgever zijn aangewezen als BHV-er. Externe BHV-ers komen niet van het bedrijf zelf, maar worden ingehuurd bij een externe organisatie (zoals beveiligingsmedewerkers) of ze werken voor een andere werkgever op dezelfde locatie (bijvoorbeeld bij een bedrijfsverzamelgebouw).
- Wanneer een bepaalde categorie niet aanwezig is of niet van toepassing dan 'nul' invullen.

6_1. Zijn er op de vestiging BHV-ers aangesteld?*

- ☐ Nee, geen BHV-ers
- ☐ Ja, namelijk

Aantal:

Werkgever(s) zelf

Interne BHV-ers (excl. werkgever(s))

Externe BHV-ers

7. PREVENTIEMEDEWERKER (Arbocoördinator)

De Arbowet stelt dat de werkgever zich moet laten bijstaan door één of meer deskundige werknemers die aandacht besteden aan veiligheid en gezondheid bij de dagelijkse werkzaamheden. Deze werknemers worden aangeduid als 'preventiemedewerker'. In sommige bedrijven worden deze werknemers aangeduid, als 'Arbocoördinator'. Bij organisaties met niet meer dan 25 werknemers mag de werkgever zelf de rol van preventiemedewerker vervullen.

7_1. Zijn er op de vestiging één of meer werknemers als preventiemedewerker aangewezen?*

- ☐ Ja, één werknemer
- ☐ Ja, meerdere werknemers
- ☐ De werkgever vervult zelf de taken van de preventiemedewerker
- ☐ Nee, alleen op een andere vestiging / op de hoofdvestiging ▶ Ga naar vraag 8_1
- ☐ Nee, er is / zijn geen preventiemedewerker(s) aangesteld ▶ Ga naar vraag 8_1

7_2. Is de preventiemedewerker/zijn de preventiemedewerkers in overleg met medezeggenschap of werknemers gekozen?

- ☐ Ja, in overleg met de ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging
- ☐ Ja, in overleg met werknemers
- ☐ Nee
- ☐ Onbekend

7_3. Wat zijn de taken van de preventiemedewerker op de vestiging?*

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Verlenen van medewerking aan het verrichten en opstellen van de RI&E
- ☐ Adviseren en samenwerken met OR /personeelvertegenwoordiging/werknemers over genomen/ te nemen maatregelen
- ☐ De maatregelen uitvoeren en/of daaraan meewerken
- ☐ Anders, namelijk

7_4. Op welke wijze hebben de preventiemedewerkers op de vestiging hun deskundigheid / bekwaamheid verworven?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Opleiding
- ☐ Instructies ontvangen
- ☐ Deelname aan cursus(sen)
- ☐ Ervaring
- ☐ Anders, namelijk

7_5. Wat is er ten aanzien van de preventiemedewerker(s) in de RI&E vastgelegd?*

- ☐ Het aantal en het deskundigheidsniveau
- ☐ Alleen het aantal
- ☐ Alleen het deskundigheidsniveau
- ☐ Geen van bovenstaande
- ☐ Er is geen RI&E of RI&E niet in kunnen zien

8. BETROKKENHEID WERKNEMERS

Volgens Arbowet (Art. 12) dient de werkgever de werknemers te betrekken bij de uitvoering van het arbeidsomstandighedenbeleid. De ondernemingsraad (OR) of de personeelsvertegenwoordiging (PVT) heeft daartoe recht van instemming over alle regelingen op het gebied van arbeidsomstandigheden en ziekteverzuim.

De vragen hebben geen betrekking op informeel overleg zoals vaak in kleinere bedrijven gebeurt, alleen op formele vormen van overleg met OR of PVT.

- 8_1. Is er in het bedrijf, waarvan de vestiging deel uitmaakt, een OR of een personeelsvertegenwoordiging (PVT) aanwezig?
- ☐ Ja ▶ Ga naar vraag 8_3
- ☐ Nee
- 8_2. Zo nee, overlegt de werkgever met de werknemers over het te voeren arbobeleid in het bedrijf?
- ☐ 2 of meer keer per jaar ▶ Ga naar vraag 9_1
- ☐ 1 keer per jaar ▶ Ga naar vraag 9_1
- ☐ Minder dan 1 keer per jaar ▶ Ga naar vraag 9_1
- ☐ Nooit ▶ Ga naar vraag 9_1
- 8_3. Hoe vaak voert de werkgever met de OR / PVT overleg over het arbeidsomstandighedenbeleid?
- ☐ 2 of meer keer per jaar
- ☐ 1 keer per jaar
- ☐ Minder dan 1 keer per jaar
- ☐ Nooit
- 8_4. Is er een vertegenwoordiger van de OR / PVT aanwezig bij afname van het onderzoek?
- ☐ Ja
- ☐ Nee ▶ Ga naar vraag 9_1

Toelichting vraag 8_5:

Een goede samenwerking tussen OR/PVT en de werkgever impliceert dat de OR/PVT daadwerkelijk haar invloed kan uitoefenen om goede arbo-oplossingen tot stand te brengen. Vraag als dat mogelijk is het oordeel van de vertegenwoordiger OR/PVT zonder dat de werkgever erbij aanwezig is.

- 8_5. Hoe beoordeelt de OR/PVT de samenwerking met de werkgever op het gebied van het arbobeleid in het bedrijf?
- ☐ Goede samenwerking
- ☐ Redelijke samenwerking
- ☐ Matige / slechte samenwerking
- ☐ Geen samenwerking
- ☐ Weet niet / geen mening

9. ARBOCATALOGUS

In de Arbowet worden werkgevers en werknemers geacht samen afspraken te maken over de wijze waarop zij binnen hun bedrijf of branche invulling geven aan de door de overheid gestelde Arbo(doel)-voorschriften. Deze afspraken worden veelal op brancheniveau opgesteld en vastgelegd in een arbocatalogus. Wanneer de arbocatalogus is voltooid, dient deze ter (globale) toetsing aan de ISZW te worden voorgelegd.

Via de volgende link vind je een overzicht van alle positief getoetste catalogi:

<http://www.arboportaal.nl/externe-bronnen/inhoud/arbocatalogi>

Als de werkgever nadere informatie wenst over de arbocatalogus kun je hem naar de website www.arboportaal.nl verwijzen.

- 9_1. In te vullen door de inspecteur:
Is er een arbocatalogus beschikbaar voor de (hoofd-)branche waartoe de vestiging behoort?
- ☐ Ja, positief getoetst
- ☐ Ja, maar (nog) niet positief getoetst
- ☐ Nee
- 9_2. Heeft volgens de werkgever de branche waartoe de vestiging behoort, een arbocatalogus opgesteld?*
- ☐ Ja, er is een arbocatalogus van toepassing
- ☐ Ja, er zijn meerdere arbocatalogi van toepassing ▶ Ga naar vraag 10_1
- ☐ Nee ▶ Ga naar vraag 10_1
- ☐ Werkgever weet het niet, maar kent het begrip wel ▶ Ga naar vraag 10_1
- ☐ De werkgever is niet bekend met het begrip arbocatalogus ▶ Ga naar vraag 10_1
- 9_3. Is de werkgever op de hoogte van de risico's die in de branche-arbocatalogus zijn beschreven?*
- ☐ Ja, geheel op de hoogte van de risico's die er in zijn beschreven
- ☐ Ja, gedeeltelijk op de hoogte van de risico's die er in zijn beschreven ▶ Ga naar vraag 10_1
- ☐ Nee
- 9_4. Maakt de werkgever gebruik van de oplossing(en) uit de toegepaste branche-arbocatalogus/catalogi?
- ☐ Ja, voor alle in de arbocatalogus/catalogi vermelde risico's ▶ Ga naar vraag 10_1
- ☐ Ja, voor een deel van de in de arbocatalogus/catalogi vermelde risico's
- ☐ Nee
- 9_5. Waarom heeft de werkgever geen of slechts deels de oplossingen uit de branche-arbocatalogus gebruikt?*
- (Meerdere antwoorden mogelijk)
- ☐ De risico's beschreven in de catalogi zijn niet van toepassing op deze vestiging
- ☐ De oplossingen uit de arbocatalogus zijn niet bruikbaar voor de vestiging
- ☐ De werkgever heeft (deels) eigen oplossingen bedacht
- ☐ De werkgever maakt gebruik van andere oplossingen die door derden zijn bedacht (b.v. door fabrikant van de machine of leverancier van hulp- en grondstoffen)
- ☐ Anders namelijk:

10. VOORLICHTING, ONDERRICHT EN TOEZICHT (VO&T)

Werkgevers moeten op grond van art. 8 van de Arbeidsomstandighedenwet zorgdragen voor doeltreffende voorlichting over gezond en veilig werken. Het gaat dan o.a. over de aan de werkzaamheden verbonden risico's en de maatregelen die erop gericht zijn deze risico's te voorkomen of te beperken. De werkgever moet toezien op de naleving van de instructies en voorschriften gericht op veilig en gezond werken.

Het is de bedoeling dat je goed doorvraagt, om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van hoe VO&T is geregeld in het bedrijf, en om te voorkomen dat de werkgever vaak sociaal wenselijke antwoorden geeft. De informatie die je met dit doorvragen verkrijgt, kun je gebruiken bij uw oordeel over VO&T aan het einde van deze module.

Doorvragen kan bijvoorbeeld door te vragen 'Vertelt u eens iets meer daarover?', 'Waar blijkt dat uit?', 'Hoe vaak geeft u VO&T en wanneer was de laatste keer?', 'Hoe gaat u na of werknemers de instructie opvolgen?'. Ook kun je de indrukken die je hebt tijdens de werkplekrondergang hierin mee laten wegen.

Toelichting vraag 10_1:

In deze module maken wij onderscheid tussen:

- Algemene voorlichting, onderricht en toezicht
- Specifieke voorlichting, onderricht en toezicht gericht op specifieke arbeidsrisico's en of machines / stoffen.

10_1. Wordt er voorlichting en / of onderricht over gezond en veilig werken aan de werknemers van de vestiging gegeven?

- ☐ Ja, er wordt alleen algemene voorlichting en / of onderricht gegeven (niet gericht op specifieke arbeidsrisico's)
- ☐ Ja, er wordt alleen specifieke voorlichting en / of onderricht gegeven gericht op specifieke arbeidsrisico's waaraan de werknemers blootstaan
- ☐ Ja, er wordt zowel algemene als specifieke voorlichting en / of onderricht gegeven
- ☐ Nee, er wordt helemaal geen voorlichting en/of onderricht gegeven ► Ga naar vraag 11_1

Toelichting vraag 10_2

Let op: vraag 10_2 gaat over het *moment* van voorlichting, niet over de *vorm of manier* waarop.

10_2. Wanneer wordt voorlichting en / of onderricht over gezond en veilig werken gegeven (zowel algemeen als specifiek)?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Bij indiensttreding van een nieuwe werknemer
- ☐ Bij wisseling van functie of werk
- ☐ Bij veranderingen in het productieproces, zoals de introductie van een nieuwe machine, nieuwe grond- en hulpstoffen, verhuizing naar andere locatie, verbouwing, nieuwe taken voor de organisatie
- ☐ Tijdens regulier werkoverleg, werkpauses of andere personeelsbijeenkomsten
- ☐ Anders namelijk:

10_3. Ziet de werkgever er op toe (of laat de werkgever erop toezien) dat werknemers werken conform de instructies en voorschriften m.b.t. gezond en veilig werken?

- ☐ Ja, meestal of altijd
- ☐ Ja, soms
- ☐ Nee

► Ga naar vraag 10_5

Toelichting vraag 10_4:

Als bij toezicht blijkt dat werknemers niet werken conform de instructies en voorschriften m.b.t. veilig en gezond werken, dan kan de werkgever concrete maatregelen nemen. Het is de bedoeling de werkgever te vragen naar concrete maatregelen. Indien de werkgever dat niet kan of vage maatregelen noemt, dan vraag 10_4 met nee beantwoorden.

10_4. Heeft de werkgever naar aanleiding van de resultaten van het toezicht acties ondernomen?

- ☐ Ja, namelijk:
(meerdere antwoorden mogelijk)
 - ☐ Aanpassen van de aard of wijze van de voorlichting (bijv. aanpassing bestaande handboeken, intranet of cursussen of andere wijze van voorlichting)
 - ☐ Aanpassen van de werkplek of werkwijzen (procedures)
 - ☐ Aanspreken van de werknemer(s), toepassen van sanctiebeleid, ter sprake brengen in functioneringsgesprek, aantekening in persoonlijk dossier e.d.
 - ☐ Anders, namelijk
- ☐ Nee, maar eigenlijk wel acties nodig
- ☐ Nee, geen acties nodig; de werknemers houden zich goed aan de instructies

Toelichting vraag 10_5

Jouw oordeel wordt gebaseerd op de indruk die je van de mate van voorlichting, onderricht m.b.t. veilig en gezond werken en het toezicht op de naleving van de instructies en voorschriften (V, O & T) hebt gekregen. De categorieën worden als volgt gedefinieerd:

Goed: er valt nauwelijks meer iets te verbeteren aan de mate van V, O & T;

Voldoende: V, O & T voldoet aan de basale eisen, maar het kan met een redelijke investering (in tijd of geld) significant beter;

Matig: er is sprake van een zekere mate van V, O & T, maar extra inspanning is nodig om V, O & T te laten voldoen aan de basale eisen;

Slecht: er is niet of nauwelijks sprake van V, O & T

Geen mening: ik kan V, O & T niet beoordelen

10_5. Hoe beoordeel je als inspecteur de voorlichting, onderricht m.b.t. veilig en gezond werken en het toezicht op de naleving van de instructies en voorschriften?

- ☐ Goed
- ☐ Voldoende
- ☐ Matig
- ☐ Slecht
- ☐ Geen mening (kan niet beoordelen)

Modules specifieke risico's

In dit onderdeel wordt voor een aantal risico's en risicogroepen uitgevraagd en vastgesteld in hoeverre deze aan de orde zijn, welke maatregelen daarop zijn genomen en hoe effectief die zijn.

Rondgang over de werkvloer

Het is belangrijk voor beantwoording van deze vragen eerst een rondgang over de werkvloer te maken en met eigen ogen vast te stellen welke risico's aanwezig zijn.

Toelichting begrip 'Werknemers'

Waar in de modules wordt gevraagd naar 'werknemers', wordt bedoeld: alle werknemers van de vestiging die op het moment van het onderzoek onder de verantwoordelijkheid van de werkgever vallen (dus inclusief uitzendkrachten, maar exclusief werknemers van andere bedrijven die met een tijdelijke opdracht bezig zijn, zoals onderhoudsmonteurs, zie verder bij toelichting vraag 0_3). Dit aantal komt overeen met het bij vraag 0_3 ingevulde aantal werknemers.

Schatting aantal werknemers dat risico loopt

Voor het onderzoek is het noodzakelijk om voor ieder bedrijf een zo nauwkeurig mogelijke schatting van het aantal blootgestelde werknemers te krijgen. Dit mag, als het echt niet beter kan, desnoods ook een zeer grove schatting zijn. Een schatting van de inspecteur en werkgever samen zal toch altijd nog beter zijn dan een schatting van O&A.

Als de schatting een zeer grove schatting is, vink dan het hokje hierover aan bij de vraag. We spreken van een zeer grove schatting als het ook de helft of het dubbele kan zijn.

11. Biologische agentia

Biologische agentia zijn micro-organismen zoals virussen, bacteriën, schimmels en gisten. Hieronder vallen ook de genetisch gemodificeerde micro-organismen, voor zover ze voor de mens ziekmakend kunnen zijn. Blootstelling aan biologische agentia kan infecties, allergieën en vergiftigingen veroorzaken. Informatie over biologische agentia vind je in de kennisbank.

Toelichting vraag 11_1:

De werksituaties waarin blootstelling aan biologische agentia kan optreden kunnen zeer divers zijn en komen in allerlei sectoren voor. Soms gaat het om werk dat zich specifiek richt op biologische agentia (in laboratoria b.v.). Veel vaker betreft het situaties waarbij het werk zich juist niet specifiek richt op biologische agentia maar waarbij wel een gerede kans bestaat op het optreden van blootstelling daaraan omdat de aard van de werkzaamheden en/of het materiaal* waarmee gewerkt wordt, dit met zich meebrengt.

*Voorbeelden van 'materiaal' bij het werken met besmette mensen zijn: bloed, feces, sputum, braaksel, maar ook wasgoed en medisch instrumentarium wat met de besmette persoon in aanraking is geweest.

11_1 Welke van de onderstaande werkzaamheden of situaties met mogelijke blootstelling aan biologische agentia komen op de arbeidsplaats voor?*

- ☐ Eén van de volgende werkzaamheden: *(meerdere antwoorden mogelijk)*
 - ☐ Werken in laboratoria met bacteriën/virussen/schimmels/parasieten (incl. diagnostische laboratoria)
 - ☐ Werken met, of in de nabijheid van, mogelijk besmette mensen
 - ☐ Werken met, of in de nabijheid van, mogelijk besmette dieren
 - ☐ Werken met, of in de nabijheid van, afval (GFT, groenafval, compost) of (bedorven) voedsel
 - ☐ Werken met, of in de nabijheid van, watervernevelende installaties/apparaten (hoge drukspuit, natte koeltoren (legionella)), vervuild water (ziekte van Weil) of luchtbehandelingsinstallaties
 - ☐ Werken met onaangepast gedrag (verhoogd risico door bijt-/snij-/prikincidenten)
 - ☐ Werken in struikgewas (tekenbeten (ziekte van Lyme))
 - ☐ Werken in het buitenland (verhoogd risico omdat daar bijv. infectieziekten voorkomen die in Nederland (bijna) niet bekend zijn)
 - ☐ Andere werkzaamheden met mogelijke blootstelling aan biologische agentia, namelijk
- ☐ Geen werkzaamheden met mogelijke blootstelling aan biologische agentia
 - ☐ en dat was afgelopen twee jaar ook niet aan de orde ► Ga naar vraag 12_1
 - ☐ maar dat kwam in de afgelopen twee jaar wel voor (inmiddels niet meer) ► Ga naar vraag 11_7

11_2 Hoeveel werknemers kunnen bij hun werk worden blootgesteld aan biologische agentia?

Aantal: _____ ☐ Dit is een zeer grove schatting

Toelichting vraag 11_3:

Werknemers kunnen extra vatbaar zijn voor bepaalde infecties, los van het feit of zij in hun werk aan biologische agentia kunnen worden blootgesteld. Hun weerstand tegen infecties kan nadelig beïnvloed worden door o.a. aanleg, ziekte, medicijngebruik, zwangerschap, miltfunctie en eczeem. Ze hebben daarmee een verhoogde kans om ziek te worden als gevolg van blootstelling aan biologische agentia. De vraag is bedoeld om te achterhalen of de werkgever zicht heeft op deze verhoogde vatbaarheid. Het doel is niet om te achterhalen of er daadwerkelijk verhoogde vatbaarheid is in het bedrijf. Ook als de werkgever niet weet bij welke werknemers verhoogde vatbaarheid is, maar wel (bv via de bedrijfsarts) op de hoogte is van verhoogde vatbaarheid bij een groep werknemers, is het antwoord op de vraag 'ja'.

11_3 Heeft de werkgever in beeld of de werknemers extra vatbaar zijn voor bepaalde infecties?

- ☐ Ja
- ☐ Nee ► Ga naar vraag 11_5

11_4 Hoe is de werkgever aan dit beeld gekomen?

- ☐ Via de bedrijfsarts
- ☐ Via werknemers
- ☐ Anders, namelijk

11_5 Op welke wijze blijft de werkgever op de hoogte van de mogelijke consequenties van actuele ontwikkelingen op het terrein van infectieziekten (bijvoorbeeld uitbraken vogelgriep, Q-koorts) voor de gezondheid van zijn werknemer?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Brancheorganisatie
- ☐ Deskundig intern adviseur
- ☐ Arbodienstverlener
- ☐ Contacten met vergelijkbare organisaties/bedrijven
- ☐ Literatuur
- ☐ Website van het RIVM
- ☐ Media
- ☐ Anders, namelijk
- ☐ Werkgever blijft niet op de hoogte van gevolgen van actuele ontwikkelingen

Toelichting vraag 11_6:

Het gaat in deze vraag om de indruk die je als inspecteur hebt van het risicobesef van de werkgever. Als je als inspecteur van mening bent dat het risico van biologische agentia groter is dan de werkgever denkt, dan antwoord je 'matig' of 'slecht'. Als het risico groot is en de werkgever zich dit ook realiseert, dan is het antwoord 'voldoende' of 'goed'. Als de werkgever als gevolg van het gesprek dat je net hebt gehad over biologische agentia zich (beter) bewust is van de risico's, neem je dit gewijzigde risicobesef hieronder niet mee.

11_6 Hoe beoordeel je als inspecteur het risicobesef van de werkgever t.a.v. biologische agentia?

- ☐ Goed
- ☐ Voldoende
- ☐ Matig
- ☐ Slecht
- ☐ Geen mening (kan het risicobesef niet bepalen)

Toelichting vraag 11_7:

Ook als vraag 11_1 met "Geen werkzaamheden, maar afgelopen twee jaar wel" beantwoord is, moet onderstaande vraag toch gesteld worden om aan te geven welke maatregelen de werkzaamheden hebben doen veranderen.

Het is belangrijk dat alle maatregelen die genomen zijn, boven water komen. Vraag daarom steeds '...en welke maatregelen neem je nog meer?' totdat de werkgever geen maatregelen meer noemt.

11_7 Heeft de werkgever maatregelen genomen met betrekking tot het risico van biologische agentia?

- ☐ Nee, de werkgever heeft geen maatregelen genomen ► Ga naar vraag 12_1
- ☐ Ja, de werkgever heeft maatregelen genomen, namelijk:
(meerdere antwoorden mogelijk):
 - ☐ Aanpassen proces (biologische agentia zijn niet meer nodig of worden vervangen door minder schadelijke alternatieven)
 - ☐ Gebruik van een vervangend, minder schadelijk, biologisch agens
 - ☐ Technische maatregelen aan de bron om blootstelling te voorkomen of te beperken (b.v. gesloten systeem, gebruik veilige naaldsystemen)
 - ☐ Technische maatregelen overig (b.v. bronafscherming of -inperking, bronafzuiging, ventilatie, afstandsbediening, gebruik naaldencontainer)
 - ☐ Organisatorische maatregelen om blootstelling te voorkomen of te beperken (b.v. afbakening, toegangsbeperking, taakrotatie, verlagen blootstellingsduur, verlagen aantal blootgestelden)
 - ☐ Beschikbaar stellen van persoonlijke beschermingsmiddelen
 - ☐ Vaccinatie tegen:
 - ☐ Hepatitis A
 - ☐ Hepatitis B
 - ☐ Tetanus
 - ☐ Andere vaccinatie, namelijk
 - ☐ Hygiëne ondersteunende maatregelen (bijv. was/douchegelegenheid, omkleedruimte, werkkleding, enz.)
 - ☐ Beheersplan voor de bestrijding van legionella
 - ☐ Beheer luchtbehandelinginstallaties
 - ☐ Noodplan voorhanden in geval van ongeval/incident (prikaccident of anders incl. tijdige deskundige beoordeling)
 - ☐ Toezicht houden op verantwoord gedrag werknemers/naleven van beheersmaatregelen
 - ☐ Periodiek arbeidsgeneeskundig onderzoek (PAGO)
 - ☐ Bij ziekte achterhalen van mogelijke werkgerelateerde oorzaak
 - ☐ Voorlichting en onderricht over de risico's van biologische agentia
 - ☐ Voorlichting en onderricht over het hanteren van biologische agentia (werkwijze).
 - ☐ Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen beheersmaatregelen
- ☐ Anders, namelijk

Toelichting vraag 11_8:

De categorieën worden als volgt gedefinieerd:

Goed: het risico is door de maatregelen weggenomen (dus bij vraag 1 van de module is aangegeven dat geen risico (meer) bestaat) of het onvermijdelijke restrisico wordt goed tot optimaal beheerst door de genomen maatregelen;

Voldoende: het risico wordt door de maatregelen zodanig beheerst dat gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende tot goed zijn geborgd, maar het kan met een redelijke investering (in tijd of geld) significant beter

Matig: er zijn een aantal goede maatregelen getroffen, maar extra maatregelen zijn nodig om gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende te borgen

Slecht: er zijn niet of nauwelijks goede maatregelen getroffen, waardoor de werknemers onverantwoorde gezondheids- en/of veiligheidsrisico's lopen

Geen mening: kan de effectiviteit niet beoordelen

11_8 Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen die op het gebied van biologische agentia zijn genomen?

- ☐ Goed
- ☐ Voldoende
- ☐ Matig
- ☐ Slecht
- ☐ Geen mening

12. ATEX (explosieve atmosfeer)

Er zijn twee Europese richtlijnen van kracht in verband met gas- en stofontploffingsgevaar. Eén daarvan is de richtlijn 1999/92/EG (ATEX 137), die zich richt op de bescherming van de mens en omgeving in verband met ontploffingsgevaar.

ATEX 137 geeft in hoofdlijnen aan hoe om te gaan met ruimten waar zich gas- en stofontploffingen kunnen voordoen. De richtlijn geeft minimale voorschriften waarvoor arbeidsplaatsen aan moeten voldoen, zodat werknemers op die plaatsen veilig kunnen werken. De richtlijn 94/9/EG geeft voorschriften voor arbeidsmiddelen (Warenwetbesluit, ATEX 95).

Definitie:

Onder explosieve atmosfeer wordt verstaan: een mengsel van lucht en brandbare stoffen in de vorm van gassen, dampen, nevels of stof, onder atmosferische omstandigheden, waarin de verbranding zich na ontsteking uitbreidt tot het gehele niet verbrande mengsel.

Grondslag: Arbobesluit Hoofdstuk 3. Artikel 3.5a t/m f.

Kernbepalingen

1. arbeidsplaats beveiligd tegen explosiegevaar? B3.5d en B3.5e

2. arbeidsmiddel beveiligd tegen explosiegevaar? B3.5e en Warenwetbesluit explosieveilig materieel

3. werknemers op de hoogte van risico's in gevarenzone B3.3f

In diwi staat ook informatie over ATEX:

<http://diwa.intra.minszw.nl/Kennisbank/Pages/ArboDetail.aspx?Categorie=110>

12_1. Wordt er op de arbeidsplaats gewerkt met stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, inmiddels niet meer, maar was in de afgelopen 2 jaar wel aan de orde
▶ Ga naar vraag 12_4
- ☐ Nee, al langer dan 2 jaar niet aan de orde
▶ Ga naar vraag 13_1

12_2. Hoeveel werknemers werken (of bevinden zich) op de werkplaats met stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar?

Aantal: _____ ☐ Dit is een zeer grove schatting

Toelichting vraag 12_3:

Werkgevers moeten gevaren i.v.m. explosieve atmosferen beoordelen en schriftelijk vastleggen in een explosie veiligheidsdocument. Formeel is dit een onderdeel van de RI&E, maar de vorm is vrij. Het kan in de RI&E zijn opgenomen of een apart document zijn (of zelfs meerdere documenten).

12_3. Heeft de werkgever een explosie veiligheidsdocument?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Onbekend

Toelichting vraag 12_4:

Ook als 12_1 met "nee, inmiddels niet meer" beantwoord is, moet onderstaande vraag toch gesteld worden om na te gaan welke maatregelen het risico hebben doen verdwijnen.

Het is belangrijk dat alle maatregelen die genomen zijn, boven water komen. Vraag daarom steeds '...en welke maatregelen neemt u nog meer?' totdat de werkgever geen maatregelen meer noemt.

12_4. Heeft de werkgever maatregelen genomen met betrekking tot het risico van explosiegevaar?

- ☐ Nee, de werkgever heeft geen maatregelen genomen ▶ Ga naar vraag 13_1
- ☐ Ja, de werkgever heeft maatregelen genomen, namelijk:
(meerdere antwoorden mogelijk):

Voorkomen dat een explosieve atmosfeer gevormd wordt:

- ☐ Vervanging door minder explosiegevaarlijke stof
- ☐ Bij het ontwerp van de installaties/arbeitsplaats/processen is hier rekening mee gehouden (bv het buiten plaatsen van gevaarlijke onderdelen)
- ☐ Afzuiging op plaatsen waar brandbare stoffen kunnen vrijkomen
- ☐ Schoon huishouden
- ☐ Lucht is vervangen door een inert gas in het proces

Voorkomen dat ontsteking plaatsvindt:

- ☐ Gebruik maken van explosie veilig materieel (CE ex gemarkeerd)
- ☐ Niet-explosieveilige apparatuur is beoordeeld en eventueel aangepast zodat deze geen ontstekingsbron kan vormen
- ☐ Aarding van installaties
- ☐ Geschikte werkkleding/schoeisel (antistatisch)
- ☐ Verbod om gsm's en andere draagbare apparatuur mee te nemen
- ☐ Broeidetectiesysteem

Schade veroorzaakt door een eventuele explosie beperken:

- ☐ Explosiedrukvaste of explosiedrukstootvaste apparatuur (apparatuur die niet vervormt of wel vervormt maar niet kapot gaat bij explosie)
- ☐ Signalering drukgolf in combinatie met automatische actie (blussen/toevoeging inert gas/compartimentering)
- ☐ Explosiedrukontlasting (ploffluiken)
- ☐ Afscherming gevaarlijke apparatuur

- ☐ Compartimentering proces (explosie blijft beperkt tot een deel)
- Aanvullende maatregelen:
- ☐ Indeling in gevarenczones opgesteld
 - ☐ Toezicht houden op verantwoord gedrag werknemers / naleven van maatregelen
 - ☐ Voorlichting en onderricht over de risico's
 - ☐ Voorlichting en onderricht over het hanteren
 - ☐ Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen maatregelen
 - ☐ LEL-detectieapparatuur en alarmering werknemers
 - ☐ Werkvergunningensysteem
 - ☐ Anders, namelijk

Toelichting vraag 12_5:

De categorieën worden als volgt gedefinieerd:

Goed: het risico is door de maatregelen weggenomen (dus bij vraag 1 van de module is aangegeven dat geen risico (meer) bestaat) of het onvermijdelijke restrisico wordt goed tot optimaal beheerst door de genomen maatregelen;

Voldoende: het risico wordt door de maatregelen zodanig beheerst dat gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende tot goed zijn geborgd, maar het kan met een redelijke investering (in tijd of geld) significant beter

Matig: er zijn een aantal goede maatregelen getroffen, maar extra maatregelen zijn nodig om gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende te borgen

Slecht: er zijn niet of nauwelijks goede maatregelen getroffen, waardoor de werknemers onverantwoorde gezondheids- en/of veiligheidsrisico's lopen

Geen mening: kan de effectiviteit niet beoordelen

12_5. Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen die op het gebied van ATEX zijn genomen?

- ☐ Goed
- ☐ Voldoende
- ☐ Matig
- ☐ Slecht
- ☐ Geen mening

13. KANKERVERWEKKENDE STOFFEN (EXCLUSIEF ASBEST)

Deze module gaat over kankerverwekkende stoffen, exclusief asbest. Voor asbest is een aparte module beschikbaar. Het gaat bijvoorbeeld om cytostatica, kwarts, dieselmotorenemissie, hardhoutstof, Chroom 6, ethanol.

13_1. Zijn er op de arbeidsplaats werknemers die werken met of bij hun werk kunnen worden blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen (exclusief asbest)?*

- ☐ Ja
- ☐ Nee, inmiddels niet meer, maar was in de afgelopen 2 jaar wel aan de orde
 - Ga naar vraag 13_7
- ☐ Nee, al langer dan 2 jaar niet aan de orde
 - Ga naar vraag 14_1

13_2. Hoeveel werknemers werken met- of kunnen bij hun werk worden blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen?

Aantal: _____ ☐ Dit is een zéér grove schatting

13_3. Om welke van de volgende kankerverwekkende stoffen gaat het?
(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Cytostatica
- ☐ Kwarts
- ☐ Dieselmotorenemissie
- ☐ Hardhoutstof
- ☐ Chroom 6
- ☐ Ethanol
- ☐ Anders, namelijk _____

Toelichting vraag 13_4:

Op vraag 13_4 kruis je 'ja' aan als de werkgever een lijst heeft van werknemers die kunnen worden blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen (verplichting op basis van artikel B4.15) en/of een registratie heeft van kankerverwekkende stoffen in de RI&E (artikel B4.13). Als een werkgever geen van beide heeft, vul je nee in.

13_4. Is er op de vestiging een registratie van kankerverwekkende stoffen en/of een registratie van werknemers die kunnen worden blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen?

- ☐ Ja, nl (meerdere antwoorden mogelijk)
 - ☐ Registratie van stoffen
 - ☐ Registratie van personen
- ☐ Nee

Toelichting vraag 13_5:

De werkgever dient de aard, de mate en de duur van blootstelling te (laten) beoordelen teneinde de gevaren voor de werknemers te bepalen. De zelfinspectietool Gevaarlijke Stoffen geeft aan welke hulpmiddelen hiervoor kunnen worden gebruikt.

13_5. Heeft de werkgever de aard, mate en/of duur van de blootstelling aan kankerverwekkende stoffen beoordeeld of laten beoordelen? (B 4.2, lid 1-4)?

	Ja, voor alle stoffen	Ja, voor een groot deel v/d stoffen	Ja, voor sommige stoffen	Nee
• aard van de blootstelling	☐	☐	☐	☐
• mate van de blootstelling	☐	☐	☐	☐
• duur van de blootstelling	☐	☐	☐	☐

Toelichting vraag 13_6:

- Het gaat bij grenswaarden specifiek om de blootstelling via inademing. De werkgever mag i.p.v. het vaststellen van grenswaarden ook een gevalideerde "veilige werkwijze" hanteren. Een veilige werkwijze beschrijft hoe en onder welke condities de werkzaamheden worden uitgevoerd zodat de blootstelling aan stoffen beneden de grenswaarden blijft. Indien gebruik is gemaakt van een veilige werkwijze is het antwoord ook "ja, voor ... stoffen".

- Grenswaarden worden aangepast aan nieuwe inzichten op het terrein van toxiciteit en blootstelling. Bij de toetsing aan grenswaarden gaat het om de actuele grenswaarden. De grenswaarden staan op: <http://www.ser.nl/nl/themas/grenswaarden.aspx>. Bij het ontbreken van een grenswaarde stelt de werkgever zelf een grenswaarde vast op een zodanig niveau dat geen schade kan ontstaan aan de gezondheid van de werknemer.
- Wanneer de werkgever voor geen enkele stof de aard, mate en / of duur van de blootstelling heeft beoordeeld of laten beoordelen (vraag 13_5 beantwoord met 3x Nee) dan bij vraag 13_6 antwoordcategorie 'Nee,' aankruisen.

13_6. Heeft de werkgever de blootstelling via inademing aan kankerverwekkende stoffen getoetst aan grenswaarde(n)?

- ☐ Ja, voor alle aanwezige stoffen die ingeademd kunnen worden
- ☐ Ja, voor een groot deel van de aanwezige stoffen die ingeademd kunnen worden
- ☐ Ja, voor sommige van de aanwezige stoffen die ingeademd kunnen worden
- ☐ Nee, de aanwezige stoffen kunnen niet worden ingeademd
- ☐ Nee, voor geen enkele van de aanwezige stoffen die ingeademd kunnen worden

Toelichting vraag 13_7:

Ook als 13_1 met "nee, inmiddels niet meer" beantwoord is, moet onderstaande vraag toch gesteld worden om na te gaan welke maatregelen het risico hebben doen verdwijnen.

Het is belangrijk dat alle maatregelen die genomen zijn, boven water komen. Vraag daarom steeds "...en welke maatregelen neemt u nog meer?" totdat de werkgever geen maatregelen meer noemt.

13_7. Heeft de werkgever maatregelen genomen met betrekking tot het risico van kankerverwekkende stoffen?

- ☐ Nee, de werkgever heeft geen maatregelen genomen ► Ga naar vraag 14_1
- ☐ Ja, de werkgever heeft maatregelen genomen, namelijk: (meerdere antwoorden mogelijk):
 - ☐ Aanpassen proces (kankerverwekkende stoffen zijn niet meer nodig, worden vervangen door minder schadelijke alternatieven)
 - ☐ Technische maatregelen aan de bron om blootstelling te voorkomen of te beperken (b.v. gesloten systemen, omkasting, doseersystemen)
 - ☐ Technische maatregelen overig (b.v. bronafzuiging, ventilatie, afstandsbediening)
 - ☐ Organisatorische maatregelen om blootstelling te voorkomen of te beperken (b.v. afbakening, toegangsbeperking, taakrotatie, verlagen blootstellingsduur, verlagen aantal blootgestelden)
 - ☐ Beschikbaar stellen van persoonlijke beschermingsmiddelen
 - ☐ Voldoende mogelijkheden voor persoonlijke hygiëne (b.v. douchegelegenheden, was/kleedruimten)
 - ☐ Toezicht houden op verantwoord gedrag werknemers / naleven van de beheersmaatregelen
 - ☐ Voorlichting en onderricht over de risico's van kankerverwekkende stoffen
 - ☐ Voorlichting en onderricht over het hanteren van kankerverwekkende stoffen (werkwijze).
 - ☐ Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen beheersmaatregelen
 - ☐ Anders, namelijk _____

Toelichting vraag 13_8:

Het toepassen van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's) is de laatste stap in de arbeidshygiënische strategie en komt dus niet eerder aan bod dan nadat andere beheersmaatregelen zijn overwogen en/of geïmplementeerd, maar niet hebben geleid tot het in voldoende mate voorkomen of beperken van de blootstelling aan kankerverwekkende stoffen.

Het oefenen met het gebruik van PBM's is van groot belang omdat het onjuist toepassen ervan leidt tot blootstelling. PBM's helpen alleen als er op een goede manier gebruik van wordt gemaakt. Doorvragen hoe de werkgever dat heeft geborgd: oefenen, toezicht houden, instructies e.d. Je totaalindruk aangeven.

13_8. Borgt de werkgever goed gebruik van de PBM's?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Onbekend
- ☐ Niet van toepassing, geen pbm's

Toelichting vraag 13_9:

De categorieën worden als volgt gedefinieerd:

Goed: het risico is door de maatregelen weggenomen (dus bij vraag 1 van de module is aangegeven dat geen risico (meer) bestaat) of het onvermijdelijke restrisico wordt goed tot optimaal beheerst door de genomen maatregelen;

Voldoende: het risico wordt door de maatregelen zodanig beheerst dat gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende tot goed zijn geborgd, maar het kan met een redelijke investering (in tijd of geld) significant beter

Matig: er zijn een aantal goede maatregelen getroffen, maar extra maatregelen zijn nodig om gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende te borgen

Slecht: er zijn niet of nauwelijks goede maatregelen getroffen, waardoor de werknemers onverantwoorde gezondheids- en/of veiligheidsrisico's lopen

Geen mening: kan de effectiviteit niet beoordelen

13_9. Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen die op het gebied van kankerverwekkende stoffen zijn genomen?

- ☐ Goed
- ☐ Voldoende
- ☐ Matig
- ☐ Slecht
- ☐ Geen mening

14. ASBEST

Deze module gaat over asbest. Bij asbest gaat het erom dat iemand ermee in aanraking zou kunnen komen, zoals tijdens installatie-/onderhoudswerk of sloopwerk in een gebouw waarin asbest zou kunnen zitten (gebouwen van voor 1994), maar ook onderhoudspersoneel, bakkers, brandweerlieden, timmerlieden e.d. bij scheepsonderhoud/reparatiewerven, operators e.a. in de chemische industrie, grondwerkers etc. Het gaat er niet om dat iemand voor het werk 'slechts' aanwezig is in een gebouw waarin asbest aanwezig is. Extra aandacht moet er zijn voor de beroepsgroepen die op telkens wisselende locaties aan asbest kunnen worden blootgesteld: bijv. installateurs electriciteit/gas/verwarming, slopers, asbestsaneerders, aannemers die buisleidingen repareren/vervangen. Het gaat dus zeker niet alleen om asbestverwijderbedrijf-

ven, maar vooral om werknemers bij andere bedrijven, die mogelijk aan asbest blootgesteld kunnen worden.

Toelichting vraag 14_1:

Bij asbestverwerkings- en verwijderingsbedrijven speelt het risico uiteraard. Maar ook werknemers van bijvoorbeeld aannemers kunnen bij werkzaamheden (onverhoeds) in aanraking komen met asbest. Dit geldt ook voor onderhoudswerkzaamheden en monteurs van (bedrijfs-) panden die voor 1994 zijn gebouwd. Het risico wordt niet aanwezig geacht als de werkgever in een pand van voor 1994 de onderhoudswerkzaamheden uitbesteedt.

14_1. Zijn er op de arbeidsplaats (vaste werkplek of op locatie elders) werknemers die werken met of bij hun werk kunnen worden blootgesteld aan asbest?

- ☐ Ja
- ☐ Onbekend, maar niet uitgesloten (bv omdat pand van voor 1994 is)
- ☐ Nee, inmiddels niet meer, maar was in de afgelopen 2 jaar wel aan de orde
▶ Ga naar vraag 14_5
- ☐ Nee, al langer dan 2 jaar niet aan de orde
▶ Ga naar vraag 15_1

Toelichting vraag 14_2:

Ook bij onbekend dient het aantal werknemers ingevuld te worden. Dan ervan uitgaan dat er wel asbest is. Het gaat bijvoorbeeld om monteurs en onderhoudspersoneel dat bij werkzaamheden in aanraking met de asbest zou kunnen komen. Niet het kantoorpersoneel.

14_2. Hoeveel werknemers werken met- of kunnen bij hun werk worden blootgesteld aan asbest?

Aantal: _____ ☐ Dit is een zéér grove schatting

Toelichting vraag 14_3:

De werkgever dient de aard, de mate en de duur van blootstelling te (laten) beoordelen teneinde de gevaren voor de werknemers te bepalen. De zelfinspectietool Gevaarlijke Stoffen geeft aan welke hulpmiddelen hiervoor kunnen worden gebruikt.

14_3. Heeft de werkgever de aard, mate en/of duur van de blootstelling aan asbest beoordeeld of laten beoordelen (is bijv. een asbestinventarisatie rapport opgesteld)? (B 4.2, lid 1-4)

	Ja	Nee
• aard van de blootstelling	☐	☐
• mate van de blootstelling	☐	☐
• duur van de blootstelling	☐	☐

14_4. Heeft de werkgever de blootstelling aan asbest via inademing getoetst aan de grenswaarde(n)?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Toelichting vraag 14_5:

Ook als 14_1 met "nee, inmiddels niet meer" beantwoord is, moet onderstaande vraag toch gesteld worden om na te gaan welke maatregelen het risico hebben doen verdwijnen.

Het is belangrijk dat alle maatregelen die genomen zijn, boven water komen. Vraag daarom steeds "....en welke maatregelen neemt u nog meer?" totdat de werkgever geen maatregelen meer noemt.

14_5. Heeft de werkgever maatregelen genomen met betrekking tot het risico van asbest?

- ☐ Nee, de werkgever heeft geen maatregelen genomen ▶ Ga naar vraag 15_1
- ☐ Ja, de werkgever heeft maatregelen genomen, namelijk:
(meerdere antwoorden mogelijk):
 - ☐ Het asbest is verwijderd
 - ☐ Technische maatregelen om blootstelling te voorkomen of te beperken (anders dan persoonlijke beschermingsmiddelen), bijvoorbeeld betimmering rondom asbesthoudende delen, behandeling van asbesthoudende delen (impregneren),
 - ☐ Collectieve maatregelen om blootstelling te voorkomen of te beperken (beheersplan, protocollen, procedures, instructies, werkafspraken)
 - ☐ Toezicht houden op verantwoord gedrag werknemers / naleven van maatregelen (niet boren in asbesthoudende wanden, pakkingen niet breken, enz.)
 - ☐ Beschikbaar stellen van persoonlijke beschermingsmiddelen
 - ☐ Voorlichting en onderricht over de risico's van asbest
 - ☐ Voorlichting en onderricht over hoe om te gaan met asbest
 - ☐ Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen maatregelen
 - ☐ Anders, namelijk

Toelichting vraag 14_6:

De categorieën worden als volgt gedefinieerd:

Goed: het risico is door de maatregelen weggenomen (dus bij vraag 1 van de module is aangegeven dat geen risico (meer) bestaat) of het onvermijdelijke restrisico wordt goed tot optimaal beheerst door de genomen maatregelen;

Voldoende: het risico wordt door de maatregelen zodanig beheerst dat gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende tot goed zijn geborgd, maar het kan met een redelijke investering (in tijd of geld) significant beter

Matig: er zijn een aantal goede maatregelen getroffen, maar extra maatregelen zijn nodig om gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende te borgen

Slecht: er zijn niet of nauwelijks goede maatregelen getroffen, waardoor de werknemers onverantwoorde gezondheids- en/of veiligheidsrisico's lopen

Geen mening: kan de effectiviteit niet beoordelen

14_6. Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen die op het gebied van asbest zijn genomen?

- ☐ Goed
- ☐ Voldoende
- ☐ Matig
- ☐ Slecht
- ☐ Geen mening

15. OVERIGE GEVAARLIJKE STOFFEN

(anders dan: kankerverwekkende stoffen, radioactieve stoffen)

In deze module wordt ingegaan op een deelverzameling van gevaarlijke stoffen, zoals: lasrook, vluchtige organische stoffen (VOS), graan- en meelstof, gewasbeschermingsmiddelen, biocide, gevaarlijke schoonmaakmiddelen en corrosieve stoffen (zuren- en logen etc.) en reproductietoxische stoffen. Reproductietoxische stoffen betreffen voor de voortplanting giftige stoffen. Ze hebben invloed op de vruchtbaarheid bij mannen en vrouwen en op de zwangerschap (beschadiging ongeboren kind). Ook de stoffen die schadelijk zijn voor zuigelingen via de borstvoeding behoren tot de reproductietoxische stoffen.

Het transport van gevaarlijke stoffen (inclusief laden en lossen) moet alleen meegenomen worden als er kans op blootstelling aanwezig is.

De volgende categorieën stoffen dien je in deze module expliciet buiten beschouwing te laten: Kankerverwekkende stoffen, Asbest, stoffen die kunnen leiden tot explosiegevaar en radioactieve stoffen die ioniserende straling uitzenden.

Bij mogelijke blootstelling gaat het om de typen werknemers zoals die bij vraag 0_3 zijn genoemd.

15_1. Zijn er op de arbeidsplaats werknemers die werken met of bij hun werk kunnen worden blootgesteld aan gevaarlijk stoffen anders dan kankerverwekkende stoffen, explosiegevaarlijke stoffen en radioactieve stoffen?*

- ☐ Ja
☐ Nee, inmiddels niet meer, maar was in de afgelopen 2 jaar wel aan de orde
☐ Nee, al langer dan 2 jaar niet aan de orde
- ▶ Ga naar vraag 15_7
 ▶ Ga naar vraag 16_1

15_2. Hoeveel werknemers werken met of kunnen worden blootgesteld aan deze gevaarlijke stoffen

Aantal: _____ ☐ Dit is een zéér grove schatting

15_3. Om welke van de volgende gevaarlijke stoffen gaat het?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ lasrook
☐ vluchtige organische oplosmiddelen (VOS)
☐ graan- of meelstof
☐ bestrijdingsmiddelen, gewasbescherming
☐ bestrijdingsmiddelen, biocide
☐ andere bijtende/corrosieve stoffen (zuren/logen)
☐ reproductietoxische stoffen (b.v. xyleen, toluen, styreen, kwik, lood (-verbindingen), narcosegassen)
☐ overige toxische stoffen
☐ houtstof van zachthout (niet kankerverwekkend)
☐ allergene stoffen (b.v. cement, epoxyharsen, polyurethanen)
☐ anders, namelijk _____

Toelichting vraag 15_4:

Op vraag 15_4 kruis je 'ja' aan als de werkgever een registratie heeft van reproductietoxische stoffen in de RI&E (verplichting op basis van arbobesluit artikel 4.2a).

Als er geen reproductietoxische stoffen zijn, vul je niet van toepassing in.

15_4. Is er op de vestiging een registratie van de reproductietoxische stoffen?

- ☐ Ja
☐ Nvt, er zijn geen reproductietoxische stoffen
☐ Nee

Toelichting vraag 15_5:

De werkgever dient de aard, de mate en de duur van blootstelling te (laten) beoordelen teneinde de gevaren voor de werknemers te bepalen.

15_5. Heeft de werkgever de aard, mate en duur van de blootstelling aan gevaarlijke stoffen beoordeeld of laten beoordelen (B 4.2, lid 1-4)?

	Ja, voor alle stoffen	Ja, voor een groot deel v/d stoffen	Ja, voor sommige stoffen	Nee
• aard van de blootstelling	☐	☐	☐	☐
• mate van de blootstelling	☐	☐	☐	☐
• duur van de blootstelling	☐	☐	☐	☐

Toelichting vraag 15_6:

- Het gaat bij grenswaarden specifiek om de blootstelling via inademing. De werkgever mag i.p.v. het vaststellen van grenswaarden ook een gevalideerde "veilige werkwijze" hanteren. Een veilige werkwijze beschrijft hoe en onder welke condities de werkzaamheden worden uitgevoerd zodat de blootstelling aan stoffen beneden de grenswaarden blijft. Indien gebruik is gemaakt van een veilige werkwijze is het antwoord ook "ja, voor ... stoffen".
- Grenswaarden worden aangepast aan nieuwe inzichten op het terrein van toxiciteit en blootstelling. Bij de toetsing aan grenswaarden gaat het om de actuele grenswaarden. Op de website <http://www.ser.nl/nl/taken/adviserende/grenswaarden.aspx> staan de actuele grenswaarden.
- Wanneer de werkgever voor geen enkele stof de aard, mate en / of duur van de blootstelling heeft beoordeeld of laten beoordelen (vraag 15_5 beantwoord met 3x Nee) dan bij vraag 15_6 antwoordcategorie 'Nee,.....' aankruisen.

15_6. Heeft de werkgever de blootstelling via inademing aan gevaarlijke stoffen getoetst aan grenswaarde(n)?

- ☐ Ja, voor alle aanwezige stoffen die ingeademd kunnen worden
☐ Ja, voor een groot deel van de aanwezige stoffen die ingeademd kunnen worden
☐ Ja, voor sommige van de aanwezige stoffen die ingeademd kunnen worden
☐ Nee, de aanwezige stoffen kunnen niet worden ingeademd
☐ Nee, voor geen enkele van de aanwezige stoffen die ingeademd kunnen worden

Toelichting vraag 15_7:

Ook als 15_1 met "nee, inmiddels niet meer" beantwoord is, moet onderstaande vraag toch gesteld worden om na te gaan welke maatregelen het risico hebben doen verdwijnen.

Het is belangrijk dat alle maatregelen die genomen zijn, boven water komen. Vraag daarom steeds "...en welke maatregelen neemt u nog meer?" totdat de werkgever geen maatregelen meer noemt.

15_7. Heeft de werkgever maatregelen genomen om de blootstelling aan gevaarlijke stoffen terug te brengen?

- ☐ Nee, de werkgever heeft geen maatregelen genomen ► Ga naar vraag 16_1
- ☐ Ja, de werkgever heeft maatregelen genomen, namelijk:
(meerdere antwoorden mogelijk):
 - ☐ Aanpassen proces (gevaarlijke stoffen zijn niet meer nodig, worden vervangen door minder schadelijke alternatieven)
 - ☐ Technische maatregelen aan de bron om blootstelling te voorkomen of te beperken (b.v. gesloten systemen, omkasting, doseersystemen)
 - ☐ Technische maatregelen overig (b.v. bronafzuiging, ventilatie, afstandsbediening)
 - ☐ Organisatorische maatregelen om blootstelling te voorkomen of te beperken (b.v. afbakening, toegangsbeperking, taakrotatie, verlagen blootstellingsduur, verlagen aantal blootgesteld)
 - ☐ Beschikbaar stellen van persoonlijke beschermingsmiddelen
 - ☐ Voldoende mogelijkheden voor persoonlijke hygiëne (b.v. douchegelegenheden, was/kleedruimten)
 - ☐ Voorlichting en onderricht over de risico's van gevaarlijke stoffen
 - ☐ Voorlichting en onderricht over het hanteren van gevaarlijke stoffen (werkwijze).
 - ☐ Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen beheersmaatregelen
 - ☐ Toezicht houden op verantwoord gedrag werknemers / naleven van de beheersmaatregelen
 - ☐ Anders, namelijk _____

Toelichting vraag 15_8:

Het toepassen van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's) is de laatste stap in de arbeidshygiënische strategie en komt dus niet eerder aan bod dan nadat andere beheersmaatregelen zijn overwogen en/of geïmplementeerd, maar niet hebben geleid tot het in voldoende mate voorkomen of beperken van de blootstelling aan kankerverwekkende stoffen.

Het oefenen met het gebruik van PBM's is van groot belang omdat het onjuist toepassen ervan leidt tot blootstelling: PBM's helpen alleen als er op een goede manier gebruik van wordt gemaakt. Doorvragen hoe de werkgever dat heeft geborgd: oefenen, toezicht houden, instructies e.d. Je totaalindruk aangeven.

15_8. Borgt de werkgever goed gebruik van de PBM's?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Onbekend
- ☐ Niet van toepassing, geen pbm's

Toelichting vraag 15_9:

De categorieën worden als volgt gedefinieerd:

Goed: het risico is door de maatregelen weggenomen (dus bij vraag 1 van de module is aangegeven dat geen risico (meer) bestaat) of het onvermijdelijke restrisico wordt goed tot optimaal beheerst door de genomen maatregelen;

Voldoende: het risico wordt door de maatregelen zodanig beheerst dat gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende tot goed zijn geborgd, maar het kan met een redelijke investering (in tijd of geld) significant beter

Matig: er zijn een aantal goede maatregelen getroffen, maar extra maatregelen zijn nodig om gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende te borgen

Slecht: er zijn niet of nauwelijks goede maatregelen getroffen, waardoor de werknemers onverantwoorde gezondheids- en/of veiligheidsrisico's lopen

Geen mening: kan de effectiviteit niet beoordelen

15_9. Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen die op het gebied van de overige gevaarlijke stoffen zijn genomen?

- ☐ Goed
- ☐ Voldoende
- ☐ Matig
- ☐ Slecht
- ☐ Geen mening

16. MACHINEVEILIGHEID

In deze module wordt ingegaan op een aantal categorieën machines die regelmatig in bedrijven voorkomen. Machines en productielijnen kunnen de veiligheid van werknemer direct in gevaar brengen. De belangrijkste risico's van machines zijn knel-, plet-, snij- en aanrijdgevaar (m.n. heftrucks). Nieuwe en bestaande machines en productielijnen behoren te voldoen aan de wettelijke veiligheids- en gezondheidseisen.

Kernbepalingen:

1. adequate veiligheidsvoorschriften (Artikelen B 7.2, 7.3, 7.5, 7.7, 7.11a)
2. professionaliteit/deskundigheid (Artikelen B 7.6, 7.11a)
3. ergonomie en geschiktheid omgeving (Artikelen B 7.4, 7.4a, 7.7, 7.9, 7.10)
4. machines worden gebruikt waarvoor ze zijn bedoeld (Artikelen B 7.3, 7.4)

16_1. Wordt er op de arbeidsplaats gewerkt met machines uit één of meer van de volgende categorieën?*

- Hijs- en hefwerktuigen
 - Machines voor intern transport (w.o. heftrucks)
 - Aangedreven handgereedschap
 - Productiemachines/productielijnen
- ☐ Ja
 - ☐ Nee ► Ga naar vraag 17_1

Toelichting vraag 16_2:

Wanneer één van de onderstaande categorieën niet voor komt, d.w.z. dat het aantal werknemers dat met een bepaalde categorie machine werkt 0 is, dan het getal nul invullen.

De laatste regel (het totaal) betreft het totaal aantal werknemers van de vestiging dat met genoemde machines werkt, dus zonder dubbeltellingen. Voorbeeld: 4 man werken met de heftruck, waarvan 1 ook aangedreven handgereedschap hanteert. Daarnaast zijn er nog 2 man die aangedreven handgereedschap hanteren (maar niet op een heftruck werken). Dan zijn er dus 4 heftruck, 3 aangedreven handgereedschap en 6 in totaal.

16_2. Hoeveel werknemers werken er naar schatting met (of bedienen) machines uit onderstaande categorieën?*

Aantal werknemers:

•Heftrucks	_____	☐ Dit is een zéér grove schatting
•Hijs- en hefwerktuigen (excl. heftrucks)	_____	☐ Dit is een zéér grove schatting
•Aangedreven handgereedschap	_____	☐ Dit is een zéér grove schatting
•Vaste machines voor intern transport	_____	☐ Dit is een zéér grove schatting
•Verplaatsbare machines voor intern transport (excl. heftrucks)	_____	☐ Dit is een zéér grove schatting
•Productiemachines/productielijnen, draagbaar of verplaatsbaar	_____	☐ Dit is een zéér grove schatting
•Productiemachines/productielijnen, vast gemonteerd	_____	☐ Dit is een zéér grove schatting
•Totaal aantal werknemers dat met ten minste één van deze machines werkt (zie toelichting): _____ ☐ Dit is een zéér grove schatting		

Toelichting vraag 16_3:

Voor machines van na 1995 zijn fabrikanten/leveranciers verplicht bij CE gemarkeerde machines een Nederlandstalige gebruiksaanwijzing te leveren.

16_3. Heeft de werkgever van alle machines van na 1995 een Nederlandstalige gebruiksaanwijzing?

- ☐ Ja, van alle machines
☐ Ja, van een deel van de machines
☐ Nee ► Ga naar vraag 16_5
☐ Onbekend ► Ga naar vraag 16_5

16_4. Hoe zorgt de werkgever ervoor dat machines conform de gebruiksaanwijzing worden gebruikt?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Door instructie en opleiding door eigen werknemers/werkgever
☐ Door instructie en opleiding door leverancier/fabrikant
☐ Werknemers hebben (vrijwillig) een certificaat behaald
☐ Anders, namelijk
☐ N.V.T. de werkgever ziet hier niet op toe

16_5. Hoe vaak worden werknemers geïnstrueerd over het veilig gebruiken van de machines?

- ☐ Meerdere malen per jaar
☐ Jaarlijks
☐ Gemiddeld eens in de _____ jaar
☐ Alleen wanneer werknemers machines voor het eerst gebruiken
☐ Nooit

16_6. Wordt er op de arbeidsplaats gewerkt met oudere machines geleverd tot medio 1995 die niet CE gemarkeerd zijn?

- ☐ Ja, het gaat ongeveer om:
☐ Minder dan een kwart van de machines
☐ Een kwart tot de helft van de machines
☐ De helft tot driekwart van de machines
☐ Driekwart tot en met alle machines
☐ Geen grove schatting te geven
☐ Nee

16_7. Hoe vindt onderhoud van de machines plaats (ongeacht of deze voor of na 1995 in gebruik zijn genomen)?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Voornamelijk volgens een onderhoudsplan / periodiek
☐ Voornamelijk als er tijd voor is (onregelmatig onderhoud)
☐ Bij (reparatie van) een mankement of storing
☐ Anders, namelijk:

Toelichting vraag 16_8:

Onder heftrucks worden verstaan: alle motorisch aangedreven arbeidsmiddelen voor het heffen van lasten, zoals: vorkheftrucks, reachtrucks, stapelaars, motorpallettrucks, orderverzamelaars(pickers) etc.

16_8. Wordt er op de arbeidsplaats gewerkt met heftrucks?

- ☐ Ja
☐ Nee ► Ga naar vraag 16_10

16_9. Op welke wijze hebben de bestuurders / bedieners van deze heftruck(s) geleerd hoe ze een heftruck moeten bedienen?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Middels een externe opleiding bij een deskundige instelling
☐ Door een ervaren medewerker
☐ Door zelf een handleidingboek/internet te raadplegen
☐ Door zelf, in de praktijk, aan de slag te gaan
☐ Anders, namelijk:

Toelichting vraag 16_10:

Het is belangrijk dat alle maatregelen die genomen zijn, boven water komen. Vraag daarom steeds '...en welke maatregelen neem je nog meer?' totdat de werkgever geen maatregelen meer noemt. Dat geldt voor alle (productie)machines/productielijnen, ook van voor 1995 en/of niet CE gemarkeerde machines/productielijnen.

16_10. Heeft de werkgever maatregelen genomen met betrekking tot machineveiligheid?

☐ Nee, de werkgever heeft geen maatregelen genomen ► Ga naar vraag 17_1

☐ Ja, de werkgever heeft maatregelen genomen, namelijk:
(meerdere antwoorden mogelijk):

Bronaankpak:

- ☐ Machines zijn gekozen op basis van zijn kenmerken waarbij (zoveel als mogelijk) de gevaren niet aanwezig zijn

Collectieve maatregelen:

- ☐ Machines zijn dusdanig uitgerust/aangepast dat de rest gevaren (zoveel als mogelijk) zijn weggenomen
- ☐ Maatregelen m.b.t. de inrichting van de arbeidsplaats

Individuele maatregelen:

- ☐ Maatregelen m.b.t. aanpassing van de machine aan de werknemer
- ☐ Organisatorische maatregelen, specifiek afgestemd op de werknemer

Persoonlijke bescherming:

- ☐ Maatregelen gericht op de bescherming van werknemers zoals persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)

Overig: Voorlichting, onderricht en toezicht:

- ☐ Voorlichting en onderricht over de risico's van machines
- ☐ Voorlichting en onderricht over het hanteren
- ☐ Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen maatregelen
- ☐ Toezicht houden op verantwoord gedrag werknemers / naleven van maatregelen
- ☐ Training en instructie (werkwijze)
- ☐ (vrijwillige) certificering van werknemers
- ☐ Anders, namelijk

Toelichting vraag 16_11:

De categorieën worden als volgt gedefinieerd:

Goed: het risico is door de maatregelen weggenomen (dus bij vraag 1 van de module is aangegeven dat geen risico (meer) bestaat) of het onvermijdelijke restrisico wordt goed tot optimaal beheerst door de genomen maatregelen;

Voldoende: het risico wordt door de maatregelen zodanig beheerst dat gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende tot goed zijn geborgd, maar het kan met een redelijke investering (in tijd of geld) significant beter

Matig: er zijn een aantal goede maatregelen getroffen, maar extra maatregelen zijn nodig om gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende te borgen

Slecht: er zijn niet of nauwelijks goede maatregelen getroffen, waardoor de werknemers onverantwoorde gezondheids- en/of veiligheidsrisico's lopen

Geen mening: kan de effectiviteit niet beoordelen

16_11. Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van het geheel van de maatregelen die op het gebied van machineveiligheid zijn genomen?

- ☐ Goed
- ☐ Voldoende
- ☐ Matig
- ☐ Slecht
- ☐ Geen mening

17. WERKDRUK

Werkdruk wordt gevormd door een geheel van werkdrukbronnen (bijv. teveel werk of gebrek aan steun door collega's) en energiebronnen (bijv. autonomie in het werk of steun van de leidinggevende). Indien werkdrukbronnen en energiebronnen niet met elkaar in balans zijn (scheve weegschaal) ontstaat werkdruk. Indien een werknemer niet in staat is, of zichzelf niet in staat acht, om aan om de gestelde eisen te voldoen dan leidt de disbalans die ontstaan is tot werkdruk.

17_1. Waren er in het afgelopen jaar op de arbeidsplaats werknemers die meer dan incidenteel te maken hadden met stress als gevolg van (te hoge of te lage) werkdruk?

- ☐ Ja
- ☐ Nee ► Ga naar vraag 17_4

17_2. Hoeveel werknemers hebben het afgelopen jaar naar schatting meer dan incidenteel te maken gehad met stress als gevolg van werkdruk?

Aantal: _____ ☐ Dit is een zéér grove schatting

17_3. Bij hoeveel van deze werknemers heeft werkdruk naar schatting daadwerkelijk geleid tot ziekteverzuim?

Aantal: _____ ☐ Onbekend

Toelichting vraag 17_4:

Ook als 17_1 met 'nee' beantwoord is, moet onderstaande vraag toch gesteld worden om na te gaan of het risico zich niet meer voordoet omdat er maatregelen zijn genomen. Dit kunnen ook maatregelen zijn die in het verleden zijn genomen.

Het is belangrijk dat alle maatregelen die genomen zijn, boven water komen. Vraag daarom steeds '...en welke maatregelen neemt u nog meer?' totdat de werkgever geen maatregelen meer noemt.

17_4. Heeft de werkgever maatregelen genomen met betrekking tot het risico van stress door werkdruk?

- ☐ Nee, de werkgever heeft geen maatregelen genomen ► Ga naar vraag 18_1
- ☐ Ja, de werkgever heeft maatregelen genomen, namelijk:
(meerdere antwoorden mogelijk):

- ☐ De werkgever heeft een verdiepend onderzoek uitgevoerd om te beoordelen welke werkdrukbronnen er aan de werkdruk ten grondslag liggen
- ☐ Verandering in werkprocessen of taakinhoud (taakverbreding, -verrijking, -roulatie)
- ☐ Aanpassen werk- en rusttijden
- ☐ Aanpassen van de hoeveelheid werk
- ☐ Verbeteren afstemming werk en privé
- ☐ Werknemers meer autonomie / regelmogelijkheden geven over de inrichting van hun werk
- ☐ Aannemen van extra personeel of inzet van tijdelijke krachten in piekperiodes
- ☐ Maatregelen ter verbetering van de ICT mogelijkheden/verhelpen van frequente ICT storingen
- ☐ Verbeteren van de sociale cohesie / contacten tussen collega's onderling
- ☐ Maatregelen om ongewenst gedrag onderling (pesten, seksuele intimidatie etc.) tegen te gaan
- ☐ Werkafspraken maken (bijv. over het lezen van e-mail, nemen van pauzes niet achter de pc)
- ☐ Training werknemers (bijv. assertiviteit, timemanagement, persoonlijke effectiviteit)
- ☐ Training van leidinggevendenden (bijv. omgang met psychosociale arbeidsbelasting bij werknemers of coachend leiderschap)
- ☐ De werkgever geeft voorlichting en onderricht over de risico's
- ☐ De werkgever geeft voorlichting en onderricht over de genomen maatregelen
- ☐ Toezicht houden op verantwoord gedrag/naleven van maatregelen
- ☐ De werkgever evalueert de genomen maatregelen en stelt het beleid zo nodig bij.
- ☐ Anders, namelijk.....

Toelichting vraag 17_5:

De categorieën worden als volgt gedefinieerd:

Goed: het risico is door de maatregelen weggenomen (dus bij vraag 1 van de module is aangegeven dat geen risico (meer) bestaat) of het onvermijdelijke restrisico wordt goed tot optimaal beheerst door de genomen maatregelen;

Voldoende: het risico wordt door de maatregelen zodanig beheerst dat gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende tot goed zijn geborgd, maar het kan met een redelijke investering (in tijd of geld) significant beter

Matig: er zijn een aantal goede maatregelen getroffen, maar extra maatregelen zijn nodig om gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende te borgen

Slecht: er zijn niet of nauwelijks goede maatregelen getroffen, waardoor de werknemers onverantwoorde gezondheids- en/of veiligheidsrisico's lopen

Geen mening: kan de effectiviteit niet beoordelen

17_5. Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen die op het gebied van werkdruk zijn genomen?

- ☐ Goed
- ☐ Voldoende
- ☐ Matig
- ☐ Slecht
- ☐ Geen mening

18. EXTERNE ONGEWENSTE OMGANGSVORMEN

(seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en discriminatie)

Externe ongewenste omgangsvormen gaan om agressie en geweld, seksuele intimidatie, pesten of discriminatie door externen/derden: klanten, bezoekers, patiënten, leerlingen etc. Geweld kan zowel verbaal als fysiek geweld zijn. Discriminatie kan op verschillende gronden plaatsvinden: op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, sekse, seksuele geaardheid, geslacht, leeftijd en handicap.

Ongewenste omgangsvormen door collega's of leidinggevendenden hoort in de volgende module (interne ongewenste omgangsvormen).

18_1. Waren er in het afgelopen jaar op de arbeidsplaats werknemers die bij hun werk te maken hadden met externe ongewenste omgangsvormen?

- ☐ Ja, namelijk
(meerdere antwoorden mogelijk)
 - ☐ Seksuele intimidatie
 - ☐ Agressie en geweld
 - ☐ Pesten
 - ☐ Discriminatie
- ☐ Nee

Toelichting vraag 18_2:

Ook als 18_1 met 'nee' beantwoord is, moet onderstaande vraag toch gesteld worden om na te gaan of het risico zich niet meer voordoet omdat er maatregelen zijn genomen. Dit kunnen ook maatregelen zijn die in het verleden zijn genomen.

Het is belangrijk dat alle maatregelen die genomen zijn, boven water komen. Vraag daarom steeds '...en welke maatregelen neemt u nog meer?' totdat de werkgever geen maatregelen meer noemt.

18_2. Heeft de werkgever maatregelen genomen met betrekking tot het risico van externe ongewenste omgangsvormen?

- ☐ Nee, de werkgever heeft geen maatregelen genomen ► Ga naar vraag 19_1
- ☐ Ja, de werkgever heeft maatregelen genomen, namelijk:
(meerdere antwoorden mogelijk):
 - ☐ In kaart brengen van de risico's
 - ☐ De ondernemingsraad/pvt is betrokken bij de aanpak van externe ongewenste omgangsvormen
 - ☐ Huisregels waaraan bezoekers en cliënten zich moeten houden
 - ☐ Afspraken over minimale personeelsbezetting bij risicovolle taken
 - ☐ Protocol voor agressie en geweld
 - ☐ Procedure om incidenten te melden, registreren en / of analyseren
 - ☐ Fysieke beveiliging (w.o. bouwkundige of technische voorzieningen)
 - ☐ Alarmsysteem en / of alarmprocedure
 - ☐ Het onderwerp ongewenste omgangsvormen staat regelmatig op de agenda van het werkoverleg
 - ☐ Opvang/nazorg na incidenten met agressie en geweld
 - ☐ Reactie naar de dader
 - ☐ Werkgever doet aangifte bij bedreiging of fysiek geweld
 - ☐ Schade wordt zoveel mogelijk verhaald op dader

- ☐ Toezicht houden op verantwoord gedrag/ naleving van maatregelen
- ☐ Training in omgang met agressie en geweld
- ☐ Voorlichting en onderricht over de risico's
- ☐ Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen maatregelen
- ☐ Andere maatregelen, namelijk

Toelichting vraag 18_3:

De antwoorden in vraag 18_3 mogen afwijken van de antwoorden gegeven bij vraag 18_2. Dit betekent dat bij vraag 18_3 maatregelen aangekruist mogen worden die de werkgever niet (of nog niet) heeft genomen.

18_3. Heeft de werkgever een idee welke maatregelen daadwerkelijk bijdragen aan het verminderen van het risico van *externe* ongewenste omgangsvormen?

- ☐ Nee
- ☐ Ja namelijk:
 - ☐ In kaart brengen van de risico's
 - ☐ De or/pvt is betrokken bij de aanpak van externe ongewenste omgangsvormen
 - ☐ Huisregels waaraan bezoekers en cliënten zich moeten houden
 - ☐ Afspraken over minimale personeelsbezetting bij risicovolle taken
 - ☐ Protocol voor agressie en geweld
 - ☐ Procedure om incidenten te melden, registreren en / of analyseren
 - ☐ Fysieke beveiliging (w.o. bouwkundige of technische voorzieningen)
 - ☐ Alarmsysteem en / of alarmprocedure
 - ☐ Het onderwerp ongewenste omgangsvormen staat regelmatig op de agenda van het werkoverleg
 - ☐ Opvang/nazorg na incidenten met agressie en geweld
 - ☐ Reactie naar de dader
 - ☐ Werkgever doet aangifte bij bedreiging of fysiek geweld
 - ☐ Schade wordt zoveel mogelijk verhaald op dader
 - ☐ Toezicht houden op verantwoord gedrag/ naleving van maatregelen
 - ☐ Training in omgang met agressie en geweld
 - ☐ Voorlichting en onderricht over de risico's
 - ☐ Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen maatregelen
 - ☐ Andere maatregelen, namelijk

Toelichting vraag 18_4:

De categorieën worden als volgt gedefinieerd:

Goed: het risico is door de maatregelen weggenomen (dus bij vraag 1 van de module is aangegeven dat geen risico (meer) bestaat) of het onvermijdelijke restrisico wordt goed tot optimaal beheerst door de genomen maatregelen;

Voldoende: het risico wordt door de maatregelen zodanig beheerst dat gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende tot goed zijn geborgd, maar het kan met een redelijke investering (in tijd of geld) significant beter

Matig: er zijn een aantal goede maatregelen getroffen, maar extra maatregelen zijn nodig om gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende te borgen

Slecht: er zijn niet of nauwelijks goede maatregelen getroffen, waardoor de werknemers on-
verantwoorde gezondheids- en/of veiligheidsrisico's lopen

Geen mening: kan de effectiviteit niet beoordelen

18_4. Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen die op het gebied van *externe* ongewenste omgangsvormen zijn genomen?

- ☐ Goed
- ☐ Voldoende
- ☐ Matig
- ☐ Slecht
- ☐ Geen mening

19. INTERNE ONGEWENSTE ONGANGSVORMEN

(seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en discriminatie)

Externe ongewenste omgangsvormen gaan om agressie en geweld, seksuele intimidatie, pesten of discriminatie door collega's, leidinggevendenden of andere mensen die voor het bedrijf werken. Geweld gaat over zowel verbaal als fysiek geweld.

Ongewenste omgangsvormen door externen/derden (zoals patiënten, bezoekers, klanten) hoort in de voorgaande module.

19_1. Waren er in het afgelopen jaar op de arbeidsplaats werknemers die te maken hadden met *interne* ongewenste omgangsvormen?

- ☐ Ja, namelijk
(meerdere antwoorden mogelijk)
 - ☐ Seksuele intimidatie
 - ☐ Agressie en geweld
 - ☐ Pesten
 - ☐ Discriminatie
- ☐ Nee

Toelichting vraag 19_2:

Ook als 19_1 met 'nee' beantwoord is, moet onderstaande vraag toch gesteld worden om na te gaan of het risico zich niet meer voordoet omdat er maatregelen zijn genomen. Dit kunnen ook maatregelen zijn die in het verleden zijn genomen.

Het is belangrijk dat alle maatregelen die genomen zijn, boven water komen. Vraag daarom steeds '...en welke maatregelen neemt u nog meer?' totdat de werkgever geen maatregelen meer noemt.

19_2. Heeft de werkgever maatregelen genomen met betrekking tot het risico van *interne* ongewenste omgangsvormen?

- ☐ Nee, de werkgever heeft geen maatregelen genomen ► Ga naar vraag 20_1
- ☐ Ja, de werkgever heeft maatregelen genomen, namelijk:
(meerdere antwoorden mogelijk):
 - ☐ In kaart brengen van de risico's
 - ☐ Inzichtelijk maken van omvang en/of aard van interne ongewenste omgangsvormen
 - ☐ De ondernemingsraad/pvt is betrokken bij de aanpak van interne ongewenste omgangsvormen
 - ☐ Het onderwerp interne ongewenste omgangsvormen staat regelmatig op de agenda van het werkoverleg
 - ☐ Gedragscode voor onderlinge omgangsvormen
 - ☐ Onafhankelijke vertrouwenspersoon aangesteld
 - ☐ Klachtenprocedure opgesteld en bekendgemaakt

- ☐ Onafhankelijke klachtencommissie aangesteld
- ☐ Toezicht houden op verantwoord gedrag/ naleving van maatregelen
- ☐ Voorlichting en onderricht over de risico's
- ☐ Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen maatregelen
- ☐ Andere maatregelen, namelijk

Toelichting vraag 19_3:

De antwoorden in vraag 19_3 mogen afwijken van de antwoorden gegeven bij vraag 19_2. Dit betekent dat bij vraag 19_3 maatregelen aangekruist mogen worden die de werkgever niet (of nog niet) heeft genomen.

19_3. Heeft de werkgever een idee welke maatregelen daadwerkelijk bijdragen aan het verminderen van het risico van *interne* ongewenste omgangsvormen?

- ☐ Nee
- ☐ Ja namelijk:
 - (meerdere antwoorden mogelijk)
 - ☐ In kaart brengen van de risico's
 - ☐ Inzichtelijk maken van omvang en/of aard van interne ongewenste omgangsvormen
 - ☐ De ondernemingsraad/pvt is betrokken bij de aanpak van interne ongewenste omgangsvormen
 - ☐ Het onderwerp interne ongewenste omgangsvormen staat regelmatig op de agenda van het werkoverleg
 - ☐ Gedragscode voor onderlinge omgangsvormen
 - ☐ Onafhankelijke vertrouwenspersoon aangesteld
 - ☐ Klachtenprocedure opgesteld en bekendgemaakt
 - ☐ Onafhankelijke klachtencommissie aangesteld
 - ☐ Toezicht houden op verantwoord gedrag/ naleving van maatregelen
 - ☐ Voorlichting en onderricht over de risico's
 - ☐ Voorlichting en onderricht over genomen en te nemen maatregelen
 - ☐ Andere maatregelen, namelijk

Toelichting vraag 19_4:

De categorieën worden als volgt gedefinieerd:

Goed: het risico is door de maatregelen weggenomen (dus bij vraag 1 van de module is aangegeven dat geen risico (meer) bestaat) of het onvermijdelijke restrisico wordt goed tot optimaal beheerst door de genomen maatregelen;

Voldoende: het risico wordt door de maatregelen zodanig beheerst dat gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende tot goed zijn geborgd, maar het kan met een redelijke investering (in tijd of geld) significant beter

Matig: er zijn een aantal goede maatregelen getroffen, maar extra maatregelen zijn nodig om gezondheid en veiligheid van de werknemers voldoende te borgen

Slecht: er zijn niet of nauwelijks goede maatregelen getroffen, waardoor de werknemers onverantwoorde gezondheids- en/of veiligheidsrisico's lopen

Geen mening: kan de effectiviteit niet beoordelen

19_4. Hoe beoordeel je als inspecteur de effectiviteit van de maatregelen die op het gebied van *interne* ongewenste omgangsvormen zijn genomen?

- ☐ Goed
- ☐ Voldoende
- ☐ Matig
- ☐ Slecht
- ☐ Geen mening

20. ENKELE OVERIGE ARBEIDSRISICO'S

Als je al weet dat een van de volgende risico's niet speelt in een vestiging, hoef je de betreffende vraag niet aan de werkgever te stellen. Je vult dan zelf in dat er nul werknemers aan worden blootgesteld.

Toelichting vraag 20_1

Hete/koude oppervlakten en hete/koude vloeistoffen en open vlammen

Bij werken in de buurt van hete of extreem koude oppervlakten/producten/vloeistoffen gaat het bijvoorbeeld om machines die heet of heel koud worden, uitlaten, koelvoorzieningen, ovens, koelwater- of condens afvoer, koelinstallaties en diepgevroren producten, verhitte onderdelen zoals assen, staven, bouten, werken met lasmachines, branders, slijpmachines, koken, boren, zagen. Daarnaast gaat het ook om het werken in de buurt van open vlammen.

20_1. Zijn er op de arbeidsplaats werknemers die in aanraking kunnen komen met hete of koude oppervlakten of hete/koude vloeistoffen of die werken in de buurt van open vlammen?

- ☐ Ja, namelijk _____ werknemers (vul aantal in) ☐ Dit is een zéér grove schatting
- ☐ Nee

Toelichting vraag 20_2:

Omgevingstemperatuur

Het kan bij omgevingstemperatuur zowel om werkzaamheden buiten als werkzaamheden binnen gaan. De wettelijke eisen met betrekking tot hoge en lage temperatuur beperken zich tot het voorkomen van gezondheidsschade door blootstelling aan te hoge of te lage temperaturen.

Gezondheidsschade als gevolg van te hoge- of te lage temperaturen is gerelateerd aan:

1. Proces → bv papier-, glas-, staalindustrie, bakkers, vis- en vleesverwerking, koel- en vrieshuizen etc;
2. Klimaat → bv bouwvakkers, agrarische sector, groenvoorziening, stratenmakers etc.

20_2. Zijn er op de arbeidsplaats werknemers die bij hun werk blootgesteld kunnen worden aan te hoge of te lage omgevingstemperaturen (waardoor schade aan hun gezondheid kan ontstaan)?

- ☐ Ja, namelijk (vul aantallen in):

Aantal alleen te hoog	_____	☐ Dit is een zéér grove schatting
Aantal alleen te laag	_____	☐ Dit is een zéér grove schatting
Aantal te hoog en te laag	_____	☐ Dit is een zéér grove schatting
- ☐ Nee

Toelichting vraag 20_3:**Elektrocutiegevaar:**

Dagelijks zijn er werknemers die de kans lopen om direct dan wel indirect met onder spanning staande delen in aanraking komen op de arbeidsplaats. De vrijkomende energie kan voldoende zijn om mensen te elektrocuteren.

Deze gevaren kunnen zich voordoen bij productiewerkzaamheden, bij het ombouwen, verhelpen van storingen, repareren, aansluiten, werken aan kabels, onderhouden, het meten en bij het veiligstellen. Bij de hiervoor genoemde werkzaamheden komt het voor dat personen aan of nabij stroomvoerende delen handelingen moeten uitvoeren. Maar ook bij het uitvoeren van niet elektrotechnische werkzaamheden kan er gevaar zijn, zoals onder andere bij het reinigen of schilderen van of nabij onder spanning staande delen of bij hijswerkzaamheden nabij hoogspanningslijnen.

Het gaat ons om die personen die bij hun werk meer kans lopen op elektrocutie dan de gemiddelde Nederlander in de thuissituatie. Voorbeelden:

- monteurs in de installatie branche
- kabeltrekkers, meettechnici
- onderhoudstechnische medewerkers en storingsmonteurs in de elektro/energie techniek

Te denken aan o.a.:

- telecommunicatie
- industrie (proces, metaal, etc.)
- ziekenhuizen
- rioolzuivering
- infrastructuur (b.v. openbare verlichting)
- energieopwekking (o.a. wind- en zonne energie)
- etc.

20_3. Zijn er op de arbeidsplaats werknemers die bij hun werk blootgesteld kunnen worden aan electrocutiegevaar?

- ☐ Ja, namelijk _____ werknemers (vul aantal in) ☐ Dit is een zéér grove schatting
- ☐ Nee

Toelichting vraag 20_4:**Verdrinkingsgevaar**

Werknemers die op of rond water werken, lopen de kans in het water te geraken, en dan te verdrinken. Het kan bijvoorbeeld gaan om de zee, sloten, kanalen, meren, bassins en vijvers. Soms kan verdrinking in ondiep water optreden (bijvoorbeeld na bedwelmeling in een besloten ruimte). Het kan ook gaan om andere vloeistoffen dan water.

20_4. Zijn er op de arbeidsplaats werknemers die in, op of rond water of andere vloeistoffen werken, waarbij het risico bestaat om te verdrinken?

- ☐ Ja, namelijk _____ werknemers (vul aantal in) ☐ Dit is een zéér grove schatting
- ☐ Nee

Toelichting vraag 20_5:**Fysiek contact met een dier**

Werknemers die in hun werk met dieren in contact kunnen komen, lopen kans door een onbedoeld fysiek contact met een dier gewond te raken. Daarbij kan het bijvoorbeeld gaan om hondenbeten, trappen van een koe of paard en gestoken worden door bijen, wespen en andere insecten. Het gaat niet om blootstelling aan biologische agentia als gevolg van werken met dieren (zoals tekenbeten die tot de ziekte van Lyme kunnen leiden).

20_5. Zijn er op de arbeidsplaats werknemers die bij hun werk in contact kunnen komen met dieren?

- ☐ Ja, namelijk _____ werknemers (vul aantal in) ☐ Dit is een zéér grove schatting
- ☐ Nee

21. DUURZAME INZETBAARHEID

In deze module wordt gevraagd naar het nemen van maatregelen gericht op het langer en gezond in dienst houden van werknemers. Bij deze vragen ga je uit van de werknemers in loondienst; bijvoorbeeld uitzendkrachten worden dus meegeteld bij de eigen werkgever (het uitzendbureau).

De vragen naar maatregelen moeten als een open vraag worden gesteld, waarbij doorgevraagd wordt, zodat alle maatregelen die zijn genomen, boven water komen. Het is de bedoeling dat de werkgever zelf de maatregelen noemt, zonder dat je alle maatregelen opsomt. Dit om te voorkomen dat werkgevers sociaal wenselijke antwoorden geven en dus 'ja' zeggen bij maatregelen die ze niet, of enkel pro forma, hebben genomen. Vraag daarom steeds '...en welke maatregelen neemt u nog meer?' totdat de werkgever geen maatregelen meer noemt. Sommige maatregelen kunnen in de CAO zijn geregeld.

Toelichting inzetbaarheidsgesprek: dat gaat over kansen, uitdagingen, eisen in het werk en behoeftes van werknemers. In een inzetbaarheidsgesprek kun je onderwerpen bespreken die te maken hebben met duurzame inzetbaarheid: hoe blijf je competent, gemotiveerd en gezond aan het werk?

21_1. Heeft de werkgever maatregelen genomen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van werknemers?

- ☐ Nee, de werkgever heeft geen maatregelen genomen
- ☐ Ja, de werkgever heeft maatregelen genomen, namelijk:
(meerdere antwoorden mogelijk):
 - ☐ Meten werkvermogen van werknemers (workability index).
 - ☐ Inzetbaarheidsgesprek voeren (zie toelichting hierboven)
 - ☐ Gezondheidsbeleid / stimuleren van gezondheid
 - ☐ Maatregelen op gebied van fysieke belasting
 - ☐ Maatregelen op gebied van werkdruk
 - ☐ Stimuleren van scholings- en/of cursusdeelname werknemers
 - ☐ Beschikbaar stellen arbeidsmiddelen (speciale stoel, lampen, beeldschermen e.d.)
 - ☐ Aanpassing werkplek werknemers
 - ☐ Flexibele werktijden/zelfroosteren
 - ☐ Mogelijkheid tot thuis werken
 - ☐ Actief loopbaanbeleid
 - ☐ Breder inzetbaar maken werknemers door bv. functieroulatie en leren op de werkvloer
 - ☐ Vrijstellen van bezwarende arbeidsomstandigheden (vies, vuil, onaangenaam werk, stank, lawaai, trillingen)
 - ☐ Vrijstellen oudere werknemers van overwerk, ploegen- en onregelmatige diensten
 - ☐ Taakverlichting/ander takenpakket werknemers
 - ☐ Deeltijd pensioen (deeltijd vut)
 - ☐ Aanpassing van werktijden werknemers (bv kortere werkweek, extra vrije dagen)
 - ☐ Beloningsbeleid (bv reservering voor toekomstige teruggang in salaris)
 - ☐ Teruggang in functie en/of salaris werknemers
 - ☐ Anders, namelijk

21_2. Heeft de werkgever maatregelen genomen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van werknemers die chronisch ziek zijn en daardoor beperkt worden in het uitoefenen van hun werk?

- ☐ Niet van toepassing, deze groep is niet in loondienst van de werkgever
- ☐ Nee, de werkgever heeft geen specifieke maatregelen genomen
- ☐ Ja, de werkgever heeft wel specifieke maatregelen genomen, namelijk:
(meerdere antwoorden mogelijk):
 - ☐ Meten werkvermogen van werknemers (workability index).
 - ☐ Inzetbaarheidsgesprek voeren (zie toelichting hierboven)
 - ☐ Gezondheidsbeleid / stimuleren van gezondheid
 - ☐ Aanpassing werkplek werknemers
 - ☐ Flexibele werktijden/zelfroosteren
 - ☐ Taakverlichting/ander takenpakket werknemers
 - ☐ Aanpassing van werktijden werknemers (bv kortere werkweek, extra vrije dagen)
 - ☐ Anders, namelijk

21_3. Heeft de werkgever maatregelen genomen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van oudere werknemers die langdurig zwaar fysiek werk doen en/of ouderen die werken in ploegendienst of op onregelmatige tijden?

- ☐ Niet van toepassing, deze groep is niet in loondienst van de werkgever
- ☐ Nee, de werkgever heeft geen specifieke maatregelen genomen
- ☐ Ja, de werkgever heeft wel specifieke maatregelen genomen, namelijk:
(meerdere antwoorden mogelijk):
 - ☐ Meten werkvermogen van werknemers (workability index).
 - ☐ Inzetbaarheidsgesprek voeren (zie toelichting hierboven)
 - ☐ Gezondheidsbeleid / stimuleren van gezondheid
 - ☐ Maatregelen op gebied van fysieke belasting
 - ☐ Maatregelen op gebied van werkdruk
 - ☐ Actief loopbaanbeleid
 - ☐ Vrijstellen oudere werknemers van overwerk, onregelmatige diensten en ploegendiensten
 - ☐ Taakverlichting/ander takenpakket werknemers
 - ☐ Deeltijd pensioen (deeltijd vut)
 - ☐ Aanpassing van werktijden werknemers (bv kortere werkweek, extra vrije dagen)
 - ☐ Beloningsbeleid (bv reservering voor toekomstige teruggang in salaris)
 - ☐ Teruggang in functie en/of salaris werknemers
 - ☐ Anders, namelijk

21_4. Heeft de werkgever maatregelen genomen specifiek gericht op het langer en gezond in dienst houden van werknemers met een lage opleiding (geen afgeronde beroepsopleiding of MBO opleiding op niveau 1)?

- ☐ Niet van toepassing, deze groep is niet in loondienst van de werkgever
- ☐ Nee, de werkgever heeft geen specifieke maatregelen genomen
- ☐ Ja, de werkgever heeft wel specifieke maatregelen genomen, namelijk:
(meerdere antwoorden mogelijk):
 - ☐ Gezondheidsbeleid / stimuleren van gezondheid
 - ☐ Stimuleren van scholings- en/of cursusdeelname werknemers
 - ☐ Actief loopbaanbeleid
 - ☐ Breder inzetbaar maken werknemers door bv. functieroulatie en leren op de werkvloer
 - ☐ Anders, namelijk

22. OORDEEL INSPECTEUR

22_1. Ben je, als inspecteur, van mening dat alle belangrijke risico's waaraan de werknemers in de vestiging blootstaan, in de RI&E zijn onderkend?

- ☐ Ja, alle belangrijke risico's
- ☐ Deels, alleen een deel van de belangrijke risico's
- ☐ Nee, geen van de belangrijke risico's
- ☐ Er is geen RI&E of ik heb de RI&E niet kunnen inzien

Toelichting vraag 22_2:

'Good housekeeping is het geheel van maatregelen die worden genomen om orde, netheid en veiligheid op de arbeidsplaats te bevorderen, conform artikel 3.2. van het arbobesluit:

1. Arbeidsplaatsen zijn veilig toegankelijk en kunnen veilig worden verlaten. Ze worden zodanig ontworpen, gebouwd, uitgerust, in bedrijf gesteld, gebruikt en onderhouden, dat gevaar voor de veiligheid en de gezondheid van de werknemers zoveel mogelijk is voorkomen. Voorts worden zij zindelijk, zoveel mogelijk vrij van stof en voor zover de veiligheid van de arbeidsplaats dat vereist, ordelijk gehouden.
2. Regelmatig wordt gecontroleerd of de op de arbeidsplaats ter bescherming van de werknemers aanwezige voorzieningen en genomen maatregelen nog adequaat functioneren.
3. Geconstateerde gebreken met betrekking tot de in het tweede lid bedoelde voorzieningen en maatregelen die de veiligheid of de gezondheid kunnen beïnvloeden, worden zo snel mogelijk hersteld.

22_2. Hoe beoordeel je, als inspecteur, de housekeeping op de werkvloer?

- ☐ Goed
- ☐ Voldoende
- ☐ Matig
- ☐ Slecht
- ☐ Geen mening

23. ALGEMENE OPMERKINGEN

Ruimte voor algemene opmerkingen die mogelijk bij het analyseren van de monitorresultaten van belang kunnen zijn:

Dit inspectierapport is een uitgave van:

Inspectie SZW

De Inspectie SZW maakt deel uit van het Ministerie
van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

101889

© Rijksoverheid | maart 2016